SA, Manoel (S.I.)

Aphorismi confessariorum : ex doctorum sententiis collecti / auctore Emmanuele Sa... Societatis Iesu ; nuper accurate expurgati à... P.M. Sacri Palatij Apost. ; indicatis doct. locis annotationibusque per Andream Victorellum... illustrati et aucti. -- Pompelonae : Apud Carolum à Labayen, 1612

[8], 916, [14] p., @4, A-Z12, 2A-2P12, 2Q9 ; 12º

Colofón. -- Port. con anagr. de la Compañía de Jesús

1. Moral cristiana 2. Kristau-morala I. Victorelli, Andrea, anot. II. Título

VR-876 Ejemp. falto de enc., de port., del cuaderno de [8] p., de las p. 1-24 y de 4 del cuaderno de [14] p. -- Datos tomados de Pérez Goyena, Antonio (S.I.). Ensayo de bibliografía navarra desde la creación de la imprenta en Pamplona hasta el año 1910 y del Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliógrafico

to celebrare. p. m. est. non dispensat in hoc Episcopus: & Papa, qui potest, non dispensauit, quod notum fit. 16. Vid. nu. 98. si abhinc scandalum contemptus, id per negligen omittere. m. p. non putat.

Apostata, vide Excommunicatio. Religio.

Appellatio, vide Iudiciales actus.

Approbatio: vide Papa, vide Exercitia.

Archiepiscopus vide Episcopus.

ARchiepiscopus, dū visitat pro vinciam, potest subditorum Cōfessiones per se, vel alium audire, non autem illis Episcoporum licentia cō cedere. Sanchez tom. 1. l. 6. dub. 16. num. autem. Sylvester verbo Confessarius q. 14 Nauarr. c. 21. n. 24. nu. 60. a. Tabiena verbo Confessarius q. 16. fin. Sayr.

---

ter.

Eccles

nes

nes totius Episcopatus Confessiones, & sibi in eo Vicarium constituere, non tamen absoluere siue licentia à casibus reseruatis.

* Addit. Arrha.} Si emptor, inuito venditore, à contractu discedat, post datam arrham, illam amittit: si venditor discedat, arrham reddere, & tantundem de suis bonis soluere tenetur. *Mol. D. 338.*

Syl. Archipresbyter num. 2. Tol. l. c.

Auaritia, vide, Eleemosyna.

BANNITVS, SIVE Proscriptus.

* BAnnitus qui impunè potest à quouis occidi, Iudice id per sententiam in illum latam concedente, non potest occidi in alieno territorio, nisi de licentia saltem præsumpta domini territorij. Interim verò dum agitur contra sententiam per viam Nullitatis, seu Appellationis non potest vsquam occidi.

* De facultate facta interficiendi bannitos post sententiam. *Sot. l. 5.*

1. *ar.3.col.penultim.* vbi de Venetis concedentibus exuli, vt, si alium exulem obtruncet, vita, & libertate donetur. *Bañes, Salon .2.2.q.64.ar.3. P.N.l.2.c.3.n.218.* vbi de viro vxorem adulteram perimente. *Syl. Homicidium.1.q.2.*

Syl.l.c.5.Tol.l.5 c.6 n.18. cou.epit. p.2.c.5.7 .In alieno} *Syl.l.c.nu.3.P. N.l.c.* qui tamē distinguit lege si libet. *Graſ.l.2 cap.62.n.57.* ait posse.

2 Bannitum alere tenetur, qui aliàs tenebatur, vt pater, filius, vxor; est enim id de iure naturæ, quod per Ciuile non tollitur. *Lancell. Gabell. de Stat.q.6.n.11.post Socinum Iu. & alios.*

* *Vide Nau.conſi.23.de ſen.excommum 7.*

Bannitus potest ſuccedere ex testamento, vel ab intestato.

Lege. *Syl.Bannum nu.3.4.*

Bannitum an possit etiam filius occidere, alij aiunt, alij negant; ego non puto. Illud verò sentio, non posse illum se defendendo, occidere eũ,

qui se velut minister iustitiæ occisurus aggreditur.

Baptismus, vide Matrimonij impedimenta.

1 BAptizans in necessitate sine solennitate, non peccat, etiamsi sit in peccato, aut excommunicatus.
* *Syl. Bapt. 3. q. 4. Tol. l. 2. c. 20. nu. 7*

2 Baptizans aliquem, putans esse alium, aut puellam, putans esse puerum; verè baptizat.
* *Tol. l. c. num. 12.*

3 In dubio an fuerit verus Baptismus: sub conditione, si non est verè baptizatus, iterandus est.
Vide de Consecr. d. 4. c. Placuit, & de Bapt. & eius effectu. c. 2.

* Id est, quando anceps est animus, post diligentissimam indaginem (n
que enim temere sub cõditione ite
randus baptismus) *Sot. d. 3. q. uni. a*
9. l. c. De quibusdam de Bapt. & eius
eff. Alex. 3. Forma conditionalis e
cit. can. est. si baptizatus es, ego no
te rebaptizo, si non es baptizatus
ego

ego te baptizo.

4 Perfectus est Baptismus etiam cũ verba statim, vel post aquæ aspersionem vel ante eam, proferuntur.

* *Lege Syl.l.c.5 num.3. Tol.l.c.c.19. nu.2. Sot.d.24.q.1.art.2.*

5 Baptizato in necessitate domi, ad hibendæ in Ecclesia ceremoniæ, quę defuerunt. *1.q.1. Spiritus sanctus.*

* Vide *Sot. l.c.d.3.*

6 Baptizare extra necessitatem non subditũ, sine licẽtia Parochi nõ licet.

* *Tol.l.c.num.2.*

7 Nec fœminæ baptizare licet, præsente viro, qui possit, & velit baptizare, nec laico presente Clerico, nõ tamẽ est id, si fiat, mortale peccatũ.

* Cap. *mulier de consecr. d. 4. vide Nau.c.22.nu.7.1.* qui putat, esse p. m. quod existimat Sot. de laico extra necessitatem baptizante, *60.sol. 9. vide Sua.t.3.d.31.sect.4.*

Solus Parochus, vel alius Sacerdos, eo concedente, baptizat solemni ritu, extra necessitatem. *Sot.d.4.q. vni. art. 1.* quod tamen Gloss. *in c.*

Diacon. 93. d. Diacono concedit, quod Sua. non displicet. *l.c.d.* 23 *sec.* 2. *vide vers. ordo.*

8 Potest quis filium suum in Baptismo suscipere, si delit qui suscipiat. 30 *q.* 1. *Peruenit.*

* *Arg. c. ad limina.* 30. *q.* 1. nec contrahit cognationem, *Sua.* 4. 3. *q.* 67. *art.* 8. contra alios: *Sot. l.c. ar. & col.* 5. Susceptorem esse simpliciter necessarium, negat.

9 Religioso prohibitum est suscipere in Baptismo, si tamen suscipiat contrahit spiritualem affinitatem.

* Non licet *primo de consec. d.* 4. *c. placuit, ib. q.* 1. tamen Baptismus. 38. *matrim.* 13.

10 Validus est Baptismus datus dormienti, vel amenti, si antea baptizari voluerunt; item qui datur amenti à natiuitate.

* *Val. t.* 4. *d.* 4. *q.* 3. *p.* 1. *in fin.*

11 Compotem rationis puerũ Baptismum petentem baptizare licet, inuitis parentibus infidelibus: in dubio verò de rationis vsu, sufficit esse

septem

septem annorum : non compotem autem licet baptizare, si alter parentum Christianus consentiat.

* *Sot. d. 5. q. vni. art. 10. col. 21.* Carentes autem vsu rationis non sunt baptizandi parentibus inuitis, D. *Thom. 4. d. 5. Sot. l. c. contra Scot. & Dur. ex. c. de Iudeis. 44. dis.* {Non cõpotem}. *c. ex literis, extra de infid. conuer.*

12 Obstetrices tenentur scire formam Baptismi, & quidem præstat vulgari lingua scire, quam latina.

* *Nau. c. 22. n. 6.* Pia sententia, & amplectenda; sed tamen fortasse præceptum non est naturale, aut Ecclesiasticum, *Sua. l. c. d. 31. sect. 5.*

13 Baptizare extra Ecclesiam non licet nisi in necessitate, aut Principis filium. *Vide Clem. de Baptism.*

14 Verus est Baptismus datus volẽti baptizari, sed non credenti: vt est verus, qui datur à volente baptizare sed non credente.

* *Sot. l. c. art.* 8 *vide cap. Baptismus, de consecr. dist. 4.*

15 Vngere Chrismate alterius anni baptizatum, extra necessitatem non licet.

* *Cap. Si quis de oleo. d. 4 cit. Naua. cap. 22. numer. 74.*

Addit.} Patrini in sana fide, moribus Christianis tenentur, sub p.m. susceptos pueros instituere: excusantur, si Parentes, aut magistri id faciant. *ex D. Tho. 3. p. q. 67. art. 8. Val. 8. 4. d. 4. q. 2. p. 3. Lege Sua. l. c. 68 ar. 8.*

Tenentur Patrini susceptorũ puerorum curam gerere, si vrgeat necessitas. *Sot. d. 4 q. vni. ar. 5. concl. 2. vide. c. Vos ante de consecr. d. 4.* Infidelis in baptismo, & non confirmatus in confirmatione non possunt esse patrini *c. In baptismate cit. dist.*

In priuato baptismo, in quo non est sponsor necessarius, si cæremonia adhibeatur, cognationem contrahi probabile putat *Sua. com. art. 8. q. 67. cum Sot. Nau. & Sanchez lib. 7. d. 62.* probabiliorem censent contrariam sententiam

Si plures susceptores, quam duo, adsint,

adsint,& nulli designentur(cum soli designati, & à Parocho admissi contrahant) à nullo cognationem contrahi probabile est; quia nemo est susceptor,vt vult Ecclesia,*Sua.l. c.& Sanch.libr. 7.q. 57. contra Nauar.*putantem,ab omnibus contrahi dici posset,primis viro,& fœmina suscipientibus contrahi spiritualem cognationem.

In necessitate filium baptizans non amittit ius petendi *c.Ad limina 30.q.1.*

Non peccat mortiferè,qui postulãte necessitate, in m.p.baptizat.*D. Thom.3.p.q.64.art.6.ad 3.*

Ad concubinam accedens, post filium ex ea susceptum à se in necessitate baptizatum, incestum patrat. *Ledes.q. 56.art. 1.dub.2.* nec potest eã ducere.*Sanchez li.7.d.62.nu.11.*

Baptizans filium non suum, sed vxoris, in necessitate, non priuatur iure petendi.*Id.16.dub.3.*

Sola ignorantia inculpabilis conseruat ius petendi baptizanti filium

extra neceſsitatem. *Led. 16. dub. 4.*

Baptizans in neceſsitate cognationem contrahit. *Sanchez. l. c.*

Patrinum, per miſſum à ſe procuratorem, ſpiritalem cognationem contrahere, quidam aiunt; alij negãt probabilius. lege *Sanchez d. 59. l. c.*

16 Qui poſuit obicem per peccatũ Baptiſmi effectui, debet illum poſtea Sacerdoti confiteri, non autem alia peccata ante Baptiſmum facta.

Bellum, vide Clericus.

1 MIles bellum, de cuius iuſtitia dubitatur, gerenti ſubditus, ſi in eo prælietur, non peccat; peccat autem, ſi ſciat eſſe iniuſtum.

* De bello iniuſta. *Mol. à diſ. 98. vſque ad. 123. Bañes in. 2. 2 q. 40. Val. t. 3. d. 3 q. 6. Bellar. l. 3. à cap. 14. de mẽb. Eccleſ. milit. Couarr. Regu Peccatum p. 2. à §. 9. P. N. l. 2. c. 3. à num. 258. Nauar. c. 16. num. 15. Cai. verſ. Bellum, & in. 2. q. 40. cum D. Thom. 2.*

* *Nau. c Quid culpatur. 23. q. 1. P. N. l. c. nu. 270. Nau. c 3. nu. 18.* Non ſubdi-

ſubditus peccat in dubio, & tenetur reſtituere. *P.N.l.c.nu.263.ex Syl.& Caiet.*

2 In bello iuſto etiam innocentes licet ſpoliare & capere, ad debilitãdas hoſtium vires. Quòd ſi bellum eſt perpetuum, vt contra Turcas, licet etiã innocentes captiuare. Quòd ſi dati ſunt in obſides, & violent hoſtes fidem datam, non licet illos occidere; licet autem, ſi ſint de nocentum numero.

* *Fum. Bellum. numer* 10. *P.N.l.c.numer.* 287. {Quod ſi} *Victo. de iure bel. Mol. diſt.* 120. *Val. l.c.p.* 3 *col.* 4.

3 Capta in bello iuſto non ſunt reſtituenda, niſi eſſent res Peregrinorum, Clericorum, Religioſorum, aut ruſticorum: quamquam quidam nec talia, aiunt, ex neceſsitate reſtituenda, quia iuſtè capta, vt dictum eſt ſupra: ſed falſo, maximè quoad Clericos, & Religioſos.

* *D.Th.l.c.q.66.q.ad.* 1. {Peregrinorum.} *Syl. bellum.* 1 *nu.* 11. *concl.* 3.

* Clericos.} *Mol.d.* 121. *concl.* 3.

4 Ablata iusto bello ab ijs, qui iniusto bello acceperant, etiamsi iam in tutũ se recepissent, prioribus Dominis sunt restituenda, si stemus iuri naturæ, vel etiam Cæsareo; si verò oppositum alicubi, vel lex statuerit, vel consuetudo præscripserit, ei standum est; potuit enim licitè priuatorum iuri derogari ob bonum publicum. *Couarr. reg pecc. p. 2. §. 11. numer. 2. Molin. disp. 118.*

5 Potest princeps, ad vitandum Rei publicæ maius damnum, tradere hostibus aliquam vrbem: est enim id exponere periculo partem pro totius salute.

6 Milites sine voluntate saltem præsumpta Principis, damnum hostibus dantes, tenentur restituere: præsumitur autem velle etiam, vt capti à Turcis, cum fugiũt, dominos suos, alioſque spolient.

* *P. N. l. c. num. 285 Syl. l. c. quæst. 4.*

7 Capti etiam iusto bello fugere possunt: saltem si sint extra ditionem dominorum.

* Vide

* Vide *Seruus nu.1.Cou.l.c.nu.6. & l.1.var.resol.c.2.n.10.Nau.c.17. n.104.* docet fidelem ab infideli fugientē debere illi pretium mittere.

8 In dubio non licet aliena inuade re: licet autem defendere, quæ possides; melior enim est in dubio conditio possidentis.

9 Offerenti ante conflictum satisfactionem, non licet bellum inferre: quidam tamen dicunt licere, nisi offerat ante belli publicationem.

* *Caiet Ver.bellum.Bañes.l.c.art.1 dub.8.* Quidam relati à Bañes l.c. probabilior prima sententia.

10 Subditi non tenentur ad bellum proprijs expensis gerendum, nisi fortè ex pacto, aut consuetudine præscripta.

11 In bello licet quidē Clerico hortari ad victoriam, adeoq; ad pugnā: non autē pugnare, nisi se defendēdo.

* *Fu.l.c.nu.8.c.Hortatu.25.q.8. Nau.c.27.nu.217.* (neque efficitur irregularis, si ipse non mutilet) *& conf.5.de homic.*

12 In bello dubio pugnare licet pro ſe defendendo.

* Si ſit ſubditus, non tenetur cauſam belli diſcutere; & poteſt, Principe imperante, pugnare. *Mol.d.* 113.

13 Milites noſtri temporis non gaudent priuilegijs antiquis militum.

* *Syl. Miles.*

14 Belli tempore non poteſt Princeps populum deſerere.

* *Sot.l.*5.*q.*1.*ar.*8.*col.*6.

15 Militi etiam ægrotanti debetur ſtipendium.

* *Syl.l.c.num.*8.

Addit.} miles ad diſcendam pugnãdi artem in bellicis ludis nulli nocentibus, & à periculo mortis alienis iuſtè ſe exercet. *Syl.ver.miles.*

Miles fidelis infideli principi in bello iuſto ſeruire poteſt. *Nau.cõſ.* 3.*de Iud.nu.*3.*ex c.Iulianus, & c.Reſiſtit.*11.*q.*3.

Mentiri non licet; in bello tamen inſidijs vti licet, & conſilia tegere, ad hoſtes decipiendos; non licet hoſti fidem frangere: licet autem die feſto

pugna-

pugnare, ita re poſtulante. *Mol. diſt.* 111.

Parta victoria non licet innocentes occidere. *Mol. d.* 122.

Mortiferé peccat Princeps ſi bellũ ad reipub. ſalutem, ad fidem conſeruandam, ad inimicorum ſpiritale bonum neceſſarium, non gerat; præcipuè ſi effulgeat victoriæ ſpes: & tunc ſub. p. in. præcipere poſſet ſubditis, vt arma caperent. *Mol. d.* 99.

Si non ſubditos ad bellum cogat Princeps, tenetur damna eorum reficere. *P. N. l. c. numer.* 271.

BENEDICTIO.

1 BEnedictæ aquæ aut oleum ſi addatur aqua non benedicta aut oleum, totum fit benedictum. Quidam tamen aiunt, ſemper, quod additur, debere minus eſſe eo, cui additur, quod ego non puto neceſſariũ.

* *Vide Syl. Aqua benedicta.*

2 Benedictio in ſecundis nuptijs nõ datur, ſi alteruter coniugũm fuit alias benedictus. Quidam tamen dicunt

cunt posse iterum benedici, qui virginem ducit. Sunt & qui velint posse vtrumq; benedici, cum alteruter nunquam fuit benedictus. Puto ego seruandam cõsuetudinem regionis.

* *Nau. c. 22 num. 83.*

3 Franciscani Sacerdotes, & qui eorum priuilegijs gaudent, possunt benedicere omnia Ecclesiæ ornamenta exceptis Corporalibus, quæ soli Generales, & prouinciales eorumq; Vicarij possunt benedicere.

* *Syl. Benedictio num. 4.*

4 Abbas qui potest exercere Pontificalia, potest benedicere omnia, vbi non interuenit vnctio. *Ex Conc. Congreg.*

Beneficium, vide Capitulum, Conductio, Clericus, Donatio, Ecclesia, Electio, Episcopus, Excommunicatio, Residentia, Simonia, Suspensio.

1 QVi habet beneficium sufficiẽs ad sustentationem, nõ potest tuta

tuta conſciẽtia, aliud accipere: quod ſi à Papa in eo diſpenſetur, quis audeat tantæ auctoritatis factum condemnare? aut cauſæ, ob quam eſt diſpenſatum, æquitatem diſcutere? Poteſt quidem Confeſſor acquieſcere diſpenſationi Papæ, etiam in duobus beneficijs Curatis: ipſe qui poſsidet, an debeat, viderit: certè interim dum ſe putat bene poſsidere obſolui poteſt; itemque dum per Vicarios bene prouidet pluribus curatis, etiam ſi dubiter de iuſta cauſa diſpenſationis: ritè enim poſsidet diſpenſante Papa: quanquam me auctore nemo non modo Curata duo, ſed nec Simplicia habebit, ſi vnum ſufficiat. Quin etiam optarẽ, vt iuxta Panor. doctr. *c. conquerẽte de Cler. non reſid.* Papa ijs, qui duo habent beneficia, quorum alterum ſufficit, alterum adimeret.

* Vide *Nau. c.* 25. *n.* 125. *Tol. l.* 5. *c.* 81. *Syl. Beneficiũ* 4. *n.* 4. *D. Tho. q.* 9. *art.* 15. *Sot. l.* 3. *q.* 6. *art.* 3. *de iuſt.* vbi de cauſis pluralitatem excuſantibus.

Trid.

*Trid.ſeſſ.24.c.17.Val.t.3.d.5.q.7.p.2 Lopez p.2.c.101.*fusè differentem. *Salon q.63.ar.2.cont.5. Pet.Arag.q.63. ar.2.de iuſt.* Per vicarios. *Caiet.ver. Beneficium.*

2 Epiſcopus non poteſt diſpenſare ad duo Simplicia, ſi vnum eſt ſufficiens; aut ſi vtrumque requirit reſidentiam; nec, ſecũdum quoſdam, ad duo in eadem Eccleſia; quod tamen alij concedunt, ſi ſint diſsimilia officijs.

* *Fu.ver.Beneficium, nu.*45. Salon tamen, *l.c.conc.6.ex Sot* probat, poſſe Epiſcopum in minoribus non curatis diſpenſare iuſta de cauſa, & hic eſt Hiſpaniarum mos.

3 Ad pluralitatem eorum, quæ in Hiſpania præſtimonia vocantur, nó requiritur diſpenſatio.

* *Vide Sot.l.c.concl.4.Val.l.c. aſſert. 4.Nau.l.c.n.*127. *P.Arag.l.c.p.*217. At Beia.*q.*89.putat non poſſe defendi hanc ſententiam poſt Trid. l. c. Præſtimonia autẽ ſunt beneficia ſimplicia ſine reſidẽtia. *Val.P.Arag.l.c.*

4 Diſ-

4 Dispensatio super pluralitate nō valet, si aliquod beneficium in dispensationis petitione tacitū est. Nec valet impetratio beneficij à Papa, vel eius delegato, si tacetur aliud prius habitum: secus est si ab Ordinario impetretur. *Vide de præbend. & dignit. c. 6. & Clem. 2. de off. iudicis ordinarij.*

* Vide *Lopez p. 1 c. 103. Syl. Benefi. 4 §. 5. c. Si motu lib 6. de prebē. & dig.*

5 Habens dignitatem, aut Personatum, aut Curatum beneficium, si alterum tale accipiat, vacat prius ipso iure: quod nisi statim resignet, priuatur etiam secundo. *C. Multa de præbend.* Sed id per sententiam iudicis: nec enim se debet ipse priuare; imó nec prius vacat, *Secundum Innocen. & Ioa. Andr.* nisi à Iudice moneatur, idque post pacificam secundi possessionem. Sunt & quædam alia quæ excusant, quæ consultò omitto: iam enim sine dispēsatione talia nō possunt haberi; vbi autem est dispensatum, illis nihil est opus.

* a. *Na-*

* a. *Nauar.conſ.25. de præb. Vide Par. de reſign. benefic.*

6 Habens beneficium Curatum ſuo ſimplici annexum, non cenſetur habere curam animarum. At Vicariatus perpetuus Eccleſiæ Parochialis, tanquam beneficium Curatum habetur.

7 Habens Parochialem, aut huius Vicariatum perpetuum, ſi intra annum à poſſeſſione pacifica non fit Sacerdos, priuatus eſt ipſo iure, niſi iuſto impedimento excuſetur, aut Eccleſia ſit Collegiata, vel Plebania, ſub ſe habens Capellanos, vel ille curam per ſe exercere non teneatur, aut cum illo diſpenſetur. *Vide c. licet de elect. lib. 6.*

8 Poterat quidem Epiſcopus diſpenſare ſtudij cauſa per ſeptem annos, ſed debebat ille tamen intra dictum tempus ſaltem Subdiaconatū ſuſcipere, & interim Eccleſiæ per aliū prouidere. Sed poſt Conc. Trid. non eſt in vſu cum eo, qui obtinuit beneficium curatum ex hac cauſa diſpenſare,

sare. Et ita statuit sacra Congreg.

* Si studium non exerceat, dispensatio nulla est, *Nau c.25.num. 118. c.cum ex eo de elect.l.6.tit.a Nau.l.c.*

9 Collatio beneficij Curati ante annum vigesimumquintum, saltem inceptum, eius cui confertur, nulla est.

* Vide *Trid.sess.24.c. 12. Nau.l.c. num.115.*

10 Collatum alicui beneficiũ, eius non fit, antequam consentiat.

11 Resignatio benificij in fauorem alicuius, non transfert in eum ius, antequam ei à Papa, vel Episcopo detur: itaq; potest pœnitere qui resignauit, antequam illi detur.

12 Non perditur beneficij possessio per renunciationem; nisi postquam fuerit per superiorem admissa. *Paris. de resigna. benef.lib.1.q.5. nu. 24 &* 25 plurimos affert. Doct. & dicit esse communem.

13 Beneficium non perditur ipso facto ante sententiam, per inhabilitatẽ superuenientẽ, vt per homicidiũ aut aliud eiusmodi impedimentum.

* Vide

* Vide. *Nau.c.27.nu.251.* docentem per superuenientem irregularitatem non amitti beneficium. *Lopez.p.2.c.93.in fin.*

14 Triennio possidens beneficium pacificè, etiamsi mala fide, fit eius Dominus *secun. Nauar. & reg. de Trien. possess.* nec tenetur ostendere titulum, vt declarauit Concilij Congreg.

* *Nau.in.c. Accepta de restit. spol. op pos. 8.num.9. & 10. & cons. 30. de prab. qui cons. 2 de paroch. nu. 4.* dicit triennio beneficium possidentē bona fide facere illud suum, si sine violentia, & simonia obtentum sit: *Couarr. autē reg. Possessor p.2.§.& nū. 10.* ait, non esse tutum in conscientia, qui bona fide, & titulo colorato, obtentum beneficium per triennalem possessionem possidet; ibique perpendit reg. de trien. possess.

15 Nemo sibi potest beneficium cō ferre.

* *De excess. Prael. c. 3.*

16 Pro-

16 Promiſsio beneficij vacaturi, aut ad id præſentatio, nec licet, nec valet quacunq; verborum forma fiat. *Vide de conceſ.præb.c.1.13.& 16.& lib.6.eod.tit.6.Deteſtanda.*

* Vide *Nau.de ſpol.cler §.19.n.5. & ca.Ne captandæ eod.tit.*

17 Collatio beneficij facta per Vicarium reuocatum, ſed ignorantem reuocationem, valet: itemque renunciatio facta per Procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis illi factam, etiamſi is cui fit renunciatio, reuocationem ſciat.

18 Obtinens beneficium condemnati per errorem, ſed ſecundum allegata, & probata, iuſtè poſsidet.

* Sententia ſecũdum allegata, &c. ferenda eſt, licet Iudex, vt vir priuatus, crimen falſum eſſe, ſciat. *Couar. l.1.var.reſol.c.1.*

19 Poteſt Epiſcopus cum illegitimo diſpenſare ad vnum beneficium Simplex.

* *Nau.c.25.nu.117.c.1.de fil.preſbyt.Mol.diſt.172.* Si perſonatus, aut digni-

dignitas non sit,& ad minores ordines petatur dispensatio.

20 Etiam cum in iure dicitur,vt beneficium vacet ipso facto, sine alia monitione, aut declaratione, non priuatur quis possessione,nisi per Iudicem,sed potest interim in conscië tia gaudere fructibus:secus est si dicatur,vt collatio non valeat,vt accidit in Simonia.

* *Sot.l.1.q.ar.6.Couarr.epit.p.2. cap.6.§ & numer.8.Mol.distinct.96* ita sentit,dum non constet, voluisse Papam, nulla expectata sententia, beneficium amitti: *at Naua.c.23. nu.67.& cap.25.numer.118* cõtrarium tradit,prioré tamen sentẽtiam sequitur opus: de datis & promis.*co rol.31.numer.41.* {secus} *Mol.l.c.*

21 Cui reualidatur titulus beneficij malé acquisiti,potest recipere fructus à se malè perceptos: fructus enim beneficij vacantis debẽtur successori:vacabat autem iure, etsi non de facto,beneficiũ illud, & ipse successor est,nisi aliud habeat constitutio,

tio, aut legitima consuetudo.

* *Nau. de spol. cler. §. 12. num. 4.*

Qui initio sine iusto titulo beneficium habuit, perceptos fructus restituere tenetur. Quod si titulus non reualidetur, tria habet remedia. 1. potest cum Camera Apost. componere. 2. Ecclesiæ suæ. 3. vel successori eos tradere; qui etiam partem remittere potest. *ibid.*

22 Qui in beneficio malè acquisito fecit debitum officium, potest excusari à fructib. consumptis in vitæ sustentationem, si pauper est.

* Vide *Couar. epit p. 2. c. 6. §. & n. 7*

23 Qui beneficium obtinuit simulata sanctitate, vel ob causam turpem, non tenetur resignare, nisi esset turpitudo, quæ collationem iure ipso nullam redderet, vt Simonia.

* *Sot. l. 9 q. 7. art. 3. col. 9* alij tamen aiunt. *vide Sot. l. c. & Mol. dist. 210. vbi de eleemosyna, &c.*

24 Clericus in sacris si cõtrahat matrimonium, non ideo perdit beneficium, nec si est in minoribus, & con-

trahat solùm sponsalia de futuro, *Syl.ver. Beneficiũ.3.nu. 22. & Glo. c.1.de Cler.coniug.*

* Vide *Nau.c.25.nu.120.*

25 Filius illegitimus non potest habere beneficium in Ecclesia, in qua pater habeat, aut habuit, nec pensionem super patris beneficio. *Ex Concil.Trid.*

* *Nau.l.c.n.117.* {Trid.} *sess.25.c.15.*

26 Nec legitimus potest habere beneficium, quod pater habuit.

* *c.Constitutus de fil presbyt.*

27 Capellania instituta cum conditione, vt detur Sacerdoti, aut in certa familia ei, qui sit Sacerdos, potest, *secũdũ Naua.* dari ei, qui nõ est Sacerdos, modó fiat quã primũ Sacerdos.

28 Capellanus obligatus ad celebrandum, potest id per alium facere. *Ex Congr. Conc.*

29 Collatio beneficij facta irregulari, suspenso, aut interdicto, nulla est, ideoq; solet in collatione dari Absolutio à talibus impedimentis.

* Vide iura cit. *á Nauar.c.25.nu. 133.Lo-*

133. *Lopez p. 2. c. 93. in fin* etiam excommunicato ignoranti, se talem esse: nam ignorantia non efficit acquisitionis capacitatē. *Nau. c. 27. num.* 172. Si ad Episcopum collatio spectet, dispensare is potest. *id ibi.*

30 Ante annum decimum quartum inceptum nullus potest beneficium obtinere, nec pensionem, nisi in fundatione beneficij aliter fuisset cautū *Ex Trid Concil. & Concil. Congr.* * *Trid. sess. 23. c. 6. de ref.*

31 Ad dignitatem, & Personatū sine cura requirūtur viginti duo anni incepti. *Ex Trid. conc. sess. 24. c. 12.*

32 Collatio beneficij, aut Ecclesiasticæ iurisdictionis facta non habenti primam tonsuram, nulla est.

* *Tol. l. 5. c. 79* Nulla etiā in vtroq; foro collatio facta indigno. *Petrus Nauar. l. 2. c. 2. nu. 154. de restit.* quare perceptos fructus, & dāna, ea collatione illata, restituere tenetur. *ibid.*

33 Quod sine Ecclesiastica auctoritate fit, aut datur non est beneficiū Ecclesiasticum, itemq; vbi nō est ius

percipiendi redditus.

34 Appetere, aut procurare ſibi Curatũ beneficiũ, nõ ſemper eſt illicitũ. * *Caie. ver. Beneficium. Fu. 16. nu. 37. vide Nau. ca. 23. num. 15.* Dignus poteſt appetere, ſublato malo fine, etiam epiſcopatum. *Nauarr. miſcel. de orat. 41.* Appetere autem epiſcopatum, ob terrena, & illa epiſcopatus finem conſtituere. p.m. eſt. *Sot. l. 10. q. 1. art. 1.*

35 Collatio beneficij contra fundatoris inſtituta, non valet. * *Nau. c. 25. nu. 117.*

36 Iniqua eſt inſtitutio prohibens dari Curatum meliori, eo quod ſit extra certam familiam, ideoque nõ ſeruanda. *Sot. lib. 3. de Iuſt. queſt. 6.*

37 Poteſt Epiſcopus ex cauſa cum conſenſu hæredis diſpenſare, vt detur beneficium non habenti omnia requiſita à fundatore, itemq; cum cõſenſu Patronatus ius habentis mutare aliquid in inſtitutione beneficij *ſecundũ Nau. conſ. 3. de cler. nõ reſid.*

38 Qui ſine animo Clericalis ſtatus perci-

percipit fructus beneficij non Curati, non tenetur illos restituere. *Sot. li. 10 de Iust. q. 5. art. 6.* quòd si ex Curato percipit sine animo suscipiẽdi Sacerdotium, tenetur restituere, nisi animum mutet, intra annum. *Vide Nau. cap. 25. numer. 118. §. 10.*

* Qui sine} *Nauar. capitul. 25. nũ. 118.* {Quod si} *id. ibid.*

Nisi} *c. Cõmissa de elect. lib. 6.* Intra annũ Sacerdos fiat. *Lopez. p. 2. c. 95.* vbi de hoc multa *Nau. c. 25. nu. 118.*

39 Habens beneficium tenetur intra annum Ordinem ad illud requisitum suscipere: quod si licentiam habeat non suscipiendi Ordinem, dicet per Capellanum Missas ad quas tenetur. *Ex Trid. & Conc. Congr.*

* Intra annum} cessante iusto impedimẽto, *Trid. sess. 22. c. 4. de reform.* {Trid.} *l. c.*

40 Absentes cum licentia causa studij, non recipiũt distributiones quotidianas. *Ex Congreg. Concil.*

41 Docens publicè scripturam, aut audiens, percipit beneficij fructus

absens, *Triaent. sess.* 5 *c.* 1. *de refor.*

42 Dare beneficium simplex digno relicto digniori, non est peccatum mortale, communiter. *Sot. lib.* 3. *de Iust. q.* 6. *art.* 2. secus si sit Curatum, non tamen tenetur, qui dedit restituere digniori.

* *Cait.* 2. 2. *q.* 62 *ar.* 2. *Sot. l.* 3. *q.* 6. *art.* 2. *in fine. Nau. tamen miscel.* 43. *de ora.* id. m. p. putat. *Bannes q.* 63. *ar.* 2. *dub* 5. licet ex communi sententia referat, satis esse eligere dignum, probabilius tamē putat, teneri Episcopos digniores eligere. Vide quæ Arag. scribit l. c,

Secus } *Bannes l. c. dub.* 3. *concl.* 2. *Salon q.* 63. *art.* 2. *con.* 3.

Nō tamē } *Cou. reg. Peccatū. p* 2. §. 7. *n.* 6. *Val. t.* 3. *d.* 5. *q.* 7. *p.* 2. *dub.* 6. *Sot. l.* 4. *q.* 6. *art.* 3. *ad* 6. *Nau. c.* 17. *nu.* 73.

43 Dans beneficium indigno, tenetur Ecclesiæ, cui damnum dedit, non autem digno, etsi quidā id affirmēt.

* *Val. Sot. Nau Couar. l. c. Nau. de redit. Eccl. q* 2. *Mon* 23. *Adrian de rest. q.* 15. *Mercat. de restit. c.* 17. *nu.* 7. { etsi

7. {etsi quidã} *Salõ. l. c. art. 4. cõtro. 3. concl. 4.* Ecclesiæ, & digno restituẽdũ putat, *P. N. l. 2 c. 2. nu. 144. 146. vide Palud. cit. á Caieta. 2. 2. q & art. 2.*

44 Beneficiati possunt tanquam domini disponere de fructibus assignatis sibi pro stipendio, modo quæ supersunt honestæ sustentationi, & officijs honestis, dent pauperibus vel operibus pijs, quod tamen si non faciant, non tenentur restituere. Est autem honestum officium, filiam dotare; quod tamen quidam nolunt de bonis Ecclesiasticis fieri, si alia habeantur vnde fiat: itemque cognatos iuuare, vt decenter viuant.

* *Sot. l. 10. q. 4. art. 3. ex. D. Tho. Io. Arbor. Driedo. Caieta. Mol. d. 144. Bannes. 2. 2. q. 32. art. 6. Abul. in c. 6 Matth. q. 74. Couar. in c. cum in officijs, de test. num. 3.* & alij putant beneficiatos nõ tenεri ad restitutionẽ, licet mortiferè peccent, si in vetitos vsus Ecclesiæ bona impendant: contrariã sententiã multis tuetur. *Nau. comm. de reddit. eccl. cum Alex. Rieb.*

Maio. Palud. Ant. Gab. Pan. Archid.

Est autē. } *Mol. d.* 146. si filiæ sint spuriæ, & alia non habeat bona, potest illis alimenta, & dotē dare post Bullam Pij V. relatam à Nau. *de spol. cl.* §. *vlt. n.* 11. vide locum, si libet {Itemque } *Mol. l.c. Nau. Apol. de red mon.* 77. *q.* 1.

45 Potest beneficiatus disponere nō solū de redditibus beneficij, sed etiā de rebus immobilibus ex illis suo nomine emptis. Meliorationes autem factæ in bonis Ecclesiæ, vt domo, aut agro, eius quidem erunt quādiu viuit, etiāsi beneficiū relinquat, aut eo per iudicem priuetur; at in morte erūt Ecclesiæ. *Vide de Pecul. Cler. c.* 5

* Si sit præscripta consuetudo, vt testari possit (testari enim ex iure nō potest) *Mol. d.* 147. *vide* Cou. *in c. cū in officijs de testam. nu.* 5. *Nau. Apol. q.* 1. *mon.* 48. 50.

46 Patrimonium Ecclesiastici morientis ab intestato sine hæredibus, dandum suæ Ecclesiæ.

47 Debita beneficiati soluenda ex bonis,

bonis, quæ reliquit moriens. *Vide lib.6.de offic.ord. c. Præsenti.* Quod si non reliquit quantum opus est, soluet successor in beneficio, si contracta sunt pro Ecclesiæ necessitate, aut vtilitate, secundùm Innoc. Imò etiam, *secundum Host. & Panorm.* si contracta pro antecessoris necessitate, quod ego nó puto in vsu esse, et si valde rationabile. Vide Ecclesia.

* Successor non tenetur præcessoris debita soluere, nisi sint ratione Ecclesiæ contracta, neque ea, si Ecclesia bona habeat ad id statuta, aut populus ex consuetudine ad id teneatur. *Nau. de spol. Cle. §. 10. nu. 7.* 48 Distributiones quotidianæ debentur iustè impedito, modo adsit in eo oppido, & soleat, cum sanus est, Officijs interesse.

* *Nau. cons. 10. & 11. de Cle. non resid. Couarr. l. 3. var. resol. c. 13. illat 12. P. N. l. c. n. 208.* imò iniustè in exilium pulsus, carcere detentus, iniustè excommunicatus, aut suspensus, *Nau. l. c. Coua. l. c. nu. 8. illat. 7.*

P. N. ibi. nu. 259.

49 Cum diſtributiones ex priuilegio conceduntur abſenti, intelligitur ſi ille abſit cauſa iuſta.

* *P. N. l. c. num. 239. vide Fu. Benefic. numer. 55.* Abſentes ob vtilitatē ſuarum Eccleſiarum, aut Capituli cē ſentur reſidere; vt habeant diſtributiones, *Nau. con/. 8. tit. cit.* & neceſsitas corporea difficilem notabiliter, incommodumq; acceſſum efficiens ad chorum, diſtributiones lucratur. *Nau. l. c. con/. 9. num. 7.*

50 Excommunicatus, vel ſuſpenſus à beneficio, interim dū quærit abſolui, poteſt fructibus vti ſibi, & ſuis neceſſarijs, *ſecun Nauar. & alios.*

* *Nau. c. 25. num. 124.* Depoſitus etiā ob crimen (nō autē ſolemniter) vel excōmunicatus, ſuſpenſus ve, ob cōtumaciā. *P. N. l. c. n. 236. ex Couar.*

51 Permittēs notabiliter lędi poſſeſſiones beneficij, tenętur reſtituere.

* *Nau. l. c*

52 Fructus malè percepti dandi Eccleſiæ, vel pauperibus: ſi autem ſunt diſtribu-

distributiones, ijs qui Officijs interfuerunt.

* *Nau. l. c. num.* 123.

53 Fructus percepti tempore vacationis, dandi Ecclesiæ, vel successori.

* Vide *Lopez p.* 2. *c.* 103 *in fin.*

54 Fructus collecti ante mortē beneficiati, vel ei debiti ob seruitium, sunt hæredis: quòd si nullus sit hæres, sunt successoris, vel fortè ex vsu, Cameræ Apostolicæ.

55 Canonicus habens Capellam, nō recipit distributiones horæ, qua Missam celebrat.

56 Qui post sex menses ab obtento beneficio, etiã Prę̃stimonio, non impeditus legitimè, nō recitat Officiū, nō facit fructus suos; sed tenetur dare fabricæ beneficij, vel pauperibus: omnes quidem rotius diei, si totum eius Officium omissum, alioqui pro Matutino omisso dimidiū, pro quauis alia Hora sextam partem, idemque est faciendum ei, qui vt Clericus habet pensionem, si non recitat Officium B. Mariæ. *Ex Bulla Pij V.*

* Vide *Nau.l.c.nu.*123.*Tol. l.*2.*c.* 12.*num.*6. Si distributiones diuidãtur inter eos, qui choro interfuerunt, ijs reddendæ. *Nau.l.c.*

57 Si talis pauper est, potest sibi retinere de consilio Confessoris, *secundum Nauar.*

* *Tol.l.c. Nau.l.c.*

58 Quòd si fecit alia, ad quæ ob beneficium tenebatur, poterit sibi retinere quantum illa merentur. Itaq; sufficiet Parocho, restituere quintã partem; Canonico, quartam; alijs beneficiatis, tertiam, vt quidã dicũt.

59 Qui potest conferre beneficia, potest concedere, vt permutentur; Sed nunc obseruanda est constitutio Pij V. quæ incipit: Quanta.

* *De permut. benef. Zech. de benef. c.* 10.

60 Potest auctoritate Papæ in commutatione beneficiorum fieri compensatio per pensionem, aut pecuniam pro fructibus alterius beneficij maioribus.

61 Non potest Notarius pro literis beneficiales

beneficij, scilicet, pro charta, labore & alijs accipere, nisi vnum aureum *Ex trid. & Concil. Congreg.*
Addit.} * Resignantes beneficia ad fauorem satis est, si dignum eligant. *Caie. ver. Beneficium Araz. q. 63. ar. 2. in. 2. 2. ex communi col. 12.*

Resignationes ad fauorē ab Episcopo non possunt admitti, sed á Papa admittuntur. *ex Pij Quinti Mot. propr. condito. 1567. & v. Ara. l. c.*

Blasphemia.

1 BLasphemia grauior est periurio, & homicidio.
* *De Blasphemia multa Azor. l. 9. c. 28*
* *Fum. Blasph. 2. Sot. l. 8. q. 2. art. 3.*

2 Ne blasphemus absoluatur sine graui pœnitentia seueri Confessarij arbitrio iniuncta, *statuit Concilium Lateranense, & consonat Tridentinū, Sess. 14. c. 8.*
* *Vide Nauar. c. 12. num. 83. Aloysium t. 1. libr. 9. c. 28. q. 9.*

3 Blasphemans inaduertenter, ita vt si aduerteret, non faceret, non

peccat mortaliter. Quidam tamen putant ex consuetudine blasphemare etiam inaduertẽter, esse mortale, quod non est improbabile.

* *Nau.l.c.ex D.Thom.Syl. Blasph. 4.Fu.1.Caie.eodem.vers.* Qui aduertens blasphemat, leuitate materiæ non excusatur: quælibet enim falsitas graui Deum iniuria afficit. *Val.t. 3.d.1.q.13.p.1.*

Addit. } Blasphemare, est de Dei excellentia detrahere, falso dicẽdo inesse Deo, quod nõ inest, vel nõ inesse, quod inest, idque animo derogãdi supremo illi Numini: blasphemat etiam qui mente, aut voce Dei proprium creaturæ atribuit: *Vide Val. l.c.*

Quando aliquis non seriò, non ex indignatione Deum lædente, sed ioco, aut fine alio (vt ad docendum) de Deo aliquid falsi dicit non blasphemat, *Val.l.c.* Quæ regula perpendenda.

Vera dicere de Deo, aut Christo irrisoriè, aut cum indignatione blasph.

ph.eſt, ſi irriſio, aut indignatio ad Deum ſpectet. *ex Val.l.c.*

BONA.

1 BOna mobilia dicuntur, quæ cō mode ſeruari non poſſunt. vltra triennium, vt frumentum, vinum, oleum.

* *Fum. Alienat. num. 10.*

2 Pecunia inter mobilia reputatur.

* *Panor. in c. Nulli de reb. eccl. non alien. Fu. l c. n. 4. Syl. eod. ver. nu. 7.*

3 Mobilia pretioſa, quæ ſeruari poſſunt interdum æquiparantur immobilibus.

* *Syl. l. c. 9. Fum. l. c. 3.*

4 In bonis mobilibus, vel immobilibus iura etiam & actiones comprehenduntur, ex conſuetudine potiùs, quám ex iure.

* *Vide Syl. l. c. n. 8. Mol. d. 202. Couar. c. relatum de teſt. nu. 1. Oldrad. conſi. 219. l. nam quid §. vlt. & l. ſi legatus. ff. ad Treb.*

1 BOnus vir in Foro quidem exteriori intelligitur iudex; in interiori autẽ, vir prudens & timoratus.

CALIX.

1 CAlix tornatilis, in quo scilicet pes à cyatho separari potest, per eam separationem non perdit consecrationem.

* *Fu. Calix. 2. Sua. t. 3. d. 81. sect. 7. col. 4.* ex viuentium Doct. sententia, & ex vsu contra *Syl. Calix. 2.*

2 Calici nõ perit cõsecratio, si deauratio per vsũ decidat, si tamẽ de nouo deauratur, solet iterũ cõsecrari.

* *Syl. Sua. l c.*

3 Calicem solus Episcopus solet cõsecrare.

* Chrismate consecratur: Hoc consecrandi munere funguntur etiã quidam Abbates, Episcopalibus vtentes insignibus. *Fu. l. c. & nu. 4.* & Sacerdotes Soc. Iesu pro Indis, ex priuil. Pauli III. *Sua. l. c.*

Addit ¶ Consideret Sacerdos aurea verba Bonifac. Episc. & mart. *ex c.*

vasa

vasa de consec. d. 1. (Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur; nunc lignei Sacerdotes aureis vtuntur calicibus) & studeat esse, qualem esse decet Dei ministrum.

Zephirinus 16. vitreas concessit patenas. In Conc. Triburic. sublata sunt lignea vasa: in Rhemẽsi statutũ est, vt æs, auricalchum, lignum, vitrũ ad calices conficiendos nõ adhibeatur, sed aurum, vel omnino argentũ, aut, si paupertas sit ingens, stannũ, vide *c. vasa & c. Vt Calix de cõsec. d.* 1.

Calicis cuppam ex materia à iure præscripta cõfici satis est: de patena nihil statutũ; sed de ea intellige id, ꝙ de calice quoad materiam. *Sua. l. c.* * *Cuppa secundũ Missale refor. Clem. debet esse saltem argentea intus inaurata, & Patena itidem inaurata.*

Calicem adhibitum à Christo Domino sacrum sui corporis mysteriũ instituente, ex nobilissimo lapide Agatha fuisse, & adhuc Valentiæ haberi, Hispani quidam tradidere: Beda vero c. 2. de locis sanctis, quem Baro-

Baronius ſequitur t. 1. vbi de ſacra cęna, argęteum fuiſſe ſcribit duabus anſulis inſignem ſextarij Gallici mẽſuram capientem.

Cambium vide Contractus.

1 PErmutari poteſt pecunia cum altera diuerſi metalli cum lucro moderato.

* De cambijs multa *Mol. Lopez, Mercatus, Naua. Garzias à c.30.* & alij multi. *Cor.p.2. Ioann. Medina de reſtit. Bañes in 2 2.q.78. art. 4. Sot. l.6.q.8.*

* *Nau.c.17.n.288. Sot.l.6.q.9.art. vn. Sylu. Vſura 4.§.7. Caiet.*

2 Aureus, cuius pretiũ æſtimatur vndecim Iulijs, poteſt dari pro duodecim: eſt enim illa pretij taxatio facta ad emptiones, nõ ad permutationes

* *Sot.l.c. Tol.l.5.c.51.num.7.*

3 Plus valet pecunia præſens loco, quam abſens: item cũm multi accipiunt ad cambiũ, & pauci dant: item ob metallum, figuram, pondus, temporis occaſionẽ, dubium de valoris muta-

mutatione, raritatem, aut dantis incommodum, quæ considerari oportet, ne facilè cambia, quę sunt in vsu, damnentur.

** Tol. l. c. c. 54. num. 2. Nauar. l. c. num. 194.*

4 In cambio lucrari solet, qui rogatur pecuniã accipere alibi reddẽdã, vel dare alibi recipiẽdam: illic enim velut transfert ad locũ vbi reddẽda, hic autẽ velut à loco vbi recipienda.

** Tol. l. c. c. 53 num. 6.*

5 Cambio lucrari etiam ei licet, qui alioqui nõ habet ordinarium campsoris officium, sed ex occasione oblata facit.

** Tol. l. c. c. Si num. 9. ex Sot.*

6 Etiam in eodem regno licet cambium per literas, etsi id lex aliqua prohibeat; præsumit enim fraudem: quæ si absit, non intendit prohibere. Idemque dicendum de cambijs omnibus alioqui licitis, aut cambiorum licitis conditionibus, si lege aliqua prohibeantur: cessante enim fraude quam lex præsumit, fieri possunt

sunt: nisi ex ipsa lege, vel consuetudine constet oppositum.

* *Nau.l.c.num.290.*

7 Cambia dubia si facta, non condemnanda; si facienda, non approbanda.

8 Cambium quod fit sustinére campsoris procuratore duas personas in nundinis, scilicet creditoris, & debitoris, quod vulgo dicitur: *Collaricorsa*, est à Pio V. approbatum, in Bulla quadam data ad Bononiéses.

CAPITVLVM, VIDE Beneficium.

1 CApitulum, sede vacante, succedit Episcopo in iurisdictione ordinaria: itaque potest absoluere, dispensare, statuere, inquirere, visitare, & dare indulgentias, vt Episcopus. Non confert tamen beneficia: id enim Papæ est reseruatum, *secundum declarationem Congregationis Concilij*. Nauarrus autem ait, posse quidem conferre illud, cuius collia-

collatio ad ipſum, & Epiſcopum cõ muniter pertinebat, non autem ſi pertinebat ad Epiſcopum cum Capituli conſenſu, aut conſilio; quod videndum eſt, an ſit vſu receptum.

* *c. Cum olim. cap. His, quæ de maior. & obed. vide Fum. Capitulum. 2.* {Abſoluere} *Sylueſt. Capitulum. 2.* {Indulgentias} *Sylueſt. l. c.* quod Sot. negat *d. 21. q. 1. artic. 4.* quia, inquit, poteſtatis epiſcopalis eſt. {Nauar.} *l. 3. conſi. 20. de præb.*

2 Vocem in Capitulo non habet, qui non eſt Subdiaconus. *Ex Trid. Conc. ſeſſ. 22. cap. 4. de ref.*

3 Cum requiritur Capituli conſenſus, vel præſentia, poteſt ad id aliquos ſui loco deputare.

4 Quod á maiori Capituli parte fit, dicitur, ſecundum Baldum, fieri de conſenſu vnanimi ſeu concordi Capituli. *Vide Tabien. verbo Concord.*

* *Vide Fum. l. c. num. 3. 4.*

5 Capituli debitum nõ cenſetur debitum ſingulorum.

* *Vide Couar. in c. requiſiſti, de teſta. nu. 10.*

num. 10. docentem, legatum Canonicis relictum non ipsis, vt singulis, sed collegio, vt diuidatur, eo modo; quo alia bona collegij, dandum esse. Addit.} Capitulum, Sede vacante, non dat dimissorias, ex *Trid. sess. 7. c. 10. de ref.* sed dispensat cum illegitimo ad minores, & ad simplex beneficiū: vide *Nau. cons. 44. de temp. ord. & cons. 7. de sil. presb.* cogit vltimarum voluntatum executores ad eas exequendas; imò exequitur ijs negligentibus. *Cou. in c. 10. de testa. nu. 2.* Assistit matrimonio vel alicui Sacerdoti licentiam dat; quia succedit in ordinaria Episcopi iurisdictione, ex *c. His, quæ de maio. & obed. Sanchez l. 3. d. 28. concl. 3.*

CASVS FORTVITVS.

Vide Commodatum.

1 NEmo tenetur ex damno accidenti casu fortuito, nisi culpa præcessisset in illum aliquo modo ordinata, seu directa, aut mora restituen-

tuendi id, quod restitutum non perijsset, aut pactum, vt etiam in tali casu teneretur, quamquam etiam non obstãte pacto vtendum est æquitate; non tenebitur autem si casus accidit ex culpa eius, cui ex pacto alioqui debebatur.

* *De hac re Mol.d.293.Nau.c.17. num.178.*

* *Vide Sylu.eo.ver.nu.1.Fu.num.2. & ver.commodatum.7.*

2 Ad mutuum perditum casu fortuito, teneris, quia in te translatum est, per mutuum, dominium.

* *Nauar.c.17.num.185.*

3 Mandans tenetur de damno ex casu fortuito, si probabile erat euenturum, aut mandatarius gratis seruiebat: secus, si ob stipendium, aut eiusmodi aliquod debitum, aut si eiusdem mandatarij culpa damnum accidit.

Addit. } Inito pacto generico; vt quis in omni casu teneatur, excipitur fortuitus, cui non fuisset in specie renunciatum. *Syl.l.c.num.2.*

CASVS

CASVS RESERVATVS, Vide Absolutio.

1 COncedens casus sibi reseruatos, si aliquid specialiter nominet, cætera similia concedere intelligitur; quod si aliquid excipiat, cætera similia videtur excipere.

* *Vide Nau.c.27.n.261.Fu.eo.ver. num.1.*

2 Concessis casibus, Papalibus, intelliguntur etiam censuræ.

* *Fu.l.c.nu.2.* Papalibus enim omnibus annexa est censura aliqua. *Nauar.c.27.n.161.Viual.de absol.n.56.*

3 Sublata reseruatione Papali per priuilegium absoluendi à culpa vel censura, censetur etiam sublata reseruatio Episcopi circa eandem culpam. *Nau.c.27.num.254. Tolet.li.5. cap.14.*

* *Nauar.l c.*

4 Sacrilegium reseruatũ episcopo, intelligitur solum, quo violatur locus sacer furto, aut sanguine, aut semine, non autem luxuria personæ sacræ:

re Episcopo non sacrilegium, sed sortilegium reseruari: pro quo vulgò per errorem lectum sacrilegium.
* *Tol. l. 3. c. 14. Syl. ver. casus Sortilegium*, & omne sacrilegiũ dicit Episcopo esse reseruatum: *idem Nau. l. c. num. 262.*

5 Casus indubio non præsumitur reseruatus.
* Pœnæ enim restringendæ. *c. odia de regulis iuris.*

6 Blasphemia publica reseruata Episcopo solúm in Foro exteriori, nisi ipse aliud declaret.
* *Nau. l. c. num. 262.*

7 Si quis oblitus casuum reseruatorum absolutus est à potente, & intendente absoluere illum ab omnibus, quod semper intendit qui absoluit, potest absolui ab illis postea per quemcunque Confessorem, quia iam non sunt reseruati. Idemque dicendum de illo qui reseruata quidem confessus est, & ab illis absolutus, sed animo incapaci Absolutionis. *Nau. c. 26. nu. 13. Cou. c. Alma*

1.*part.* §.11.*nume.*12.*Anton.*3.*part.* *tit.*14.*c.*19.§.17.*Syluest.Confessio* 1. *quæst.*19.*Caiet.verſ.caſuum reſeruatio.Suarez diſp.*31.*de pœnit.ſect.*14.
* *Nau.c.cum conſideret.*§.*cautus de pœnit.d.*5.*nu.*30.*&c.*26.*num.*13.
Idem fere} *Syl.confeſſ.*1.§.7.*Zerola in praxi pœ.c.*13.*q.*18.*ex.Ang.Palud. Cou.in c.Alma mater p.*1.§.11.*n.*12
Idemque dicendum de illo} *Sylu. Confeſſ.*1.*nu.*22.*Ang.de confeſſ.pag.* 231.*Caiet.verſ.Caſus,Fum.eo.nu.*4. *D.Ant.*3.*p.tit.*14.*c.*19.§.17.
8 Caſus reſeruati in Religione,non habent locũ in Nouitijs, antequam per vota admittantur;vt neq;præceptorum obligatio.
9 Caſus non reſeruat niſi Papa, aut Epiſcopus,aut Prælatus habẽs Epiſcopalem auctoritatem.
* *Med.l.*1.*cap.*9. *vide Triden.ſeſſ.* 14.*cap.*7.*de reformat.*
Addit.} Mortuo, vel amoto Epiſcopo caſus reſeruati ab eo expirant, non autem à iure. *Med.l.*1.*c.*10.

Caupo, vide Stabularius.

CEN-

1 OPortet in censu rem esse immobilem (talis autem est annuus reditus) & sua natura fructiferam, & totum pretium recipi in celebratione instrumenti, nec postea augeri, aut minui, & perire censum pro rata, re pereunte, aut sterili facta, & posse redimi semper eodem pretio, & post denunciationem, etiam ab inuito intra annum repeti.

* De censi. *Nauarr comm. de vsur. Sot l. 6. q. 5. Bannes in 2. 2. q 78. art. 4. Io. Med. c. de restit. q. 11. prope finē, Cor. 2. p Val. t. 3. d. 5. q. 22. Carbo. de rest. Mol. Conr. Lopez de contract. Garzias d ca. 26. Tol. l. 5. c. 23.*

* Vide *Nauarr. comm. de vsur. nu.* 69. & 84. vbi refert bullam Pij V. *& c. 17. num. 232.*

2 Prædicta ex Bulla Pij Quinti, in qua quædā prohibentur ob præsumptionem fraudis; quæ si absit, licent. Itaque potest pretium non statim solui, potest & prius solui, & fieri pactum ne redimatur census, nisi totus simul.

* *Nau.de vſur.l.c num.69.70.*

3 Non prohibet Bulla debita Iure naturæ,(vt ſatisfactionē pro damno dato non ſoluendo cenſum in tempore) nec dare fideiuſſorem,aut hypothecam etiam omnium bonorū, aut ſecuritatem venditionis, vel ſolutionis: nec emere certam pecuniæ ſummam ad vitam, vt pro mille centum.Id enim non eſt cenſus,ſed cōtractus, Do, vt des. Solent quidem ad vitam emētis dari octo pro vno, poſſuntque pro tali penſione obligari omnia bona.

4 Soluendus eſt cenſus in fine anni, niſi aliud habeat conſuetudo, aut pactum.

* *Tol.l.c.c.46.*

5 Pretium cenſus eſt, quo publicé vendi ſolet.

6 Oportet fructum loci non eſſe minorem reditu cenſus, communis eſt opinio: quidam tamen negant id eſſe neceſſarium.

* *Vide Tol.l.c.c.47.*

7 Vt poteſt ſolui pro cenſu pecu-

nia,

nia, ita fructus aliquis ex pacto, etiá si locus censui subiectus; talem fructum non ferat.

* *Lege Nau.de vsur.num.79.*

8 Etiam anno, quo nullus colligitur fructus, soluendus est census.

9 Censum ex vtraque contrahentium parte redimibilem licere, alij aiunt, alij negant: ego concedere nō auderem.

10 Vbi Bulla Pij Quinti recepta est, negant quidam licere censum super persona constitui, alioqui licere, & super persona, & super communitate, & super bonis incertis, scilicet possessis & possidendis: alij etiam vbi recepta est, licere, si sit perpetuus, quod ego non concesserim.

11 Census numeratur inter bona immobilia.

* *Lege Nau.de vsur.num.81.*

CENSVRA VIDE *Absolutio.*

1 CEnsura est Excomunicatio, suspensio, & interdictum: non

autem irregularitas, (quæ potius pœna est) nec depositio, aut degradatio, aut cessatio à diuinis.

* De censuris eccl. integra volumina confecere Felicianus Fpiscopus Scalensis, Gregorius Sayrus, Suarez, Auila.

* *Nau. c. 27. nu. 1. ex. c. Quærenti. de verb. sign.* {Irregularitas} *Tol. l. 1. c. 31. nu. 2. Cor. p. 3. c. 10. de censu ex. c. Quærenti cit. Sayrus l. c. 1. num* 18. {Degradatio} *Tol. l. 1. c. 23.* Soto verò *d. 22. q. 3. art. 4. col. 3* irregularitatem ex delicto ortam censuram vocat, à qua quis eximi possit per Iubilcum: idem *Med. l. 1. c. 11. § 9. & 12. & l. 2. c. 12. Arag. q 64. ar. 8. Bannes in 2. 2. q. 64. art. 8. ex Cano.*

2 Censuram nemo incurrit ante annum decimum.

* *Sot. d. 12. q. 1. art. 11. ver. Sed si:* dicit pueros Ecclesiæ legibus non vinciri ante annum 12. *& Val. t. 4. d. 7. q. 9. p. 4. Vide confess. 3. contra Sot. Azor lib. 7. c. 40. q. 6.*

3 Censuræ positæ contra non reuelantes

lantes id quod á iudice in eis proponitur, non comprehendunt nec litigantes, nec eos, qui probabiliter credunt rem illam ab eo, qui tenet, iustè possideri, nec illos, qui certò nesciũt quod quæritur, aut si sciunt, nõ possunt sine periculo magni damni denuntiare. Vide IVDICIALES ACTVS.

* *Vide Nau. c. 25. n. 46. Fu. ver. accusat. num. 29.*

4 Irretitus aliqua censura, etiam irregularitatis ex homicidio, vel excõmunicatione, aut suspensione potest celebrare, nealioqui infametur.

* *Nau. c. 27. n. 239.* nam lex naturalis detuenda fama potior est lege humana: cum Nau. sentit *Victor. de excommun. n. 13. Angles de Eucharistia pag. 101. Lopez p. 2. c. 93. in fine. Cordu. q. 142.* tres refert sententias, & pro hac citat *Castro l. 2. c. vlt. de leg. pœn. & Sylu.* si hanc sequeris, infamiæ periculũ debet esse probabiliter certũ. *Cou. in c. Alma ma. 1. P. §. 1. nu. 3. & §. 2. n. 11. & Graff. l. 1.*

c.12.num.15. Decis.aur. id nō concedunt *Sot.vlt.d.18 q.2.ar.5.col.17.* hoc semel permitteret, ad graue scādalum tollendum. {Addit.} Soti, & aliorum opinio irregularitatem ex delicto censuram existimantiū non est vera: vnde neque auferri potest per Iubileum.

CHARITAS, *Vide Correptio, Eleemosyna, Iniuria.*

1 DEum ex toto corde diligere, seu super omnia, ad salutem quidem est omnino necessariū: quo vero tempore ex præcepto quis teneatur sic eum actum elicere, vt, si non eliciat, peccet mortaliter, non conuenit inter Doctores. Illud certé non videtur negandum, teneri, cúm tenetur conteri, vt in administratione Sacramētorum ex officio. * *Vide Nau.c.11.n.18. Tol.l.4.c.9.* Illud certe. } *Nau.c.1.num.27.*

2 Teneris in extrema necessitate salutis spiritualis proximi, pro eo vitam exponere, quod si es eius Episcopus,

copus, aut Parochus etiam in graui. Itemque teneris pro vita eius exponere bona tua temporalia, tuæ vitæ, aut tuorum non neceſſaria: denique ſubuenire ei in graui eius neceſsitate, ſi potes ſine magno tuo incommodo.

* *Nau. c. 24. num. 9. Tol. l. cit. c. 10. nu. 4. vide Lopez p. 1. c. 67.*

3 Qui non eſt eius Prælatus, aut Parochus, non tenetur inuiſere peſte infectum cum vitæ periculo, niſi ſalus animæ eius omnino tali viſitatione indigeat.

* *Tol. l. c. nu. 6. Nau l. c. nu. 10. vide Lopez l. c.*

4 Infantem alioqui ſine Baptiſmo moriturum, teneris cum tuæ vitæ periculo baptizare; ſecundùm quoſdam: quòd alij probabiliter negant: nec enim cum tãto damno debetur ei tale officium, alioqui, & mater grauida teneretur permittere ſe ſecari, vt fœtus baptizaretur, alioqui ſine Baptiſmo moriturus: quod nemo dicet.

* *Fu.ver.Episcop.nu.4.ex D.Thom. vide Tole.l.4.c.10.nu.4.*

P.N.l.2.c.3.nu.144. Lopez.l.c. {Negant} *Sot.de teg.Secre.memb.c.2.*

5 Proximum à mortis corporalis periculo etiam inuitum, teneris liberare, si possis, non autem à peccato, si non possis sine tuo graui incommodo.

* *Nau.c.& num.24.*

6 Damnatum iustè ad mortem nō teneris, etiam si possis, pecunia redimere; nec enim ipse se teneretur redimere: quod si redimas, potes accipere tibi in seruum perpetuū. Quod si iniustè damnatum redemisti, potes quidem in multis casibus in seruum accipere, sed ipse se potest redimere. *Nauarr.cap.25.num.95.*

* *Nau.l.c.nu.17.* iuste damnato, vt fame pereat, nō teneris cibū prębere.

7 Licet permittere proximum cadere in peccatum, vt correptus de eo vel punitus emendetur, si aliter emēdare non possis.

* *Nauar.l.c.numer.13. Sot. de ratione-*

tione teg.memb.& q.2.

8 Potes proximo optare malũ corporale ad ſalutem animæ, & mortẽ ob Reipub.bonum,& hoſti tibi aliq̃ qui valde nocituro,mortẽ,nó odio, ſed ad vitandum damnum tuum:itẽ de morte eius gaudere, ob bonum inde ſecutum.

* *Nau.c.15.num.10.*

9 Inimico non teneris oſtendere ſigna amoris;niſi in caſu neceſsitatis, ſcilicet cum ei teneris ex charitate ſubuenire: teneris quidem alloqui, ſi alioqui eſſet ſcandalum,& ſalutantem te reſalutare, & veniam petenti reconciliari.

* Vide *Nau.c.14.nu.9.Tol.l.4 c. 10.nu.9.Syl.l.c D.Thom.2.2.q.25. art.9.*

10 Diligendi quidem magis meliores,ſed poſſunt intenſiori affectu diligi ſanguine coniunctiores, inter quos plus diligendi parentes quàm filij,& vxor,& pater quam mater.

* *Syl. verb.charitas.q.2.*

CIRCVNSTANTIA.

Vide Confessio.

CIVITAS, CIVIS.

1 Ciuitatis nomine venit in fauorabilibus etiam territorium, imò & Diœcesis; in odiosis verò solùm quod est intra mœnia, nisi alioqui esset dispositio inutilis, aut posset fraudem pati.

* In odiosis} *Syl. ciuitas. 1.*

2 Non dicitur ciuitas facere, nisi collegialiter deliberet, etiamsi maior eius pars faciat.

* *Syl. l. c. num. 2.*

3 Ciuis efficitur quis loci, vbi consequitur dignitatem.

* *Syl. ibi 4.*

4 Monachus efficitur ciuis loci, vbi est Monasterium,

Addit} Capitulum, & ex illo singuli efficiuntur ciues illius vrbis, vbi est Ecclesia. *Nau. consi. 1. de conf. eccleſiæ ex Barth.*

CLERICVS, Vide Ecclesiasticus, Eleemosyna, Beneficiũ, Gabella.

1 CLerici nomine in materia fauorabili venit habens primã tonsuram, & Religiosus, & Episcopus: at in odiosa, nec Religiosus, nec Episcopus, nec secundum quosdam Dignitas, aut Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, aut qui nõ est in sacris. Venit etiã Clericus in materia fauorabili nomine populi, & Monachi.

* Clericus} *Syl. Clericus. 1. n. 1. Fu. Eod.*

Odiosa} *Syl. Fum. l. c.*

Populi} *Syl. Fum. nu. 3. l. c. Io. Nic. Gimonteus de gratijs expect. c. 1. num. 45.*

2 Cũm Clericis in iure aliquid prohibetur, aut præcipitur, intelligũtur solũqui sunt in sacris, aut beneficiati

3 Clericus in sacris potest conueniri coram Iudice sæculari in ciuilibus de licentia Episcopi sui. *Syl. V. Iudex numer. 4.*

4 Clericum in sacris, qui dimissa

tonſura,& Clericali habitu enormiter ſe gerit,multorũ eſt opinio perdere priuilegium Clericale. Ego dicerem tunc tantum poſſe à iudice ſæculari capi, & debita pœna puniri Clericum,quando id fit de mandato Prælati proprij;vel quando eſt traditus curiæ ſæculari; vel demum ſi eſt incorrigibilis, ita vt prius ſit depoſitus,& propter incorrigibilitatem excommunicatus,& anathematizatus, & tamen poſt hæc perſeuerat incorrigibilis,*iuxta diſpoſitionem c.cum nõ ab homine,de iudic.* Nunc autem per Conc.Trid.Seſſ.23.cap.6.fori priuilegio non gaudet,qui eſt in minoribus, niſi habeat beneficium; aut geſtans habitum & tonſuram,inſeruiat alicui Eccleſiæ ex mandato Epiſcopi; aut in Seminario, vel Schola, vel Vniuerſitate, de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad Ordines maiores verſetur.

5 Poteſt Clericus in crimine deprehenſus capi à ſæculari Iudice, vt Eccleſiaſtico tradatur: poteſt & noctu capi

capi, si cum armis incedat: præsumitur enim velle delinquere, in quo potest impediri etiam per sæcularem potestatẽ. Quinetiam potest à quouis sæculari teneri Clericus, & includi, ne lædat alterum: Posse etiam fugientem, vel de fuga suspectum capi à creditore, vt tradatur iudici Ecclesiastico, tenet *Sylu. excommu. 6. q. 14. Nau. c. 27. nu. 82.* qui dicit esse Panorm. & communem *in c. cum non ab homine de Iud.*

6 Clerici tenentur legibus ciuilibus reipubl. in qua degunt; modo non impediant officium Ecclesiasticum, & libertati Ecclesiasticæ non repugnent. Et hoc modo, solùm via directiua, non autem coactiua. *Host. c. fi. de solu. Cou. 2. p. epit. c. 6. in prin. nu. 20. Dried. lib. de liber. Ecclesiastic. c. 9 Sot. li. 1. de iust. q. 6. art. 7. Cast. libr. 1. de V. g. pœn. s. vlt. & alij.*

* Noctu } *Nauarr. l. 5. consil. 27. alias. 44. de sent. excomm.*

7 Clerici familia eiusdem est cum ipso Fori. * *Vide Val. t. 4. d. 9. q. 5. p. 4. Syl.*

p.4.Syl.ver.Lex.n.15.
8 Clerici bona possunt per Iudicem Ecclesiasticum confiscari in casibus, quibus laici per leges sic puniuntur.
9 Clericus factus post delictum sine fraude, est exemptus à potestate sæculari: quòd si cũ fraude, potest quidem in rebus puniri, sed non in corpore. Communem opinionem esse dicit *Imo.cons.*119.*num.*1.*&* *Clarus lib.*5.*sent.q.*35.*num.*38.
10 Clericus ob falsum testimonium coram iudice sæculari, non potest per eum puniri.
* *Coua.l.c.cap.*32.*nu.*4.
11 Clericus percussus á laico, potest agere coram Iudice Ecclesiastico.
12 Clericus calumnioſus accusator debet priuari officio, & verberatus in exilium mitti.
13 Clericus non potest consentire in Iudicem Ecclesiasticum nõ suum sine licentia sui Episcopi.
14 Clerici minoris à laico læsi restitutio petenda corã Iudice sæculari.
15 Clericus pauper non tenetur cedere

dere bonis. Nec pro debito non ex delicto contracto potest conueniri vltra quam facere potest. nec, si est in sacris puniri corporaliter pro debito, quod non potest soluere.

* *Couar. l. 1. c. 4. var. resol nu. 4.*

16 Clerici patrimonium, etiam ad cuius titulum est ordinatus, nō gaudere priuilegio bonorum Ecclesiæ, quidam aiunt, alij negant. Sunt, & qui putent absolutè gaudere eius bona patrimonialia. Ego dicerē spectandum in ijs, quid vsu sit receptū.

* Vide *Syl. Cler. 4. num. 9. Val. l. c.* Doctores vtriusque sententiæ leges apud Couar. lib. c.

17 Clerici priuilegijs non gaudere Eremitas, quidam aiunt, quod non sint Ecclesiasticæ personæ: alij gaudere dicunt, si sint astricti Regulæ, aut Superiori ijs priuilegijs gaudenti: idemque censent de inclusis habitu mutato.

* Vide *Fum. Eremitæ nu. 3.*

Quod nō} *Io. de Lignano in Clē. per literas de præb. Aug. ver. Eremit. n. 3.*

18 Cle-

18 Clericus potest vti consuetudine & statuto laicorum, ad suam vtilitatem.

19 Clericus in minoribus potest ex causa fieri sæcularis.

20 Potest qui est in sacris, aut beneficiatus, aduocare coram Iudice Ecclesiastico: at coram sæculari, solum in causa propria, vel Ecclesiæ, vel miserabilium, vel propinquorum (qui alium aduocatum commodè nó possunt habere) vsque ad quartum gradum. Non potest autē esse laici procurator generalis, sed solum in aliquo negotio: nec locum tenens Principis sæcularis, sed potest esse Consiliarius; nec lucri causa negotiari per se, sed ob suam, aut suorum necessitatem. Non est autem negotiari vēdere aliquid cariùs quàm emisti, nisi ad id emisses. Potest & per alium honestè negotiari, & per se vendere arte honesta à se facta. Non potest vero gestare arma offensiua, nec interesse executioni sententiæ capitalis, nisi officij spiritualis: nec exercere

cere Medici aut Chirurgi officium, vbi opus sit adustione, aut incisione, nisi cum pauperibus, aut alioqui sua aut proximi necessitas postulet; nec venari, nisi causa recreationis sine strepitu; nec accipitres ad id alere, aut falcones: nec aleis ludere, nisi modicè, causaque recreationis. Ludere autem in magna quantitate ob lucrum Nauarrus mortale existimat.

* *Vide Syl verb. Aduocatus. §.*

Nec lucri } *c. Negotiationem. d.* 88. *Mol. dist.* 342. possunt tamen locare prædia colenda ad annos tres.

Per alium} *Mol. l c. nu.* 10. *Ioa. Med. q.* 20. *de rest. c. Clericus.* 1. *&.* 2. 91. *d. Vide Nauar. c.* 25. *num.* 111. *Lopez. nu.* 1. *l.* 2. *ca.* 23.

Ludere autem} *Nau. c.* 20. *nu.* 9.

De negotiatione licita, & illicita Clericis *Mol. d.* 347.

21 Clericus faciens prohibita iure humano non peccat mortaliter, *secundū Caiet.* si absit cōtēptus, & scādalum, vel temeritas, & legi pœna grauis

grauis non appoſita, quod bene limitat *Nau.c.25 nu.111.*

* Caiet. } *In ſumma. verſ. Clericorũ peccata. Vide Nau.c.25.nu.111.*

22 Peccare ait Nauar. Clericum ſi non benedicit in principio mẽſam, aut in fine gratias Deo non agit.

23 Clericus non tenetur dare ſportulas, nec poteſt à patre ſuo vendi.

24 Acquiſita à Clerico etiam filio familias ſunt ei quaſi Caſtrenſia.

* *Mol.d.131 Vide Nau.c.17.n.142.*

25 Clerici omnes, excepto Epiſcopo, liberè teſtantur, eiſque ab inteſtato ſucceditur, *ſecundùm Couar.* Quòd ſi eis eſſet prohibitum teſtari de acquiſitis negotiatione illicita, & contra Canones intelligendum eſt, *ſecundum Nau.* ſi negotiatio contineat iniuſtitiam, alioqui poterit de ea etiam teſtari.

* *Ex conſuetudine Cou.c.cum in officijs de teſta.nu.9. Azor.l.5.c.19.* Quouſque Clerici teſtari poſsint docet Mol.copiosè.d.147.

26 Non poteſt Clericus per teſtamentum

mentum facere præiudicium patri in bonis acquisitis ante Clericatum, in quibus ille habet vsumfructum.

*Sot. } *lect. 4. de cler. temperantia. Vide. Sylu. Cleric. 2. nu. 4. Nau. c. 25. nu. 109.*

27 Clericum habitare cum fœmina suspecta, mortale esse; ait doctissimus vir Petrus Sotus.

28 Clericus etiam absens subditus est Episcopo, nisi domicilium mutasset.

29 Clericus nulli loco, aut beneficio adscriptus, non tenetur residere & potest ire, quó velit cum Episcopi licentia, *ex sententia Sacræ congregat.*

30 Clericus non tenetur deseruire Ecclesiæ, in qua non habet beneficium. *Ex Congr. Concil.*

31 Clericus in maxima necessitate potest cogi ab Episcopo ciuitatem custodire, potest & in inuasa ab hostibus pugnare, nec erit irregularis, si nullum occidat, aut mutilet.

32 Clericus quilibet potest cantare Episto-

Epistolam sine manipulo: itemque Euangeliũ, & passionẽ. *Ex Nauar.*

* Euangelium (sine stola. 5.) si hoc faciat, non tanquam Diaconus, sed vt Cantor, vel Lector: modo tamen non ministret in alijs, vt Diaconus; & Sacerdos omnia sub silentio proferat. *Nau. cons. 5. de cler. non ord. min. lib. 5.*

33 Clericus habens beneficium, aut pensionem excedẽtem sexaginta aureos de camera tenetur ad tonsurã, & habitum talarem, & si miles est, ad suum militarem, alioqui ipso facto est priuatus officijs, & beneficijs. *Ex Bulla Sixt. Quinti.*

* Tenetur ad tonsuram &c.} *Sixt. V. cõstit. 30. sacrosanctum. &c. 1588. V. Id Ianua. lata.*

Sexaginta} *Indulsit. 31. constit. Pastoralis pridie Kal. Febr.*

Priuatus} in vtroque foro ita, vt non faciat fructus suos, *Vide Viuald. in. 30. constitution. numer. 11.*

Addit.} Clericus facto patrimonio initiatus suspensus est. *Nauar. c. 27. num.*

num. 158. Maio. l.4.de Irreg. c.15. Med.l.1.c.11.§.8.Borgasius de Irreg. 1.p.q.5. nu.24.Sanchez.l.6.d.32. in fine tit.1.de matrimon.o.

Recipiens ab aliquo patrimoniũ, secreta conditione restituendi post susceptos ordines, nõ potest, nec tenetur illud restituere; nisi ex beneficio, aut aliunde alimenta habeat. *Sanchez l.c.nu.7.*

Cœmeteriũ, vide Ecclesia, Sepultura.

1 COEmeterium fieri potest sola Episcopi deputatione.

2 Potest vendi in necessitate, vt sacra vasa.

* Addit.} Polluta Ecclesia, polluitur cœmeterium ei annexum: nõ è contrario, *ex cap. vnico de consecrat. Eccle sia.l.6.Suar.tom.3.d.81.Sect.4.*

Cognatio, vide Matrimonij impedimenta.

Collegium, vide Congregatio.

1 COllegium faciunt tres, Congregationem duo, populum decem:

decem. Potest Collegij, & Vniuersitatis ius manere in vno.

* *Syl. ver. Collegium.* 1.

2 Collegij Ecclesiastici destructi iura, & priuilegia manét penes Ecclesiam.

* *Syl. l. c.* 5.

3 Qui in Collegio alicuius artis eã non exercet, non gaudet Collegij priuilegio.

COLVMBARIVM.

1 COlumbariũ habere licet, vbi est consuetudo, nec populus queritur.

* De Columbario *Caietan. ver. Columbariũ Angles in.* 4. *p.* 2. *pag.* 194. *Syl. Rest.* 3 *nu.* 4. *Nauar. c.* 17. *nu.* 126. *Carbo. de restit. q.* 36. *Salon. in.* 2. 2. *q.* 62. *ar.* 3. *contro. vlt.*

* *Fum. ver. Columbarium Angles, Nau. l. c. Val. t.* 3. *d.* 5. *q.* 6. *p.* 5.

2 Columbas, cum videntur à colũbario profugæ, licet cuiuis accipere.

* Animalia dominum non habentia fiunt primò occupantis, *Mol. d.*

41 Quæ

41. Quæ regula locum habet etiam in alijs rebus: Columbarum dominium amittitur, dum illæ domiciliũ mutarunt *Mol.ibi. Vide eundẽ d.* 50.

Ab alieno ad ſuum columbarium columbas arte, aut fraude attrahens tenetur reſtituere. *Cou.reg. pe.p.*2.*§.* 8.*nu.*14. *Angel.l.c.*

Damna alijs à tuis columbis allata reſtitue. *Val. Nau.l.c.*

COMEDERE.

1 CArnes humanas edere in extrema neceſsitate licitũ eſt. *Caiet.*2.2.*q.*148.*num.*2.

* *Nau.l.*5.*conſ.*2.*de ſortileg.* Negat vllum eſſe in iure de hac re textum: neque quæſtionem grauiſsimam audet definire, ſed, ſi licet, licet, cum iam corpora mortua ſunt. *Vide eundem c.*23.*nu.*121.

Oſsibus, adipe, puluere humano ex cerebro licet vti medicinæ cauſsa. ib.

Azorius tamen *l.*7.*c.*33.*q.*4. de hac re fusè diſputans negat in extre-

ma necesſitate licere humanis carnibus veſci.

2 Edere ex intentione vſq; ad vomitum alij mortale eſſe aiunt, alij negant, ſi fiat ex conſilio medici, licitum eſt.

* Aiunt} Angel: & alij { Negant } *Nau.c.23.n.119. Gaiet.in ſumma. ver.Gula.*

Sed ſi} Vide *Azoriũ l.7.c.33.q.4.*

3 Prouocare vomitum, vt iterum comedas, mortale eſſe, non improbabiliter quidam affirmant.

Cõmodatum, vide Caſus fortuitus, Culpa, Debitum, Depoſitum.

1 COmmodatũ ad certum vſum non poteſt repeti, etiam ſuperueniente neceſsitate, ſi commodatarius aliunde fuiſſet habiturus, niſi tu commodaſſes. *De quo Sylu. verb.commodatum num.4.*

* De commodato *Conrad. Lopez. Mol.ad.294. Garzias.c.5. Nau.c.17. num.182.*

* *Lege*

* *Lege Nau.l.c. Mol.l.c.num.8.*

2 Commodans sciens rem vitiosam, non admonito cõmodatario, tenetur de damno secuto.

* *Garzias l.c. num.7. Fu.commodatum.5. Mol.l.c.num.7.*

3 Quidam aiunt, commodatarium non teneri in conscientia, nisi de culpa mortali, alij negant. Vide Culpa, & Contractus.

* Aiunt } *Sot.l.4 q.7.art.2.col.7.* in totum teneri dicit de culpa graui, in partem de leui. {Negant} *Nau l.c. num.184. Garz.l.c.num.23.*

4 Commodato vti ad alium vsum, aut diutius quam voluit cõmodans, furtum est.

* *Fum.l.c.10. vide l. Qui cum ff. de furtis. § furtum. Mol disp.295.nu.7.* Addit. } Commodatum est rei ad vsum gratuita concessio. *Mol. l. c.* Commodati materia res mobiles, seu immobiles, quę vsu nõ consumũtur. *ib. num. 2.* & pecunia ad ostentationem concessa. Commodatum dominium non transfert. *Nau. l.c.*

nu. 185. *Sot. l.* 4. *q.* 7. *ar.* 2. In neceſsitate poſſe reuocari, negat Nauarr. l. c. at Mol. probat contrariam ſententiam: præſumitur enim non ſe obligaſſe ad nō recuperandum in neceſsitate.

Communio, vide Euchariſtia.

* Addit } Peccatori alibi notorio, hic occulto publicè petenti non neganda communio. *Sot. d.* 12. *q.* 1. *art.* 6. *Val. t.* 4. *d.* 6. *q.* 8. *p.* 3. *col* 8. nō putat. m. p. eam negare, ſi huc illinc infamia facile peruenire queat.

Publico peccatori publicè petēti omnino negāda. *D. Tho.* 3. *p. q.* 80. *ar.* 6. * *c. pro deluſione de conſecra. d.* 2. *& c. multæ. ibi. & eſt communis Val. l. c. col.* 6.

Communio ſub vtraque ſpecie non eſt laicis aut Clericis non conficientibus diuinitus præcepta. *Conc. Trid. ſeſſ.* 21. *c. & can.* 1.

In neceſsitate laicus ſub vini ſpecie ſumens ſatisfaceret diuino, de ſumenda Euchariſtia, præcepto. *Suar.*

t. 3.

t.3. d. 71. Sect. 3.

Bis eodem die, extra missam, ad tollendam iniuriam Sacramenti, & irreuerentiam, Eucharistiam sumere licet. *Suar. t.3.q.69.5.4.col.2.*

Sacerdos, extra confessionem, sciens aliquem occulto.m.p.infectū esse, neget illi occultè petenti, Communionem corporis Christi, si nulla hinc illi infamia: communis sententia vide *Halensem 4.p.q.49.memb.1. D.Tho.4.d.9 q.1.art.3. Val.t.4.d.6. q.8.p.3.*

Cōmunitas, vide Respūbl. Collegiū.

CONCESVM.

COncessum intelligitur, quod nō est prohibitum.

* *Syl concessum c.1.*

CONCILIVM.

1 COncilium Trident cœpit obligare, quantum ad ius positiuum, à Calendis Maij anni 1564. *Ex Bulla Pij IV.*

2 Concilium Prouinciale debet fieri tertio quoq; anno, Diœcesanum verò quotannis. *Ex Conc. Tria. Sess. 24. c. 2. de reform.*

3 Concilium Prouinciale potest excommunicare Archiepiscopum.

4 Concilij Prouincialis decreta nó sunt publicanda Papa in consul. *Ex Congr. Concil.*

5 Ad decreta Concilij Diœcesani non requiritur Cleri approbatio. *Ex eadem.*

Concionator, vide Prædicare.

Conductio, vide Venditio.

1 COnductor, si eius voluntate, aut eius casu fortuito, locator operarum, qui aliàs fuisset mercedé habiturus, est impeditus, tenetur solu ere: tenetur & locator de damno ex sua culpa secuto. Ita quidam sentiunt; sed tu consule quæ de Casu fortuito, & de Culpa scripsimus.

* De conductione multa *Mol. d.* 488.

d.488. de locatione. *Lopez l.1.c.24. Garzias.*

* Vide *Nau.c.17.n.197. Fum.ver. Locatio.15. Sylu.C.nu.12. Lopez l.2. c.26.*

2 Conductor potest expelli domo, ob necessitatem nouam locatoris eam habitandi, aut reparandi, aut si ibi inhoneste agat. In quo vltimo casu Nauar. ait nihil esse de pensione remittendum, alij id negant. Ego quidem in primo casu adderem, vt est additum in Commodato, nisi conductor alias domum fuisset, non sibi adimendam, conducturus.

* *Nau.l.c.num.93-94. Sylu.nu.9. Fum.12.l.c. Mol.d.499.*

3 Conductor domo discedens non potest suo loco aliũ relinquere, inuitis socijs.

* *Sylu.c.num.2.§.5.*

4 Conductor equi tenetur ad expẽsas ordinarias, vt pastum, nó autem ad extraordinarias, vt medicinas.

* Vide *Lopez l.2.c.25.pag.162. Syl. l.c.num.16.*

5 Famulo non debetur ſtipendium temporis, quo ægrotauit, nec dum ægrotat, expenſa magna, ſed modica, & cibus, niſi aliud ſit in pacto, aut conſuetudine.

* Vide *Sylu. Fam. num. 4. & nu. 6. in fin. Fum. eod. num. 2.*

6 Cóductor tenetur pro rebus perditis ab alio, ob eius inimicitiã, cuius ipſe cauſa eſt.

* Vide *Mol. d. 494. num. 15.*

7 Conductor non ſoluens, poteſt ſtatim expelli, niſi ad decennium códuxiſſet: tunc enim per biennium expectandum. Quòd ſi locator promiſit non expellere, intelligitur, ſi ſoluat penſionem.

* Vide *Nauar. l. c. num. 193. Sylu. l. c. §. vlt. num. 9.*

8 Cum timetur res peritura negligentia conductoris, poterit is cogi ſuſcipere in ſe periculum, ſed minuẽdum eſt aliquantulum pretium ob talem obligationem.

9 *Extra. Ambitioſæ, de non locanda re Eccleſiæ vltra triennium*, non videtur

detur vbique recepta, quoad pœnas extrinsecas. Vide *Nau.c.27.n.149. & 150.*

* *Vide Tol.l.5.c.91.num.6.*

10 Locationes beneficiorũ anticipata solutione, non valent in successorum præiudicium. *Ex Conc. Trid.* Quidam tamen dicunt, si conductor soluisset, debere successorem ratum habere, si est conuersum in Ecclesiæ vtilitatem.

* *Tol.l.c.nu.7. Syl.l.c.nu.2.§.3.*

Trid.} *Sess.25.c.11.de refor.*

Quidam.} Vide *Cou.2.var.resol. c.25.num.6. Mol.d.492.*

11 Conductori coacto ob pestem, aut alioqui iusta de causa re locata non vti, remittenda pensio pro rata, itemque in sterilitate fortuita, vt cũ ex tribus partibus colligi solitis vix duæ colliguntur, nec fit compẽsatio fertilitate anni præcedentis, & sequẽtis. Nõ fit autem remissio si res sit locata ad decem annos pro parua pẽsione, aut si locator alteri locando fuisset pensionem integram habitu-

rus, aut si aliud sit in pacto, aut consuetudine. Non dicitur autem sterilitas, si fructus collecti, pereunt, nec fertilitas, si fructus multum valeant.

* Remittenda.} Vide *Syl. l.c. nũ.* 12.

Fortuita.} *Syl.* 14. *Fumum.* 19. *l.c. vide Nau. c.* 17. *an.* 88. *Mol. d.* 493. & 495.

12 Auctis fructibus casu fortuito, augendam pensionem pro rata, & minutis, minuendam, ait Nau. Ego id non puto vsu receptum. Quòd si auctis fructibus casu fortuito conductor non auget pensionem, non video cur minutis illis, ea minui debeat. Quare in ijs standum puto, vt supra dixi, pacto aut consuetudini.

* Nau.} *l.c. num.* 191.

Quod si.} *vide Sylu. num.* 14. *Fumnum* 17. *Mol. l.c.*

13 Nec res Ecclesiastica, nec fructus pensionis locari possunt ad longum tempus, id est, decem annorum, nisi cum cõditionibus requisitis ad alienationem.

14 Be-

14 Beneficiatus potest locare reditus beneficij ad annos nouem, quando fructus non nisi tertio quoque anno recipiuntur, sed illo mortuo expirat locatio. Locatio tamen rei Ecclesiæ facta à Rectore nomine Ecclesiæ, eo mortuo durat.

* *Tol.l.5.c.91.nu.6. Syl.u.l.c.nu. & §.2.Fum.l.c.num.5.*

Expirat.} Vide *Trid.l.c. Syl.l.c.§.3.*

15 Conductori debentur expensæ necessariæ, & quibus res facta melior.

* *Fum.21. Syl.l.c. 16. vide Mol.d. 496.*

16 Locationi factæ per virum de re vxoris non tenetur ipsa stare soluto matrimonio, nisi se ad id obligasset.

* *Vide Mol.d.492.*

17 Conductor potest rem locare alteri personæ honestæ, nisi aliud sit conuentum.

* *Syl.nu.2.§.5.Fum,num.7.l.c.*

18 Vsufructuarius non potest rem locare vltra tempus vitæ suæ.

19 Prohibitus rem obligare, potest in breue tempus locare.

20 Cui concessa est domus habitatio, potest eam alteri locare, secundū quosdam, quod ego non puto in totum verum, nisi sit vsufructuarius. Vide Domus.

* *Vide Syl. num. 2. §. 5. l. 5.*

21 Si sine conuentione de pretio, conduxisti solitum operas locare, debes ei soluere quantum talibus dari solet.

* *Syl. Familianu 6. Fum. eod. 9.*

22 Alienum torquem locans, non tenetur pretium restituere, si eius dominus non fuerat locaturus. Quidā tamen dicunt teneri, saltem in quantum factus est locupletior, quod videtur probabile.

* Vide *Mol. d. 310. Garziam. c. 40. num. 8. Lopez lib. 2. c. 20. in fi. Nau. c. 17. num. 216.* de pignore frugifero loquentes.

23 Conductio rei spiritualis ipso iure est nulla, vt & venditio.

* *Vide Tol. l. c. num. 5.*

Congre-

Congregatio, vide Collegium, Respublica.

1 CONgregationes piæ, sodalitates, seu confraternitates non possunt fieri sine auctoritate Episcopi, qui & habet ius eas visitandi.

2 Congregatorum collegialiter prævalet sententia maioris partis, nisi Papa præsideat.

Confessio, vide Casus reseruatus, Contritio, Eucharistia.

1 CONfessionis præcepto non satisfacit, qui non est dispositus ad absolutionem validè accipiendam. Quanquam etiam qui serió, licet non integré confitetur, Ecclesiæ pœnas euadat; vt quidam probabiliter asserunt.

Aiunt} *ex omnis vtriusque. Sot. d. 18. q. ar. 3. concl. 6. Azor. l. 7. c. 40 Ioann. Med. q. 20. de confess. in fin.*

Negant} *Nauar. §. diligẽs de pœn. d. 6. num. 22. citant. Adrian. 4. de*

confess.dub. 4. Vict.n 163. verũ Nau. c.placuit.vad.d.num. 183. priorem se. quitur & Viual.de confess.n. 81. contra Syl.confess 4.numer. 3. Cord.q. 15. Lopez. 1.p.c. 11. vide citatos Euch. 25

2 Potest differri Confessio vltra tẽpus præcepti, de sententia Confessoris, aut ex iusta aliqua causa.

* *Exc. Omnis vtriusque.*

3 Etsi communis opinio sit teneri ad Confessionem annuam, qui habet vsum rationis, scilicet cum pudet malefacti; tamen Ecclesia non videtur obligare ante pubertatem, ad pœnas nõ cõfitẽtibus impositas.

* *Nau.c. 21. nu. 33. Suarez t. 3. d. 79. sect. 2. vide. Viual. de confess. n. 15. & citatos censura. 2.*

4 Præcepto annuæ confessionis satisfacit quis confitens quouis anni tempore, qui annus ex consuetudine Ecclesiæ incipit in Octaua Paschæ: quamquã cõmunicaturus in Pascha, si est in peccato mortali, tenetur iterum cõfiteri: itemq; si est in articulo mortis, seu eius probabili periculo.

* *Sot.*

* *Sot.d.*18.*q.*1.*ar.*4.*Val.t.*4.*d.*7.*q.*11 *p.*4.*Io.Med.q.*14.*de confeſs.in fin.Vi ual.l.c.nu.*16.

Quamquam } *Vi ual.l.c.n.*12.*Nau.* *c.*21.*n.*9.*Couar.c. Alma m.p.* 1.§.1. *nu.*6.ex communi.*Syl.confeſs.*1.*q.*2.

5 Probabilis eſt illa ſententia, teneri ſtatim confiteri, qui putat toto reliquo anno defuturum ſibi Confeſſorem, aut qui poſsit à caſu reſeruato abſoluere. Illud certiſsimum, qui non præmiſſa peccati mortalis confeſsione communicauit, debere poſt communionem quàm primum cõfiteri. Addunt & quidam, neceſſariò confitẽdum, cum vix poteſt quis, niſi confitendo, euadere peccandi periculum: quod mihi non diſplicet, ſed quia vulgo ignota obligatio, non eſt in vſu.

* *Nau.c.*2.*nu.*9.*Syl.l.c.*3.

Illud } *Nau.l.c.nu.*10.*ex Frid.*

Cum vix } *Val.t.*4.*d.*7.*q.*9.*p.*4.

Mortalia, diuino iure, ante Euchariſtiã explicanda in cõfeſsione *Cou. in c.Alma.m.*§.1.*n.*7. Si nũc potes confi-

confiteri reſeruatum, teneris, ſi futurum ſit, vt poſtea nequeas. *Val. l. c. ex Dur. Viual. de confeſſ. num.* 12. ſeptē explicat caſus, in quibus diuino iure inſtituenda eſt confeſsio.

6 Si quis fictè, id eſt, non ritè, confitetur, nempe cum dolore, aut propoſito emendationis non omnino ſufficiente ad cōfeſsionem formatam, ſufficere poſtea ſolam illam fictionē confiteri, alij aiunt; alij negant; quæ ſententia certiſsima eſt, & tenenda.

* De confeſsione informi. *Sot. d.* 18. *q. artic.* 3. *Val. t.* 4. *l. c. p.* 2. *Nau. de pœn. d.* 5. *§. cautus nu.* 30. *Vict. n.* 157. tres referens ſententias.

7 Iteranda confeſsio ſine vllo dolore facta, aut ſine propoſito vitandi peccatum, aut ei, qui non poterat abſoluere, aut ſi ſcienter omiſſum aliquod peccatū mortale, aut quod tale eſſe putabatur, etſi cum dubio (alioqui ſecus eſt ſi putabatur non tale eſſe.) Addunt quidam, etiam ſi facta Confeſſori prorſus imperito, aut qui non omnia intellexit, aut ſi quid

quid mortale per crassam, vel ignorantiam, vel obliuionem est omissum.

* *Vide Nau. in c. Fratres de pœnit. d. 5. num. 31. Sot. l. c. Nauar. c. 9. Caiet. ver. Confess. Tol. l. 3. c. 10. Fu. confess. nu. 7. Vict. num. 168-169. Viual. de confess. á nu. 66. lo. Med. de diuidiata conf. q. 19. de ficta q. 20. de nulla ob defectum confessarij q. 21. de facta excommunicat. q. 22. Val. l. c. p. 3.* vbi hæc regula. Quando ex parte personæ, officij vel pœnitentis, aut confessarij, accidit defectus confessionem nullam reddens, iteranda est.

8 Si quis apud eundem Confessoré iteret confessionem, non est opus repetere specialiter peccata iam ei dicta sed id solum, quod confessioni defuit: dummodo Confessor habeat saltem notitiam status ex præcedente confessione.

* *Nau. conf. 16. de pœnit. & remiss. nu. 4 & c. 9. nu. 16* si recordetur criminum, vel impositę pœnitentię, aut status in cõfuso, *Lopez etiã p. 1. c. 38. in fi.*

in fi. Val. l. c. imò ex Adria. & Ioan. Med. relatis á Val. ibidem, si esset omnium oblitus: quod tamen omnibus non probatur, vt probat Med. *q. 24. de confess.*

9 Qui tenetur iterare cõfessionem, si eius rei oblitus confitetur postea aliquoties peccata, quæ facit, validæ sunt illæ confessiones.

10 Qui ex iusta causa aliquod mortale peccatum in confessione tacet, non tenetur cõfiteri iterum illa, quæ dixit. Est autem causa iusta, nõ posse confiteri illud, nisi audiat aliquis qui propè sit, vt in naui, vel hospitali: aut temporis angustia excludi; aut periculum damni notabilis, si confitearis.

* *Suarez t. 1. d. 66. sect. 4. vol. 2. Val. l. c. p. 1. col. 1347.* Si confessarius reuelaturus putetur, si sine aliena infamia confiteri nequeat; si sit violãdum confessionis sigillum confitente Sacerdote, si sit aliquis casus reseruatus. Vide etiam *Tol. l. 3. c. 8.*

11 Abusus est non ferendus nihil confi-

confiteri nisi interrogatum: nec est dispositus ad Absolutionem, qui aliter non vult confiteri; est enim id velle tacere peccata, de quibus non interrogabitur.

Vide Tol. l. c. c. 18.

12 Mentiri in confessione de peccatis venialibus, aut de alias confessis mortalibus, veniale solùm peccatum est, etiam si illa antea proposuisses apud te veré confiteri. Quod si unum solùm peccatum tale confitearis, & in eo mentiaris, aut fingas te fecisse peccatum aliquod mortale, quod non fecisti, vera est sententia, tunc peccari mortaliter, ob iniuriam factam Sacramẽto, sicut etiam certum est, posse in confessione taceri peccata venialia, vel omnia, vel aliqua: non enim sunt de necessitate confessionis, nisi fortè ex Regula aliqua Religionis: sed nulla talis obligat ad confitendum omnia venialia.

* *Nau. c. c. Fratres. n. 20. 21. 37. Pet. à Sot. l. 10. de confess. in fin. Cait. 2. 2. q. 69.*

in fi. Val. l. c. imò ex Adria. & Ioan. Med. relatis à Val. ibidem, si esset omnium oblitus: quod tamen omnibus non probatur, vt probat Med. *q. 24. de confess.*

9 Qui tenetur iterare cõfessionem, si eius rei oblitus confitetur postea aliquoties peccata, quæ facit, validæ sunt illæ confessiones.

10 Qui ex iusta causa aliquod mortale peccatum in confessione tacet, non tenetur cõfiteri iterum illa, quæ dixit. Est autem causa iusta, nõ posse confiteri illud, nisi audiat aliquis qui propè sit, vt in naui, vel hospitali: aut temporis angustia excludi; aut periculum damni notabilis, si confitearis.

* *Suarez t. 1. d. 66. sect. 4. col. 2. Val. l. c. p. 1. col. 1347.* Si confessarius reuelaturus putetur, si sine aliena infamia confiteri nequeat; si sit violãdum confessionis sigillum confitente Sacerdote, si sit aliquis casus reseruatus. Vide etiam *Tol. l. 3. c. 8.*

11 Abusus est non ferendus nihil confi-

confiteri nisi interrogatum: nec est dispositus ad Absolutionem, qui aliter non vult confiteri; est enim id velle tacere peccata, de quibus non interrogabitur.

Vide Tol. l. c. c. 18.

12 Mentiri in confessione de peccatis venialibus, aut de alias confessis mortalibus, veniale solùm peccatum est, etiam si illa antea proposuisses apud te veré confiteri. Quod si unum solùm peccatum tale confitearis, & in eo mentiaris, aut fidicas te fecisse peccatum aliquod mortale, quod non fecisti, vera est sententia, tunc peccari mortaliter, ob iniuriam factam Sacramẽto, sicut etiam certum est, posse in confessione taceri peccata venialia, vel omnia, vel aliqua: non enim sunt de necessitate confessionis, nisi fortè ex Regula aliqua Religionis: sed nulla talis obligat ad confitendum omnia venialia.

* *Nau. c. c. Fratres. n. 20. 21. 37. Pet. à Sot. l. 10. de confess. in fin. Caiet. 2. 2. q. 69.*

q 69. ar. 1. omne mendacium in iudicio p.m. putat.

Quod si} vide *Nau. l. c. nu. 16. & c. 21. nu. 37. Sot. d. 18. q. 2. ar. 4. concl. 3. Viual. de confess. q. 17. AZorium l. 5. c. 28. col. penul.*

Taceri pecca venialia } *Sot. l. cap. art. 3. Med. q. 26. de confess. & q. 5.* latius; licet quidam, eodem Med. teste, putarint, venialia esse exprimenda.

Ex regula} Religiosi possunt obligari ad venialium confessionem, vt seculares vouere possunt venialium confessionē; sed adhuc, inquit Med. l. c. nec Monachi nigri semel in mēse tenentur venialia confiteri.

Null[illegible]alis} *Med. q. 26. in fi. S. Thom. Scot. & alij, quos citat Viual. de confess. nu. 52.*

13 Nemo tenetur confiteri audiente tertio, aut per scripturam; etsi quidam putant teneri, qui aliter nō potest quám scripto, aut nutibus confiteri, & in morte per interpretem, quod de nutibus quidem concesserim

ſerim, de ſcripto, & interprete non prorſus improbauerim, ſed nec tamen condemnarim non facientem.

**Nauar. in c. Fratres. cit. numer. 90. & cap. 21. numer. 36.*

Per interpretē} *Nau. c. cit Fratres numē. 85. vide Viual. de confeſſ. num. 24. & Nauar. cap. 21. num. 36. Tol. l. 3. cap. 6. num. 4. Angles in 4. de confeſſione.*

Mutum teneri ad perficiendam confeſsionem nutibus putat *Nau. l. c. n. 89. Angles de confeſſ pag. 116. ex communi Theologorum. D. Tho. 4. d. 17. q. 3. Sot. d. 18. q. 2. art. 6.*

14 ~~Non licet abſenti per nuntium, aut ſcripturam confiteri,~~

15 Debet quidem, qui poteſt, verbis confiteri: ſed ſi cauſa ſubſit, poteſt, etiam præſenti Sacerdoti pecca ta legenda tradere, etſi id quidam negant. *Vide. 30. q. 5. Qualis.*

**Vide Caie. ver. Confeſſ. condi. 11. Nau. l. c. n. 86.*

Legenda} vtſi puella ſit nimis verecun-

verecunda. *Canus relec.de pæn.p.6. Valent.l.c.q.9.p.1. in fine Rich.4.d. 17.q.5.d.9.Ang.confessio.1. num. 32. ex Scot.Gloss.c.Qualis.30.q.5 Tol.l.3 c.6.nu.5.Vide Sylu.Confessio.1. n.16.*

16 Oportet confiteri speciem peccati,& numerum.

* *Nau.c.5.n.2.Sot.d.18.q.2.art.4. Tol.l.3. ca.18.Vide Io.Bapt.Corra.q. 49.*

Hypocrysi,pudore,lata culpa numerum mortalium tacere.p. m.est *Nau.c.6.num.15.*

17 Ad declarandã speciem tui peccati,potes,si necesse est,declarare simul alienum,imó etiam cum tibi id valde vtile est ad animæ salutem,aut illius cuius sic forte fama periclitatur:nam famæ præponenda salus: cũ autem tu potes dicere,potest,& Cõfessor eisdem de causis interrogare. Hæc Doctorũ Antiquorum doctrina,quæ tamen Neotericis quibusdã nõ placet,qui tacendum putant peccatum per quod alius infamatur, aut alioqui damnum notabile patitur:

tur:quod probabile quidem eſt, præſertim in periculo damni, ſed quod ad infamiam attinet, placet mihi Antiquorum ſententia.

* Alienum} *Sot.d.18 q.2.ar.5.Caiet.ver.Confeſſ.cõdit.3.P.Na.l.2.c.4.n.275.*(qui multa pro vtraq; parte)*explicandum putat complicis circumſtantiam, ſi leuis ſit iactura famæ. Corduba fusè.q.2.*

Neotericis} *Vide Io.Med.de confeſ.q.9.Val.l.c.col.12.Nau.c.7.nu.3.& de pœn.d.5.nu.95.in c.Sacerdos,Bannes.2.2.q.33.art.8.Viual.de confeſſ.nu.49.vide Fu.circumſtantia* 11.

18 Confitendum circumſtantiam, quæ etſi peccati ſpeciem nõ mutet, tamen multò grauiorem facit,aiunt quidam,alij negant:eſt certè,cum neceſſe ſit confiteri:vt ſi quis furatus eſt centum aureos, non ſufficit dicere ſolum, Furatus ſum : multum enim refert ſcire quantum acceperit.

* Aiunt} *Sot.d.18.q.2.ar.4.*vt inceſtus cum matre, & fortaſſe cum ſorore, vt infamia Patris de re graui falſa,

falsa, vel vera contra iuris ordinem *Sot.l.c.ar.5.col.antep.* tutior est hæc opinio. *Azor.l.2.c.12 col.1.*

Est certè} *Sot.l.c.artic.4. vers.Colligamus.vide Viual.de confeß.nu.43. Val.l.c.q.11.p.1.col.9. Med.l.1.c.9.* §.2. *Sot. l.c.* putat explicandam eam circumstantiam, quę notabiliter aggrauat, licet non mutet speciem.

19 Tametsi incestus specie non differant, *Ex D.Thom.2.2.q.154.artic.9. Caiet.16. Sot. in.4.d.18.q.2.art.4.* aiunt quidam confitendum gradum præsertim si primus est, vt cum parente aut germano. Vbi tamen quidam volunt sufficere, si solúm dicat fuisse factum in primo gradu, non nominando patrem, aut fratrem, quod satis est probabile.

* Incestus inter affines, & consanguineos. *Vide D.Thom. 2.2.q.154. art.9. Sot.l.c.ver.7.*

Gradus consanguinitatis est exprimendus *Val.l.c.col.9 Nau.c.16. nu.3.* Hanc quæstionem, (An gradus &c.) pertractat Corduba diligenter

q.2.&

q.2. & refert tres discrepantes sententias. De hac re *Io.B.Cor.q.49.*

20 Temporis circunstantia non mutat speciem, etsi mutare quidã putẽt.

* *Sot.l.c.art. 4.vers. De die &c.* nisi intendat festum sceleribus violare. *Syl.verb.circumstantia nu.4. Nau.c. 6.nu.10.& 11. Med.l.1.c.9.*

21 In furto & luxuria confitendum an factum sit in loco sacro, vel cum re sacra: & si effusus sanguis, an in loco sacro. Quod si quis occidit, addẽdum etiam fuisse patrem, fratrem, vel personam sacram; & si furatus, per vim etiam rapuisse, si sic res facta.

* *Sot.l.c.ver. De die &c. Med.l.c. Nauarr.ca.6.num.4.& 11.*

Personæ occisæ, si sint notabiliter coniunctæ, aut sacræ, id explicandũ. *Tol.l.5.c 8.nu.1.*

Furatus} *Nau.c.17.nu.95.*

22 Volunt quidam etiam in peccato continuationem diuturnam confitendam, quod ego non puto necessarium, nec esse in vsu.

* *Val.l.c.col.1346. Med.l.1.c.9.vi-*

de Sylu. Confessio. 1. §. 10. Circumstantiam frequentissimæ repetitionis, & relapsus confitendam, docet *Sot. d. 16. q. 1. art. 4.* & sæpè insolitam peccandi consuetudinem, ad remedia consequenda. *ibidem.*

23 Odij in parentes, circumstantiã putat Nau. necessario confitendam: Caiet. autem, si notabiliter offensus est benefactor, id etiam explicandũ.

* *Nau. c. 14. nu. 11. Lopez p. 1. c. 54.* Si quis in re graui verè contra ordinem iuris, vel falso patentes infamia læsit, explicanda circumstantia. *Sot. l. c. q. 2. art. 5. col. antep.*

24 Fœminæ confitenti mentalẽ fornicationem, si virgo sit, etiam id dicendum est.

* *Nau. c. 6. nu. 8. Val. l. 2. q. 11. p. 1. Viual. de confess. nu. 38. Med. li. 1. c. 9.*

25 Peccatum fuisse cum filia confessionis, non est necessario explicandum (etsi quidam putant;) non est enim id incestus.

* Vtraque opinio probabilis, teste *Ledesm. de matrim. q. 56. art. 2. pag. 525*

sed

sed cũ ea agere de re venerea in cõfessione, immane sacrilegium à fidei censoribus puniendum. *ibid.*

Etsi} *D. Thom. 2. 2. q. 154 art. 10. ad. 2. Sum. circumstantia. nu. 11. Vigil. de confes. nu. 50.* aiunt confitẽdã.

26 Nec si quis contra conscientiam peccauit, nisi sit erronea, aut contra votum, quod sæpè renouârat, ea renouatio particulariter exprimenda.

* Peccatum, quod erronea conscientia mortale putat, explicandum. *Nau. c. 6. num. 14.*

27 Diuinationes per diuersa non differunt specie: itaq; sufficit dicere, se peccasse diuinatione, aut superstitione.

* *Sot. d. 18. q. 2 art. 4.*

28 Confitendum scandalum, scilicet factum fuisse aliquid animo inducendi alium ad peccatum, vel tale fuisse, vt ad id occasionem daret: vt cùm factum est publicum.

* *Nau. c. 6. n 19. Intellige vtrumque de p. m. vide Io. Med. de confess. q. 8*

29 Cum vterque pecans est coniu-

gatus,id exprimẽdum:idem alij putant,si omissa Missa cum duplex esset Festum,aut violatum ieiunium cum duplex Vigilia. Ego cum alijs sentio, sufficere illic dicere fuisse omissam Missam,vel ieiunium violatum.

* *Nau.c.6.num.4.*

Item.} *Nau.c.11.n.4. Lopez p.1. c.40.*

Si ieiunium sit voti, & præcepti ecclesiastici duplex est deformitas. Vide *Caiet.2.2.q.88.ar.4.* Peccatum est vnum, quando generalia præcepta in speciali continentur, neque enim numerus præceptorum crimina multiplicat, sed diuersitas ad diuersas virtutes pertinentium,vt sine confessione Eucharistiam sumere in mortali vnum peccatum est. *Azor.l. 10.c.31.q.10.* Canusverò *p.4.de pœn.* plura peccata putat. *Idem Nau.c.11. n.4. Lopez p.1.c.40.* quorũ sententiã reiicit Azor alio loco *l.4.c.31.q.7.*

30 Qui peccatum confessus, verbi gratia,fornicationem,oblitus est dicere feciſſe se contra votum, postea

sufficiet id solum dicere, omisso peccato; etsi quidam putent, etiam tunc peccatum exprimendum.

* *Angelus ver. Interrogationes. §. 6. Nau. c. 6. num. 20. & in c. cum consideret. de pœnit. d. 5. nu. 105. Val. t. 4. d. 7. q. 11. p. 1.*

Et si quidam } *Syl. Confess. 1. q. 19.* 31 Nau. ait, sufficere meretricem dicere se per tot annos fuisse omnibus expositã sic enim satis intelligi quid fecerit. Ego veró non essem tam generali confessione contentus.

* *Nau. c. 6. n. 15. Sot. d. 18. q. 2. ar. 4.* ait satis esse explicare tempus, & cõsuetudinem peccati, quando numerus est propé innumerus. *Med. l. 1. c. 9. §. 2. idem.*

Ego vero } *Sot. l. cit. ad concl. 2. Viu. de confess. num. 59.* Quid si aduersa venere vsa sit? si cum Patre, cũ fratre concubuit? si potione amatoria, si magicis artibus vsa? Cogita obseruata à Viual. l. c.

32 Qui dixit se decem plus minus peccata fecisse, si postea recordatur

fuisse duodecim, nō tenetur illa duo iterum confiteri: secus est, si dixisset fuisse tantum decem.

* *Sot. l. c. vide Nau. c. 6. n. 4. Vual. de confess. nu. 55.*

33 Qui cum puer esset, ignorabat aliquid esse peccatum mortale, cum postea aduertit, sufficit illud solum confiteri.

* *Nau. c. 9. nu. 15. & 17. Fratres de pœn. d. 5. nu. 82. Syl. & Gerson ibi citat.*

Ita si puer confessus est Sacerdoti iurisdictionem non habenti, vir factus, cognito errore, illas solum invalidas confessiones, si plures fuere, tenetur iterare. *N. c. placut de Pœn. d. 6. num. 182.*

34 Potestas eligendi confessorem nō expirat morte concedentis.

* *Nau. l. c. num. 34. & ibi.*

35 Cum periculosum est proprio Sacerdoti confiteri, aut alioqui iusta causa est ei nō cōfitēdi posse sine eius licentia, petita tamen prius, alieno confiteri, alij aiunt, alij negant: quæ opinio tenenda videtur iuxta *c. Omnis*

nis vtriusque sexus.

* *Vide Io. Med. q. 30. de confess. D. Tho. 4. d. 21. in fin. Paludd. 17. q. 1. dub. 4.*

Aiunt } *Syl. Confess. 1. nu. 6. Nau. l. cap. num. 143. & 144.*

Negant } *Io. Med. l. c.* nisi Parochus ignarus sit, & indiscretus, aut adsit mortis articulus, docet autem sufficere licentiam tacitam vel rationabiliter præsumptam, *q. 31. in fin.* etiã datam à Vicecurato, cui vices omnes pro sacramentis à Curato collatæ sint, *q. 32.*

36 Eadẽ sæpe confiteri, valet ad gratiæ augmentũ, & pœnæ remissionẽ.

* *Nau. c. 21. num. 42.*

37 Confessori scienti peccatum tuũ, sufficit dicere; Accuso me de illo peccato, quod tu scis.

* *Ioan. Med. q. 8. de confess. versi. signa 4.* immo si omnia peccata nota illi sint, & omnes circumstantiæ, idem sufficit. *id. ibid.*

38 Potest quis pluribus simul Sacerdotibus confiteri.

Viual. de Confess. nu. 22. condit. 11.

non tamen tenetur, & *nu.* 34. *ex Sot. d.* 18. *q.* 2. *art.* 6. *Vide Fu. confess. n.* 24.

39 Cum quis in necessitate plures simul audit, potest simul absoluere, dicendo; Ego vos absoluo, &c.

* *Nau. c.* 8. *nu.* 13. *Viual. l. c. nu.* 76.

40 Rustici, qui bona fide cõfessi sunt, non expresso numero peccatorum, non sunt postea ab alio Confessore cogẽdi numerum omissum dicere repetita confessione, si facile deprehendi potest quid soleant facere: nec si se putant bene confessos de aliquo præteritæ confessionis interrogandi, nisi Confessor intelligat aliquid necessarium defuisse.

* Viros huiusmodi non esse cogendos ad iterandas confessiones docet *Nau. cons.* 12. *de pœn. & remiss. nu.* 2. sed ad explicandum verisimilem mortalium peccatorum numerum; & ad hanc interrogationem teneri Confessarium. *ex Trid. sess.* 14. *de pœnit. c.* 7. Omnia, & singula.

41 Confessio integra habẽda, quam talem iudicat peritus Confessor: nec postea

postea debet pœnitens quidquã confiteri, nisi rationabiliter iudicet nunquam se illud fuisse confessum.

* *Nau.c.21.num.24.*

42 Meretrices non comprehenduntur statutis Synodalibus excommunicantibus non confitentes, aut non communicantes in Paschâ: itaque tales nunquam denunciantur.

* *Viual de confess.num.60. Graff.l.1. c.9.num.8.*

43 Non tenetur quis ob periculum obliuionis peccata scribere.

* *Nauar. in c. Fratres cit.num.87. Sot. l.c. art.4. in fine*; licet tamen si cauté fiat. *Nauib.*

Addit.} Tacens in confessione, quod secundum suam conscientiam nullam facit absolutionem, peccat; & si id sciens sileat, inualida est confessio. *Nauarr.consi.16.de pœnit. & remiss. num.3.*

* *Ad num.5. Trid.sess.13.c.7.* loquitur de solo Sacerdote, vrgente necessitate, celebrante sine Copia confessoris: Quare contra Nauarr. non

obligantur hoc præcepto laici: nam id verba legis non exprimunt, neque qui oblitus p.m. celebrauit, neq; qui ſine neceſsitate, ſui ſceleris conſcius ſacrum fecit: ligatur tamen qui ſuſcipit die Paraſceues Euchariſtiam, licet neque conſecret, neque ſacrificet; & qui poſt conſecrationem, pec cat. mort. commitit, & cum contritione communicat, vel relictum ab alio moriente inchoatum ſacrificiū poſt conſecrationē, perficit. *Ex Suarez. to. 3. diſt. 66. ſect. 7.* Dicentem ſe non pœnitere, propter Deum non auderet Sot. abſoluere. *d. 18. q. 3. ar. 2. in fin.*

Confeſſor, vide Abſolutio, Archipreſbyter, Confeſſio.

1 CONfeſſorem eligere poteſt, qui habet curam animarum, vt Parochus, & Prælatus Religionis exemptæ, & Vicarius Epiſcopi; item Cardinalis, & Decanus & Archidiaconus: Poteſt & Cardinalis dare ſuæ familiæ Confeſſorem.

* *Vide*

* *Vide Naui. in c. Placuit. cit. n. 29. & 38. Tol. l. 3 c. 13. num. 8. & 9.*

2 Familiæ Episcopi Confessor est Parochus proprius, vel Ecclesiæ Cathedralis: peregrinorum verò, & vagabundorum, & mercatorum, vel mercenariorum vagátium Parochus loci, vel alioqui, approbatus Confessor.

* *Vide Tol. l. c. num. 11. & 12. De peregrinorum, & vagantium Confessario Ioan. Med. q. 31. l. c.*

3 Qui habet licentiam peregrinandi à Parocho potest ibi expiare, diuino ritu, crimina, vbi tunc est. *Nau. l. c. num. 62.*

Qui habet facultatem eligendi quemlibet, potest absolui à non exposito. *Tol. l. c. 14. num. 4.*

3 Nullus potest audire cõfessiones secularium, etiam Sacerdotum, nisi Parochus, aut qui fuerit ab Episcopo ad id approbatus. *Ex Trid. Coua.*

* *Trid. sess. 23. c. 15. {etiam} vide Palud. 4. d. 17. q. 4. Nau. c. Placuit. cit. num. 52.*

4 Regulares nō possunt laicorum, aut etiam Clericorum secularium confessiones audire, nisi á suis Prælatis ad hoc munus propositi obtineant approbationem ab Episcopis, in quorum diœcesibus confessiones sunt audituri. Non potest Episcopus quem reperierit & doctrina, & alijs requisitis idoneum non approbare: neque quem præuio examine, vt simpliciter idoneū semel approbarit, rursus examinare; potest tamē eius successor.

5 Semel alicubi approbatus nō potest vbiq; audire confessiones, neq; etiam illius pœnitentis, qui habet facultatem eligendi sibi Confessarium approbatum; sed opus est approbatione Episcopi eius diœcesis, in qua degit. Imo Episcopus ipse, si velit eligere Confessarium sibi non subditum, debet eligere approbatū ab Episcopo, cui est subiectus. *Ex sacra Congre. declarat.* 1158. & 1160.

6 Religiosi de licentia sui Prælati possunt confiteri cuiuis Sacerdoti

etiam

etiam non approbato, vt poterant ante Concil. Trident. id enim in hoc nihil mutauit. *Nau. c. 4. nu. 7. Suarez disput. 28. de pœnit. sect. 4.*

* *Nau. c. Placuit cit. nu. 43. Viua. l. c. conclus. 5.* {Trid.} *sess. 23. c. 15.*

7 Sacerdotes seculares ex consuetudine cõfitentur cuiuis approbato. * *Viual l. c. concl. 4. Sot. l. c. etiam si sit alienus, etiam post* Cõc. *Trid. Nauar. l. c. nu. 28. & 43. vide Gab. in can. sect. 3.*

8 Excommunicatum, & suspensum à iurisdictione posse dare licentiam audiendi confessiones, vel alteri confitendi docuerunt *Palud. in. 4. d. 23 q. 2. art. 2. Syl. Ver. Venetio. nu. 4. Armil. verb. eod. num. 5.* Sed oppositum est tenendum, quando id non fit per modum simplicis consensus, sed per modum Iurisdictionalis cõcessionis. Idem dicendum est de approbatione ad confessiones, quia hæc non est qualiscumque declaratio idoneitatis, qualẽ potest facere publica Academia, aut virorũ doctorum

rum attestatio, sed est declaratio iuridica: & ideo á Concil. Trid. soli Episcopo ordinario Iudici in spiritualibus commissa.

9 Quantum ad confessionem, & communionẽ, & alia tibi vtilia proprius Sacerdos est, vbi de præsenti habitas, nec potes commodè tuum adire. *Ex Syl.* Quod mihi videtur valde notandum.

* *Tol. l. 3. c. 13. nu. 11. Vide Sanchez. l. 1. de matrim. l. 3. d. 25. Syl. confess. 1. num. 2.*

10 Qui dubitat, an sit idoneus ad audiendas confessiones, Superioris præcepto excusatur, non autem si sciat se ad id esse ineptum, seu insufficientem. Excusatur & imperitus si audit periti confessionem, vel alicuius, tempore necessitatis, vt moriẽtis, vel ab infidelibus capti, vel soliti confiteri solúm venialia.

* *Nau. c. 4. nu. 14.* {Periti} *Idem nu. 13.*

11 Prælatus approbato prohibens audire confessiones, non ideo facit inuali-

inualidam Absolutionem, nisi ei auferat iurisdictionem.

12 Confessor non tenetur interrogare quem putat se priùs bene examinasse, etiamsi credat in genere illũ aliquid omittere, est enim sufficiens illa confessio. Nec si aduertat illum omittere aliquid, quod probabiliter putet nõ esse peccatum mortale, tenetur illum monere, nisi res esset, quã ille scire teneretur, an esset peccatum in proximi damnum vergens: quamquam, si nulla ex monitione speratur vtilitas, relinqui potest in sua bona fide.

** Vide Syl. Confessor. 3. nu. 17. 18. Nau. c. 5. nu. 2. Tol. l. 3. c. 18. 19. Sot. l. c. q. 2. art. 4.*

{Nec si} *Io. Med.* legendus *q.* 19. vbi multa de hac re {Damnum} *Io. Med. l. c.*

Bona fide} vide *Sanchez. l. 2. d.* 38. de matrimonio, vbi multa de hac re.

13 Si pœnitens nihil de peccatis cogitauit, non audiẽdus, nisi esset periculum

culum mortis, aut putaretur damnũ alioqui graue ſecuturum; tunc enim examinandus.

* *Nauar. c. Fratres cit. num. 94.* {Periculum mortis} & dum ſumenda eſt Euchariſtia, quæ differri nequeat ſine ſcandalo. *Nau. l. c. nu. 83. & §. Diligens de pœnit. d. 6. nu. 15.*

14 Tenetur Parochus audire ſubditi confeſsionem, niſi iuſta cauſa impediatur: etſi quidam putant non teneri, niſi cum ille confiteri tenetur.

* Tenetur } *Nau. c. 25. n. 131. Adria. Sot. l. c. Val. l. c. q. 10. p. 3. Viual. de cõfeſſ. nu. 22.*

Et ſi quidam } *Fum. Confeſsio. 38. Rich. 4. d. 18. art. 2. q. 3. Io. Med. l. c. q. 37.* multis hanc fulciens ſententiã. *Syl. Confeſſor. 1. §. 14. 15.*

15 Confeſſor Epiſcopi, vel Superioris exempti, poteſt in ipſum abſoluendo, & diſpenſando, quidquid ille poteſt in ſubditos.

16 Habere ordinariè duos Confeſſores, alterum cui grauia dicas, alterum cui leuia, vt probus habearis, quidam

quidam dicunt esse peccatum mortale ob illusum Confessorem, secus verò esse, si semel ac iterum fiat ob pudorem & verecundiam.

* *Vide Viual. l. c. nu. 63. Syl. l. c. §. 6. Vict. nu. 196. Nau. c. 21. nu. 40.* dicit, id. p. m. esse, cum hoc fit in finē mortiferum: & bonum esse, si bonus sit finis, vni leuiora, alteri grauiora explicare, ad retinendam existimationem, contra Syl.

17. Sigilli confessionis obligatio nō est, vbi non est confessio Sacramentalis, id est facta ad obtinendam Absolutionem, aut alioqui causa salutis: quare tunc potest peccatum prodi Iudici legitime interroganti, de quo tamen vide IVDICIALES ACTVS, & SECRETVM. Quòd si quis simulata confessione accedat animo peruertendi Confessorem, aut quærendi auxilium ad peccatum, prodi potest, *Sotus dist. 18. q. 4. art. 5. Simon. de Cathol. Instr. tit. 4. num. 15.*

* *Nau. c. 18. nū. 55. c. 8. nū. 18. Sot. d. 18.*

d.18.q.4.ar.concl.3.Viual. de confess. nu.64.65.

Quod si } *Sot.de ratione teg.m.3.q.4. Viual.de sigillo nn.15.*

18 Cognito magno Reip.periculo per confessionem, sufficit generaliter monere, vt caueatur: potest & is cui paratum est malum, moneri, vt caueat tali loco, & tempore, modo nõ sit periculũ, vt prodatur pœnitẽs.

* *Sot.d.18.q.4.art 4.*

Pœnitens } *id.de ratione teg.m.3. quæst.4.post.2.concl.*

19 Tegenda omnia audita in confessione, quorum reuelatione confessio redderetur onerosa, itemque omnia peccata aliena in ea audita: deniq; quidquid pœnitens tegi voluit (debet, & pœnitens tacere, quod Confessor tegi voluit.) Quidam tamen dicunt, nõ cadere sub sigillo id, per quod peccatũ nullum proditur.

* Pecca omnia etiam venialia, etiã committẽda, criminis socij, crimina aliena, quidquid tandem retardare potest hominem à confessione, tacẽ

dum

dū. *Sot. d.* 18. *l. e. & de ratione teg.* siue absoluatur pœnitēs, siue nō; siue moriatur, siue nō, semper obligat sigillū. *Via. de sigillo n.* 12. *Nau. c.* 8. *n.* 2.

20 Non est contra sigillum, monere in commune Superiorem de peccato, quod scis ex confessione solere committi, vt prouideat, modo ne prodatur quis in particulari, aut periculum sit, ne à Superiore per eam reuelationem deprehendatur.

* Vide *Fu. Confessor. nu.* 5. *Naua. c. Sacerdos de pœnit. d.* 6. *nu.* 167. dicens Confessarium scientem monialem noctu é monasterio extrahēdā, idque ex confessione, posse admonere Abbatissam, vt scelus impediat, dum personas non exprimat. Quod alijs non placet. Vide vltimam additionem ad hunc locum.

21 Occultè corripere postea pœnitētem de auditis ab eo in confessione, etsi est illicitum, sed non contra sigillum confessionis; *Med. in c. de pœn. q.* 51. quamquam licere interdum indicat, *c. Sacerdos, de offic. Ord.*

* *Nau.*

* *Nau.c.24.nu.13. Sot de ratione tegendi in.2.q.2.concl.4.*

22 Si duo Confessores eundem audiant, non poterunt postea inter se de illius peccatis loqui, nisi ille credatur boni id consulere.

* *Sot.d.18.q.2.art.6.in fine. Sot.* fractionem sigilli ex defectu deliberationis, posse esse venialem docet. *de ratione teg.m.2.q.2.*

Naua.c.8.19. Val.l.c.q.13.p.4. Viual.de sigillo.nu.11.

23 Potest confessor iurare se nihil scire, imò nihil se audisse tale in cõfessione, subintelligendo, sic vt dicere teneatur: eodemque modo potest pœnitens iurare se nihil, aut nihil tale dixisse in confessione.

* *Nau.nu.12. Val.p.3.l.c.*

Sic vt *Nau.ibid.nu.10.*

Vide Viual.de sigillo d nu.31.

24 Non est contra sigillum dicere, Iste mihi confessus est peccata sua, vel peccata venialia, modo nihil prodat in particulari.

25 Quem Episcopus sola confessio

ne

ne ſcit irregularem, debet petentem ordinare, niſi habeat aliquam cauſam negandi honeſtam, aut abſit periculum reuelatæ confeſsionis.

29 Nec in occulto licet vitare quẽ per ſolam confeſsionem ſcis excõmunicatum.

27 Tenentur ad ſigillũ quouis modo confeſsionis conſcij: itaque & is à quo Confeſſor conſilium petijt, & cui illicite reuelauit, & confeſsionis interpres: quamquam horum, quidã aiunt, non parem eſſe atque Confeſſoris obligationem, eſſe tamen obligatos ſuo modo.

* *Nau. c. 8. nu. 7. Sot. l. c.* non tamen arcano illo ſigillo confeſsionis.

28 Contra reum proditum reuelata confeſsione, non poteſt procedi; tranſit enim illa notitia cum onere ſigilli.

* *Nau. in §. Sacerdos de pœn. d. 6. num. 44. & nu. 7. Sot. d. 18. q. 4. art. 5. in fine.*

29 Poteſt pœnitens dare licentiam reuelandi; poteſt & datam, cúm voluerit

voluerit reuocare.

* Ad ſuam, aut aliorum ſalutem *Sot. de ratione teg. q. vlt. concl. 5. dub. 4. Nau. ca. 8. num. 15. &c. Sacerdos de pœn. d. 6. Couar. epit. p. 2. c. 8. §. 12. nu. 11. At. Scot. Dur. Alenſ. & alij.* dicunt neque de licentia pœnitentis licere detegere ſcelera cognita in cõfeſsione. Vide *Val. l. c. p. 4. Io. Med. q. 45. cir.*

30 Pœna reuelantis confeſsionem, eſt depoſitio, & perpetua pœnitentia in Monaſterio.

**Vide c. Sacerdos de pœn. d. 6. & cap. omnis vtriuſque. Viual. de ſigillo n. 39*

31 Vſurarius publicus non eſt admittendus ad confeſsionem, antequam det cautionem de reſtitutione vſurarum.

* *Vide c. Quamquam de vſur. l. 6. Tol. l. 5. c. 36.* Addit.} Narrare crimina, etiam mortifera, in confeſsione audita, dum nullo modo peccator cognoſci poſsit, non eſt ſigilli fractio. *Nau. c. 8. nu. 12. Palu. Adri. Sot. Val. l. c. contra Pano. in c. omnis, Vict.*

Vict.nu.188.Vinal.de sigillo nu.33.

Neque ad probationem matrimonij, vt indocti quidam dixere, neque ad vitandam grauissimam reip. perniciem frangi potest sacrum sigillum peccatore prodito. *Couar.in c.Alma mater.2.p.c.8.num.10.* ex communi Theologorum.

Iudex, si repertam paginã, in qua quis piacula sacro ritu expianda descripsit, legat, non potest ideo de ijs sceleribus inquirere; sed silentio ea tegere perpetuò debet. *Sot.d.18.q.4.art.5.in fine.*

Explicare p.m.in genere, vel veniale in specie fractio sigilli est: *Nau.c.8.nu.3.*

Sigillum id omne ex confessione notum complectitur; cuius explicatio onerosam, aut odiosam cõfessionem reddere potest. *Val.l iam c.*

Dona Dei, virtutes, & alia quædã obiter inter confitẽdũ narrata, nullũ peccatũ indicãtia, ad naturale sigillũ, non ad sacrum, spectant, si ita voluit pœnitens. Ita docti quidam.

Si

Si nequas tuum crimen confiteri ſine reuelatione auditi criminis in cõ feſsione, dubium eſt, an id explicandum: probabilius, quod ſit. *Sot. d. 18. q. 4. art. 5. negat. Nau. l. c. num. 3. Sylu. confeſſ. 3. §. 8.*

Tacendum nomen cõfitentis, dum viros doctos conſulit Confeſſarius, ſed ſi nolit pœnitẽs, ne in genere quidem conſilium peti, re dubia, nõ abſoluat. *Sot. l. c. art. 6.*

Qui habet ab Epiſcopo licentiam peregrinandi, ab alieno confeſſario abſolui poteſt, *Palud. 4. d. 17.* etiam à reſeruatis, ſed hoc improbat *Nau. in c. Placuit de pœn. d. 6. nu. 63.*

Parochus ipſo iure, titulo occultè amiſſo, ſi toleretur, validè abſoluit; non autem ſi notoriè ipſo iure, vel per ſententiam priuatus ſit. *Nauar. l. c. num. 179.*

Confeſſor in grauioribus dubitationibus non poteſt quamcunque opinionem, quę illi (per errorem forſitan) probabilis videri poſſet, amplecti; ſed doctiores, piosque Confeſſarios

sarios cõsulere tenetur, ne temeritate ductus animabus periculũ creet, sibique exitium infœlix, ex *Salon in. 2.2. q. 63. ar. 4. contro. 2. col penul.* Notet hæc indoctus, & audax confessarius, hostis potius, quam medicus animarum, & resipiscat.

Quando Confessor vti possit notitia Confessionis, docet *Sot. l. cit de ratione teg.* Vide de hac re Sanchez fusè differentem *l. 3. d. 16. nu. 2.* vbi relicta communi sententia, putat Confessarium ita debere se gerere, ac si nihil audiuisset. ita *Fu. Confessor. nu. 7. Bannes. 2.2. q. 33. ar. 8. ad finem* Hoc suis præcipit confessarijs Claudius Aquauiua Præpositus Generalis Societatis Iesu; & Clemens Octauus anno 1594. 26. die mensis Maij Regularibus præcepit, ne notitia confessionis vtantur ad externam gubernationem.

(?)

Confirmatio, vide Archiepiscopus. Baptismus.

1 CONfirmatio debet à ieiunis dari, & accipi, & in Ecclesia. Ex causa tamen poterit etiam post prandium, & alio loco honesto, Episcopusq; confirmare poterit etiam tempore interdicti, sicut & Chrisma conficere.

2 Confirmans in sua diœcesi etiam alienos concurrentes, non peccat: credēdum enim gratum id esse proprio Episcopo.

3 Non potest Episcopus confirmare in aliena Diœcesi, sine licētia proprij Episcopi. * *Sylu. l.c.*

4 De quo dubitatur an sit cōfirmatus, confirmandus sub conditione, si non est confirmatus.

* *Sua. l.c. Sect. 1. col. 6.* etiam si mente retineatur conditio. *ib.*

5 Non confirmandus perpetuó amens, nec infans ante septennium. Quidam tamen putant posse vtrumque

que cõfirmari; quin etiam expedire, vt infantes cõfirmentur, & quidem debere, si sint morituri.

* *Vide Sot. d. 7 q. vni. art 8. Val. t. 4. d. 5. q. p. 2.* Infantibus veteres dabant confirmationem, *Sua. d. 35 sect. 2. ex D. Tho. Bonauent. Gab.* opinio de septẽnio in vsu modo est: sed si timeatur diuturna Episcopi absentia, ante vsum rationis confirmandus puer. *Suar. l. c.*

Quidam? Suar. ib. amentes non perpetuo; si putentur bene dispositi, confirmandi omninó.

6 Chrisma oportet esse vnius anni; nam vetus comburendũ in Ecclesia.

* *Cap. si quis de alio de conse. d. 4. Sua. d. 38. s. 2. Bellar. t. 1. l. 4. c. 6. de verbo Dei non scripto. Sylu. verb. oleũ.* dicit crimen esse vti oleo veteri.

7 Balsamum est de necessitate præcepti; an verò sit etiam de necessitate Sacramẽti; alij aiunt, alij negant.

* Aiũt; *Sua. l. c. d 33. q. 1.* putat balsamũ esse de essentia Sacramenti cũ oleo mixtũ, *ex D. Tho. Bonau. Rich.*

Scot. Duran. Rab. Concil. Flor. P. Sot. l. 2. de confir. Bellar. l. 2. c. 8. & 9. de confirm.

Negant} *Sot. 7. q. vn. art. 2. Nau. c. 22. n. 8. Val. l. c. q. 1. p. 2. Vict. nu. 41. Couar. t. 1. var. c. 10. nu. 4.* ibi docet in necessitate oleū sufficere. Chrisma esse omnino necessarium ad sacramentum est de fide *Conc. Flor. & Trid. sess. 7. c. 2. Suarez l. c.* crisma autem constare ex oleo, & balsamo, certum putat Suar. licet non de fide.

8 Balsamum Indicum verè est balsamum. * *Sot. l. c.*

9 Facienda vnctio, in fronte, cum signo Crucis, & inuocatione Trinitatis.

* Nocumento Sacramenti *Sot. l. c. art. 4. q. 10. Val. l. c. p. 3. ver. Quin. Sua. l. c. ex D. Tho. & patribus sect. 3. col. Bellar. l. c. c. 8.*

* Non potest essentialis vnctio in fronte aliquo instrumento confici, digitus, vel manus, essentialiseſt; pollex dextræ, necessarius ex præcepto ecclesiæ *Sua. l. c. in fin.*

Signo

Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis, cum invocatione Trinitatis, essentialia verba formæ, vel æquipollentia. *Sua. l. c. sect. 5. Flor. Sot. l. c. art. 4.*

10 Omittere cereum, aut colaphũ, non est peccatum mortale.

**Val. l. c. q. 1. p. 3.* De cereo, cuius meminit Sot. nulla mentio neque in Pontificali, neque apud veteres. *Sua. l. c.*

11 Non peccat mortaliter, qui negligit confirmari, si absit contemptus.

**Pro vtraque disputat Couar. l. c. nu. 5. & hanc tenet, Val. l. c. p. 3. Syl. l. c. num. 3.*

Non solum contemptus, sed etiã notabilis negligentia mortalis est. *Sot. d. 18. l. c. 1. Vide Tol. l. 2. c. 24. in fine, Sua. d. 38. s. 1.*

12 Negligentia Episcopi notabilis in confirmando, mortale est peccatum.

** Syl. l. c. & Sua.*

13 Non est necesse præmitti ieiunium, aut Confessionem.

* *Sot.l.c.art.8.*

14 In necessitate idem potest esse patrinus, qui fuit in Baptismo.

* *Syl.l.c.num.4.in fin.*

15 Patrinū oportet esse confirmatū. *Caiet.in Baptismate, de Confec.d.4.*

* Nam licet. *Sot.d.42.q.art.1.* putet à non confirmato posse contrahi affinitatem, contrarium tamen placet. *Vict.nu.51. Sua.q.72. comm. art.10.* Peccat, si sit Patrinus non cōfirmatus. *Syl.l.c.* & fortè mortiferè. *Sua.l.c.in fin.*

16 Nec in necessitate, quidam volunt licere tenere filiū, aut fratrem: cum quibus ego non sentio.

* Neque enim est necessarius: & si pater teneat, nō potest debitum petere. *Sot.l.c.art.10.*

17 Ligandam frontem donec siccetur vnctio, nec lauādam per septem dies quidā aiunt. At solent Episcopi ministri eā statim tergere; quare etiā postea lauari potest, si opus sit. *Syl.l.c.numer.4. Sua. d.37. sect.2.* seruanda tamen cuiusque loci consuetu-

ſuetudo. *Suar. ib.*

Addit. 3. Oleum, ſit oliuarum; eſt enim verè oleum, vt non eſt ſuccus nucum. *Sot. loco cit. art. 2.*

Corruptum chriſma dubia materia. *Sua. d. 33. 5. in fin.*

Chriſma neceſsitate Sacramenti ab Epiſcopo conſecrandum eſt. *Sua. l. c. ſect. 2. Sot. d. art. 3.* licet alij contra ſentiant.

Poteſt autem Papa ſimplici Sacerdoti concedere, vt poſsit conſecrare. *Sot. ibid.* & poteſt permittere eidem facultatem confirmandi. *Sot. ibid. Vict. nu. 50. Couar. l. 1. var. cap. 10. d num. 6.* vbi multa pro vtraque ſententia. *Sua. d. 36 ſect. ſecunda.* nulli tamen, Sacerdote inferiori *ibid. & Couar l. c. num. 13 contra quoſdam.*

Papa nondum cõſecratus in Epiſcopum poſſet ſecum diſpenſare ad confirmandum, *Suar. l. c.*

Epiſcopus vinculo etiam excommunicationis ob hęreſim vinctus validè poteſt cõfirmare. *Suar l. c. ſect. 1.* etiã ſi ſit degradatus *ex Flor. & Trid.*

Suſcepturus hoc ſacramẽtum habeat primam gratiam, (Inſtitutum enim eſt ad eam augendam) quam ſi non habet, tenetur conteri, vel cũ attritione confiteri. *Sua. d. 34. 5. 2.*

Vnus tantùm debet eſſe patrinus, ſi tamen plures adhibeantur, omnes contrahunt. *Sua. l. c. q. 72 comm. art. 10. exc. Quamuis de cognat. ſpirit. l 6. Sylu. c. num. 4. Tol. tamen. l. 2. c. 24. num. 11. duos patrinos, vt in baptiſmo, eſſe poſſe, dicit. Vide ſupra. Verſ. Baptiſmus. num. 15.*

Coniux, vide Matrimonium.

Conſcientia, vide Dubium.

Cõſecratio, vide Benedictio, Calix.

1 ECcleſia quolibet die poteſt cõſecrari. *Vide de cõſecr. Eccl. c. 2.*

2 Eccleſia conſecrãda ab Epiſcopo proprio, vel ab alio de illius licentia. * *De conſecrat. d. 1. Vide Sylu. conſecratio. 2. num. 2.*

3 In Eccleſiæ conſecratione oportet

ret Missam celebrare: sufficit autem quod Presbyter celebret. *Vide glo. c. Omnes de Consecr. d. 1.*

4 Consecrationem Ecclesiæ, aut altaris, aut virginum, solus Papa potest simplici Sacerdoti committere. *Vide Glo. de Consecr. d. 4. Omni tempore.*

5 Consecratur virgo die Dominico, & festo solemniter, & in necessitate, quouis die, idque à solo Episcopo, sed vellum continentiæ dat etiam Presbyter.

→ *Sylu. l. c. 3. num. 4.* {Episcopo.} *2. q. 1. c. devotis.* {continentiæ} *26. q. 1. c. vidua Syl. l c. num. 3.*

6 Possunt cósecrari etiam pollutione voluntaria corruptæ: *Cai. Vers. Virg. consecrat.* dicuntur enim vulgò virgines: posse etiam corruptas occulto stupro, nam etiam tales vigigines putantur, nec peccatum suum tenentur prodere, vt dicunt aliqui: sed communis sententia est contraria.

* Pollutæ voluntaria pollutione

(quia virgines sunt, secundum statū, integrum retinētes claustrum, & qui eas vitiaret, stuprator esset) velari possunt. *Caiet. Vers. virginum consecratio. Fum. eod. nu. 16. Ioan. B. Cor. q. 260. Viual. append. c. 5. n. 35. Graff. l. 2. c. 88. nu. 8. contra Nauar. c. 16. nu. 3.* Solam enim carnis integritatē requirit Ecclesia, vt videre est in Pontificali, ex quo Moniales interrogandæ sunt de carnis integritate.

Corruptas occultō } singularis opinio *Guliel. apud Syl. Vers. Virginum consecratio nu. 2. & apud D. Ant. p. 3. t. cap. 2.* quam videtur probare *Sot. 4. d. 19. q. 2. art. 5. in fine*, dicens corruptas mulieres consecrari non posse, si modo crimen manifestum sit, & *Viual. l. c. nu. 38. D. Tho. 4. d. 38 q. 1. art. 5. ad. 5. ait*, occultè corrupta quocunque modo nō posse velari, cum sacramenta, & sacramentalia ad tollendum scandalum mutari non possint. *ita per Syl. Ant. Nau l. c. Ang. Vers. eod. nu. 3. Tab. Ostiens. Astens. l. 2. t. 45. art. 4. 9. nu. 3*

Fu-

Fu. Maiol. l. 1. de Irreg. c. 29. nu. 32. Io. B. Cor. l. c. & est cõmunis opinio, quam si sequi velis, scias p. m. esse (*teste Caiet. l. c.*) corruptam accipere velum consecrationis, nisi adsit dispensatio, quam concedere potest Episcopus, & asserit *Nau. l. c. Maiol. l. 1. cap. 29. de Irreg. ex. D. Tho.* ait carnis integritatem amitti per seminis effusionem: at *Caiet. 2. 2. q. 152. artic. 1.* de virginitate naturali, & secũdum vsum loquendi, negat.

7 Consecrandus Episcopus die Dominico, & intra menses tres à sua confirmatione.

* *Dist. 51. c. Qui in aliquod. 75. c. Quoniam Syl. l. c. 1. nu. 3.*

Conscientia.

Vide Azor. li. 2. ãc. 7. Vaz. d. 59. & seq.

Consensus, vide Capitulum, Contractus.

1 TAcens habetur pro consentiente; in ijs, quæ sine eius cõsensu fieri non possunt. * *Vide Sylu. Vers. Consensus, nu. 2.*

Conseruator.

1 CONseruator, i. Iudex datus à Papa, ad defendendum aliquē contra apertas iniurias, potest cogere per excōmunicationem brachiū sæculare ad se adiuuandum.

* *Syl. Conseruator. nu. 4.*

Consilium, vide Restitutio.

1 CONsilium sequi tenetur, qui iubetur facere de consilio, aut secundum consilium, non autem si petere tantum aut facere cum consilio. *Vide. c. 1. Ne sed. vac. lib. 6.*

* Lege *Syl. consilium. 1. 2.*

2 Si is, cuius consilio faciendum est, aut dare non vult, aut est absens, procedi potest ad actum, si est periculum in mora. * *Syl. l. c. 5.*

3 Consilium à se datum reuocans, non tenetur, secundum quosdam, de damno secuto: si tamen non persuadet, tenetur monere illum, cui paratur damnum, vt caueat. Quidam tamen aiunt, semper de damno teneri

neri suo consilio facto, si non persua sit dum reuocaret, quia verè damni causa est: aliud verò longè esse in mā dato, quod sufficit reuocare: postea enim non potest dici damnum datum ex mandato.

* *Vide Nau. c. 27. num. 233.* de irregularitate loquentem.

Consuetudo, vide Lex.

1 COnsuetudinem generalem habentem vim legis, non potest Episcopus abrogare, vt nec Ius cōmune.

* De consuetudine Azorius multa *l. 5. d. c. 17. Cast. lib. 9. de legib.*

2 Consuetudo immemorabilis habet vim legis, & priuilegij, & facit præsumi iustum titulum.

* Vide *Carbonem l. c. d. 5. Nau. consil. 22. de cler. non resid. num. 4.*

3 Consuetudo rationabilis, si est cō tra ius, præscribit quadraginta annis; si autem est præter ius, decem. Quidam tamen dicunt, rationabili consuetudine non solum contra Ius ciuile præscribi decem annis, sed &

contra Canonicum, Papa sciente,& non contradicente,quod mihi magis probatur: cur enim tam longa consuetudine non dicatur lex abrogata? Nec mihi satisfacit illorũ responsum, per decem quidem annos non receptam legẽ non ligare, at vbi recepta est, opus esse per quadraginta non fuisse in vsu; nec enim video cur lex à principio non recepta per annos decem, nihil ominus ligare debeat, aut cur ad receptæ obligationem quadraginta opus sit. Hæc à me probabiliter dicta, doctiorum tamẽ, vt & reliqua omnia mea, submitto iudicio.

* Vide *lex nu. 19. Rochum de consuetudine. Azor. l.c.c. 18.q. 6.8.Couar.de matrim.p. 2.c. 6.§. 10.n. 19. Syl.consuetudo.nu.6.& 4.*

4 Consuetudo non obligat, nisi id intendat, qui potest legem condere: quod præsumitur, cùm est immemorabilis, aut saltem annorum quadraginta. *Vide Ang.Verſ.eod.nu.5.*

5 Consuetum dicitur, seu solitum, quod

quod bis factum est.

* *Iason in l. De quibus. ff. de legib. nu.* 51. duos actus iudiciarios notorios ad consuetudinem inducendã satis esse ait.

Contractus, vide Culpa, Debitum Depositum, Obligatio.

1 COntractus in quo seruatur Ius naturale, validus est, etiam si desit Iuris humani solemnitas, nisi lex ita irritet contractum, vt impediat etiam domin j translationem, vt à pupillo: cui tamen Iudex illam, per sententiam, rem atribuerit, licitè illam tenet.

* Vide *Testamentum 3. Sot. de iust. re. l. 4. q. 5. art. 3. Sylu. q. 5. de dominio ar. 4. Io. B. Cor. q. 84. Mol. d. 81. fusè differentem. Arag. q. 62.* Contractum iure humano nullum, nullũ esse in conscientia, docet *Innoc. Couar. in c. cum esses de testa. num. 5. & in reg. peccatum. 2. p. §. 3. Ledes. & Gomez. cit. à Mol. l. c.* Cõtraria opinio placet

placet *Panor. And. de Butr. & alijs citatis à Couar. Syl. Testamentum. 1. nu. 5. Med. q 23. de rest. in fine, Bannes præamb. ad q. 62. pag. 100. in 2. 2.* prima sententia placet *Arag. q. 62.*

Pupillo } *Mol. l. c. col. 4* } Cui } *Salon. l. c. cõclus. 4. 5.* imó Iudex, vbi nouerit contractum esse nullum, talem illum declarare tenetur, & rem domino concedere *Salon. l. c. 5.*

2 Contractus minoris validatur iuramento, si sit doli capax, quidam tamen requirunt ętatem pubertatis.

* *Ant. Gomez. t. 2. var. c. 14 nu. 18. Seraph. de priuil. iuram. priu. 83. Sanchez t. 1. de matri. l. 6. d. 38. nam. 13.*

3 Contractus maioris cum minore, sine tutoris auctoritate, maiorẽ obligat: minori integrum est non velle stare contractui, *Instit. de auct. tutor. in prine.*

4 Contractus qui communiter fit, & est Reip. vtilis, condemnari non debet, nisi apertè cõstet esse illicitũ, cum præsertim Resp. ex potestate,

quam

quam habet in bona communia, credenda sit supplere, si quid alioqui tali contractui desit.

5 Si dictum est in contractu, vt fiat aliquid secundum alterius partis arbitrium, æstimanda res est secundum arbitrium boni viri.

* *Vide Syl. contractus nu.* 8.

6 Inductus dolo ad contractum spiritualem, vt Religionem, vel matrimonium, tenetur: nisi dolus eiusmodi sit, vt eo etiam prudés decipi posset, tunc enim putandum defuisse omnino voluntatem contrahendi. In temporib. verò est inualidus contractus, si ei dolus causam dedit.* Inductus } *Syl. culpa num.* 8.

In temporibus } *Syl. l. c. nu.* 9.

7 Contractus quiuis factus ex metu iniustè ad id incusso, inualidus est.

* *Vide Syl. metus nu.* 7.

8 Post contractum donationis statim possunt cõditiones apponi, quas voluerit donator.

9 Contractum celebratum inter ludentes aleis prohibitis, Ius irrîtat.

* *Vide*

* *Vide tit. ff. de aleatoribus.*

10 In contractu, qui Italicè dicitur *Scõmessa*, Hispanicè *Apuesta*, Latinè *Sponsio*, cum scilicet de re aliqua alius ait, alius negat, proposito pretio ei, qui deprehendetur verum dixisse, non tenetur restituere, qui rem certo sciebat, si dolus abfuit *Vide Med. c. de rebus restit. q. 22.*

* De hoc contractu vide *Lopez lib. 2. c. 15. Garzias c. 42. Mol. d. 508.*

Si dolus} contrariũ docent, *Garzias, Mol. l. c.*

11 Consensus qui actui defuit, potest post aliquod tempus adhiberi, & illum validare.

12 Contractus subditorum potest Princeps ex causa dissoluere.

13 Cũ permutãtur res inæqualis valoris, quę sũt in diuersis locis, cẽsẽtur permutantes donare quod excedit.

14 Tempus longum facit præsumi contractui adhibita omnia necessaria, etiamsi in instrumento non exprimantur.

15 Ex contractu prædecessoris facto

cto nomine dignitatis, tenetur, qui in eo successit:

16 Contractus non irritatur ex eo, quod in Ecclesia celebretur.

** Vide Pan. in c. cum Ecclesia de immu. eccl. nu. 6.*

17 Conditio contra substantiam actus, posita à principio per vtrumque contrahentem, vitiat contractum. Quòd si non talis sit, sed sit impossibilis, aut turpis, in spiritualibus quidem reijcitur, in temporalibus communiter vitiat.

** Vide Syl. Vers. pactum. num. 10. Fum. eodem num. 9.*

18 Pactum de non reuocanda donatione, etiam ob ingratitudinem donatarij, non valet, etiam si firmetur iuramento, quia est contra bonos mores; etsi quidam putant firmari iuramento. At communis est opinio, pactum contra bonos mores nec iuramento firmari.

** Vide Sylu. Pactum 12.*

Bonos mores} *Syl. l. c. nu. 8. Fum. Vers. eodem num. 4.*

19 Pa-

19 Pacto seruiēdi per annum obligatus, si ægritudine per tempus aliquod impeditur, nō tenetur supplere, sed stipendium minuere.
20 Pactum de non recuperando pignore, si præfixo tempore debitum non soluatur, non valet, nisi firmetur iuramento, aut pignus non plus valet, quàm debitum, aut fiat ratione pœnæ. *Vide glo. c. 7. de pign.* * *Vide Syl. l. c. nu. 14. Ang. eod. nu. 18.*
21 Pactum de certa summa soluenda pro verisimili interesse lucri cessantis, deductis tamen expensis, laboribus, & periculis, licitum est: quod etiam dicendum est de pacto de certa summa soluenda pro verisimili periculo, siue deinde sequatur, siue non.
22 Pactum iuratum non tollitur per clausulam generalem dicentem, Nō obstantibus quibuscunque.
* *Vide Ang. Vers. Statutum nu. 24. Syl. eod. 14.*
23 Pactum de futura successione, etiam iuramento firmatum, non valere,

lere, quia aufert teſtandi libertatem quidam aiunt, alij negant: ego valere puto in conſcientia; eſt enim velut donatio quædam cauſa mortis, ſeu cum conditione, vt habeat effectum poſt mortem.

* *Vide Syl. l. c. num. 11. Ange. Paſtū num. 13. sientem.*

Contritio, vide Confeſſio, Peccatum.

1 CONtritio eſt dolor de peccato, quia ſit eo offenſus Deus, cū propoſito non peccandi de cetero.

2 Conteri tenetur quiſque in actu requirente ſtatum gratiæ, adeoque in Sacramentorum ex officio adminiſtratione, itēq; in mortis articulo.

* *Nau. c. 2. num. 27. Fu. Verſ. Contritio. Tol l. 4. c. 9. nu. 10. vide Lopez p. 1. c. 10.*

3 Qui ſe mallet mortuum fuiſſe, quā Deum offendiſſe, videtur contritus, ſi procedit ex motiuo charitatis.

* *Vide Lopez l. c.*

4 Attritio, id eſt, imperfectus de peccato dolor, ſufficit cū Sacramen

to

to pœnitentiæ ad gratiam impetrãdam. *Vide Concil. Trid. sess. 14 cap. 4.*

* *Vide Nau. l. c. num. 37. Trid. sess. 14. c. 4.*

An sufficiat cognita attritio *Lopez p. 1. c. 9.*

5 Dolor sufficiens est cum Sacramento, dolere, quod non satis doleas, itemque displicẽtia de peccato, cum proposito cauendi, etiamsi displiceat ob timorem pœnæ, aut peccati turpitudinem, modo adsit spes veniæ.

* *Vide Nau. l. c. num. 18. c. 10. num. 4.*

6 Non requiritur ad singula peccata singularis dolor, sed sufficit vnus de omnibus peccatis dolor.

* In confuso, quando aliud non permittit necessitas *Sot. d. 17. q 2. art. 3. conclus. 2. vide Tol. l. 3. c. 5. nu. 2. Nau. c. nu. 22.*

De singulis peccatis singulas contritiones necessarias esse, dixerunt veteres *Alens. Rich. Palu. vide Sot. l. c. Val. t. 4. d. 7. q. 8 p. 6.* docet, secundũ speciem

ſpeciē, & numerū omnium, peccata memoranda, & de ijs ſic conſideratis dolendum vel pluribus, vel vno contritionis actu: ab hoc non videtur diſcrepare *Sot. l. c. concl. 3.*

Contumelia, vide Iniuria.

1 OMnes contumelię, id eſt, iniuriæ publicę contra honorem, eiuſdem ſunt ſpeciei, itemque omnes detractiones, id eſt occultæ contra famam iniuriæ.

2 Contumelia ex genere grauior eſt furto: poteſt tamen furtum ex quātitate grauius eſſe.

* Quia læditur honor diuitijs potior, vide *Caiet. Verſ. Contumelia.*

Correptio, vide denunciatio, Iudiciales actus.

1 COrripere tenetur quiſq; proximum de peccato, quod certò ſcit eſſe mortale, ſi poteſt ſine ſuo graui damno, & credat profuturum, nec

nec illum ſine correptione emendā-dum, eſtq; tempus corripiendi oportunum.

* *Nau.c.24.n.12.Fu.corrept.nū.2.*

Cum periculo mortis non teneri priuatū, ad corripiendum, & Prælatū ſub veniali, dixit Victoria. Caiet. & alij contrarium docent, & *Bannes. 2.2.q.33. art. 3.dub.4.* ſi peccator ſit in vitæ fine.

2 Omittere correptionem frequenter, veniale peccatum eſt. Vide *Aug. 1.ciu.ca.9.* In Prælatis tamen, quorū maior eſt obligatio ſubditos corripiendi, facilè poteſt eſſe mortale, ſi ex negligentia, aut timore correptionem neceſſariam omittant.

* *Vide Val.t.3.d.3.q.10.p.2.D.Tho. 2.2.q.33. art.2. Sot.de ratione teg.m. q.2.concl.6.& q.9.Io.B.Cor.q.32.4.*

3 Corripere publicè peccantem publicè, ferè non tenetur, qui non eſt peccantis Superior.

* Cum crimen eſt publicum, poteſt ſtatim ſuperiori indicari, ſi ſit fratrem correcturus.

Val.

Val.l.c.p.5.verſ.Incorrip.

4 Denunciare peccantem Superiori,non oportet, ſi non ſperetur ex eo correctio,aut correptio ſufficiat ad emendationem,aut ſi quis videat patrem ſuum peccantem.

* *Vide Sot.l.c.conl.5.concl.2.*

5 Poteſt quis ante correptionẽ Prælato denunciare,ſi peccatum eſt publicum, aut in damnum tertij, aut alioqui Reipub. pernicioſum, vel Communitati,aut Prælatus vir prudens,& probus.*Vide Tho.* 2.2 *q.*33. *& quodlib.*11 *q.*13 *&* 4.*diſt.*19.

*Alias non *Nau.c.*24.*nu.*14.*Vide Val.l.c.Bannes.art.*8.*Fu.nu.*4.

Addit}Præceptum diuinum de correp. ex genere ad p. m. obligat. vt obliget,debet adeſſe peccati cognitio,ſpes conuerſionis, oportunitas. *Sot. de ratione teg. m.* 2.*q.* 2.*con.* 4. ſi peccator nil profuturus videatur, ſi iam ad bonã frugem redijt, ſi ſperetur fore,vt ex ſe,vel alio corripiẽte reſipiſcat,ſi crimen ſit veniale,vel mortale incertum,ſi ex ſpectetur ap

tior locus, aut tempus ad id faciendum, non est adhibenda correptio. *Val.l.c.p.2.*

Peccatum lethale, vel veniale ad lethale ordinatum, & simplex veniale in Prælato regulari necessaria materia correptionis, si concurrant cognitio peccati, spes resipiscentiæ, opportunitas. *Sot.l.c.concl.2.&.3.*

Correptionem omittere aliquãdo virtus charitatis, aliquando p.m. interdum p. *v. Sot. ib.concl.* 5. quam videas.

Credere, vide Fides.

Crimen.

CRimen læsæ maiestatis non incurrit, qui non est Principi subditus.

* *Syl.verf. Maiestas.*

Culpa.

1 CVlpa lata dicitur, quam homines communiter vitare solent: leuis quam diligentes; leuissima, quam diligentissimi.

* *Vide*

Vide Syl. Culpa. nu. 1. Garziam c. 2. num. 14. de cont. Nau. c. 17. nu. 178. P. N. l. 2. cap. 1 nu. 52.

2 Si contractus sit in fauorem vnius solum, tenetur is de culpa etiam leuissima: alter verò solùm de dolo: si autem in fauorem vtriusque, vterq; tenetur de leui. Ita Nauarr. cum Iureconsultis, quod ego seruandum puto in Foro exteriori: alioqui in conscientia nemo tenetur nisi de culpa lata, seu mortali: nisi aliud sit cóuentum, aut res esset eiusmodi, quæ exactam requireret diligentiam, & per negligentiam læsa esset: quamquam in ijs multum potest prudentia, & æquitatis ratio, quid sit agendum, decernere.

* *Lege Syl. commodatum. 6. Nau l. c. nu. 179.* {Culpa lata} *Vide Couar. 1. p. c. 6. § 8. nu 12. epit. Ang. Culpa. 6. Adria. de restit. Couar. in clem. si furiosus 2. p. § 4. nu 9* dicens, homicidium ex leuissima culpa per commissionem inducere irregularitatem, videtur sentire, teneri quẽ-

piam ad reſtituendum ex leuiſsima culpa. *Syl.reſt.2.q.4. Mercat.de reſt. c.5. P.N.l.2.c.1.nu.57.de dolo, & lata culpa.*

Curator, vide Minor.

1 CVrator, & tutor, tenentur ad damnum culpa ſua eueniens, quod ſi cum teneretur, negotiari omiſerunt, poſſunt pupilli ab eis accipere quinque pro centum.

* *Lege Syl. verſ. Tutor. Nauar. c. 25.nu.66.*

2 Tutor non impeditus cauſa iuſta tenetur cum Notario quam primũ facere Inuentarium.

* *Syl.l. c. 6.7. Fu. Tutela.4. Mol.d. 223.* qui non nullis Diſput. multa de Curatore, & Tutore.

3 Mater, per tranſitum ad ſecundas nuptias, deſinit eſſe tutrix, itemque per vitam incontinentem,

* *Fu. Syl. l.c. numer.10. Nau.l.c. 67. Vide Mol.d.220.col.1027.*

Curatus, vide Parochus.

Curio-

Curioſitas, vide Diabolus.

1 MOrtale peccatum eſt, velle videre id, aut ſcire, cuius viſio, aut ſcientia, in periculum peccãdi mortaliter inductura creditur.

* *Lege Nau.c.23.nu.24. Tol.de.7. pecc.m.c.12.num.7. Caiet. verſ. Curioſitas, & alios.*

Addit.} Velle ſcire in mortalem finẽ, vel quæ ſub pecc.m. vetita ſunt, vel explicata in confeſsione crimen m.eſt, *Nau. Tol. l.c.*

Cuſtos, vide Reſtitutio.

1 CVſtos de dãno tenetur, quod non impedit, cúm poſsit.

* *Nau.c.17.num.136. Salon.q.62. art.7.cõtro.5.cõcl.3. Vide Syl. Cuſtos.1*

2 Cum fures á culpa excuſantur ob neceſsitatem, poteſt cuſtos diſsimulare.

* *Nau.l.c.num.122.*

Cuſtos tenetur de lata, & leui culpa; non de leuiſsima, *Bannes q.68. art. 7. contra. Adr.*

DEBITVM, VIDE Beneficium, Contractus, Ecclesia, Hæreditas, Mutuum, Restitutio.

1 DEbitum soluendum æstimatione monetæ temporis cõtractus.

2 Qui debet monetam certi metalli in ea soluat, vel eius æstimationem in tempore solutionis præfixo.

3 Si debitæ pecuniæ mutata est materia, vel pondus, soluenda est æstimatio temporis contractus: quod si solum sit pretium mutatũ, ante moram, prodest id, & nocet creditori, nisi aliud sit conuẽtum: post moram verò soluenda est æstimatio temporis, quo solui debuit. Quidam tamen dicunt soluendam maximo pretio, quo valuit post moram.

* *Vide Tol l. 5 c. 34.*

4 Res in specie debita missa ad eius dominum per hominem vulgo fidelem habitum, domino perit: quód si mittens mala fide possidebat, ei pe

rit, quia fuit in mora. Perit etiam domino, si apud debitorem perit ante moram, sine eius culpa dare causam interitui.

* *Vide Nau. c. 17. num. 185.*

5 Pecunia debita perit creditori, qui eam tempore opportuno oblatam noluit recipere, & depositata est apud honestam personam: item si absente creditore consignata est Iudici, vel deficiente Iudice, honestis personis.

* *Vide Nauar. c. Nolli putare de præscript. dist. 1. numer. 9.*

6 Qui non est soluendo, & cedit bonis suis, omnia fideliter manifestando, liberatur è carcere, & si ad pinguiorem fortunam deuenerit, potest sibi etiam in conscientia retinere, quæ ad congruam parcam sustentationem sufficiant. *Couar. 2. variar. resolut. cap. 1. num. 6.* cum alijs, quos ibi citat.

7 Probabile est, quod quidam dicunt, Neminē teneri soluere id, cuius soluti lex repetitionem concedit,

niſi iuraſſet ſoluere.

8 Debetur publicum ſalarium, ſeu ſtipendium integrum Poteſtati, Aduocato, Aſſeſſori, & Doctori, etiamſi ante finem ſtatuti temporis moriãtur: at ſalarium talibus promiſſum à priuata perſona, ſolúm pro rata debetur.

9 Ad debita tenetur hæres (non autem vſufructuarius, niſi huic fuiſſet relicta tertia, aut quarta pars ſub nomine hæreditatis: tunc enim pro rata teneretur, ſecus eſſet ſi bonorum nomine, & non hæreditatis;) tenetur etiam hæres ad legata, & ad vota realia defuncti, itemque iuramẽta realia.

*Debita} *Vide Syl. verſ. Hæreditas.* 3

Vota realia} Si id patitur hæreditas *Nau. c.* 12. *nu.* 56. *&* 79. *Syl. l. c. nu.* 11. *& verſ. Votum.* 2. *n.* 11.

Iuramentum} *Vide Syl. verſ. Iuramentum.* 3. *numer.* 2.

10 Debitum alicui ex promiſsione, vel iuramento, non debetur hæredibus eius, ſi is qui promiſit, in illius tantum

tantum perſonam intendebat.

11 Si res debita perinde fuerat apud dominum peritura, nec antea ei vtilis futura, liberatur debitor: ſecus eſt ſi illud dubium ſit, & iſte fuit in mora.

*Si res} *Syl. mora.* 4. *Nau. c.* 17. *n.* 80.

Dubium} *Vide Lopez. p.* 1. *c.* 95.

12 Debitor moroſus tenetur de dãno, & lucro ceſſante, vſurarius vero, tenetur de damno, & lucro ceſſante mutuatario, non verò de lucro ſuæ induſtriæ: illud verò quod dictum eſt de lucro ceſſante, intelligunt quidam, ſolum poſtquam creditor monuit, velle ſibi ſolui etiam id.

* Debitor} *Syl. mora.* 4.

Vſurarius} *Vide Syl. vſurar.* 6. *nũ.* 2. *Nau. c.* 17. *nu.* 278. *Sot. l.* 6. *q.* 1. *art.* 4. *Mol. d.* 326.

13 Qui furatus eſt pecuniam, ſolũ eius valorem debet, non antẽ quod ex eius negotiatione, aut per mutationem lucratus eſt, niſi creditor itidẽ fuiſſet lucraturus.* *Tol. l.* 5. *c.* 22.

14 Si pecuniam debitam non ha-

bens offert rem meliorem, tenetur creditor accipere.

15 Potest creditor petere debitum ante tempus à debitore suspectó.

16 Debitum viri nolentis soluere, posse vxorē soluere, etiam illo prohibente, Nauarr. ait: quod mihi probatur. * *Nau. } c. 17. nu. 116.*

17 Soluens creditori sui creditoris: liberatur in conscientia. Vide *Sylu. verſ. solutio. nu. 4.*

18 Cum debitor tenetur creditorem adire, sufficit illum quærere, vbi solet conuersari.

19 Debitum filio familias soluens sine consensu patris, aut minori sine consensu tutoris, non liberatur, nisi sit in illorum vtilitatem conuersum. Ita Sylu. Ego puto in conscientia liberari, si illi erant creditores, adeoq; debitæ rei domini.

20 Si pro nolente soluere, cum deberet, soluisti, tenetur ille tibi.

21 Pro debito à te post annum soluendo, potes nunc minus soluere sic volenti creditori: est enim id velut,

emere

emere rem futuram, quæ minus valet quam si præsens esset. ita Nauarr. & quidam alij: quod Sotus, & alij quidam negant licere, mihi non videtur illicitum, siquis ab aliquo alio debitum post annum soluendum emat à creditore minori pretio, nec apparet cur non liceat idem ipsi debitori facere: quamquam certe aliquid videtur interesse, vt mirum non sit quibusdam improbatum: ego faciendum non probarim, factum non improbauerim.

* Ita Nau.} *c.17.nu.332.cum Caiet.verſ.Vſura.Fum.tod.nu.51.Tol. l.5 c.31.nu.7.*

Hæc Nau. sententia *Mol.d.* 361. improbabilis omnino est; datum tamen ex liberalitate, vel ratione lucri cessantis, aut damni emergentis, licitè accipietur. *Vide D.Tho.opuſcul.de vſu.c.8.Mol.l.c.Val.t.3.d.5.q.* 10.*par.2.*

Sot.lib.6.q.4.art.1.ad tertium, vsurarium putat emere debitum minoris anticipata solutione, si nullæ

expensæ nullus labor, nullum periculum subeundum, nullum emergat damnum, aut lucrum cessat.

Et alij quidam } *P.N.l.3.c.2.nu.162. Merca.c.11.n.6.7. Boninsegnius de contrac. Conrad. de contract.q.67. Lop.p.2.c.58. & de contract. l.1.c.3. D.Tho. Val. Mol.l.c. Garzias de cõtract.c.19.n.13.10. Med.q.38.de rest. §. sequitur* contrariæ sententiæ argumenta refellens.

*Garzias l.c nu.*3. licere ait, rem, dilata solutione, summo pretio vẽditam infimo recuperare.

22 Debitum tibi, si non potes aliter commode recuperare, potes clam tollere: modo cures, ne creditor iterum soluat, & id fiat sine scandalo, & sine periculo tuæ, vel alienę famę, aut vitæ: Neq; teneris reuelare, etiam si Prælatus præcipiat sub pœna excõmunicationis, si est probabile, quod reuelans cogeris restituere. Imò neque tenentur alij quicunq; sciunt, si certò sciant te hoc modo iustè accepisse. *Sylu. verb furtum, q.15.*

23 Si

23 Si creditor est in eadem necessitate cum debitore, reddēdum ei id, cuius non fuerat translatum dominium. Putant & quidam etiam aliud debitum quoduis reddendum, nisi extrema sit debitoris necessitas; in qua, etiamsi antea iurasset se redditurū, non teneri putant: intelligebatur enim, nisi extrema opprimeret necessitas.

* Si vtriusque necessitas extrema sit. *Scot.4.d.15.q.2. Rich. & alij* creditori reddendum putant: contrariū ait *Sot.l.4.q.7.art.1.col.19. cum D. Caiet. Lopez.p.1.c.53. in fin. Nau.c.17.nu.60. Tol.l.5.c.24.nu.8.*

24 Qui mala fide accepit, aut fuit in mora restituēdi, tenetur reddere, nisi maius damnum patiatur reddēdo nunc, quā creditor non recipiendo.

* Vide *Lopez.l.c.95.col.vlt. Tol.l.c. Sot.l.c.art.col.4.*

25 Bonæ fidei debitor, non tenetur mutare statum ad soluendam rem, non in specie debitam, quod alij extendunt etiā ad casum quo creditor

ſtatū mutare cogetur, niſi ſoluatur, quæ ampliatio eſt improbabilis, & contra communem ſententiam.

* *Vide Tol. Nau. nu. 63. Sot. Lopez l.c. Cou. in Reg. Peccatum p.n. 1. Val. i.c.d 5.q.6.p.7.26.* Non debet debitor pati ſoluendo, quod creditorem velle eum pati æquum non eſt.

* Vide *Io. Med. q. 3. de eleemoſ. pro pe finem.* vbi docet, creditorem non indigentē teneri ſub p. m. nō exigere à debitore rem, qua ill e indiget, vel ad ſuſtentandam naturam, vel ad notabile damnum vitandum, vide etiam. *Cordu. q. 68. Nau. c. 17. n. 63. Val. Couar. Sot. l.c.*

27 Genuenſium debitorum mos, ſic cum creditoribus componentiū, vt minori ſumma contenti ſint, liberat eos etiam ad pinguiorem fortunam venientes, *Vide explicationem apud Sylu. V. Reſtit. 7. nu. 2. & Nau. c. 17. num. 75*, etſi quidam id negant. Sufficit autem ſecundum Nau. maiorem creditorū partem ſic eſſe contentam, vt minori parti, quæ reclamauit,

mauit, non plus soluatur, quàm cæteris: tenentur enim & hi stare conuentioni maioris partis. Vide. *Syl. Restit. 6. nu. 3. Nau. p. 2. Cons. in Append. lib. 1. tit de pactis, Consil. 6.*

* Maiorem} *Vide Mol. d. 582. nu. 12. de re simili loquentem.*

Debitum coniugale, vide Matrimonij impedimenta, votum.

1 QVi coniux alterius coniugis voto continentiæ consensit, etiamsi ipse non vouerit, non potest petenti debitum reddere, ne eius peccato cooperetur. Quibus vero alijs casibus vel debeat, vel possit debitum petenti negari, vide *Sylvest. V. debitum coniugale. q. 1.*

2 Potest, qui non vouit petere debitum ab altero, qui etiam, se consentiente, vouit continētiam. Quod si communi consensu vterque vouit; neuter petere potest, aut reddere.

Syl. verb. matrim. 6. q. 5. §. Soto lib.

lib.7.q.3. art.1.& num.4.d.17.q.1. art.4.Nau.c.12.nu.59.& dispensatio ad Papam pertinet, tanquam voti perpetuæ castitatis, non verò ad Episcopum, nisi quando ad sedem Apostolicā nō patet recursus. *Nau. ib.Syl.ib.& V.dispensatio.q.6.*

* *Nau.c.16.n.32.*{ Papam } *Nau. l.c.Tol.l.7.c.21.num.5.*

3 Cum vterque vouit non petere, possunt copulari, non petendo tamen, cum alter intelligit alterum, si posset petiturum. *Ex Nau.*

4 Contrahens matrimonium post votum castitatis nō potest vnquam petere, nisi aut dispensante Episcopo, aut in gratiam alterius coniugis, si cognoscat ipsum velle, sed non audere petere: hoc enim est quoddā reddere. *Sylu. matrim. 7.q.5.§.2. Nauar.c.12.nu.80.* Post votum autem non contrahendi matrimoniū petere potest qui cōtraxit, & post votum religionis, qui consummauit.

* *Nau.c.12.numer.59.& c.16.nu. 30.* Vide *Sot.d.38.q.ar.2.* {est enim} *Nau.*

Nau.l.c.1 Conceditur dispensatio, si sit periculum incontinentiæ, *Nauar.l.c.* Dispensabit Episcopus, dum viuet coniux; nam post mortem seruandum erit votum, vel petenda à Papa dispensatio. *Sot.l.c. vide Nau. c.12.nu.59.*

5 Copulam, si fiat ad vitandum in se fornicationis periculum, esse peccatum veniale, alij aiunt, alij probabilius negant, certé ad vitandum in coniuge, non est. Item si fiat ad vitãdum morbum: est verò, si fiat causa sola voluptatis.

* Lege *Syl. verf. Debitum nu.* 13. {Negant} *Sot d.* 31. *q.*1. *art.*4. *concl.* 2. {est verò} Vide *Sot. l.c. ar.*3. quidam tamen, falsò, docuerunt esse p.m.

6 Copulari ante benedictionem, leue peccatum est, (etsi quidam mortale esse putant,) quin etiam expedit, si multum illa defferatur, & sit periculum incontinentię.

* *Val.l.c.* si absit contemptus. *Lopez p.*1. *c.*83. *Nau.c.ibid.numer.*38. *c.*22.

c. 22. numer. 83. Vsual. de matrim. numer. 254. contra D. Anton. 3. p. Vide *Syl. l c. num. 11.*

7 Dubitans an sit validum matrimonium, reddat debitum, & si post inquisitionem diligentem adhuc dubitat, petere etiam potest, de ponendo dubiũ practicè, *Vide c. 44. de sent. excommun.*

* *Nau. c. 22. num. 54. Val. t. 4. d. 8. q. 6. p. 2. Vide Lopez p. 1 c. 81. Ledes. q. 41 art. 1.*

Vide *Val. t. 4. d. 10. q. 6 p. 2. Sanchez l. 2. d. 41 à num 42.*

Potest} si putet licere sibi competitionem.

Non tenetur credere, aut dubitare ob vnum testem. *Nau. l. c. nu. 82. Val. l. c.*

8 A coniuge adultero, vel adultera, etiam publicè, licet petere, & etiam reddere; nisi ex hoc adulter in suo peccato confirmetur. Potest & adultera à coniuge petere: sed is potest negare, nisi etiam ipse sit adulter, aut causa adulterij coniugis.

* Vide

* Vide *Syl.l.c.nu.* 12. *Sot.* 36. *q. vn. ar.* 2. vxor à viro publicè adulterante potest petere: at vir, si adulterium vxoris publicum sit, & scandalum, pernicáciaque vxoris timeatur, non potest petere. *Val.l.c. Nau.c.* 16. *nu.* 28. *Lopez.l.c.c.* 83. *Tol. l.* 7. *c.* 20. *vers. Sanchez l.* 10. *d.* 13.

9 Non tenetur coniux intra duos menses debitum reddere, si velit de statu Religionis assumendo de liberare. *Vide c. Ex publico, de conuers. coniug.*

* *Sot. d.* 32. *q.* 1. *art.* 3. *Lopez l.c. Nau. l.c. num.* 27. *Sanchez. l.* 2. *d.* 24. *num.* 25. *Tol. l.* 7. *c.* 24. *nu.* 3. *Val. l.c.*

10 Reddendum debitum coniugi, cum apparet petiturum, nisi pudore impediretur.

* *Val. l.c. Nau. l.c. nu.* 25.

11 Tempore menstrui debitum petere, aut reddere, quidam mortale peccatum putant: quod alij probabilius negant.

* Mortale} *Scot. d.* 32. *in* 4. *Med. fol.* 112. *Syl. l.c. num.* 12.

Negant

Negant} *Nau.l.c.num.32.Val.l. c.Ant.Palud.D.Th.Caiet. Lopez.l. c.c.82. vide Sot.d.32.q.1.ar.2.Val.l.c*

12 Copulam in loco ſacro mortale eſſe peccatum, etiam reddentis, quidam aiunt: ego etiam petitionē puto aliquando poſſe à mortali excuſari, vt ſi fiat ad vitandum peccati periculum, aut alia iuſta cauſa.

* Aiunt} *Val.l.c.Sot.l.c. Nau.c.16. num.32. Sot. diſtinctio placet Lopez. p.1.c.82.* putantis concubitum ſecretum (tunc enim Eccleſia reconciliāda non eſt) non eſſe fortaſsis p.m. {Peccati} ſi diu in Eccleſia morētur. *Tolet.l.5.c.1.*

12. mortale autem, cauſa prolis, aut voluptatis.

Ego verò} *Suarez t.3.d.81.ſect.4. vide Ledeſ.q.64.num.3.*

13 Qui coniugis cognatam in primo, vel ſecundo gradu cognouit, nō poteſt debitum petere, (poteſt verò petere alter coniux, & petenti negare) niſi diſpenſet Epiſcopus, aut ignorauerit eſſe cognatā, aut per vim cogno-

cognouiſſet. Quidam tamen dicunt, ſi petat nó peccare mortaliter, quod ego non admiſerim in ſciente Eccleſiæ prohibitionem.

* *Tol. l. c.* non loquitur tamen de gradu, idem *Val. l. c. q. 5. p. 3. verſ. Affinitas. Lopez. l. c.* 80. inceſtuoſum cũ vxoris conſanguinea intra quartum gradum arceri, ait, à petẽdo debito: & Epiſcopum diſpenſare, ſi non ſit facilis ad Papam acceſſus: ſed ad ſecundum gradum reſtricta eſt affinitas ex fornicatione à *Trid. ſeſſ. 24. c. 4. de refor.* Cum Sá ſentit *Nauar. l. 4. conſil. 6. de conſang. & affinit.* ſit atem vel ſtuprum, vel adulterium, vel ſacrilegium parui refert, Diſpenſat Epiſcopus. *Tol. l. c.*

Ignorauerit} *Nauar. c. 16. nu. 34.* (Per vim) *c. Diſcretionem de eo, qui cogno. conſ. vxo.*

14 Nullus copulæ modus, ſi fiat in vaſe debito, ideſt intra vxoris pudenda, eſt peccatum mortale, niſi ſit periculum impediendi generationẽ, nec ſi fiat in feſto, aut quouis alio tempo-

tempore, aut cum vxore grauida: modo absit periculum abortus.

* Si semen recipi queat à vase naturali, si sine periculo pollutionis extra vas. *Val. l. c. Tol. l. 7. c. 20. nu. 1.*

Festo} *D. Th. add. 3. p. q. 64. art. 7. Lopez p. 1. c. 83. Nau. c. 16. nu 24.* {Grauida} si non impediatur generatio, & absit periculum abortus. *Val. Nau. l. c.*

Superiori, vel aduersa venere si in vase naturali virũ admittat vxor, & semen attrahat ad generationem necessarium, non peccat mortiferé: secus, si experta noscat effundere suum, & non attrahere virile semen *Lopez. l. c. c. 82.*

15 Excusat á reddendo debitũ periculum morbi, quod si est infectionis etiam periculum, licebit non solum toro, sed etiam cohabitatione sperari.

* *Val. l. c. Lopez q. 79. & 83. l. c.*

16 Coniugi amenti potest alter debitum reddere, sed non tenetur, quia non libere petit.

* Non

* Non tenetur } *Lopez c* 82. *l.c.* nisi ideat eum in periculo incontinentiæ. *Nau.c.*16.*nu.*27. putat teneri, si possit sine notabili periculo.

17 Inchoatam copulam omittere, ante seminationem, nó est mortale, nisi sit in alterutro ex eo periculum pollutionis.

* *Fum.verſ.Debitum coniug. nu.*9.

18 Non est mortale non reddere sæpissimè, & molestè petenti: moderate enim petendum: aut sic petenti, vt non intendat ad mortale peccatum obligare; aut quia plures iam sunt filij, quam vt ali possint à parentibus. In omnibus tamen dictis casibus excipiendum, nisi in petente esset alioqui periculum incontinentiæ.

* *Lopez c.*80.*c.*

19 Debitum petere nocte, manè communicaturum, peccatum est, sed non mortale.

* *Nau.c.*21.*nu.*51. *Viual.de matrimonio.nu.*263. *D.Thom.*4.*d* 32. *Tol. l.*7.*c.ap.*21.*num.*4.

Addit. } Qui post votum Religionis, aut

aut castitatis, matrimonium contraxit. m.p. patrauit. *Sot. d. 38. q 2. art. 1.* Qui contraxit, cum voto religionis, ante consummationem tenetur ingredi, *Sot. l. c.* An autem etiam qui cum voto castitatis, dubium est. ait *Naua. ca. 22. n. 73.* cum alijs. Negat. *Sot. l. c. Lopez p. 1. c. 50.* vtraque probabilis; sed prima *Ledes. q. 53 ar. 1. pag. 383* probabilior, si sit ad religionem aptus, & in coniugio votum seruare nequeat.

An contrahens cum voto castitatis sine animo consumandi, sed religionem ingrediendi cupidus, peccet mortifere, problema est. Non peccare hunc putat. *Caiet. 3. p. q. 29. artic. 1. quod Ledes. l. c. probabilius putat pag. 379.*

Duo amentes, ob prolis iniuriam, non sunt permittẽdi, vt copulę operam dent. *Ledes. q. 58. art. 3.* & hoc permittere m.p. est ibid.

Vir compos mentis amentẽ vxorem cognoscens peccat: nam cum abortus periculo viueret, si conci-

peret.

Ledesi in q. 58. art. 3.

Furia, & amentia matrimonium præcedens, si tollat rationis vsum, matrimonium nullum efficit. *D. Th. addit. 3. p. q. art. cit. Ledesi. ibid.*

Cum vxore nuper enixa rem habere. p. v. *Lopez. q. 83. ex Sot.*

Rem habere cum coniuge, ac si non esset coniux, vel cupiendo aliam non coniugem in eo actu. p. m. *Val. l. c. ex communi, Nau. c. 16. nu. 23.* explicandaque desideratæ personæ circunstantia in confessione.

DECIMAE.

1 DEcimæ non debentur, vbi nō est eius rei consuetudo: & quidē personales, id est ex lucro industriæ, nullibi ferè sunt in vsu.

* De Decimis *Azorius l. 7. c. 34.*

* *Nau. c. 21. n. 32. Tol. l. 6. c. 20. n. 5.*

2 Decimas nō debet clericus ex fructibus Ecclesiæ, nec ex patrimonio, si ecclesiæ seruiat, cui debentur decimæ: standum tamen consuetudini præscriptæ in ijs, & similibus.

* *Syl. verſ. Decima nu.* 8.

3 Si deprædio dotetur Eccleſia, nõ ideó liberatur ab obligatione ſoluendi decimas, quas ſoluebat alteri Eccleſiæ.

4 Decimæ animalium pars debetur Parochię propriæ, pars ei vbi paſcutur, niſi aliud ſit in more poſitum. * *Syl. l. c.*

5 Non ſoluens decimas ob iuſtum impedimentum, poteſt abſolui (ſecundum Nauar.) non obſtante Cõcilio Trid.

Nau. } *c. 21. n. 32. c. 17. n. 59.*
Trid. } *ſeſſ. 25. c. 12. de refor.*

Degradatio, vide Depoſitio, Hora Canonica.

1 DEgradatus Clericus (quod fit ob crimẽ grauiſsimum,) priuatus eſt executione Ordinis, & beneficio, & priuilegio Clericali: itaq; poteſt per Iudicem ſæcularem puniri; nec, qui eum percutit, eſt excommunicatus.

* *Syl.*

* *Syl. Degradatio nu. 8. Tol. l. 1. ca. 17. nu. 10.*

2 Degradatus, à ſolo Papa reſtituitur.

* *Syl. l. c. num. 11. Tol. l. c. num. 13.*

3 Non ſolet degradari, niſi qui eſt in ſacris: poteſt autē degradari quicunque in crimine aliquo eſt incorrigibilis.

* Vide *Syl. l. c. nu. 1. & 3.*

Delectatio moroſa, vide Luxuria Peccatum.

Delegatus, vide Gratia.

1 DElegare poteſt quiuis Ordinarius, id eſt, habens poteſtatem ordinariam, & dare poteſtatē ſubdelegandi. Poteſt etiam delegatus Principis, niſi ei cōmittatur nudum miniſterium, & non ipſa poteſtas: & ſub delegatus delegati Papæ; itemque Vicarius Prioris, ſeu Guardiani abſentis, eſt enim velut Ordinarius; & Vicarius Epiſcopi gener-

lis; denique is, cui tacitè id conceſſit, qui delegauit.

* Lege *Fũ. Delegatio nu.* 1. 2. *Syl.* 10. Poteſt } *Syl. l. c. nu.* 10. {Vicarius} *Fum. l. c.*

2 Poteſt Prælatus delegare priuilegium, quod habet ratione officij abſoluendi ſubditos, & cum eis diſpenſandi.

* Vide *Syl. l. c. nu.* 11. *diſtinguentem.*

3 Delegati iuriſdictio re integra, morte delegantis, aut alio modo eius ceſſante iuriſdictione, expirat, etiamſi ſit data ad eius beneplacitũ, *c. ſi gratiosè de reſcrip. lib.* 6. Secus ſi cauſa iam cœpta ſit, vel iuriſdictio data per modum legis, & non ab homine. *Syl. V. delegatus q.* 6.

* *Menoch. de arbitr. l. cent.* 2. *caſu.* 285. *num.* 40. *Richar.* 4. *d.* 18. *art.* 4. *q.* 5. *Sanchez de matrim. l.* 3. *d.* 30. *n.* 11.

Addit. } Delegatus à Principe ad ea, quæ ſoli Principi reſeruata ſunt, vices ſuas alijs committere nequit. *Couar. l.* 3 *c.* 20. *var. reſ. nu.* 10.

Regula eſt *c. Cum cauſa, de appel.*

Non

Non nisi delegatus à Principe potest subdelegare: at in *c. Cum Bertholdus, de sent. & re iud.* Delegati ab Archiepiscopo delegarunt aliis vices suas, Hæc iura, quæ inuicē pugnare videntur considerat doctissimè *Couar l.ca.nu.*11. Vide *Sanchez de matrimonio l.*3.*d.*31. Vbi multa de delegatione.

4 Ante certificationem de reuocatione non expirat reuocata à delegante delegatio.

Delictum, vide Crimen, Peccatū

Denunciatio.

1 DEnunciare iussus per edictum generale intra certum tempus, si non fecit, tenetur quam primum potest, nisi post istum terminū sciuisset. Vide EXCOMMVN. * *Nau.c.*25.*nu.*46.

Addit.} Peccat denūcians, quæ probare non potest. *Nau.in c. Inter verba, concl.*6.*nu.*23. Accusare non potes crimen, etiam in damnum com-

mune, quod probare nequeas, teneris tamen denunciare iudici, vt inquirat, *Salon. q.* 68. *art.* 1. *concl.* 2. *At Nau. conſ.* 10. *nu.* 5. *&* 11. *nu* 4. *de offi. Iud ord.* neminem denunciare debere dicit, quæ probare non poteſt, vnus autem teſtis ſufficit. *Nau. in c. Inter verba* 1. *nu.* 779. *&* c. 25. *nu.* 33. proditio autem, & hæreſis ſecreta denuntianda. *ibid.*

Hæreticum, quem ſcis reſipuiſſe, non teneris denunciare. *Tol. l.* 5. *c.* 1. *nu.* 3. *Sot. l* c. *q.* 5. *ar.* 1. *Nau. l.c. n.* 46.

Cum ſcis, aut probabile eſt, non eſſe aliquem hæreticum pertinacem, non teneris denunciare, niſi admonitus videatur pertinax. *Tol. l.* 4. *c.* 5. *nu.* 1. *Vide Graff p.* 1. *c.* 69. *nu* . 18. *l.* 2. *Caſt. l.* 2 *c.* 25. *de iuſt. h. p.*

Depoſitio.

1 DEpoſitus retinet priuilegium Fori, & Canonis. Vide Excómunicatio.

* *Vide Tol. l.* 1. *c.* 17. *num.* 6. Depoſitio verbis, degradatio actu fit, priuat

uat depositio honore, & dignitate. *Maiol. l. 3 de irreg. c. 12.*

2 Depositione digna sunt stuprum, incestus, adulterium, & omnia adulterio maiora (quin etiam *c. Peruenit. d. 59.* indicat sufficere fornicationem) item furtum, periurium, homicidium, etiam solo consilio, vel hortatione factum, & omne crimen inducens irregularitatem: deniq; quidquid enorme iudicis arbitrio.

* Quando infligatur depositio, docet *Glo. 15. q. 8. in summa.*

3 Depositus sine degradatione per Episcopum, ab eodem potest restitui. Quidam tamen addunt, nisi ob crimen sit depositus adulterio maius.

* Sed non solent depositi ad clerum restitui. *ex c. Qui semel. c. Peruenit. d. 50. Maio. l. c. nu. 4.*

Depositum, vide Commodatum.

1 DEpositum, vel commodatum missum per hominem habitum fidelem ad dominum, ei perit:

item si pereat apud depositarium, vel commodatarium, sine culpa ad illius interitum aliquo modo ordinata, aut si perinde apud dominum fuisset periturum.

* De Deposito *Garzias. c. 1 Mol. d. 522. Lopez. l. 3. cap. 36. Salon q. 62. art. con. 6. Nau. cap. 17. num. 180.*

* *Nau. l. c. nu. 185. Syl commodatum. num. 7. Lopez p. 1. c. 97.*

Aut.} *Syl. verſ Mora q. 4.*

2 Deposita apud te, vel commodata, causa solius deponẽtis, in periculo post ponẽda sunt tuis omnibus: si verò causa vtriusque, tuis æqualibus; si tua causa solum, tuis pretiosioribus. Offerre quidem aliena periculo pro tuis nõ potes: sed tua seruare, neglectis alienis, eo modo, quo dictum est, potes, si ea cum tuis simul seruare non possis.

* Vide *Sylu. Commodatum. nu. 11. Garziam. c. 5. nu. 24 contra Sylu.*

3 Ecclesia tenetur de deposito apud Sacristam, si iste deputatus erat ad custodiam depositorum: non autem si so-

si solum erat deputatus ad Sacristiæ custodiam.

4 Potest in conscientia, & depositum, & commodatum pro debito retineri, quidquid sit de Foro exteriori.

* Vide *Nau. l. c. nu.* 185. *Syl. commodatum.* 3. *Garzias. l. c. numer.* 17. contrarium dicit.

5 Pactum, quod depositarius de dolo non teneatur, non valet.

6 Depositum dandum Fisco, si ei omnia deponentis bona sunt adiudicata, ait Nauar. Ego ei, qui deposuit, restituendum crediderim, quod ad Forum conscientiæ attinet, nisi id Iudex prohibuisset.

* Nau. } *cons.* 5. *de iniu. & dam. dato. l.* 5.

7 Depositarius reddens depositum familiari deponentis, liberatur: non liberatur autem si rem pretiosam dedit, leuiter credens signũ aliquod afferenti.

8 Res vsu consumptibilis deposita, fit mutuum, simul ac depositarius vti

incipit de voluntate deponentis.
* Vide *Syl. cap. 17. num. 181.*

Detractio, vide Contumelia,

Diabolus.

1 CVm Diabolo non licet colloqui, aut agere, nisi vt cum hoste: cum eo tamen colloqui in arreptitijs seu dæmoniacis vane, & curiosè, veniale solum peccatum est. Nec illicitũ est ab eo aliquid interrogare, solum ad aliorum vtilitatẽ, modo absit societatis cũ illo, aut familiaritatis animus: nam amicitia cũ eo quæuis, mortale est peccatum.

* *Sot. l. 8. q. 3. art. 2.* {Cum hoste.} Duobus modis. 1. eijciendo exorcismis: 2 cõpellendo ad aliquid faciendum; vt Simon, & Iudas coegerunt dæmones ad statuas confringendas. *Sot. 6.*

Amicitia. } *Sot. 16.*

Addit. } Dæmonem appellans impera, vt eum, cui maledicitur, asporter, vix a p.m. excusatur. *Sot. l. 5. q. 12. art. 1.*

Lon-

Longa inire colloquia cum dæmone periculosum: vnum, aut alterũ verbum dicere non est p. m. *Sot. l. 8. p. 3. art. 2.*

A dæmone mendacij patre nõ est petendum signum; vt scias, vnde veniat, vel quod non sit amplius vexaturus hominem, à quo fuit ejectus. *Sot. l. c.*

Dæmon à sanctissimis viris solum interrogandus. *Sot. l. c.*

Addit. } Diaconus ex officio nullũ Sacramentũ cõferre potest. *D. Tho. Add. ad. 3. p. q. 31. art. 2.*

DIMISSORIA.

1 DImissoriæ litteræ validæ sunt etiam Episcopo mortuo.

2 Non possunt autem dari á Capitulo, sede vacante, nisi post annum, aut si quis ob beneficium cogatur ordinari. *Ex Conc. Trid. sess. 7. c. 10. de refor.*

Discere, vide Fides.

Dispensatio, vide Confessor, Episcopus, Excommunicatio, Gratia, Iuramentum, Matrimonium, Ordo, Votum.

1 IN dubio an res egeat dispensatione, potest Episcopus declarare non egere, vel ad cautelam dispensare secundum quorundam probabilem sententiam.

* De dispensatione nonnulla *Couar. c. 6. § 9 p. 2. in 4. Decret. Azor. l. 5. c. 15. Carbo l. b. 7. de legibus c. 12.*

2 Cum subest causa dispensandi, videtur peccare Prælatus, qui potest, si non dispenset, quando oportet.

* Vide *Syl. dispensation. 3.*

3 Data facultas dispensandi, intelligitur, si sit causa legitima.

4 Ad dispensandum sufficit putari causam esse rationabilem. * Vide *Syl. Le. nu. 4.*

5 Quod *Sess. 22. Trident. Concil. cap. 5.* dicitur non valere dispensationem Papæ vsque ad notitiam Ordinarij, intellige

intellige de data in Foro exteriori.
6 Gratia, seu potestas dispensandi non expirat morte concedentis: at mandatum, seu commissio particularis cum aliquo dispensandi, expirat, si res est integra, vt quidam aiũt. At ego puto cum alijs, cui data est potestas dispensandi cum aliquo, quia gratia quædam est, non expirare: quin etiamsi Episcopo data sit, illo mortuo, manere in Capitulo.

* Gratia. *Maiol. l. 5. c. 51. de irregul. nu. 16 Syl Dispensatio. nu. 11.*

7 Dispensandi potestas est fauorabilis, & extendenda (quamuis ipsa dispensatio sit odiosa: quia contra ius) adeoque extenditur ad causam, in qua eadem ratio, aut maior. Itaque qui potest in affinitate, poterit in publica honestate, si fortè, cum data est facultas, errore putabatur esse affinitatis impedimentum, cum esset publicæ honestatis Non tamen ideó absolutè, qui potest in maius, potest in minus, nisi in casu, vt dictũ est, ex præsumpta concedentis volũ-

tate; quod præsumi potest, cum rationabile est. Qui autem potest legitimare natum ex adulterio, potest etiam si sit simul ex incestu natus: in materia enim fauorabili veniunt mista sub simplici.

* Vide *Syl.num.9.l.c.*

Qui autem.} *Syl.l.c.*

8 Qui facit scienter id, vbi est opus dispensatione, censetur dispensare, si potest: vt cum Prælatus dat licentiam ad id, quod non potest sine eius dispensatione fieri

* Vide *Syl.num.21.l.c.*

9 Episcopus potest dispensare in ijs, in quibus homines sæpé indigent dispensatione, vt ieiunijs, festis, & eiusmodi à Iure, seu lege Papæ prohibitis: item cum materia est leuis.

* Vide *Syl.nu.7.14.15.l.c.*

10 Dispensatio valet, etiam tacito eo; quod si fuisset expressum, fuisset quidem dispensatum, etsi non tam facilé, & regulariter, quod lex non iubet exprimi, si taceatur, non nocet

cet (nocet tamen, secundum Nau. tacere fraudem factam ad impetrãdum facilius dispensationem.) Item non valet dispensatio super cognatione, tacito quod se carnaliter cognouerunt. *Ita statuit sacra Congreg.* vide *Nau c.22.nu 86.* =

*Dispensatio valet} vide *Nau.cõs. 9. de consang & affin.*

*Nocet} *Nau.l.c.conf.8.n.5.*

11 Cũ in supplicationibus, aut dispensationibus dicitur, Fortè, stylo Curię perinde est, ac si affirmaretur.

12 Ad dispensandum sufficiũt quęuis verba cum intentione dispensandi.

13 Dispensatio illegitimi ad Ordines, non intelligitur de sacris, nec, si est ad beneficium, intelligitur de Curato, & si ad Curatum, non ideò ad dignitatem. Quidam tamen dicunt talem promoueri posse ad beneficium, quod datur per electionẽ. Quod si est ad beneficiũ prius dispẽsatus, & postea petit dispẽsationẽ

super

ſuper pluralitate, debet dicere ſe illegitimum, idemque dic de irregulari, debet enim id exprimere in ſecunda diſpenſationis petitione

14 Qui diſpenſatur ad Ordines, poteſt Simplex beneficium accipere.

15 Diſpenſatus ad certum beneficium, ſi id ſine ſua culpa non obtinet, poteſt virtute illius diſpenſationis aliud obtinere.

16 Poteſt peti diſpẽſatio ſuper vno impedimento publico, vel occulto, tacito alio publico, vel occulto in poſterum diſpenſando.

* *Nau. l.c conſ.8.& 9.*

17 Principem diſpenſare ſine cauſa in lege ſua, non eſt mortale peccatum, ſi abſit ſcandalum, aut notabile damnum tertij *Nau. Pralud. 9. nu. 14 poſt. Caiet 1.2.q.96.art.5.*

* Vide *Couar. epit.c.6. §.9.nu.10. 11.* qui *n.7.* videtur innuere, peccare ſępiſsimé Principẽ ſine cauſa in iure humano diſpenſantem: valere autem diſpenſationem ſine cauſa à Principe conceſſam, ait: petens autem diſpenſa-

pensationem, sine causa, venialiter peccat, & fortè mortiferé. *Couar. l. c. nu. 7.*

Addit. }Si princeps alicui officium conferat, & noscat eius impedimentum, censetur dispensare, *Panor. in c. in cunctis, de elect. Fum. vers. Dispensatio nu. 25.*

Si consanguinei matrimoniũ cõtrahant, vt mitius secum agat Pontifex, inualida est illis dispensatio, dum hoc non patefecerint. *Couar. epist. p. 1. cap. 6. §. 10. nu. 14.* qui ibidẽ ex Abb. refert dispensationem, tacita veritate, vel obiecta falsitate, circa ea, quæ Principem mouere poterãt ad negandum, vel concedendum, nullam esse. Quod notabis inprimis.

De dispensatione irregularitatis. *Maiol. l. 5.*

Clausula motus propij non inducit dispensationẽ illegitimitatis, aut irregularitatis. *Staphil. de effect. clauſ. nu. 4.*

Disputatio, vide Fides.

Diuor-

Diuortium, vide Debitum coniugale, Dos, Matrimonium.

1 POssunt cõiuges etiam habitatione separari, ob corporis, aut animę periculum, & propter alterius pertinacem hęresim, vel adulterium, vel sodomiam, vel pollutionem cum aliquo extraordinariam, etiam si cũ cõiuge inuita. Quod si est occulta causa, & alioqui scandalosa separatio, opus est ad eam Superioris authoritate, non autem ad separationem thori.

* Quodsi} vide *Sot. d. 36. q. vni. ar. 3.*

2 Post diuortium, innocens non tenetur alteri etiam emendato reconciliari, (tenetur autem ei volenti alter) sed potest ordinari, vel fieri Religiosus, detrudenda tamen est adultera in monasterium, iuxta *c. Gaudemus. de conuers. coniugat.* Quidam tamen putant adulterantem post diuortium debere adulteram reuocare, sed alij id negant probabilius.

* Ordinari} ita *Sot. d. 36. q. 1. ar. 3.*

Ledes.

Ledesm.q.53.ar.4. sed cõtrariam sententiam sequitur *Azor. lib.13.c.14. q.13. Cum Innoc. Io. And. Host. Anchar. Ant. de Butrio.*

3 Sufficit ad separationem suspicio de adulterio adeò vehemens, vt pro certitudine habeatur.

4 Vxore cõsentiente, & votum cõtinentiæ emittente, potest vir Sacerdos fieri: quod tamen, nisi illa senex sit, faciendum non videtur.

Sot. d.38.q.1.ar.2. immò, diuortio facto, ob fornicationem, potest vir innocens, inuita vxore, vel profiteri in religione, vel sacris ordinibus insigniri. Idem dicas de vxore innocẽte, quo ad Religionem.

5 Potest, secundum quosdam, vxor discedere à viro nolente desistere à furtis, aut vsuris: quod ego non facilè admiserim.

6 Adulteram non tenetur vir dimittere, si absit scandalum ex retentione. Quodsi ipse etiam adulter est, non potest dimittere, nisi fortè ipse sit emendatus, & illa impœnitens.

Vxor

Vxor verò nunquam tenetur adulterum virum dimittere.* Vide debitum coniug. 8.

7 Quidam putant petentem debitum ab adultera censeri reconciliatum: at potest id sine animo reconciliationis fieri.

**Sot. d. 36. q. vni. art. 3.* dicit, nō posse coniugem innocentem nocenti negare debitum, si iam per petitionem facta est reconciliatio.

8 Non potest discedi à cōiuge amē te, nisi ob periculum vitæ.

9 Potest coniux à coniuge ad tempus separari, ad illius correctionem.

10 Non potest dimittere, qui dedit adulterandi occasionem, aut scit factum sine culpa coniugis.

11 In adulterio notorio perditur dos, & donatio propter nuptias (de paraphernalibus alij aiunt, alij negant: sed id Iudex viderit, requiritur enim eius sententia:) redduntur autem omnia post reconciliationem; at adultera mortua, ei, ad quem eius morte pertinebant. Sed de ijs Iure con-

consulti censeant. Notorium autē dicitur adulterium, si deprehendantur in eodem lecto, aut (secundum quosdam) se occultè inuicem oscularí.

12 Facto diuortio, filij partem innocentem sequuntur, de Iure Ciuili. Addit.} Vir innocens adulterā vxorem priuata authoritate domo pellere potest, si ipsa non sit iudicem aditura, & scandalum nō immineat: potest certè abeundo illā deserere. *Sot. d. 36. q. vn. art. 3. in fine.*

In causa diuortij vir, & vxor sunt pares. *c. Christiana. 32. q. 5.*

Peccatum contra naturam est vna ex causis diuortij, *S. Th. add. ad. 3. p. q. 62. art. 1. ad. 4. Led. ibid.* etiā apud Turcas Teste Augerio Gislenio Busbequio legationis Turcicę Episcop. 3

DOCERE, DOCTOR.

1 DOcturus etiam Grammaticam, debet prius facere fidei professionem: iuxta Bullā Pij Quinti, itemque promouendus ad gradum

dum aliquem, aut Rectoris, aut Cancellarij officium.

* De Doctorum peccatis vide *Nau. c. 25. a nu. 55.*

2 Qui sciens se non esse idoneum, gradum Doctoris, aut Licenciati petit in Theologia, aut Iure, aut Medicina, mortaliter peccat, & qui scienter admittit.

* Vide *Syl. Doctor. q. 4. Nau. l. c.*

Qui scienter } Vide *Fu. Doctor. 1. Syl. l. c. Nau. l. c. nu. 57.*

3 Gradus datus apertè sufficienti, sine examine, aut alio requisito, validus est, potestque talis licitè vti.

* Vide *Panor. in c. Constitutus il secundo de appell. nu. 4. & c nullus il secondo. 24. d.*

4 Docturus scripturam Regularis extra Claustrum, prius est per ordinarium appobandus. *Ex Conc. Trid. sess. 5. c. 1. de refor.*

5 Pro licentia docendi non potest aliquid exigi. *Vide c. 1. 2. & 3. de Magistris.*

* *Cap. Quoniam c. Prohibeas, c. Quanto*

Quanto, de Magistris.

6 Et Presbyter, & Beneficiatus, possunt doctorari in Iure ciuili.

* Non poterant tamen. *Illud audire c. Super specula, ne cler. vel mona.*

7 Doctorare, seu gradum Doctoratus dare, posse Episcopum de Iure communi, quidam aiunt, alij negāt; quod ego magis probo.

8 Ordo dignitatis Doctorum, iste est. Theologus, Canonista, Legista, Medicus.

* *Fum. l. c. 3. Syl. l. c. 2. Panor. in cap. Clericis de iud.*

Dolus, vide Culpa. 1

1 DOlus est cum voluntate nocendi, scilicet, machinatio fallax.

* De Dolo, culpa iuridica, casu fortuito *Mol. d. 293.* De dolo, in emptione, & venditione idem *d. 352. Syl. verſ. culpa.*

2 Lata culpa in conscientia non habetur pro dolo. * *Syl. l. c. 2.*

3 Dolo

3 Dolo procurans delictum, non potest tenere prouenientia sibi ex illo per aliquod statutum.

Addit.} Dolus, & fraus nemini debet patrocinari, *c. Sedes, de rescript. Syl. Eccles. 1. nu. 6.*

Dolus dans causam contractui reddit illum ipso iure nullum, & decipiens tenetur ad damna lucri cessantis, & damni emergentis ex dolo profecta *Mol. d. 352. ex contra. & communi.*

Domicilium, vide Confessor, Parochus.

1 DOmicilium alicuius est, vbi familia eius, vel habitatio cū intentione manendi: Clerici autem, vbi residentia. Quod si in duobus beneficijs æqualiter residet, vtrobique habet domicilium.

* Vide *Syl. domicilium. 1.*

2 Qui æqualiter, aut ferè æqualiter in duobus locis habitat, in vtroque habet domicilium.

* Vide *Nau. l. 4. consil. 7. de cland. des-*

desponſ.

3 Domicilium ſibi quiſque poteſt eligere poſt pubertatem.

4 Scholaſtici, etſi non habent domicilium in loco ſtudij, tamen poſſunt ab illo Epiſco abſolui, & diſpẽſari, vt ſubditi, non autem ordinari

---

Dominium, Dominus, vide Princeps, Seruus.

1 DOminus tenetur de damnis, quæ cum poſſet, non impediuit in ſuo dominio. De dominio *Val.t.3.d.5.q.10.p.1. Sot.l.4.de iuſt. Salon fuſè q.61.art.2.*

* *Syl. Dominium.8.*

2 Non tenetur dominus famulum ob peccatum domo eijcere, niſi fortè id neceſſarium ſit ad peccatum illud vitandum.

* Vide *Nau.c.14.nu.21.*

3 Quod ſolent quidã Nobiles pueris famulis dare ſolum victum, & veſtitum, licitum eſt: niſi aliud habeat lex, conſuetudo, aut pactum. Vide

Nauar.c.17.nu.109.

4 Potest dominus in domibus subditorum dare hospitiū externis per aliquot dies, modo id faciat suis expensis. Potest, & solus hospitium, & furnum publicum, si velit, habere.

5 Etsi quisque Dominus est honoris sui, & famæ, non licet tamen hæc sine causa negligere.

* Non licet} *Nau.c.18.nu.46.* (Sine causa) nam cum causa, id fit cum laude *P.N.l.2 c.4.num.108.& 114. Carbo.de rest.* vnde D. Aug. & Ansel. æterna cum laude sua quædam scelera scriptis mandarunt.

Caiet.verſ.Detractio,& 2.2.q.73. art.4. putat hominem, (contra communem) non esse suæ famæ dominū, vt non est membrorum, & vitæ: certè *Val.cum Caiet.* (*contra Sot.l.5.q. 10.art.2.Nau.c.18.nu.27.*) *t.3.d.5. q.17.p.col.2.* putat, p.m. ex genere, se ipsum infamare sine rationabili causa. Vide *c. Non sunt audiendi 11.q.3 Syl.verſ.Fama.*

Vitæ, & membrorum homo Dominus

minus non est, sed vsus, *Salon q. 3 de dominio art. 2. c. Necessarium 23. q. 5. ex D. Hier. in 1. Io. Vide Vict. de homicid. nu. 23. Sot. l. 4 q. 2. art. 3. D. Tho. 2. 2. q. 59. art. 3. ad. 2. Val. l. c. q. 10. p. 1. col. pen.*

6 Dominium rei, quæ nullius fuit, nō acquiritur sine apprehēsione: sufficit autem in rebus spiritualibus habere titulum.

* *Syl. l. c. nu. 4.*

Domus, vide Conductio.

1 COncessa alicui domus habitatione, intelligitur etiam concessum, vt possit locare, nisi solus vsus concedatur. Vide *Instit. de vsu & habit.*

Donatio, vide Alienatio, Contractus, Dos, Iuramentum.

1 DOnatio sine insinuatione facta, excedens summam lege præscriptam, nō tenet quoad excessum, neque etiam in Foro conscien-

tiæ: ratio enim legis annullantis non tam fuit, quia adeó magna donatio præsumatur vi, metu, aut dolo facta, quàm ne facilitate quadam, & impetu donantes de pauperarentur, ideoque eis donandi facultas præcluſa eſt, niſi hac forma ſeruata. Valet tamen in quantacumque ſumma, ſi ſit iurata, ad pias cauſas, & in alijs caſibus. Vide *Syl. verſ. donatio. q. 3. & ſeq. Mol. de contract. diſp. 278. & 279.*

* De donatione *Mol. d. 274. uſque ad 292. Garzias c. 4. de cont. Lopez p. 2. c. 27. 28. 29. & de cont. l. 2. a c. 39.* De donationibus inter virum, & vxorem fuſiſsimè *Sanchez. t. 1. lib. 6. de matr. & doctiſsimè.*

2 Donatio facta cum vero animo donandi, etiamſi fiat in fraudem Fiſci, poſt commiſſum delictum tenet, modo nō ſit tale, per quod ipſo iure perduntur bona, aut eorum adminiſtratio interdicitur: poterat tamen per Iudicem reuocari, & tunc donata erunt Fiſco reddenda. *Natar.*

uar. consil. 1. de donat. int. vir. & vxor.

3 Collatio beneficij non dicitur donatio, nec ob ingratitudinem reuocatur.

4 Donatio facta per metum ad id incussum, non valet, nisi iuramento firmetur. Tenetur quidē talis dare, quia iurauit: sed alter tenetur ei restituere, quia dare per metum coegit.

* Vide *Lopez. de cont. l. 2. c. 22 pag. 241.*

5 Donatum Monasterio reuocatur vsque ad legitimam, si postea filij nascantur, etiamsi sit iuratum non reuocandum: non enim de filijs cogitauit: nec confirmatur si postea moriantur: extincta enim est actio. Idemque dicendum est de donatione facta alijs, si non sit remuneratoria.

* *Couar. l. 1. var. resol c. 19. nu. 5.* Quidam tamen dicunt donationem prorsus reuocari.

6 Donatio facta coniugi valet, si

fiat ob cauſam piam, vel honeſtam, aut ſi donans non ſit ſic pauperior (non ſit autem, qui non acquirit, cum poſsit) aut accipiens non ſit ditior, aut ſit remuneratoria, aut fiat in tempus ſoluti matrimonij, aut cauſa mortis, aut condonando promiſſam dotem, aut ſit confirmata iuramento de non reuocãdo, aut poſt rem datam donans moriatur, aut profiteatur in Religione nihil poſſidente.

* Vide *Mol.d.* 289.

7 Non dicitur donare, qui alicuius neceſsitati ſubuenit: itaque poteſt vir pro vxore ſoluere vectigal: & veſtes quotidianæ, vel lugubres datæ à viro, ſtatim fiunt vxoris.

8 Donatio inter ſponſos de futuro valet, niſi fiat in tẽpus futuri matrimonij: tunc enim poteſt reuocari.

* Vide *Mol.d.* 290.

9 Donata vxori á conſanguineis viri, viri eſſe quidam dicunt: ego puto vxoris eſſe in foro cõſciẽtiæ, ſi abſolutè ipſi data ſunt, vt ipſius eſſent.

10 Do-

10 Donatio propter nuptias, scilicet facta à sponso dum contrahitur, aut quasi cõtrahitur matrimonium, soluto matrimonio ad virum redit, cuius etiam fructus sunt illo durante.

* *De hac vt Mol. l. c.*

11 Donatio patris valet in casibus, inquibus, cõiugis donatio valida est.

12 Donatio matris, aut auiæ, aut aui materni valet.

13 Pater potest donare filio, propter nuptias, & eunti ad bellum, & emancipato & remunerando, & ad alimenta, & ad honorem acquirendum, & studij causa, & vsum fructum bonorum filij ipsius, & in casib. de quibus supra. * *Mol. l. c.*

14 Donatio patris cõualescit emãcipationẽ, itemque patris morte: itaque fructus percepti à tempore donationis sunt filij.

* *Mol. d. 291. de donatione patris ad filium.*

15 Donatio aui censetur aduentitia, & nepoti acquiritur.

16 Donatio etiam cum scriptura, & testibus, potest ante acceptationem reuocari (potest verò Notarius pro absente acceptare, & donatum pro causa pia quisque:) oportet verò vt donans indicet absenti, & non sufficit, si alius id faciat sine eius mãdato. Quodsi ille presens taceat, censetur acceptare.

17 Non est inualida donatio omnium bonorum, si intelligitur præsentium, nec adiungẽdo, etiam futurorum, si fiat causa pietatis, aut sibi aliquid reseruando, aut causa dotis, aut causa mortis, aut iuramento, vel morte firmetur.

* De omnium bonorũ donat. *Mol. d.* 280.

Aut iuramento} *Vide Mol. l. c.*

18 Donatio causa mortis potest reuocari pœnitentia, aut præmortuo donatario, nisi esset iuratum, aut promissum non reuocandum.

* *Mol. d.* 287. *nu.* 10. 11. tota est ea de hac re disputatio {Nisi} *ibid. nu.* 16. 17.

19 Dona-

19 Donatio, nisi fiat causa mortis, cessetur factainter vivos, nec reuocatur nisi ob ingratitudinē donatarij.

* De donatione causa mortis Couar. etiam. 2. & 3. p. rubr. de testam.

20 Donans cum pacto, vt post mortem det Ecclesiæ, potest tollere postea illud pactum.

21 Mandatum donandi expirare morte mandantis, ait Couar. ego non nihil dubito, est enim res fauorabilis, & gratia quædam. Vide Mãdatum.

* Couar. l. 1. var. resol. c. 14. num. 16.

Datum alicui, vt in pias causas eroget, nõ expirat mandantis morte. *Mol. d. 163.*

22 Prohibitus donare vltra certam summam, poterit donare causa remunerationis, aut gratitudinis, aut eleemosynæ, etiamsi per id minuatur legitima filiorum, *sociatis Nana.*

23 Donatum simulanti ad id sanctitatem, aut paupertatem, restituēdum esse, alij aiunt, alij negant. Quidam dicunt, si magna summa per

fictionem accepta est restituendam, quia contra donantis intentionem est accepta: quod ego verum puto.

* Vide *Sot. l. 9. q. 7. art. col.* 10. *Lopez p. 2. c. 7. Mol. d.* 210.

24 Datum per modum disponendi ad aliquid, vt ad Religionem, vel alium statum, etiamsi id non fiat, potest retineri.

* Licet præmijs homines ad virtutem, & ad Religionem excitare. *Couar. l. 1. var. resolut. c. 19. nu.* 10.

25 Potest Rex donationem prædecessoris, aut suam, si regnum insigniter, seu enormiter lædat, reuocare.

26 Si quis tibi dicat, Do tibi talem agrũ, qui est viginti iugerum; tuum erit, etiamsi sit plurium.

27 Donatum cum pacto quód non possit alienari, potest secundũ quosdam validè alienari, si donans nullũ sibi, aut alteri ius in ea re reseruauit: Sed quidquid sit, an alienatio facta teneat, certè alienans peccabit faciens contra pactum, cui tacitè saltem consensit acceptando donationem.

nem. *Sylu. V. pactum q.4.*

28 Filius familias potest donare ea, in quib. pater non habet vsum fructum, itemque patre consentiente causa mortis donare.

* Vide *Mol.d.277. Nau.c.17.nu.* 205. vbi de ijs, qui donare nequeũt. Addit.} De donationis reuocatione ob donatarij ingratitudinem *Mol. d.281.*

Modus impossibilis, aut turpis donationi, aut alij contractui appositus, habetur pro non adiecto. *Mol. d.208.col.5.*

Natis filijs, donatio extraneo facta reuocatur in totum. *Mol.d.282. 294.nu.10.*

Donatarius, gratis donanti filijs, tenetur donata restituere. *Couar.epit. 2.p.c.6.§8.nu.17. ex l.si vnquam C. de reuo.don.*

Dos, Paraphernalia, vide diuortiũ, Hæredes, Matrimoniũ, Parẽtes.

MAtrem filij non tenẽtur dotare, filiam tenẽtur pater: &

indigentē etiā auus paternus, & frater ex eodem patre. Qui autem dedit filijs legitimam, non tenetur eis, vel eorum filijs dotē dare: & si auus det dotem, computabitur nepotibus in legitimam.

* Pater} *Couar. epit. p. 2. c. 8. §. 6. nū. 11. Syl. Dos 4.* {Frater. } *Syl. l. c. 6. Mol d. 124. cul. 7.* non autem si sit ex matre soror: at plures putant, patrē, & fratrem teneri ad alimenta filiæ, & sororis, non autem ad dotem. *Mol. l. c. ex Greg. Lopez.*

2 Pater filiam tenetur iterum dotare, si illa, etiam ex culpa, dotem perdiderit: succedit enim dos loco alimentorum.

* Id verum putat *Barth. ad l. si eam dotem. §. si post. ff. solu. matrim.* si filia dotem amisit sine dolo, & culpa. *Syl. l. c. 4.*

Succedit } *Bal. citatus à Syl. l. c.*

3 Acceptam sine dote tenetur vir alere. Quod si dos promissa non soluitur, non tenetur in dotem accipere, aut alere, non potest tamen ea de

de causa à domo pelli, si ipsa sine culpa est; nec ei potest debitum cõiugale negari.

[1] *Syl. l.c. nu. 11.* {Non potest} *Cou. l.c. nu. 2.* {Nec ei} *Syl. l.c. Fum. vers. Dos. 11. quinn. 9.* ait, virum prę morientem cum filijs teneri quintã partem bonorum relinquere accepræ sine dote.

4 Fructus dotis vsque ad mortem vxoris sunt viri; quod verò supersit à viro restituendum, nisi modicum sit. Nec tenetur restituere fructus paraphernalium, id est bonorum, quę sibi vxor prętor dotem reseruat, si vel modici sint, vel de illius voluntate consumpti; nec bona vtriusque communia, etiam à se male consumpta.

[2] *Fum. l.c.* {Nec tenetur} *Cou. ver. epit. p. 2. c. 7. §. 1. numer. 3.* {Nec bona} *Nauar. c. 17. num. 199.*

5 Mortua vxore ante consummatum matrimonium, non lucrantur, sumito vir partem dotis: cum autem lucratum, debet illam relinquere filijs

lijs illius vxoris, si aliam ducat. Sufficit autem ad lucrandum statutum domicilij viri, etiamsi aliud sit in statuto loci, vbi contractum est.

* Vide *Syl. verb. Matrimonium* 1. *nu.* 6. *in fine.*

6 Dos potest repeti, vel non reddi, viro bannito, vel ad inopiam vergeti, vel eam dissipanti.

* *Syl. l. c.* 18. *Fum. l. c.* 24.

7 Pactum filiæ nubentis, quòd contenta sola dote, renuntiat bonis patris reliqua, non valet sine iuramento. *Vide c.* 2. *de pact. l.* 6.

* Quod si pater inducat filiam dolo, aut metu reuerentiali ad iurandum, se fore contentam dote minori legitima, mortifere peccat contra iustitiam. *Nau. c.* 17. *nu.* 152.

8 Non potest alienari dos, aut donatio propter nuptias, sine iuramento vxoris facto sine vi, & dolo.

* *Sylv. l. c. nu.* 12. {Aut} *lib. nu.* 15.

9 Occidens vxorem, non acquirit bona, quæ alioqui ex morte eius habuisset, itemque si eius culpa vxor

obeat

obeat, sed habebunt ea vxoris hæredes. Perdit & vxor lucrum virum occidens. *Vide l. si. ab. hostibus, ff. sol. matr.*

* *Fu. l. c. nu.* 20. *Ex Bart.* {culpa} *Syl. l. c. nu.* 16.

10 Occidēs adulteram propria auctoritate, perdit bona, quæ aliòqui ob adulterium haberet.

* *Fum. l. c. Couar. l. c cap.* §. *& num.* 7. *Sot. d.* 37. *q. vn. art.* 3. *in fine*: nisi ex statuto, aut consuetudine licuisset occidere *Syl, l. c.* 16.

11 Non potest vxor de dotis fructibus, aut bonis sibi cum viro communibus donare sine viri consensu.

* Vide *Nau. c.* 17. *nu.* 153.

12 Tota dos reddenda, etiam si vir eius causa multa expendisset.

* *Nau. l. c. nu.* 155.

13 Acquisitum ex pecunia vtrique communi, inter vtrumq; diuidendum.

14 Pro dote omnia viri bona sunt hypothecata, & pro paraphernalib. quæ ipse administrat, & pro donatis

ob

ob nuptias: ſed ſolam dotem habere priuilegium prælationis quidam aiunt, alij habere etiam donata propter nuptias.

* *Syl. l. c. 14. c. ex literis de pign.*

15 Dos præfertur omnibus creditoribus, etiam prioribus, niſi petatur dos præcedens, aut illi habeant expreſſam hypothecam. Quidam tamen doctiſsimi, nec id excipiunt, niſi ſit cõſuetudo. At Fiſcus præcedens præfertur doti. In dubio autem precedentiæ alij volunt Fiſcum præferri, alij dotem, quod magis probo.

* *Syl. l. c. vide hæc dicta P. N. l. 4. c. vlt. a. c. 19. Syl. à nu. 12. l. c.*

Præcedens} *P. N. l. c. nu. 20. Nau. c. 17. nu. 50* Fiſcus} *Syl. l. c. nu. 12.*

16 Actio hypothecaria pro dote, valet à tempore, quo promiſſa eſt; quidam tamen dicunt oportere fuiſſe viro numeratam.

17 Vidua pauper alenda ab hæredibus viri intra annum, quo non cogantur dotem ſoluere: ſed ſtatim ei redden-

reddenda sua immobilia & vestes lugubres, quas tamen restituet, si intra annum nubat, nec aletur, si potest à secundo viro ali. Quod si est statutum, vt certum quid detur viduæ vsque ad dotis solutionem, seruandum est.

* Vide *Lopez l. 2. de contract. c. 20.* Vidua} *Syl. l. c. nu. 25* {Immobilia} *C. de rei vxo. act. vn. 5. exacto.*

* Quod} *Nau. c. 17. nu. 213.*

28 Cum dos promissa non datur, possunt interim, & vir, & dotis hæredes frui pignoris fructibus, modo non excedant onera matrimonij, & fructus dotis, nisi aliter inter se conuenerint, itemque vidua ipsa, & quilibet, cui debetur ea dos, etiamsi ad solutionem eius dilatio data esset cũ pacto de aliquo interim dando. Potest vero 1000 fructuum tantundem accipere pecuniæ ex dotis fructibus percipi solitis. *Sylu. vsur. q. 3. Sot. li. 6. q. 1. art. 2. Tolet. lib. 5. c. 30. Molin. de contr. disput. 320.*

* Cum dos} *Vide Lopez l. 2. c. 20.*

de

de contr. Coronam p. 2. pag. 46. Io. B. Cor. q. 230. 238. Mol. d. 321. qui dicit generum ratione solum lucri cessantis, aut damni emergentis posse fructus percipere, quod tamen non probat. *Nauar. c. 17 num. 213.* putat ratione donationis id posse: quod confutat *Mol. l. c.* dicens id accipi in onerum recompensationem. Vide *c salubriter de vsuris, Couar. l. 3. c. var.*

Excedant} *Mercat. de mutuo, & vsu. ca. 8. nu. 2. Bannes 2. 2. q. 78. art. 2.* {Vidua} vide *Bannes. l. c. Nauar. c. 17. n. 213. Lopez l. c. Sot. l. 6 q. 1. art. 2.* Bannes quidem putat nō ratione lucri cessantis, sed cōtractus dotalis, aut feudalis posse viduam recipere fructum non restitutæ dotis: at *Mol. d. 322.* hoc concedit solum ob lucrū cessans. Vide *Syl. l. c. nu. 23.*

{Potest} *Mol. l. c. Nau. de vsur. nu. 67.*

An soluto matrimonio gener adhuc possit fructus percipere. *Mol. d. 322.*

DV-

1 DVbium est, cum, neutri parti assentiris, quód pro vtraque sint rationes: Scrupulus verò est, cũ opinaris quidem, sed cum formidine. Est in opinione assensus, qui deest in dubio, in scrupulo verò est apparentia quædam.

* *Syl. Dubium.* Vide *Nau. consil. 10. de pœn. & remiss. num. 8.* {Scrupulus} *Syl. Scrupulus num. 1.* Vide. *Na. c. 27. n. 279. & l. 3. cõs. 9. de empt & vend. nu. 3.* {est in opi.} *Syl. opi. 1.*

2 Ad votum, vel præceptum non teneris, si te non teneri probabilis est Doct. sententia.

* *Med. l. 1. c. 13. §. 7. Instruct. Sot. l. 7. q. 3. ar. 2. at. Azorius. lib. 2. c. 19. q. 11.* contrarium docet, vbi multa de dubia conscientia.

3 Potest quis facere quod probabili ratione, vel auctoritate putat licere, etiamsi oppositum tutius sit: sufficit autem opinio alicuius grauis Doctoris, aut bonorum exemplum.

* *Syl.*

* *Syl. Scrupulus 3. Nau. conſ.9.de empt.n.3.* Vide eundem *Nau. Pra-lu.9.nu.9 c.27.nu.280.*

4 Scrupulus deponendus conſilio docti viri, aut ratione probabili, aut cum dubitatur an ſit ſcrupulus.

* *Syl. Dubium 4.*

5 Scrupuloſus non confiteatur, niſi quę poteſt iurare fuiſſe peccata mortalia, & ſe nunquam illa fuiſſe confeſſum.

6 In dubio de Baptiſmo, Confirmatione, Ordine, aut Conſecratione, putandum deeſſe, niſi dubitetur de mortui Baptiſmo: in matrimonio verò putandum in dubio eſſe validũ quoad reddendum debitum *ea. inquiſitioni de ſent. excomm. Syl. verb. conſcientia q.vlt. Nauar. c. 16. nu. 40.*

* *c.2. de Baptiſmo c.ſi nulla de conſecr. d.4. c. Solemnitates. il. pri. de conſecr.d.1 c.Presbyteris.68.d. Abb. c.nu.2.de Baptiſmo.*

De dubio ſpeculatiuo, & practico multa Sanchez eruditè *l.2.t.1 de matr.*

matr.d.41.

In rebus ambiguis non debet esse iudiciũ absolutum. *c.Habuisse 33.d.*

Non est in fide dubius, qui angitur scrupulis. *Nau.cons.9.de empt. nu.3.ex Io.Maio.*

Ratione dubij non peccat, qui ex duabus sententijs alteram elegit, quã bona fide credit esse veram, nisi pro contraria esset aliquis scripturæ locus, vel ecclesiæ auctoritas *Nau. in c.siquis de pœn.d.3.nu.48.50.*

Peccat id agens, quod æquè, vel magis putat esse crimen, quám non *ibid.nu.57.*

Opinio communis non est, quam plerique sequuntur, sed quam pondus fulcit auctoritatis. *Nau. c.27. nu.289.*

Addit.} De scrupulosorum remedijs *Naua.c.27.nu.283.*

Faciens contra scrupulum non peccat. *D.Ant. 1.p.tit. 2.c.10.Syl. Scrupulus.3.Naua.consil.9.citato de empt.nu.3.*

Duellum

Duellum, vide Excommunicatio.

1 DVellum à Principe concedi non potest: & Concedentes, pugnantes, patrini, consilium dantes, suadentes spectatores excommunicantur in *Concil. Trid. sess. 25. c. 19.* vide plura in Bulla hac de re edita à Clemente VIII.

* De duello *Tol. l. 5. c. 6. Naua. c. 15. n. 9. Sot. l. 5. q. 1. P. N. l. 2. c. 3. d n. 280. Caiet. 2. 2. q. nu. 95. art. S.*

2 Duellum licet Duci iniqué oppugnato, qui alióqui victoriam desperat: & militibus exercitus vtrinque, ne hostes alióqui fiant audaciores: item præcipiente superiore, ob bonum commune: item ei, qui alióqui a balio est occidendus; (est enim velut tūc vitam defendere) etsi id quidam negant.

* Vide *Tol. l. 5. c. 6. n. 32. P. N. n. 292*

EBRIETAS.

1 MOrtale est se ebrietatis periculo cōmittere, item alium scien-

ſcienter inebriare: non eſt autem tale, vendere ſciẽter vinum ſe inebriare volenti, etſi id quidam affirment: & meritò, niſi quando commodè excuſari poteſt.

* Vide *Syl. Ebrietas num. 2. Tol. de peccat. m. c. 6 1. Val. t. 3. d 9 q. 3. p. 2.*

Aliũ} *Syl. l. c. 3. Tol. l. c. Nau. c. 23. nu. 2 1. Val. l. c.* Vide *Azorium l. 7. c. 33. q. 5.*

Add. } Matrimonium, & alij contractus ab ebrio celebrati inualidi ſunt *Syl. l. c. 6. Tol. l. c. n.* 8.

Pecca. morta. ab ebrio patratum, ſi aliquo modo ebrietas voluntaria fuit, & potuit, debuitque is illud ſcelus prævidere, cum volũtarium fuerit in cauſſa. p. m. eſt. *Val. l. c. ex D. Tho. & Caiet. Syl. Tol. l. c. P. N. l. 2. c. 1. nu. 61.*

Si curando morbo neceſſarium ſit generoſum vinum, ex quo ſumpto ſequatur ebrietas per accidens, ſumi poteſt eo animo, vt morbus pellatur. *Bannes q. 64. 2. 2. art. 7. pen. col. Val. l. c. Vide Azorium l. c.*

Dor-

Dormiens, aut ebrius, qui antea potuit, & debuit prævidere, & cauere, & non egit, si occidat, tenetur restituere. *P. N. l. 2. c. 1. nu. 61.* ex communi si probabiliter putauit, id mali euenturum, & est irregularis est contra *Castro l. 2. c. 14. de lege pœn. Vide Couar. in clem. si furiosus. & Azorium l. c. q. 6. 7.*

Ecclesia, vide Alienatio, Conseruatio, Festum, Gabella, Sacra.

1 ECclesiæ nomine non venit Monasteriū, nisi in materia fauorabili, in qua venit etiam Hospitale factum auctoritate Episcopi: & venit etiam nomine Monasterij Ecclesia secularis.

* Vide *Naua. c. 25. nu. 17. Tol. l. 1. c. 18. nu. 7. Innoc. apud. Sylu. Hospitale nu. 4.* Monasterium, & quemlibet pium locum Ecclesiæ nomine comprehendi putat.

2 Ecclesiæ dirutæ materiam nō posse conuerti in vsus profanos sine Pa-

pę

pæ licentia, aiunt quidam; ego Episcopi puto sufficere.

* Vide *Syl. verſ. Eccleſia. 3. num. 7.* & iura ab eo citata.

3 Licet in Ecclesia in necessitate, & comedere, & reponere suppellectilem, & dormire. Quod si ab sit necessitas, veniale peccatum est.

* Reponere. } *Fum Immunitas. 5.*

4 Non licent in Ecclesia sæcularia negotia, aut iudicia, nec publicæ cõuocationes, nisi causa pietatis: licét autem Ecclesiasticæ causæ, & honestæ repræsentationes, & dare gradũ Doctoratus.

* *Fum. l. c. 2. 4.* {Dare } *ibid 3.*

5 Ecclesiæ non potest nocere prælatus in quæsitis, sed in quærendis.

6 Ecclesiæ œconomus in temporalibus nõ potest esse laicus *Innocent. Hostien. Ioann. And. Archid. & alij apud Abb. cap. decernimus, de Iudic. Arctin. Anton. Burgos cap. eod. Sylu. verſ. œconomus.*

7 Ecclesiæ rem posse Rectoré obligare pro illius, vel sua necessitate,

teneriq́ue ſucceſſorem, probabiliter quidam dicunt: itemq́ue poſſe vendere rem Eccleſiæ huius debitis ſoluendis. Nec hæc putanda prohibita alienatio, cum ſit in euidentem eius vtilitatem, dummodo fiat cum debita ſolemnitate. *Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 11. Nauar. c. 27. nu. 149. & conſil. 4. de rebus Eccleſ. non alien. Sylu. verb. alien. q. 16.*

8 Patronum Eccleſiæ facit eius ædificatio, vel dotatio.

9 Ad reparationem Eccleſiæ non tenẽtur laici. *Ex glo. c. Quatuor. 12. q. 2*

* Vide *Syl. Eccleſia 2. nu. 6.*

10 Eccleſia, quam minantem ruinã populus non vult reparare, diruenda. *Ex Congr. Concil.*

11 Priuilegia omnia conceſſa Reip. cenſentur conceſſa Eccleſijs.

12 Contra Eccleſiaſticam libertatem facit qui violat conceſſa Eccleſiæ vniuerſali: non autem ſi tantum conceſſa particulari Eccleſiæ violet. *Nau. c. 3. n. 119. Syl. verſ. Immunit. 2. nu. 2. Armil. 16. nu. 26.*

13 Poſ-

13 Polluitur Ecclesia, sic, vt indigeat re cõciliatione per nouã benedictionẽ.

Primo effusione sanguinis per iniuriam, quæ sit peccatum mortale, factam homini etiam mortuo, in Ecclesia ipsa existenti, (secus autem est si supra eam sit, aut subtus, aut extra portam:) sufficit verò ibi esse inflictum vulnus, etiamsi sanguis extra Ecclesiã effluat, aut ille sine sanguinis effusione intereat. Non polluitur autem per sententiam sanguinis ibi latam, aut si locus non sit sacer per benedictionem, etiamsi in eo soleat Missa celebrari, vt solet in Oratorio per Episcopum designato. Polluitur verò Ecclesia suspenso in ea per Iudicem reo, non autem si percutiatur; v.g. Reip. perturbator, qui aliter capi non potest: nec. secundum quosdam, si quis alteri nares percutiat, vnde multus sanguis effluat, quia nõ est grauis percussio.

* Vide *Syl. Cõsecratio. 2. n 2. Tol. l. 5 c. 8 Na. c. 27. n 256. Suarez. t 3 d. 81 sect. 4. multa Azor. l. 10. c. 26. à q. 13*

Secus} *Nau. l.c.* {Sufficit} *Suarez l.c.* {Non polluitur} *Vitel. nu. 99.*

Casus Ecclesiæ pollutæ non habet locum in Oratorijs, sed in locis sacris, templis ve consecratis, aut benedictis. *Suarez l.c. col.* 8. iura. n. loquuntur de templis benedictis, aut consecratis tantum, & de cæmeterijs. *c. Ecclesiam. c. consuluisti. c. si Ecclesia de consecrat. eccles. vel. alt.*

Polluitur} *Sua l.c. col.* 1. {Si quis} *Vitel. loco cit.*

Polluitur Ecclesia, si infans in matris mortuæ, ac sepultæ vtero moriatur. *Suarez l. c. col.* 7. & si martyr occidatur, non quia sanguis ex eius vulneribus fluit, sed sacrilego homicidæ facinore. *ib. col.* 1. *Sayrus. l.* 5. *c.* 16. *nu.* 14. *Viual. de interdicto nu.* 65.

Si percussio mortifera non sit, etiamsi sit magna effusio sanguinis, non polluitur *Sa. l.c.*

14 Secũdó, effusione voluntaria seminis viri, vel fœminæ, si fiat cum peccato mortali.

* *Sua. l. c.* (Et fiat manifesta) *Nauar.*

uar. c. 16. nu. 32. & c. 27. num. 257.

Per copulam coniugalem templa pollui ait *Sot. d. 32. art. 3.* eamque esse. m. p. ex genere suo in templis, non autem in proximo loco, vt est campanile, *Glos. in c. ecclesijs de cõsec. d. 1 Sot. idem d. 13.* pollui negat. *Cosar. epit. 2. p. c. 7. §. 2* qui primã sententiam sequitur, hanc recipi posse ait, cum coniuges diu in templo obsidentur: idem *Syl. Debitum 3. Maior. Castro, & alij*: at Suarez l. c. dicit, licere copulam in templis, ad vitandam incontinentiam, quando alibi id facere non licet, neque illa tunc pollui; sed si vitari incontinẽtia alia via, vel alibi haberi copula possit, p. m. esse copulam, polluique templa docet: de peccato. *Nau. c. 16. n. 32. negat. vide Sayr. l. 2. nu. 19.*

15 Tertio, sepulto in ea excommunicato denunciato.

* *Cap. consuluisti de consecr. ecclesiæ Sot. d. 13. q. 2. art. 3.*

16 Quartò, sepulto in ea in fideli, & tunc radendi etiam parietes, nisi

Ecclesia esset consecrata.

* *Cap. Ecclesiâ 1. & 2. de cõsecr. d. 1.*

17 Quintò si est per Episcopum denunciatum excommunicatum consecrata, vel benedicta. Quod si benedixit cæmeterium, aut altare consecrauit, nec in hoc celebrandum, nec in illo ante reconciliationem sepeliendum.

* *Sylu. Consecratio 2. numer. 6. Vide Suyr. l c numer. 27.*

18 Sextò, si maior pars parietum simul corruat.

* Vide *Syl. l.c. 4. Suar. l.c.* Parietum autem dirutione, aut constructione cæmeterium non violatur. *Syl. l. c. nu. 6.*

19 Nota tamen, quòd in prædictis oportet factum esse notorium, per rei euidentiam publicam, aut confessionem iuridicam rei. Itaq; si pauci sciunt, nec rem diuulgant, non est opus reconciliatione: nec etiam si quis bona fide in ea celebrauit; id enim sufficit pro reconciliatione: imò etiamsi mala fide celebrasset; et

si

si quidam negent, dicentes posse Episcopum (vel eius absentis Vicarium) si est impeditus, dare licentiã celebrandi, donec ipse reconciliet. At ego, vt dixi, satis magnam puto cum alijs esse reconciliationem, seu benedictionem, ipsam celebrationem.

* *Nauar. c. 16. l. e. Tol. l. 5. c. 8. nu. 11. Suar l. c. vers. Secundo* {Etsi} *Suar. l. 2. c. ex D. Tho.*

20 Si Ecclesia erat consecrata, reconciliãda est per Episcopũ aqua per Episcopũ benedicta, scilicet cũ sale, vino, & cinere, vel Presbyterũ de Episcopi cõmissione. Quodsi nõ erat cõsecrata, reconciliare potest Presbyter aqua per ipsum benedicta simpliciter, scilicet sine cinere, & vino. Credendum autem esse consecratã, si vnus testis affirmet, aut extent cõsecrationis signa.

Syl. l. c. nu. 2. Nau. c. 27. numer. 259. & l. 3. conf. 1. de consecrat. ecclesiæ.

Presbyterum } Sacerdos simplex

secũdum *Innoc. & Syl. c. 6.* non potest sine Papæ venia.

Quod si} *Nau. & Suar. l. c. c. aqua de conſ. eccl.* {Credendum} *Syl. l. c. 3.*

21 Ante reconciliationem Eccleſiæ in ea celebrans, nec ſuſpenſus ſit, nec irregularis.

* *Suar. l. c. Nau. c. 25. nu. 83.* licet quidam putent, eſſe ſuſpenſum. *vide Syl. l. c. nu. 9. conſecratio. num. 10.*

22 Polluta Eccleſia, polluitur & cœmeterium coniunctum, non autem contra: & illa reconciliata, reconciliatum eſt.

* *c. vnico de conſecr. eccl. l. 6. Nau. Sau. l. c.*

23 Polluto cœmeterio, non polluitur ei alterum contiguum. Quod ſi pollutio fiat in porta vtrique communi, illud polluitur, cui pars illa vicinior. Quod ſi in medio eſt, illud polluitur cuius præcipuè cauſa porta eſt facta. In dubio autem cuius cauſa, quidam dicunt vtrumque polluì: ego neutrum dicerem: ſi enim cũ certum eſt alterũ eſſe polluẽ, alterũ non

non polluitur, quanto minus ergo dubium est?

* Vide *Syl. Cœmiterium, Suar. l. c.* Addit.} *De pollutione eccl. præter Suar. l. c. Azor. l. 10. c. 26. à q. 13. Sayrus l. 5. c. 16. de censuris. Vinal. de interdicto nu. 53.*

P. m. est in ecclesia polluta celebrare. *Naua. Sylu. Suar. l. c. ex communi.*

Episcopus potest concedere, vt in polluta Ecclesia celebretur; quia potest permittere celebrationem in loco non benedicto. *Suarez l. c. ex D. Tho.*

Ex occisione cum moderamine inculpatæ tutelæ nõ polluitur. *Vict. nu. 99.*

Res Ecclesiæ malè alienatæ recuperandæ sunt. *Gulie. Redoanus de rerum ecclesiæ alie q. 77. nu. 3. ex c. August. 12. q. 2.*

Ordinarius secũdũ Archid. nõ potest cõcedere, vt partes altaris, vel Ecclesiæ collapsæ ad vsus profanos vẽdantur. *Nau. de spol. cler. §. 18. nu. 11.*

Ecclesiæ immunitas, vide Ecclesia.

¶ GAudet immunitate etiam palatium Episcopi, & Hospitale, Oratoriumque Episcopi auctoritate fundata, & cæmeterium, & Monasterium, & Corpus Christi, cũ alió, quàm ad carcerem portatur. Gaudebant, & olim quadraginta, aut triginta passus circa Ecclesiam, sed id iam non est in vsu.

* De immunitate Ecclesię multa, prę ter cæteros, *Couar. l. 2. var. resol. c. 10.*

* *Fum. Immunitas nu. 19.* etiã Ecclesia non consecrata. Vide *Nau. c. 25. n. 17. 18. Cou. l. 1. Syl. verſ. Immũ 2. n. 2.* De Christi corpore dubium est. *Cou. l. c. n. 6.* {Gaudebant} vide *Fu. l. c. n. 15. Cou. 5.*

2 Non gaudent immunitate enormia in ecclesia, aut cæmeterio patrãtes, nec publici latrones, nec raptores virginum, sed nunc obseruanda est constitutio Greg. XIV. de immun. eccles.

* Vide *Nau. l. c. nu. 20. Fum. 12.* Raptores} *Couar. l. c. nu. 8.*

3 Agro-

3 Agrorum depopulatores, vel proditorie occidentes, vel assassini, vel grassatores viarum, vel hæretici, vel Rei læsæ maiestatis in principem, tradendi sunt de licentia Episcopi Curiæ sæculari, ex Ecclesia extracti, & in eo nullum est periculum irregularitatis. *Ex dictis Bulla.*

* Vide *Nau. l. c.* {Assassini} *Couar. l. c. nu. 9.*

4 Gaudere infideles alij aiunt, alij negant: sunt & qui negant gaudere blasphemos, aut fures, aut mercatores, qui decoxerunt, vulgò falliti, aut qui per ecclesiam ducũtur in carcerẽ à satellitibus, aut qui prope ecclesiã delinquunt spe immunitatis, aut Clericos, aut Religiosos. Certè solẽt Clerici auelli inde à Iudice ecclesiastico, quod tamẽ quidãimprobãt

* Lege *Nau. l. c. nu. 20.* {Negant} Nisi confugiant, vt fideles fiant. *Fun. l. c. 9.* {Blasphemos} *Couar. l. c. n. 11.* {Falliti} quidã citati à *Coua. l. c. n. 14.* quos tamẽ ipse putat gaudere immunitate. {Prope ecclesiã} *N. l. c. n. 22.*

{Certè} lege *Naua.l.c.* & *Fu.n.*10.

Excommunicato prodeſt, non tamen hæretico eccleſ. immunitas. *Couar.l.c.verſic.*10.

5 Serui, præſtita eis cautione de immunitate à dominis, his reddi ſolét.

* *Fum.*8. *Nau.*19.*l.c.*

6 Manu apprehendens eccleſiæ portam, aut vectem, non auellendus.

7 Non violat immunitatem eccleſiæ, qui inde volentem extrahit, nec Iudex qui non gaudentem immunitate inde vi extrahit, aut gaudenti ibi arma aufert, & alia lege prohibita.

8 Confugientem ad eccleſiam, & egentem, ipſa alit. Non poteſt autē Iudex prohibere quin ad ipſum cibus deferatur.

* Alit} *Fum.l.c.* 17.*Syl.Immunitas.* 3.*numer.*5. {Non poteſt} violaretur enim Immunitas. *Couar.l.c.n.*17. Addit.} Violare immunitatem.p.m. eſt, niſi rei paruitas, actus ve imperfectio excuſet,

*Fum.l.c.ex Caiet nu.*17.

Menſam

Mensam ad vendendas imagines paratam habere in templo.m.p.non autem in cœmeterio. *Fum. l.c.* 23. *Caiet.*

Carcere egressus, præstito iuramento de redeundo, si ad Ecclesiam se recipiat, inuitus ab ea auelli non potest. *Couar. l.c.nu.* 12.

Super immunitate Ecclesiarũ extat constitutio Greg.XIV.

Ecclesiastic⁹, vide Clericus, Ecclesia

1 Ecclesiasticæ personę dicuntur, quicunque sunt Fori Ecclesiastici, etiamsi non sint Clerici.

* Vide *Syl. Ecclesia.* 1. *nu.* 6.

2 Ecclesiasticus potest præsidere ciuibus ciuiliter.

Electio, vide Beneficium, Religio.

1 Eligere non potest nec excommunicatus, nec suspensus ab officio, nec irregularis, nec impubes.

* Vide *Syl. electio.* 1 *nu.* 5.

2 Eligi non potest excommunica-

tus, aut ſuſpenſus, aut interdictus, aut ineptus.

* *Syl l.c.num.*15.

3 Non poteſt eligi in prælatum Religionis, qui non ſit in ea profeſſus.

* *Syl.l.c.nu.*16.

4 Non vocati ad electionem, cum deberent, poſſunt eam & irritare, & ratam habere. Quod ſi vocati non veniunt intra terminum competentem, non ſunt expectandi.

5 Electio, ſi adſit eligentium conſenſus, etiamſi deſint Iuris poſitiui ſolemnitates, tenet in conſciẽtia: niſi lex expreſsè dicat, ne valeat. Quod ſi dicat, vt ipſo iure irrita ſit, expectanda ſententia Iudicis.

* Vide *Syl.l.c* 2.*nu.*13.

6 Electio non facta ſecundum Iura non valet.

* *Fel. in c. Conſuluit de off. deleg. Sum.electio.ib.*

7 Eligens indignum tenetur Eccleſiæ læſæ.

* Vide *citatos verſ.Beneficium* 43. *Nauar.cap.*17.72.

8 Peccat

8 Peccat qui non eligit, aut non præsentat aptiorem, sed non tenetur restituere, si eligit, aut præsentat aptũ. Quod si in Prælatum non elegit, cũ posset, aptiorem, peccat mortaliter. Confirmatori tamen sufficit, quod electus sit dignus: imò debet à maiore parte electum confirmare, etiãsi à minore electus, sit dignior.

* Vide *Beneficium* 42. *Caiet. verſ Electio, Couar. reg peccatum. p.2 §.7 nu.13.14. Salon. 2.2 q.63. art.2. contro.3. col.4.*

9 Si tuum suffragium non est profuturum eligendo digniori, potes & debes eligere dignũ, ne eligatur indignus: non potes autem eligere indignum, ne eligatur indignior: potes verò ex duobus æquè dignis eligere vtrum malis.

* Etiamsi iurasses, electurum te digniorem *P. N. l.c.2 nu.159. ex Sot.* Si tres sint: dignus, dignior, dignissimus, teneris digniori fauere, si dignus (nisi hoc facias) victurus sis *l.c. Vide Salon 2.2.q.63. art.2. contro.4.*

10 Elc-

10 Electio iure communi ad Collegium pertinet : potest autem quilibet de Collegio eligentium , si ipse eligatur ab alijs,numerum deficientem suo suffragio supplere,etiam ad Papatum.Nemo tamen , si solus sit, potest eligere seipsum,etiamsi in eo solo manserit Ius Collegij.

11 Elector absens legitimè , potest constituere procuratorem,qui tamē sit de Collegio , sed non potest per litteras mittere suum suffragium.

* *Fum.l.c.13.*

12 Electus non potest dissentire sine peccato,si illi à Superiore præcipitur, aut alioqui sequitur notabile ecclesiæ damnum.

* *Fum.l.c. 37.ex Rich. vide Syl.l.e. nu.22.*

13 Licitum est statutum , vt electio fiat de certo hominū genere. Quod si illi digni nō sunt,possunt eligi alij, alioqui iniquum esset statutum.

* Vide *D Tho.2.2.q.63.art.4.Sot. l.4.q 6.art.1.Salon. l c.pag.311.Bāes q.63.art.2.dub. 3.col.2.* Addit.

In

n eligendis ad animarum curam, onsideratur vitæ probitas, ſcientia, nduſtria, & prudentia in rebus agẽ-lis, *Bannes.* 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *col* 1. ſcientiæ probitas præfertur, interdũ comparatiuè induſtria, & prudẽ-ia anteferri debet. *ibid.*

Ad animarum curam ex approbatis, quem magis, conſiderata ætate, moribus, ſcientia, prudentia, idoneũ putabit, eliget Epiſcopus. *Trid. ſeſſ.* 24 *c.* 18.

Dignum eligere, omiſſo, digniori ex genere p.n.eſt, *Bannes l. c. ex Trid. l. c. cap.* 1. *Couar. l. c. P. N. l. c.* 2. *nu.* 120. *D. Tho.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 3 *& alij.* imperfectione tamen actus, aut leuitate materiæ eſſet interdum veniale.

Eleemoſyna, vide Charitas, Donatio, Furtum.

1 ELeemoſyna debetur ex præcepto pauperi exiſtenti in extrema neceſsitate, ab eo, qui poteſt ſubuenire ſine periculo talis ſuæ, aut ſuorum

ſuorum neceſsitatis;item ei,qui grauem patitur neceſsitatem,ab eo,qui ſine magno ſuo , & ſuorum damno poteſt ei ſubuenire. Dicitur autem extrema neceſsitas , cùm quis , niſi ſuccurratur,eſt morituru,

* *Coua.l.3.var.reſolu.c. 14.num.5. c.Patre. 86 d.Val.t. 3.d. 3 q. 9.p.4.* {Item} de ſuperfluis ſtatui ſuo , & ſuorum ſtipem egenti dandam ſub p.m.probat *Val l.c.col.* 10 {Moriturus} vel graue vitæ diſcrimen incurſurus *Nau. 24. n.5. 10 Med. q.3.de elem.Val l.c.col.4*

2 Cùm inter doctores non conueniat, quando peccet mortaliter, qui non facit eleemoſynam , non facilè condemnãdi diuites,qui non faciũt, monendi tamen vt faciant quantas maximé poſsint , ne illis dicatur in die Iudicij,ob omiſſas eleemoſynas: Ite maled:cti in ignem æternum , & illud S.Ioannis eis inculcãdum. Qui viderit fratrem ſuum neceſsitatem habere,& clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo

* Vide

* Vide *Tol.l.de septem p.m.c.35.Io. Med.l.c.in fine, & tota q. Alens. 4. p q.113.Gerson,Gabriel, Maior.cit.à Val.l c.*extra necessitatem extremã, eleemosynam sub.p.m.non esse præceptam dicunt.

3 Grauiter peccant sæculares, qui cum possint commodè,egentib.non subueniunt, sed grauius Ecclesiastici, qui superflua honestæ sustẽtationi non dant pauperibus,qui nunquã desunt.

**Val.l.c.col.6.Bannes 2.2.q.32.art. 6.Nau.commi de red.eccle.* docet ecclesiasticos Ecclesię reditus superfluos in profanos vsus insumentes teneri ad restitutionem:quod Soto,& alijs non placet.

4 Nemo tenetur magnam summam pecuniæ dare pauperi ad emendam necessariam quidem ei medicinam, sed exquisitissimam , adeoque magni pretij:sufficit enim illi adhibere communia remedia.

5 Nemo tenetur pro pauperis vita totum suum statum expendere, si ma-

si maius id damnum sit, quàm illius mors.

6 Non teneris ad longè absentem, de cuius extrema necessitate audiuisti, ire, vt ei succurras: sufficit enim presentibus necessitatibus subuenire.

Nau. c. 24. num. 9.

7 Qui potest, tenetur subuenire pauperi alióqui ob inopiam peccaturo.

8 Qui non potest ex suo subuenire extremè patienti, potest ad id alienũ rapere, nec id postea tenebitur restituere; posse verò grauiter indigentẽ rapere alienam non magni momenti rem, dicunt quidam, nec improbabiliter. Vide FVRTVM.

* *Io. Med. l. c. vers. Sed hic. Nau. c. 17. nu. 118. Vig. c. 12. §. 2. ver. 5.*

9 Ex auaritia nolenti sibi prouidere, cum possit, nõ tenentur alij prouidere, non enim indiget.

10 Extremè patienti sufficit mutuum dare, si ille habet vnde restituat.

* Vide *Conrad. de contract. tit. 2. q. 19.*

q. 19. *Nau.c.*17. *nu.*61. *Val.l.c.col.* 7.

Qui extremè hic eget, alibi est dives, nō eget resimpliciter; huic sufficit mutuo dare. *Sot.l.*4.*q.*7.*art.*1. *Bannes* 2.2.*q.*32.*art.*6.*p.*1.*c.*115 *Val.l.c. Vide Io.Bapt.Contra q.*10. *Lopez.*

11 Eleemosynam potest dare maritata, etiam viro prohibente, si est consuetudo, vt tales dent. Item si vir absit, potest dare quantum ille præsens dare solebat. Potest & de paraphernalibus bonis dare, & de rebus sibi à viro ad victum assignatis, & de lucro sua industria acquisito, ad quā aliòqui non tenebatur, & pro viri salute, & cum ipsa familiam gubernat, & cùm occurrit necessitas, cui vir tenetur subuenire.

* De hac re fusè *Mol.d.*275. *vide Med.q.*3.*cit.ab Abul.in.c.*6. *Met.q.* 57. *Nau.c.*17.*nu.*153. *Sum. Eleemosyna* 6 {Potest} *Tol. de* 7.*p.m.c.*29. *vbi dicit, ex Sot.l.* 4. *q.* 7.*art.* 1.*col.*9. impudica lucra, nisi ampla sint, posse in pios vsus ab vxore impendi {Necessi-

{Necessitas} *Nau.l.c.*

11 Potest,& Religiosus ex datis sibi ad sustentationem,& cum credit id Prælato placere, eleemosynam dare. Prælatus verò potest,quia bona administrat.

* *Tol.l.c.c.*28 in extrema necessitate,etiam renuente Prælato, ingraui, petenda facultas *Tol.l. c.vide Fum. l c.§.*5.immò in extrema tenetur auferre *Fū.l.c.*{Prælatus verò} *Med.l.c.*

13 Potest & filius familias ex peculio Castrensi,aut quasi Castrēsi,& ex datis sibi à patre ad sui sustētationē.

* *Tol.l.c.cap* 30.

14 Potest,& seruus cum credit Domino placere, aut si res est modica, aut eiusmodi,quæ sine notabili Domini damno dari possit.

* *Tol.l.c.*

15 Potest & tutor,& curator, quia pupilli bona administrant.

* *Fum.l.c.nu.*7.

Addit.} Eleemosyna mali occasio futura,non danda.*Fum.l.c.nu.*11.

Ablata in extrema necessitate pinguiorem

guiorem fortunam nactus, non teneris restituere. *Sot. Val. t. 3. q. 10. d. p. 5. Pet. N. lib. c. 4. num. 2. Syl. 10. Ant. 37. vers. Furtum, D. Ant. 2. p. t. 1. c. 15. §. 1.* & est communis, si bona, cum surripuisti non habebas: cõtra *Nau. c. 17. nu. 61. Io. Med. q. 3 de rest. Tol. de septem p. m. 36 nu. 4.*

Emphyteusis, seu Libellum, viae Feudum.

1 EMphyteuta rem perdit, si non soluit per biennium debitam pensionem, sed opus est Iudicis condemnatione, qui nihil tamen facit, nisi parte petente: quidam tamen dicunt, posse Dominum rem propria auctoritate accipere: non perdit autem qui moram purgat soluẽdo statim, nec qui legitimè impeditus non soluit: cum verò rem perdit, perdit etiam melioramenta, quæ fecit.

* De hac re multa *Mol. d Disp. 444. vsque ad 464: Lopez de cont. l. 2. à cap. 29.*

* *Nau. c. 17. nu. 192.*

2 Qui

2 Qui vendit emphyteuſim, debent dare laudemium Domino, i. trigeſimam partem pretij: ſecus eſt, ſi donet. Quod ſi rem dimittit ſine volũtate domini, non liberatur à penſionis ſolutione.

* Vide *Syl verſ. Emphyt. n.* 28.

3 Cum reſperit, non ſoluitur pẽſio

* *Syl. l. c. nu.* 4.

4 Emphyteuſis eccleſiæ non præſumitur data niſi in tertiã generationem: nec tranſit niſi in filios veros, quale non eſt Monaſterium: nec in illegitimos. Aliæ autem emphyteuſes datæ pro filijs, tranſeunt etiam in naturales.

* Monaſterium} vide *Syl. c. num.* 29.

5 Renuncians hæreditatem, non cẽſetur renunciare emphyteuſim.

* Lege *Syl. ibidem nu.* 26.

Addit.} Prædium Eccleſiæ dari non poteſt in perpetuam emphyteuſim. *c. nulli de reb. eccl. non alien. Nau. de ſpol. cler. §.* 4. *nu.* 1.

Emptio

Emptio, vide Contractus, Debitum Venditio.

1 LIcitè emis rem communi pretio, etiamsi scias latere in ea aliquid valde pretiosum, vt infascē herbarum, aut agro, aut domo.

* De emptione, & venditione copiosè *Mol. á disput. 335. vsque ad. 381. Lopez lib. 1.*

* *Sot. l. 6. q. 3. art. 2. Mol. 353. num. 12. & 13. Pet. Nau. l. 3. c. 2. num. 61. & ex Mercat.* quod tamen omnino non probat.

2 Si quid minoris iusto pretio emptum est, solum restituendum quod defuit iusto pretio, non autem res ipsa, vel eius fructus.

* Vide *Mol. d. 350. Syl. verf. Emptio num. 9.* si emas infra dimidium, teneris reddere res, & fructus. *Cou. l. 2. var. c. 2.* sed de fructibus negat Gomez, quem videtur sequi *Mol. d. 349. nu. 16.*

3 Qui rem vendit sciens, & volens pretio viliſsimo, donare præsumitur,

qüod deest iusto pretio *Nau. c.23. nu 85.* * *Mol.d 351.*

4 *Quæ* communiter, nisi anticipata solutione, vendi non possunt, aut nō solent, licitè viliùs emuntur, quàm valeant, cum dātur illud enim, quod pro talibus dari solet, iustum pretiū reputatur. Licitè etiam vilius emit, qui emit in gratiam venditoris, aut merces expolitas à coacto aliqua necessitate.

* De lanarū vēditione, pretio anticipato, *Sot. l 6 q.4. art.5. in fine, Cordu. cas. 85. P. N. l.3 c. 2. d n. 133. Lopez p. 2. c. 55. Garzias de contract. c. 24. nu. 16. Mol. d. 359. 360.* {Illud enim} vide *Lopez t. c. c. 54. & l. 1. de cont. c. 35.* vbi recantare videtur, putans tale pretium ad creditam pecuniam iniquum esse {Licitè etiam} *Mol. d. 351. num. 1. ex Sot.*

5 Caram venditionem tibi factam potes ante solutionem in alium trās ferre, volentem illud damnum pati.

6 Prohibetur Iure tutor emere rem pupilli.

* *L. si in emptione §. vlt. ff. de contr. empt.* vide *Med. d. 224. col. 4.*

7 Non solet emi Christianus bello captus, sed redimi.

* *Couar. Reg. Peccatum. p. 2. §. 11. nu. 6. imò secundum Arch. apud. Syl. verſ. Emptio. q. 4.* non possunt redigi in seruitutem, aut vendi in seruos.

8 Qui ab Ecclesia, aut minore emit sine solemnitate Iuris, sed pretio iusto, licité possidet.

* Minori autem, & Ecclesiæ defraudatæ etiam non vltra, neque infra dimidium iusti conceditur restitutio in integrum. *Mol. d. 150. in fine.*

9 Res duobus vendita, est secundi, si ei traditur, nisi prior emptor esset Ecclesia, vel ciuitas; tenetur tamen venditor priori emptori de interesse

* *Syl. l. c. nu. 23.*

10 Non licet emere quod probabiliter putas esse alienum. Quod si postea vendis, teneris rei Domino pretium dare.

* Emere autem animo restituendi

vero Domino, si alienam rem esse re pereris, licet. *Couar. l. c. p. 3. principio nu. 4.*

11 Quod si bona fide alienum & emisti, & vendidisti, non teneris ei, aut emptori, nisi in quantum factus es locupletior. Quidam tamen dicunt, emptorem debere seruari indemnem: alij æquum esse vt tu, & emptor singuli domino dimidium pretij soluatis.

* *Tol. l. 5. c. 17. nu. 8. Couar. l. c. nu. 4 5. Nauar. c. 17. nu. 8.*

12 Non tollit autem dubium superueniens antecedentem bonam in emendo fidem.

* Vide *Mol. d. 63. & Salon in 2. 2. q. 5. ar. 7.* De Dominio, vbi multa de præscriptione, & bona fide.

13 Emens à fure, potest ei rem, ne pretium amittat, restituere, etsi id quidam negant. Quod si emit vt restitueret Domino, tenetur is ei pretium, quo emit, restituere.

* Potest *Alens. 4. p. q. 86. ar 5. Ang Syl. Restitutio. 3. q. 6. Nau l. c. num 9. Gab*

9.Gab 4.d.15.Tol.l 7.c.17.{Negãt} 10.Med.q.10.de reſt.Couar.l.c.nu.5. niſi probabile ſit, domino à fure reſtituendam eſſe {Quod ſi} Syl.l.c. nu.7.

Qui ſic emit,poteſt in vtroque foro pretium petere.Couar.l.c.in fine.

14 Licitum eſt pactum in emptione,vt in retrouenditione plus detur pretij, ſi res plus valeat; itemque,vt non redimatur ante,aut poſt certum tempus: quod autem poſsit redimi vtrocunque volente,etſi quidam affirmant, ego tale pactum non auſim approbare.

15 Emptum ex eccleſiæ pecunia ab adminiſtrante,eccleſiæ acquiritur.

16 Cum dubium eſt quantum valiturũ eſt tempore traditionis, quod emitur anticipata ſolutione, poteſt dari pretium medium inter duo extrema dubia.

* Vide Sot.l.6.q.4.art.concl.1. Addit.}Emere aliquid, vt temporis ſola mutatione carius vendatur,illicitum eſt.D.Tho.2.2.q.77.

Hoc facere ex auaritia, vt, cum publica iactura, rerum pretia augeãtur, pecc. m. est. *Syl. l. c. nu.* 12.

Emptor tenetur ignarum venditorem admonere de maiori pretio rei; & si res grauis sit, sub. in p. *Mol. d.* 353. *nu.* 21. *At P. N. l. c. n.* 59. putat sufficere, si pretium ab emptore augeatur.

Episcopus, vide Absolutio, Beneficiũ Confessor, Consuetudo, Dispensatio, Electio, Exemptus, Iuspatronatus, Matrimonium, Princeps, Religio, Residẽtia, Verbera, Votum.

1 EPiscopatũ accipere potest quis à Papa cogi. Vide D. *Tho.* 4. *d.* 29.

2 Qui ante Episcopatum fecit votum Religionis, teneri prius ingredi indicatur *c.* 10. *de voto.* Quidam tamen dicunt, casum illius cap. fuisse particularem, nec cæteros obligari: quod mihi probatur.

* *Fum.*

* *Fum. Episcopus num.* 10. *D. Tho.* 2.2.*q.*189 *art.*3.*ad* 1.

3 Episcopatus appeti potest, ob Ecclesiæ necessitatem, vel vtilitatem.

* Appeti} ab eo, qui dignus putatur. *Sot. l.*10.*q.*2.*art.*1. *vide Nau. consil.*17.*de sent. excom. nu.*7. vbi, contra Caiet. docet, non esse p.m. honoris, aut diuitiarum gratia Episcopatum cupere.

4 Episcopatum tenetur doponere, qui non est ad eum idoneus.

5 Respondet Episcopus, cum creatur, se scire vtrumque testamentum, scilicet quantum est opus ad suum officium, & eum fidem suam Deo in ordinatione obstringit, velut votũ quoddam facit: & quidem si non curet Canones seruari, videtur esse periurus.

* Vide *Fu. l.c. nu.*25. *Syl. eo. nu.*5.

{Et quidem} *Fum. l.c. nu.*23. *Vide Gloss. in c. Sacerdotes* 1.2.*q.*7. *Syl. l.c.* 12.

6 Ad Episcopatũ requiruntur anni triginta cũpleti. *c. Cũ inciũctis. de elect.*

* Vide *Trident. sess. 7. c. 1. referens. c. cum in curiis.*

7 Oportet Episcopum esse doctorem, idest populum suum docere. Quod si non prædicet ipse, dabit suis sumptibus populo prædicatorem. Quod si in Quadragesima dubium sit, ad quem pertineat sumptus prædicatoris, ad Episcopum pertinebit. *Ex Cong. Concilij.*

* *Trid. l. c. & sess. 22. c. 2. Bannes 2. 2. q. 63. ar. dub. 2. ad vlt.*

Quod } *Trid. sess. 5. c. 2. de refor.*

8 Episcopus solum vsque ad possessionem Episcopatus, potest reliqua beneficia tenere: vacant enim per eius confirmationem: si tamen pauper est, possunt ei ad sustentationem relinqui.

9 Nomine dignitatis in pœnalibus non cóprehenditur regulariter episcopatus.

10 Episcopus non incurrit suspensionem iuris, nec interdictum generale, nisi de eo fiat expressa mentio: secus est in Excómunicatione. Nec

proce-

proceditur contra eum etiam in hæresi, nisi de Papæ mandato.

* *Cap. Quam periculosum de sent. excom. Nau. c.27.nu.161. Caiet. 2.2.q. 185.art.vlt. Fum.l.c.12 Syl.ibid.*

11 Episcopus factus ex Religioso tenetur ad tria vota, habitus delationem, aliasque obseruantias, quæ non impediunt Pontificale officium; non tenetur tamen obedire Prælatis suæ Religionis, quia subditus esse desijt, sicut & ipsi Religionum Prælati: & ideò sicut isti, ita & ille potest secum ipso dispensare super regulę obseruantijs. Bonorum autem Ecclesiæ non est Dominus, sed dispensator, *1.Th.2.2. 85.ar.8. Angelus verb. Monachus num. 8. Syl. Religio. 6.q.10.* Quod si relinquat episcopatum, dicunt aliqui probabiliter non teneri ad Religionem redire, redire tamen tutius esset.

* Vide *D. Thom. & Caiet. 2.2.q. 185.art.vlt. Fum.l.c.8.*

12 Cum ob senectutem, vel ægritudinem, Coadiutorem sibi assumit,

debet de consensu maioris partis Capituli id facere.

13 Episcopus grauiter peccat, si infamiã iniustam nõ studeat à se repellere, nisi velit episcopatũ deponere. * *Nauar. c. nu. Salon. q. 62. art. 2. controu. 23.* neque potest remittere famã suam alijs necessariã. *Salõ ibid.*

14 Episcopus, si per alium visitat, debet ei prouidere de omnibus, excepto victu. Quod si ipse per se visitet, habebit à populo solum victum dici, quo visitat. At si per diœcesim discurrit solum propter Chrisma, faciet id suis expensis. *Ex Congreg. Concil.*

15 Potest Episcopus duas Ecclesias vnire, & vnam in duas deuidere, & vnam alteri subijcere, de consensu tamen habentium in eis aliquod ius, & commutare Ecclesias, earumque possessiones, & ius vnius Ecclesiæ alteri ex causa dare. Potest & vnire vnum beneficium alteri, non requisito consensu beneficiati, modo is fructibus non priuetur, dum viuit, &

ad

ad sit patroni consensus.

* *Syl.l.c.nu.9.d.7.*

19 Potest celebrare, & celebrari facere vbique tempore interdicti, cui ipse causam non dedit, quo priuilegio etiam gaudent multi Religiosi. *Vide de priuil.c.30.*

* *Syl.l.c.Fu.l.c.22.*

Quæ facere possit episcop. vel nō *Syl.l.c.nu.9.*

Quæ debeat, aut non, *nu.10.*

17 Et instituere, & regere ministros Ecclesiæ, & Oratorij, sua auctoritate, aut alioqui Episcopali constructorum, & dotatorū, etiamsi id fundatur prohibuisset.

18 Et dispensare ad duo beneficia simplicia, si vnum ad honestam sustentationē non sufficiat. *Conc. Trid. sess.24.c.17.de reform.*

* Vide *Nau.c.25.nu.127. Solon.2.2.q.63.art.2.controu.5.*

19 Et præcipere Clerico, vt Romā eat pro causa ecclesiæ; & Parocho, ne sine sua licentia absit vltra duos dies.

20 Et procedere contra quemcunque ob peccatum mortale, niſi eſſet Iure permiſſum, vt meretricium; ſubduntur enim ei etiam laici quantum ad ſpiritualia: poteſtq; eos cohibere à peccatis per pœnam pecuniariam, vel exilij, &c.

* Vide *Nau. conſ. 7. de off. iud. ord.*

21 Et in neceſsitate exigere á Clero moderatum ſubſidium. Vide *Glo. Clem. de exceſſ. Prælat. & de cẽſſb. c. 7.*

22 Et dare dimiſſorias ad Ordines. Etiamſi ſit ſolum Epiſcopus originis, vel beneficij, Vide *lib. 6. de temp. Ord. c. 3.*

23 Et imponere beneficio, quod confert, penſionem ad alendũ Clericum pauperem.

24 Et dicere vbique Miſſam in ſua diœceſi, cum altari portatili (& extra cum licentia Epiſcopi loci, vbi receptum eſt Conc. Trid.) idq; alijs etiã, vt poſsint, concedere ex cauſa.

* *Cap. ſi. de priu. l. 6. Fu. altare. 4. Syl. l. 6. Cong. Card.* 1586. declarauit non eſt huic facultati derogatũ per Trid.

Trid. *Azorius l.10.c.26.q.4.*

25 Et commissa sibi à Papa etiam per verba, Oneramus conscientiam tuam, alijs committere.

26 Et iudicare in causa Ecclesię suę.

27 Et absoluere ab excommunicatione occulta Papæ reseruata, dummodo non sit lata in Bulla Cœnæ Domini, aut modo simili reseruata. *Tol.l.1.c.41.* Et ita declarauit Sacra Congreg. & seruat consuetudo; estque de se clarũ, si legatur tenor ipse Bullæ, qualis iam ab aliquot annis edi consueuit.

28 Et dispensare in omni inhabilitate ad beneficia, si Papa id sibi non reseruet specialiter.

29 Et absoluere exemptos, & cum eis dispensare, si illorum Prælatus ipsos ei subijcit.

30 Et cogere sub pœna Excommunicationis exhiberi sibi testamenta defunctorum, eaque exequenda curare.

* *C. si heredes de testam. Tol.l.5.c.4.nu.23.*

{Eaque} Vide *Mol. d.* 250. & *Trid.*

31 Et eligere ſibi Confeſſorem, etiã ſi renunciaſſet Epiſcopatui: ſed tunc debet eligere approbatum à ſuo Epiſcopo.

32 Et teſtari de acquiſitis propria induſtria, & de donatis ſibi, & de patrimonio.

33 Et dare Confeſſorem extra ordinarium Monialibus, etiam ſibi nõ ſubiectis, ex alia Religione, vel ſæcularem. Quod ſi Monialis non poteſt induci, vt ſuis Regularibus cõfiteatur, poterit ei dare quem ipſe velit Confeſſorem ordinarium. *Ex Congreg. Concil.*

34 Et abſoluere ab omni caſu occulto, & Papæ reſeruato, præterquã à caſibus Bullæ Cœnæ: qua derogantur omnia priuilegia, & facultates abſoluẽdi: & diſpẽſare in omnibus irregularitatibus & ſuſpẽſionib⁹ ex occulto delicto prouenientibus, excepto homicidio volũtario, & ijs, quæ deducta ſũt ad foꝛũcõtẽtioſũ *Ex Cõc. Trid.*

Trid. Quomodo verò intelligatur voluntarium. Vide HOMICIDIVM. Quòd si reus in foro exteriori causā per falsos testes vicit, poterit dispẽsare, vt quidam probabiliter aiunt; cessat enim ratio prohibitionis, potest etiam in mutilatione dispensare.

35 Occultum intellige, quod non est publicum, vel notorium, etiamsi possit probari per multos testes, sufficit enim non esse diuulgatū: oportet verò non solum factum esse publicū, sed publicè sciri esse illud delictum. Cùm verò est dubium facti, an quis admiserit crimen, ob quod incurritur censura, poterit in ea dispensare: quia deest notorium.

* Vide *Nauar.* 27. *nu.* 155. *Sanchez t.* 1. *de matr. l.* 2. *c.* 37. *n* 12. *Lopez p.* 2. *c.* 8. *vbi de occulto.*

36 Potest verò prædicta cum subditis; adeóque cum ijs, qui per maiorē anni partem habitantes in Diœcesi, contraxisse vidētur domicilium, aut cæperunt habitare animo perpetuo manen-

manendi: sed de hoc vide DOMICILIVM.

37 Potest concedere non episcopo, quæ sunt iurisdictionis, non autem quæ Ordinis, vt ordinare, consecrare. * *Syl. l. c. 9.*

38 Potest esse Legatus principis pro causa honesta. * *Tol. l. 5. c. 4. nu. 3. causa 4.*

39 Episcopus non potest Religionem ingredi sine Papæ licentia.

* *D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 4. Val. t. 3. d. 10. q. 3. p. 4. C. Nisi cum pridem extra de renunt.*

40 Nec dare licentiam Clerico nõ residendi sine causa legitima.

* Vide *Tol. l. c. causa vltim, Val. l. c. p. 5*

41 Nec gregem deserere sua præsentia indigẽtem; potest tamen ex causa necessaria abesse, cum per sufficiẽtem interim prouidet.

* Vide *Tol. Val. l. c. Turrianũ de resid.*

{Ex causa} Causæ, *ex Trid. sess. 23. c. 1 de refor.* sunt necessitas, Charitas, Ecclesiæ vtilitas, Obedientia debita *Vide Tol. & Val. l. c.*

42 Nec

42 Nec abesse sine causa iusta à diuinis in ecclesia Officijs diebus festis, saltem Dominicis.

43 Nec prohibere quin prædicetur in parochia, dum prædicatur in Cathedrali. *Ex Congreg. Concil.*

Addit. Papa est summus episcopus; quare si episcopus eligatur in Papã, non consecratur. *Sot. d. 24. q. 2. art. 4.*

Episcopi, extra extremam subditarum animarum necessitatem, tenentur in multis casibus vitam pro grege periculis obijcere, & grassante peste, inuigilare, & idonei, si desint, sacramentorum ministros suis etiam magnis expensis exponere. *Bannes. 2. 2. q. 33. art. 3. dub. 4.*

Episcopus in dirimente occulto impedimento, contracto iam matrimonio, si ex separatione oriturum sit scandalum, & non pateat aditus ad Papam, aut Nuntium, potest dispensare. *Naua. c. 22. nu. 85. Graff. l. 2. c. 80. nu. 14. Syl. Dispensatio q. 9. Sãchez l. 2. c. 40. n. 3. t. 1. de matrim. excommunic. contra Sot. & alios.*

EV-

1 QVi in Pascha communicauit, si in articulo mortis non cõmunicet ex negligentia quadam, sine contemptu, non peccat mortaliter. *Syl. Euchar. 3. n. 3. & Caiet. Communio.*

* *Fu. Communio nu 4. ex Caiet. Syl. Communio 3. nu. 1. Vide Tol. lib. 6. c. 18. in fine.*

2 Debere etiam morte puniendis dari communionem, affirmant quidam, alij posse ex causa negari, & excusari in hoc ludices cõsuetudine, de qua *Couar. lib. 2. variar. c. 1. nu. 11.* quod si detur, posse vna hora ante mortem dari, & non ieiunis, etiam si comedissent; est enim viaticum.

* *Nau. miscel. 4. de oratione, Syl. Buch. 3. nu. 7. Tol. l. 2 c. 28. Sot. d. 12. q. 1. art. 2. col. 7.* improbat Hispanorum mortem ad mortem damnatis non concedentiũ Eucharistiam: etiã hæretico relapso pié petenti *Syl. Eucharistia 3. n. 7. c. Super eo de hæret. l. 6.* {Viaticum} & tales sunt in articulo mortis, & possunt fieri ex attritis contri-

contriti. *Sot. l.c.* Romę 4. horis ante mortem Eucharistia reo datur. *Naua. l.c.*

Consuetudo Hispanorum negantium reis interficiẽdis Eucharistiam sublata est motu proprio Pij Quinti 1569. cui lex regia accessit. *Suar. t. 3. d. 69. sect. 3. in fine.*

Vide *Carb. de sum. Euch. c. 4. in fine Ang. Euch. 3. nu. 17.*

3 Non est in vsu vt amentibus, etiã in mortis articulo detur, ob irreuerentiæ periculum.

* Si absit irreuerentiæ periculum, amenti facto, non nato, dari potest Euch. in mortis articulo; imô debet dari. si antequam amens fieret, signa pii animi edidit. *Suar. l.c. sect. 2.*

4 In articulo mortis, absente Presbytero, potest communionem dare Diaconus, non autem laicus, etsi id etiam quidam concedunt. Quod autem extra eam necessitatem possit etiam, committente Presbytero, etsi quidam putant, ego non puto. In ea verò posse etiam prohibente Pres-

Presbytero, & nolente, probabile est ex Papæ ratihabitione, vt potest Religiosus alióqui iure prohibitus, etiã tunc dare Baptismum, & Communionem, & extremam Vnctionem.

* *Sot. d. 13 q. 1. ar. 3. Val. t. 4. d 6 q. 10 p. 1. Sua. l. c.* Dur. testatur visum à se Cardinalem Diaconum administrantem Eucharistiam Sacerdotibus, dum Papa Cardinalibus exhiberet *Sot. l. c.* {In eaverò} *Sot. Val. l. c. Tol. l. 6. c. 17.*

5 Qui semel sumpto viatico, optat sæpius in ea ægritudine communicare, posse id etiam non ieiunum, vt quia non potest, nisi sumpta medicina, communicare, affirmant viri docti: quod non audeo improbare.

* *Nau. consil. 16. de eel. miss. Fu. vers. Communio nu. 18. Suarez. d. 66. sect. 5 Tab. Communio nn. 48. Graff. l. 3. c. 38. nu 31.*

6 Eucharistia non est deferenda ad ægrotum, qui eam non potest sumere. *Ex Congreg. Concil.*

7 Qui in Pascha transgressus præceptum

prum non communicauit, non peccat iterum mortaliter, si postea non communicet, etsi quidam contrariũ affirment. Semel enim tantum id præceptum obligat, scilicet in Pascha, vt & præceptum de Confess. semel solum quolibet anno.

* *Sot. d. 18 q. 1. art. 4 Vict. nu. 148. Val. t. 4. d. 6. q. 8. p. 4. Bart. Med. lib. 1. c. 14. §. 42. Io. Med. q. de confess. semel. in anno facienda Fum. com nu. 6. Syl Euchar. 3. nu. 17. Tol. 6. c. 18.*

{Contrarium} *Nau. c. 21. nu. 45. Graff. l. c. n. 25. Suarez l. c. d. 66. sect. 4. Viguer. & Palu. ab eo cit. Azor. l. 7. c. 40. q. 5.*

8 Qui per octo dies ante, vel post Pascha communicat, præcepto satisfacit, & qui longè post, ex consilio Confessoris.

* *Nau. l c. Suar. d. 70. sect. 2.* Mediolani morem esse aiunt, vt quolibet Quadragesimæ die Communionis præcepto satisfieri possit, & in Hispanijs *Azorius l. 7. c. 40. q. 4.* Vide *Tol. l. 6. c. 18.*

9 De-

9 Debent Laici, qui Regularibus ſeruiunt, in propria Parochia communicare in Paſcha. *Ex Cong. Conc.*

10 Mendicantes, & qui eorum priuilegijs gaudent, poſſunt quibuſuis dare communionem, vno Reſurrectionis die excepto: poſſunt & illo cum licentia Parochi, aut, ſi communicaturus alio die, ſatisfaciat Parochiç, quamquam Nauar. & alij quidam non improbabiliter ſentiunt illo die non poſſe ſine licentia, alio verò poſſe, etiamſi communicaturus velit eccleſiæ præcepto ſatisfacere.

* Vide *Val. l. c. ita Sua. d. 72. ſect. 2. col. 7. contra Nau. c. 21. nu. 32. & alios vide Azo. l. c. q. 7.*

11 Satisfacit Sacerdos in Paſcha celebrans quouis loco.

12 Excuſantur pueri, etiam poſt annum duodecimum, præcepto prohibentium communicare parentum; parentes verò excuſantur recepta conſuetudine.

* Admittendi pueri ad Euchari-

ſtiam

ſtiam, dum vſu rationis pollere incipiunt, quod ſæpè accidit anno 10. *Sot. d. 12. q. 1. art. 9. Val. l. c. p. 4.* Vide etiam *Lopez. p. 1. c. 11. Medinam. c. 14. §. 42 l. 1.* Confeſſarius de obligatione iudicium ferat: neque ſtatim tenetur, cum poteſt, puer ſacram ſynaxim ſumere, ſed, vt aptior ad eam ſit, ex vſu eccleſiæ vnum, aut duos annos expectare poteſt. *Suar. d. 70. ſect. 1.* indiuiſibilis terminus præſcribi nequit, alijs enim citiùs, alijs tardiùs illuceſcit rationis radius. videtur autem concludi terminus à 10. vſque ad 26. ætatis annum *ibid.* Vide} *Azor. l. 7. c. 41. q. 10. de hac re Viu. de Euchar. nu. 99. Naua. c. 21. nu. 57. Cord. caſ. 60.*

13 Qui in Paſcha habet caſus reſeruatos, nec poteſt adire Superiorem, abſoluatur á cæteris, ſi non eſt impeditus Excommunicatione aliqua reſeruata, & communicet, abſoluendus poſtea à reſeruatis, cum ei fuerit opportunũ. Quod ſi caret Confeſſore, & ſequeretur ſcãdalũ, ſi tũc, aut alio

alio tempore non communicaret, aut celebraret, potest cum sola contritione, & proposito quam primum possit confitendi, communicare, etiã si sit excommunicatus, & celebrare.

* Vide *Val. d. 7. q. 9. p. 1. Suar. d. 66. sect. 4. col. 3. Vict. num. 79. Sot. d. 17. q. 2. art. 5. Fu. Communio nu 3.*

Excommunicatum non posse ad vitandum scandalum suscipere Eucharistiam, ait *Sot. d. 12. q. 1. art. 4. Couar. in c. Alma. §. 2. n. 11.* contra quos *Nau. c. 27. nu. 239. Lopez. q. 2. c. 93. Syl. Euch. 2. nu. 2. Castro de lege pe. l. 2. c. vlt. Angles. de Euch. pag. 101. Cord. casu. 142. Viual. de Euch. n. 125. Azor. l. 10. c. 31. q. 6.*

14 Non licet vnquam accipere cõmunionem, nisi à proprio Sacerdote, nisi cum creditur ei placere. Videtur autem sufficere in Ecclesijs Religiosorum, qui ex priuilegio possunt omnes communicare, vt Superior, vel Sacrista det ad id licentiam Sacerdoti sæculari.

* Mortale crimen est Eucharistiam

sine

sine iurisdictione, aut facultate ministrare *Suar. d. 72. sect col. 2.*

Sufficit autem probabilis præsumptio consensus Parochi, *ibid. & Nau. c. 21. nu. 52.*

15 Potest Sacerdos communicaturo dare partem suæ Hostiæ, si alia non est.

16 Parochus in Pascha, & mortis articulo, non potest negare communionem subdito petenti, etiamsi ex Confessione sciat illum esse in peccato, nec alius Sacerdos paratus ministrare, potest negare publicé petenti: secus est si occultè, aut si à Parocho non ministrante alijs, petatur extra supradictos casus.

* Vide *Val. d. 6. q. 8. p. 3. Sot. d. 12. q. 1. art. 6. Nauar. c. 21. nu. 55. Syl. l. c. 3. num. 7. Vigal. de sacram. in genere nu. 18 Suar. d 67. sec. 1. 2. 3. 4.*

17 Publicum peccatorem oportet, priusquam communicet, tollere scandalum per aliquam satisfactionem. Potest quidem de eius licentia Confessor dicere esse emendatum:

poteſt & emendato clam communionem dare; ceſſat enim ſcandalum.

* *Val.l.c.ex Palud. Vict. num.* 80. *Suar.d.67.ſect.* 2. *Vide Med.li.* 1.c. 14.§.42. *Sot.d.*12.*q.*1.*art.* 6. *Graff.l.* 2.*c.*38.*nu.*19.

18 Iniuſtè excommunicato poteſt dari communio, ſi abſit ſcandalum.

19 Poteſt communicari quauis diei hora, & quouis die etiam in Paraſceue. Vide *Rat. diu. Off. l.*6.*c.*75. *Almar.l.*1. *Off.c.*12. *Io. Belet. c.*99. *Ord. Rom-lib. Sacr.*5. *Greg.*2. *to.* 20. *Liturgiæ.*

* *Ang. Euch.* 3.*nu.* 36. *Syl.ib.nu.*15. *Viu.de.Euch. nu.*150. *Azor.l.*10.*c.* 25.*q.*8.

20 Poſſe ſtatim comedi poſt communionem, quidam dicunt: mihi nō probatur, ſed nec reprehenderim facientes ex rationabili cauſa.

*Suar.d.66.ſect.4.fine, Val.l.c.Sot. l.c.ar.*8. *Syl. Euch.* 3.*nu.*9.

21 Comunicare poſt copulam coniugalem licere quidam dicunt, certe licet

licet ei, qui solum reddit: at qui petit non peccat quidem mortaliter communicando: imó nec qui post pollutionem voluntariam, quam confessus est. Ego tamen differédam communionem censerem, ob reuerentiã.

* Vide *Vict.nu.*81. *Suar.d.*68. *sect.* 2. vbi de coniugali copula, & de nocturna pollut.

{Ego} *Med.l.c.c.*14. §.42.

22 Accedere ad communionem cũ affectu alicuius peccati venialis, non videtur esse nouum peccatum, nec impedire Sacramenti effectum, etsi quidam aliter sentiant.

* Vide *Viual.l.c.nu.*108. *Vict.nu.* 76. *Sylu.l.c.*4. *numer.*4 putat per veniale impediri gratiæ incrementum.

23 Qui se putat bona fide dispositum, nec sibi conscius est alicuius peccati mortalis, fit de attrito contritus virtute Sacramenti. Non dicitur autem cum conscientia peccati accedere, qui dubitat quidem, sed nó putat, practicè dubiũ deponẽdo.

* Vide *Suar.d.*38 *sect.*2. *col.*4.

Attritio nota non ſufficit. *Suar. d.66.ſect.5.col.2.*

{Bona fide} *Sot.d.1.q.1. art.4.col. 13.*

24 Accedens ad Communionem, ſi recordatur alicuius peccati mortalis, & nō poteſt ſine nota diſcedere, communicet, poſtea quam primum confeſſurus.

* *Vict. nu. 79. Vide Suar. l.c.ſect.4. col.4.*

25 Communicantē in peccato mortali, ſatisfacere præcepto Eccleſiæ, quidam negant, alij probabilius cōcedunt.

* Negant} *Capreol.3.d.41.q.1.art. 3. Dur.2.d.28.q.4.* {Concedunt} *Couar. in c. Alma. 1.p.§.5. Cord. q.15. Sua.d.70.ſect.2 col. Sot. ab eo cit.2.l. 2.q.3.ar.10. Lopez.q.1.c.11. Med.lib. 1.c.14 §.41. Carb.c.3.de Euch.*

26 Poteſt laicus in neceſsitate Sacramentum tangere, vt ſi in terram cadat.

* *Sot.d.13.q.1.art.3.* immò laicus ſibi ipſi Euch. præbere poteſt, dum imminet

minet mors, & nullus adest Sacerdos, *Caiet in Matth. Sua. d. 72 sect. 3. sive*, quod fecit Scotiæ Regina martyrio coronanda. *ibi.*

27 Traiectum aliquid contra volũtatem, vt parum aquæ per modum saliuæ, dum os abluitur, non impedit communionem.

* *Suar. d. 68. sect. 4. col. 2. Val. t. 4. d. 6. q 8. p. 3. §. 2. asserunt.*

28 Non impedit communionem nõ dormisse nocte, aut cibum non digessisse.

* *Suar. l. c. col. 3. D. Th. 3. p Syl. l. c. 3. nn. 9 Gab. in can. lect. 10.*

29 Potest, qui communicauit, si est ieiunus, iterum communicare, ne hostia perdatur, aut corrumpatur.

* *Suar. d. 69. sect. 4. col. 2.*

30 Sacramentum corruptum comburendum, & cineres iuxta altare sepeliendi. *Ex Pœnitent. Rom. tit. 5. c. 9.* Quòdsi erat sanguis, expedit prius in stuppa siccari.

31 Non est necesse, pyxidem, vbi reponitur Sacramentum, esse conse-

cratam; nec Sacerdotem, cum Eucharistam ministrat extra sacrum, habere stolam: ita aliqui docent, sed oppositum est in vsu; & sequendum. pro ; yxide in Rituali reform. Clem. additur peculiaris benedictio.

*Esse } *Sot. d. 13. q. 1. art. 3.* { Nec abrogatum est vsu decretum *Conc. 3. Brach. c. Eccles. d. 23.* quod præcipiebat Sacerdoti, vt stola ornatus Euch. sumeret. *Turrecr. in c. Eccl. Azor. l. 10. c. 31. q. 12.*

32 Potest Presbyter, & Diaconus in necessitate seipsum communicare.

* Subdiaconum, & laicum in necessitate posse alijs Eucharistiam exhibere, ait *Val. l. c. d. 6. q. 10. p. 1. contra Sot. & alios.* humano enim iure arcentur laici à tactu Euch. *c. Peruenit. de consecr d. 2.* quare olim Sacerdos in fidelium manus Eucharistiam dabat, quam illi sibi in os ingerebant. *Baron. ex Cyrillo, & alijs to. 1. pag. 472.* immò sequentibus in fideles Tyrannis, & particulas consecratas à Sacerdotibus acceptas domũ deferebant

ferebant fideles, quotidie mane à se sumendas; qui mos in occidentali Ecclesia vsque ad Hormisdæ tempora viguit. *Baro. ibid.* vide etiam *Bell. l. 4. c. 4. de Euch. ex Tertul.* Ad Serapionem quemdam in extremis laborantem ægrotans Sacerdos per puerum Euch. misit. *Euseb. l. 6 c. 36. ex Dionys. Alex. ipsa ad Fauium.*

Putãt} *Suar. quoque d. 72. sect. in fine.*

{Negãt} *Vide Visual. de Euch. n. 90*

33 Si quid Sacramenti cadat, in linteum, sufficit illud lauari: quòd si nõ reperitur, quod cecidit forte in tapetum, non prohibetur id seruire, vt antea, profano vsui. * *Vide rubricas.*

34. Vt ante Sacramentum in Ecclesia semper sit lumẽ, etsi nullũ est Iuris præceptum, est tamen cõsuetudo vniuersalis, quæ vim habet præcepti.

* Nullum in iure præceptum, nisi cum foras defertur *c. Sane de celeb. missarum. Nau. de orat. & hor. can. c. 18. nu. 67.*

35 Non potest quidem Euchar. asseruari in choro Monialium; sed

poteſt ex cauſa, vt in feſto aliquo, ex licentia Prælati illic exponi aperte ad deuotionem illarum.

* Choro} *Trid. ſeſſ. 25. c. 10. de reg.* Addit.} *Nicena Syn. 1. can. 14. alias* 18. *aut.* 20. ſtatuit, vt abſentib. Presbyteris Diaconi Euchariſtiam porrigerent. *Vide Bell. l. c.*

Si ægrotanti Sacerdoti Diaconus in neceſsitate Euchariſtiam deferat, ſuis ſibi manibus illam ſacerdos miniſtret. *Dur. 4. d. 13. q. 4. Suarez l. c. d. 72.*

Sacerdos, ſi, ſine neceſsitate, ex deuotione velit ſumere diuinum corpus, & nullus adſit Sacerdos, poteſt ipſe ſibi, ſemoto ſcandalo, miniſter eſſe; *Suarez l. c. Caiet. & alij.*

Infirmus in diuturno morbo etiã non ieiunus, ſi ieiunus nequat, poteſt quoties expedire videbitur cœleſti pane, pro viatico, recreari. *Suar. d. 66. ſect 5. Viual. de Euchariſt. n. 158.*

Diaconus ſanguiné ex officio, corpus in neceſsitate, vel ex commiſsione miniſtrat. *Sot. l. c. Viual. l. c. n. 90.*

Infir-

Infirmus vomitum patiens potest adorare Eucharistiam; non recipiet tamen inde gratiã ex operato; qui si illam oscularetur peccaret, & nescio, an mortifere, inquit *Sot. l. c. art. col. 3.*

Octauo quoque die, etiam interdicti tempore, renouandum est Sacramentum, *ex ca. Permittimus de sent. excom.*

Sacerdos non ieiunus potest perficere sacrificium inchoatum ab eo, qui morbo correptus est. *Tolet. l. 7. c. Nihil. 7. q. 1. Sua. d. 66. sect 6.*

Qui futurum videt, vt nequeat intra dies quindecim paschali cõmunioni destinatos cõmunicare, nõ tenetur prẽuenire. *Suarez. d. 70. sect. 3.*

Eucharistiam indigne sumens in die Paschatis satisfacit præcepto. *Azor. l. 7. c. 41. q. 2.* Reclamant alij.

EXAMEN.

1 EXaminari nõ oportet eum, quẽ notum est esse sufficientem. *Vide glo. d. 47. de Petro.*

Excommunicatio, vide Clericus, Furtum, interdictum, Missa, Sacramentum.

1 EXcommunicatio est nulla, si sit lata à denunciato excommunicato, suspenso ve à iurisdictione, aut interdicto, aut post legitimam appellationem, (potest verò appellari etiam post excommunicationē conditionalē, ante impletam conditionem: quia ante eam non ligat) aut cum errore intolerabili.

* A Denunciato} *Nau. c. 27. nu. 7.*
Legitimam} *Sayrus lib. 1. c. 16.*
Potest} *ibid. nu. 24.*

2 Qui post excōmunicationem appellat, non potest denunciari, antequam audiatur appellatio.

* *De appellatione Sayrus. l. c.*

3 Declaratio quòd quis inciderit in excommunicationem, suspenditur per appellationem; &, si fiat sine partis citatione, & comparentis auditione, est nulla.

4 Excommunicatio sine iuxta cau-

sa

ſa, non eſt valida in foro interiori; itaque poteſt talis celebrare, vbi nõ eſt ſcandalum.

* *Cate. 2. 2. q. 70. art. 4. ad ſecundum, Ledeſ. de matrimon. q. 55. ar. 11. pag. 509. Vide Greg. de Val. d. 7. q. 17. p. 3. ſ. 4. Nau. cap. 27. nu. 3.* Iniuſta nulla obligat, quouſque populus doceatur, ſed valida obligat in vtroq; foro, *Val. & Nau. l. c.*

5 Excommunicatio ab homine nõ ligat eos, qui poſt eius finitam iuriſdictionem contrafaciunt.

6 Excommunicatione non ligatur, quem excommunicans, aut petens excommunicationem, non intendit ligari: non intendit autem, quem ſi cogitaret, exciperet, vt vxorem, filiũ aut fratrem, nec quem cauſa iuxta excuſat, nec qui inculpabiliter ignorat ius, aut factum, ſcilicet latam eſſe Excommunicationem, aut ſe feciſſe id, pro quo lata, nec cui à parte datur dilatio, priuſquam incidat: nec verò poſtea incidet, niſi data eſſet de conſenſu iudicis.

* Vide *Nau.c.27.nu.14.*

Ignorans} *Nau. l.c. nu. 16. Syl. Ignorantia nu.16. Say. l.1.c. 18. Cona in.c. Alma p.1.§.10. Sot.d.22.q.1. ar.2.* {Nec cui} *Nau.n.15. Say.c.11.*

7 Excommunicatio, non dato spatio se tuendi contra præceptum, est nulla.

8 Nemo debet excommunicari, nisi ob contumaciam, quæ sit peccatũ mortale. Nec vlla excommunicatio incurritur sine peccato mortali, seu mortali inobedientia contra Ecclesiam

* *Sot.d.22.q.1.art.2.* Non censetur autem inobedientia, nisi præcedat admonitio excõmunicationem cõminans à iure, vel ab homine. *Sot.l.c. Vide Viual. de excommunic. num. 113.*

9 Excommunicatio sine monitione ferè semper est inualida: sufficit verò in excommunicatione generali, generalis etiam monitio: & quidem ipsum præceptum generale promulgatum monitio est, & quæ-

nis

nis prohibitio peccati futuri.

* Vide *Viual.l.c.numer.*115.& ind. *de Sayrum l.1.c.12.Couar.Sot.l.c.*

10 Excommunicatio lata à delegato, qui copiam suæ commissionis parti petenti noluit dare, est nulla, secundum Inn.& Pan.& Felin.

11 Non potest quis se excommunicare, nisi denunciando Superioris excommunicationem.

12 Episcopus non potest excommunicare existentem extra Diœcesim, aut in loco exempto, aut non subiectum sibi tempore promulgationis edicti, seu Excommunicationis ab homine(secus est.n.de statuto, aut lege, quę potest etiam postea subditum;aut in territorio agẽtem,'igare.)Quidam tamen dicunt, non posse quidem pro peccato extra commissо excommunicare, sed pro commisso in Diœcesis loco non exẽpto posse excommunicare etiã absentem:item si absens non vult restituere,aut residere.Quæ ego Iurisperitis discutienda relinquo: interim

existimo, qui non est subditus, dum peccat, non posse pro eo ab Episcopo excommunicari, nisi forte per statutum, vt si externus in eius territorio peccet: de quo *Vide gl. c. 21. de sent. excom.*

* Extra Diœc. } *Nau. c. 27. nu. 6.*

Exemptos } aut Papæ priuilegio non potest excommunicare. *Say. l. 1. c. 8. nu. 7.*

13 Excommunicare subditum suũ potest Præpositus Ecclesię Collegiatæ, etiam Regularis, vt Prior, Guardianus, eorumque Vicarij ex ipsorũ commissione, & Capitulum, Sede vacante. Quidam tamen negant posse Priorem, vel Abbatem.

* *Viual. l. c. nu. 123. Vide c. cum Ecclesia de maior. & obed.*

14 Nõ potest excommunicari Collegium, aut Communitas, nisi sciatur omnes deliquisse, aut dicatur sic: Omnes & singuli Collegij, qui tale quid fecerint, sint excommunicati.

* *Viual. l. c. num. 124. Syl. excomm. 1. nu.*

1.*num.*3. *Vide Sayr.de cenſu.lib.*1.*c.* 8.*nu.*18.

15 Reges à ſolo Papa excommunicantur,& cenſuris ligantur.

16 Excõmunicationes vulgo ignotæ, adeoque vſu non receptæ, non ligant.

17 Excommunicatus occultus poteſt ad vitãdum ſcandalum, vel grauem iacturam Miſſam audire;& celebrare:nec fiet irregularis.

* Vide *V.Euch.num.*13.*V.Cenſura* 4.*Nau.c.*27.*num.*239.*Say.lib* 2. *c.*3.*nam.*28.

18 Quidam putant, nullum præceptum ſub pœna Excommunicationis obligarein re difficillima:haberi enim id in Iure pro impoſsibili: nec ſi in re leuiſsima adijciatpœnam excommunicationis.

* Lata in furantes, non ligat eum, qui rem ſuam occulté arripuit. *P. N.l.*3.*c.*1.*num.*402. *Nauar. num.* 114. *Med.c.de reſtit.q.*11.*Syl. Furtũ.*14.

19 Excommunicatio lata in facientes, non comprehendit mandantes,

aut

aut aliter adiuuantes, nisi exprimatur; neque cum principaliter excommunicatur faciens, & secundario consulentes, & iubentes, comprehẽduntur hi, si res non fiat. *Nau. c. 27. nu. 78. Suarez. disput. 22. sect. 1. num. 55. & seq.*

* *Nau. l. c. nu. 51. Sayrus lib. 1. c. 10.*

20 In dubio an consulens principaliter excommunicetur, interpretandum quod secundario, seu accessoriè tantùm.

21 Consulens dicitur, qui rogat, aut monet, aut ostendit esse vtile.

22 Cum in excommunicatione dicitur, vt intra tot dies aliquid fiat; numerandi sunt à die scientiæ de excõmunicationis edicto. Quód si præcipitur aliquid reuelari, qui solum per terminum illum rem sciuit, ligatur, si non reuelet. *Nau. c. 25. numer. 46. Suarez. disput. 20. sect. 3. num. 14.*

23 Excommunicationes Conciliorum Prouincialium, etiamsi à Gratiano citentur, non ligare nisi in suis Prouincijs, quidam dicunt; quod

ego

ego non ausim dicere de ijs, quæ vbique videntur receptæ.

24 Excommunicatus est ipso facto quicunque, etiam ipse excommunicator, consulendo, fauendo, aut iuuando communicat cum aliquo in crimine, ob quod ille est excommunicatus, sciens illum esse particulariter denunciatū: excusat tamen ignorantia probabilis, non autem crassa, & supina. *Nau. c. 27. nu 16. Sot. in 4. dist. 23. q. 1. art. 1.* estque reseruata hæc excommunicatio eidem, cui prior.

* Excommunicator } *Say. lib. 2. c. 15. num. 19. Innoc. in c. Quod. in dub. de sent. excom.*

In crimine } *Sayrus l. c. num. 15. Nau. c. 27. num. 32 112.*

25 Cum dicitur, Sit excommunicatus, aut excommunico, aut sub pœna latæ sententiæ, significatur ipso facto, si res prohibita fiat. Secus est si dicatur, Sub excommunicationis, vel Anathematis pœna, vel interminatione, *Vide glo. c. Relatum de*

de iure patron. & c. Volentes, de celeb. Miſ. & de Simonia, c. 33. & de ſagitta, c. 1. & de eo qui furtiuè, cap. 1.
* *De forma excomm. Say. lib. 1. c. 11.*
26 Aliquando, Anathema ſit, ponitur pro, Excommunicetur. *Vide d. 23. Si quis.*
27 Excommunicatus eſt ſuſpenſus ab officio, & beneficio, nec poteſt eſſe Procurator, ſed poteſt inſtitui, futurus poſt abſolutionem; nec accuſare, iudicare, aut teſtificari, niſi in cauſa hæreſis: ſi tamen in iudicio accuſat, aut teſtificetur, non peccat mortaliter: poteſt tamen inſtitui hæres, eiuſque teſtamentum, & contractus tenent: reddendaque ei debita, & poteſt agere in iudicio pro vtilitate Eccleſiæ.
* Suſpenſus} *Nau. c. 27. num. 21.* {Procurator} *Say. l. 2. c. 8. Nau. l. c. nu. 23. vide Say. c. 6.*
Hæres {*Say. l. c. c. 5. nu. 27.*} Teſtamentum} *Say. l. c. c. 9.*
28 Non valet beneficij collatio facta excommunicato, nec electio, aut præſen-

præsentatio. Quòd si est collatum nescienti excommunicationem, potest retinere post absolutionem, dispẽsante eo, ad quem collatio pertinebat: potest & acceptare beneficiũ sibi ante Excommunicationem collatum, & post absolutionem possidere.

*Collatio} *Nau. l. c. nu.* 21. *vide Say. l.* 2. *c.* 5. *Cou. ar. l. c. p.* 1. *§.* 7. Nulla est, etiam si nesciat se excommunicatũ. vide *Say. l. c. num.* 8.

29 Excommunicatus non potest eligere: valet tamen præsentatio facta à laico excommunicato; dummodò non sit denunciatus, aut notorius Clerici percussor. *Nauar. consil.* 1. *de Iurepatr.*

* Eligere} *cap. constitut. de appell. Nau. l c. nu.* 21.

30 Gesta per excommunicatum, vel suspensum, dum publicé in officio toleratur, valida sunt, etiamsi sciatur esse excommunicatus: toleratus autem dicitur, cum errore populi habetur pro legitimo.

31 Licen-

31 Licentia data à Paſtore etiam denunciato excommunicato, de ijs quæ alias poterat, valet: vt quòd ſubditus ab alio ordinetur, aut confirmetur, aut poſsit prædicare, vel audire Confeſsiones, vel aſsiſtere loco ipſius matrimonio, &c. *Secundum Palud. in 4. d. 23. q. 2. ar. 2. Sylu. verſ. Vnctio numer. 4. Armil. 16. numer. 5.* tamen oppoſita opinio eſt verior, & tutior. Quòd ſi non eſt denunciatus, non peccat mortaliter exercendo actus iuriſdictionis, qui non ſunt Officia diuina.

* De adminiſtrandis Sacramentis ab excommunicato *Say. l. 2. c. 1. 2.*

32 Communicans illicitè cum excommunicato, etiam á ſe, incurrit excommunicationem minorem, niſi ſit Papa: incurrit verò etiam cum mortuo communicando, vt lauando, aut comitando, &c.

* *Say. l. c. c. 11. nu. 30. De minori excommunic. Nau. c. 27. nu. 24. Couar. l. c. 78. Say. c. 22.*

Mortuo} *Say. c. 15. nu. 12.*

33 Excom-

Mortuo 3.Say.c.15.nu.12.

33 Excommunicatio autem minor impedit, ne quis possit suscipere Sacramenta. (sed potest conferre, & vti iurisdictione) nec eligi; electionem verò talis ad beneficium quidam irritam aiunt, alij irritandam: certè si se ignorabat excommunicatum, non videtur inualida.

Potest conferre} *Naua. l. c. vide Sayr. l. c. c. 22. num. 17.* Innoc. tamen, & alij negant conferre posse. vide *Syl. excom. 4. nu. 5.*

Iurisdictione} *Syl. l. c. nu. 3. Say. l. c. num. 22. Viual num. 47. de excommun.*

Nec eligi} *Nauar. l. c. Maiol. de Irreg. l. 3. cap. 21.*

Irritam} *Couar. l. c. nu. 3. ex Host. & Ca. Viual. num. 48. Syl. l. c. nu. 3.*

Irritandam} *Feli. in c. Dilecta de except. Pet. à Sot. lect. 4. de excomm. Sayr. l. 2. c. 22. nu. 23.*

Non videtur inualida} *Syl. l. c. nu. 4. contra Couar. Say. l. c. Viual. num. 49.*

34 Excom-

34 Excommuncati vitandi ſolummodo, ſi ſint denũciati nominatim, aut ſi notorij Clerici percuſſores, ſic vt nulla poſsint tergiuerſatione celari, aut Iuris remedio excuſari, & non credantur eſſe abſoluti, aut dubitetur, an ſint denunciati, Qod ſi alibi eſt quis denunciatus, & hic neſcitur, non eſt hic publicè vitandus.

* Vide *Couar. l. c. §. 2. numer. 7. Say. l. 2. c. 12. Tab. l. 1. c. 9. Naua. c. 27. n. 35. Sot. d. 22. q. 1. articu. 4. Maiol. de Irregular. lib. 3. cap. 21. nu. 4.*

35 Ab Excommunicato, quem non teneris vitare, potes accipere Sacramenta, ſi eſt Paſtor tuus, aut paratus miniſtrare. In articulo autem mortis potes etiam á denunciato.

* *Sot. l. c. Viual. num. 79.*

36 Excommunicatum denũciatum, vel notorium percuſſorem Clerici, vel hæreticum non licet ſepelire in ſacro, nec pro eo hoſtias offerre. *Nau. c. 27. num. 134. Tol. lib. 1. c. 38. & 39.*

* *Nau. l. c. nu. 36.*

37 Non

37 Non impedit excommunicatio dispensationem factam ex Papæ cõmissione.

38 Prohibita cum excommunicato contenta hoc versu: Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Vide Nau. l. c. n. 20. Sayrũ. l. 2. c. 13

39 Os, id est, sermo litteræ, nuntij, munera. Missa tamen ab eo munera possunt mitti pauperibus.

40 Orare id est, participare in diuinis.

Quare non debet in Ecclesiæ Officijs permitti, &, si non possit pelli, omittenda Officia, etiam Missa, si nondũ sit cœptus Canon; tunc enim pergendum, & post communionem finienda Missa in Sacristia: nisi esset ingressus ad orandum seorsum; tunc enim non cum eo communicatur, vt nec communicat cum eo, qui aliud, quàm ipse, sacrum audit: Quód si excõmunicatus Officiũ recitet cũ laico, nõ videtur graue peccatũ: nec peccatur, si quis cũ eo oret priuata oratione: prohibetur enim communicatio

in

in oratione, quæ fit Eccleſiæ nomine: itaque poteſt pro ipſo orari in Miſſæ Memento, ſcilicet priuata oratione.

* Vide *Say. l. 2. c. 3. Cou. l. c. §. 6. Vinal. nu. 82.*

Cœptus {canon} *Nau. l. c. nu. 33. Sayr. l. c. nu. 19. Maiol. lib. 3. c. 25.*

Memento} *Nau. l. c. nu. 36. Azor. lib. 10. c. 22. Sayr. l. c. cap. 4. num. 9.*

41 Vale, id eſt, ſalutare, ſcilicet verbo, vel ſcripto: nam aſſurgere, vel caput aperire, non videtur prohibitũ. Secundum Maio. & Ang. vt refert *Nau. c. 27. num.* 20. ſed tenenda communis ſententia oppoſita cum Nau. ibid.

42 Communio, ſcilicet habitatione, aut conuerſatione. Poteſt tamen quis in eodẽ cum illo loco eſſe, modo non conuerſetur.

43 Menſa, ſcilicet communis, itemque lectus. Qui tamen ederet in eadem menſa ſeparatim, & per accidens dormiret, ſine intentione communicandi, non peccaret.

44 Excu-

44 Excusant communicantem, etiã in diuinis, contenta hoc versu:

Vtile, Lex, Humilis, Res ignorata, Necesse.

* Explicat *Nau. l. c. nu. 26. Say. lib. 2. c. 4*

45 Vtile, scilicet participanti, vel animæ excommunicati: itaq; potes salutare, si id tibi vtile, & agere cum illo, quod illius animæ prosit, vt ad Concionem ducere. Excusat, & in diuinis communicãtem timor damni grandis, & in alijs communis societas.

46 Lex, scilicet matrimonij: itaque excusatur coniux.

47 Humilis, scilicet subiectio, vt filiorum, vel seruorum, vel famulorũ; denique subditorum, vt Prælato Religiosorum, & Episcopo Clericorum.

48 Debent & patres excommunicatis filijs prouidere, & seruis domini.

49 Res ignorata, scilicet nescire esse denunciatum.

50 Necesse, scilicet alterutri.

51 Communicare cum excommunicato, fere est veniale, nisi in diuinis communicetur illicitè.

* Vide *Sot. d. 22. q. 1. ar. 4.* Pro quocunq; excõmunicato communi Ecclesiæ oratione orare p.m. est, *Sot. l. c* excommunicatos nominatim, vel publicos clericorum percussores sacrum facere, vel ab ijs audire, aut cum eis dicere horas p.m. est, *Sot. l. c.*

Absolutio ab excommunicatione, vide absolutio.

1 QVi habet ordinariam facultatem absoluẽdi in foro interiori, potest absoluere etiam extra Confessionem: idemque etiam dicendum de dispensatione: qui verò ex priuilegio, consulant sua priuilegia.

* *Nau. cons. 11. de priuil.* nam absolutio ab excõmunicatione nõ est sacramentalis: sic possunt absoluere Episcopi per *c. Liceat Trid sess. 24.*

2 Absol-

2 Absolutio ab excõmunicatione cum conditione, verbi gratia, si satisfecerit, valebit, cum satisfecerit.

* In articulo mortis, *Corona p. 3. nu. 23. de excommunic.* at extra, præmittenda satisfactio, si id dicat diplom. ibid. 26.

3 Cum datur facultas absoluẽdi satisfacta parte, sufficit, si faciat absoluendus, quod potest: itaque potest absolui, data cautione, saltem iuratoria, si aliud non potest.

4 Valida est absolutio data ab habente potestatẽ iure ordinario cõtra formã statuti, aut Canonis v. g. sine iuramento, aut satisfactione requisitis, etiam si in constitutione dicatur, quod sine forma nullatenus absoluatur; prohibet enim solum, sed factum non irritat. *Nau. c. 27. nu. 37. Ang. absoluto. 3 nu. 2.*

* Vide *Syl. Absolut. 3. nu. 2. 3.*

5 In Absolutione ab excommunicatione sufficiũt quæuis verba cum intentione, nec requiritur expressio causæ excommunicationis.

* *Sot.d.22 q.1.art.3.Syl l.c.*

6 Absolutus in mortis articulo cum obligatione se præsentandi, cum potuerit, ei, ad quem pertinebat absolutio, nó tenetur ad id, si abiens pareat; ad parendum enim solum, & non vt absoluatur, iubetur præsentari. Ita *Naua.c.26 num.26.* cuius mihi opinio perplacet.

* *Nau.c.num. 26. contra Tol.l.1. c.10.nu.5.*

7 Potest absolui quis non solum sine dolore, sed etiam inuitus, & ab vna excommunicatione, relicta alia. Si autem pluribus sit ligatus ob idē factum, non sufficit ab vna absolui.

Vide de sententia excommunicat. c.27.

* *Sot.l.c.in fin. Syl Absol.3.nu.10.l. 2.c.21.*

Inuitus} *Azorius lib.1.c.9.q.2.*

8 Qui iustè impeditus non potest Papam adire, aut eum, cuius erat absoluere, non tenetur mittere, aut ad eum scribere, sed potest ab Episcopo, aut Superiore suo, habente

Episco-

Episcopalem iurisdictionem, absolui, vel ab alio de eius commissione: sed si, cessante impedimento, non adeat, reincidet; quod commune est omni absoluto ab eo, qui alias nó poterat, aut cum onere se præsentandi Superiori (qui tamen, priusquam reincidat, concordat cum aduersario, in cuius fauorem erat Excommunicatio, non tenetur se præsentare;) potest verò tunc adire etiã per alium, vel per scripturam.

* Vide *Nau c. 27. nu. 89. Viual. de Absolutione numer. 14.* {Sed si} *Sayrus l. 3 c. 28. nu. 36. c. eos qui, de sent. excomm*

9 Absolutus simpliciter, sed præstita cautione de satisfaciendo, si non satisfaciat, non reincidit.

10 Absolutio data post appellationé aduersarij, ne absoluatur, valet.

11 Absolutus cum reincidentia, si in termino certo non soluat, si in illo non potest soluere, non reincidit.

12 Excommunicatus donec satisfe-

cerit,indiget,vbi satisfecerit,Absolutione.

13 Absolutio, aut reuocatio excõmunicationis, suspensionis, aut interdicti,per vim, aut metum extorta non valet.*c.*1 *de ijs quæ vim,lib.*6.

* Ibiq; notant Anch.Ioan.Mon. Gem.vide *Nau.c.*27.*nu.*125.*Sayrum.l.*2.*c.*21.*nu.*30.

14 Absolutio ex causa falsa valet, etsi id quidam negant. Declarationem vide apud *Couar.c.Alma.*1.*p.* §.11.*numer.*15.*Sylu.*5.*Absolutio.*1. *numer.*38.

* *Nau.c.*27.*num.*18.

15 Ab Excommunicatione non reseruata,siue sitiuris,siue generalis ab homine, quod æquipollet statuto, potest quiuis Confessor absoluere, etiamsi illa per Papam esset confirmata:at à sententia particulari hominis confirmata per Papam ex certa scientia, cum causæ cognitione, nec qui eam tulit,potest absoluere. Quod si Papa iussit excommunicare,committens causæ cognitionem, (quod

(quod semper intelligitur, si Papa causam prius non cognouit) poterit absoluere, qui excommunicauit.

* *Innoc. D. Thom. Bonauent. & alij citati à Nau. l. c. num. 39. Tol. l. 1. c. 10. n. 5.* {At à sententia} *Tol. l. c. n. 11.*

16 Ecommunicatus non ideó est absolutus, quia Papa cum illo scienter participat. *Clem. 4. de sent. excõm.*

* *Sylu. l. c. num. 7.*

17 Solet in Papæ litteris dari Absolutio: saltem subintelligitur data, ad consequẽdum effectum litterarum, nec aliàs seruit.

* Vide *Nau. conf. 44. de sent. excõm.*

18 Solemnitas absolutionis non requiritur in Foro Sacramentali.

19 Cum in magnis criminibus datur ab absoluente præceptum de parendo Ecclesiæ, intelligitur ne postea faciat id, ob quod erat excommunicatus.

20 Qui solemniter absoluit, post iuramentum de parendo Ecclesiæ, & satisfactionem, saltem per cautionẽ iuratoriam, quæ duo præmittenda,

illud quidē in graui crimine, id vero cùm quis ob debitum aliquod est excōmunicatus; ad singulos versus alicuius Psalmi Pœnitētialis verberet leuiter pœnitentem: deinde post Kyrie eleysō. Pater noster. Saluum fac seruum tuum, &c. Esto ei Domine, &c. Nihil proficiat, &c. Domine exaudi, &c. & Dominus vobiscum, &c. Oremus. Deus, cui propriam est misereri, &c. famulum tuum, quem sententia excommunicationis ligatum tenet, &c. Tandem absoluat.

* Vide *Tol. l. 1. c. 10. nu. 18. Syl. l. c. nu. 3 4. Nau. c. 27. num. 47. Sayrum l. 2. c. 18 præcipuè.*

21 Ab excommunicatione minori, quam quis incurrit ob peccatū veniale posse absoluere quemuis Sacerdotem, quidam aiunt, etsi alij requirant in absoluente iurisdictionē, certè potest quiuis Confessor.

* Aiunt.} *Nau. c. 27. nu. 26. Fu. verſ. Absolu. num 38. Viual. de minori. excommun. num. 12. Cord. & D. Tho.*

Tho. ab eo citati Tol. l. 1. c. 11.

Alij} *Caiet. excomm. minor, Sot d. 22. q. 2. art. 3. Couar. c. Alma. 1. p. §. 8. num. 2. Pet. à Sot. lec. 3. de excom. n. 16. Viguer. c. 16. §. 6. vers. 14. Sayr. lib. 2. c. 23 num. 8. de censu. Phil. lib. 3 c. 20.* & est verior opinio.

De excõmunicationibus Bullæ Cœnæ, vide Gabella, Hæresis, Episcop⁹

1 QVod dicitur de hæreticorum receptatoribus, aut fautoribus, intellige, si faueant hæreticis in hæresi, seu quatenus hęretici sunt, id est in causa hæresis, vt dum fugiunt Inquisitorem, dum agitur contra eos *Tolet. lib. 1 cap. 9.* non autem si ratione amicitiæ, aut propinquitatis, aut aliòqui pietatis. Nec verò includendi sunt hæretici pater, filius, aut coniux, secundum quosdam: ob tantam enim coniunctionem sunt velut eadem persona. Ego verò solum eos excusarim ratione paulò ante dicta.

* Vide *Nau.c.27.d num. 55. Viual.in explicatione bullæ d.numer.3. Tol in fine, Sot.d.22.q.2.art.3.*

2 Ob hæresim mentalem nullo proditam signo exteriori, quod sit ex se peccatum mortale, & sufficienter expressiuum hæresis, id est pertinacis erroris in fide, quem eo signo asserere intendat, nemo est excommunicatus. Itaque non est qui petit consilium, aut refert hæresim, aut transcribit, etiamsi illam interim mente teneat; nec qui hæreticum opus facit, sed sine animo hæretico.

* *Azorius l.8.c.10.q.5. Carbo.l.8. c.14. de legib. Caiet. verf. Hæreticis, Sot.d.21.q.2. art.3. col.9. Nau.l.c. numer.56. Viual.l.c.numer.2.*

3 Recedere ab obedientia Papę, est nolle illum agnoscere esse Vicarium Christi, & Ecclesiæ caput.* *Nau. l.c.57.*

4 Piratæ intelliguntur, qui in mari, & velut ex officio principaliter furtis & rapinis studeut; non qui minus principaliter, & quasi ex accidente,

aut

aut in flumine. * *Nau.* 59. *Viual. l.c.* 19.

5 Naufragorum bona furripientes etiam hic iam excommunicati.

* *Nau.* 60. *Viual. l.c. & nu.* 27. *Say. l.* 3. *c.* 8.

6 Per pedagia, & gabellas, intelligenda ſunt etiam portoria, & alia vectigalia quæcunque. *Nau. c.* 27. *num.* 61. *Tol. l.* 1. *c.* 21. Nec cum Roſella, & Tabienna dici poteſt non excommunicari, qui vetera augent, cum poſt Pium V. id expreſsis verbis aſſerat Bulla.

* *Nau.* 61. *Viual.* 36.

7 Exigere intelligitur, qui ab inuito extorquet.

8 Gabellam imponere poteſt, qui nō habet Superiorē in tēporalibus.

9 Falſificans, ſcilicet per ſe, literas Apoſtolicas, ſcilicet iam expeditas, excommunicatur: non autem ſi literas Nuncij Apoſtolici, aut Pœnitentiariæ; aut ſi quid mutet, non mutata ſententia: aut poſtquam expirarunt: ita vt maneant inutiles.

*Syl.excomm.7.num.*10.aut si laceret, aut comburat,quia inutiles.

* *Nau.62.Vsual.46.*

10 Ferrum deferens ad infideles, (quibus cum Christianis bellum est) ex terra fidelium, vel lignum,quibus possint facere arma offensiua, aut defensiua, excommunicatur: non autem,qui equum,vel ensem donat ob gratitudinem, aut ob beneuolentiam captandam; nec qui defert victualiá, aut communes merces; nec qui in eorum nauibus operam suã ponit,etiã agẽtibus cõtrafideles

* *Nau.63.Vsual.55.*

11 Iusta de causa impedientes victualia ad Romanam Curiam delata,non excommunicantur.

* *Nau.64.Vsual.70.*

12 Excommunicantur insequentes hostiliter Episcopos, scilicet consecratos. Non dicitur autem quis eum insequi, quí se iam aliquo recepit.

* *Nau.67 Vsual.85.*

13 Item qui cursum litterarum Apostolicarũ laicali auctoritate impediunt

pediunt. Aut prohibẽt acceſſum ad Romanã Curiã pro illis impetrãdis, earùmue impetrationẽ, vel vſum.
* *Nau.68. Viual.94.*
14 Item Eccleſiaſticos fructus ſibi per auctoritatem vſurpantes: ſecus ſi recipiant, aut furentur, vt ſolent alia quæuis bona.* *Nau.69.*
15 Item imponentes onera perſonis, aut fructibus Eccleſiaſticis.
* *Nau. Ibidem, Viual. l.c.nu.116.*
16 Abſoluẽs illicitè à caſibus Bullæ huius, in excommunicationem incidit, ſed non reſeruatam: non incidit autẽ, ſi abſit præſumptio mortalis, vt ſi faciat ex ignorantia, aut obliuione, aut cauſa probabili.
* *Nau. l.c.nu.73. Viual. nu.138.*
17 Conceſsis omnibus caſibus huius Bullæ, intelligitur etiam conceſſus caſus hæreſis. *Ita declarauit ſacra Congreg.* Sed aduertendum conceſſionem eiuſmodi ſingulis annis reuocari cum ampliſsimis derogatorijs, dum hæc Bulla in die Cœnæ Domini promulgatur.

Quædam aliæ excommunicationes Papæ reſeruatæ.

1 SI quis Clericum percutiat 17. q. 4. *Si quis ſuadente*, excommunicatur. Clericum intellige etiam primæ tonſuræ, & Religioſum etiam Nouitium, nó autem quemuis Eremitam, aut Incluſum, aut Clericum degradatum realiter, vel ob incorrigibilitatem depoſitum, aut hæreticum. *Vide Nau. c. 27. num.* 80.

* Vide de hac re *Nau. l. c. à num.* 75. *Viual. l. c à numer.* 126. *Sayrum. Nau. c. 27. num.* 79. *Sayrus l. 3. c. 26.* 27. *Tol. l. 5. c. 8. nu.* 9. Clericũ ſe ipſum verberanté non putat incidere: quia Canon loqui videtur. de tertia perſona: contrarium docet *Nau. c.* 15. *nu.* 11. *Caiet. verſ. excomm. c.* 10.

2 Non incidit qui non violenter tangit, (quale non eſt crumenam furari) *c. Cum quis de ſent. excomm. in.* 6. mandans, & ratum habens factum eius nomine incurrit, nec qui ignora-

gnorabat esse Clericum, nec si talis sit percussio, vt in laicum facta non esset mortalis; nec qui enormibus deditum, relicto habitu, & tonsura percutit, nec qui causa correctionis facit, vt pater, præceptor, aut Dominus, aut aliòqui propinquus, vel senex; nec qui ad rei suæ, vel alterius defensionem: nec qui repertum loco suspecto cum vxore sua, aut matre, aut filia, aut sorore percutit.

* Vide *Sot. d. 22. q. 1. art. 3. Nau. l. c. numer. 80.*

3 Episcopus potest absoluere legitimè impeditum ne possit Papam adire, aut fœminam, senem, ægrotũ, impuberem, pauperem. Qui verò in impubertate percussit, etiam post eam potest ab Episcopo absolui, nec tenetur Papam adire.

Sot. l. c. in fine, Nau. num. 88.

4 Potest & quemuis absoluere si leuis fuit percussio: quod eius iudicio relinquitur. Leuis quidem censetur, si fiat palma, pugno, pede, ligno, aut lapide non relinquente vesti-

gium

gium, aut multam capillorum euulſionem.

* Vide *Nau. l. c. nu. 90. & extrau. perlecti. Sayr. l. c. infra num. 28.*

5 Poteſt & ſuos Clericos collegialiter viuentes, ſi percutiant non enormiter; itemque Prælatus Religioſos.

* *Nau. l. c. Sayrus l. 3. c. 28. nu. 35.*

6 Putat Sotus, pueros Clericos ſe inuicem percutientes vſque ad ſanguinis è naribus effuſionem, etiam in Eccleſia, non eſſe excommunicatos: quod mihi prudens dictum videtur, quando ex circumſtantijs iudicatur non peccare mortaliter: certè tales non abſolutione, ſed caſtigatione purgandi.

* *Sot. l. c. ar. 2. caſ. 1.*

7 Incendens ſtudio, maloque animo locum ſacrum, poſtquam fuerit per Epiſcopum excommunicatus, & denunciatus, à ſolo Papa abſoluitur. Vide *c. Tua. de ſentent. Excom.*

8 Itemque effractor ſimul & ſpoliator loci pij, authoritate Epiſcopi ædificati, poſtquam fuerit nominatim

tim denunciatus excommunicatus. *Vide Conquestus, c. 11.* Non effringit autem, qui claue aperit.

9 Religiosus, qui non est Parochus; si extra mortis articulum sine licentia Parochi, vel eius Vicarij præsumit illius subdito ministrare Eucharistiam, aut extremam Vnctionem, vel matrimonium solemniter, (& hunc postremum Conc. Trid. vult etiam esse suspensum, quamdiu volet Episcopus) vel absoluere ab Excommunicatione Iuris, à qua non possit. *vide Clem. 1. de priuil.* Requiritur præsumptio, itaque excusat ignorantia, aut causa probabilis.

* Vide *Nauar. c. 21. nu. 52. c. 27. nu. 102. Sua. nu. 72. sect. 2. Caiet. excom. c. 64. Syl. excom. 7. cas. 14. Viual. de excom. vn. 19.*

10 Domini interdictum violantes, & quicũque publicè excõmunicati, aut interdicti, nominatim moniti dũ celebrantur diuina Officia, vt de Ecclesia exeant, in ea remanere præsumunt. *Cap. Grauis. de sent. excom.*

11 Excom-

11 Exenterantes mortuos, vt alibi sepeliant, nisi fiat iusta de causa, vt in cadauere Regis, aut ne fœteat, aut causa Anatomię, aut quia mortuus apud infideles, &c. *Extrauag. Deteſtandæ, de ſepult.*

12 Dantes aut accipientes aliquid ex pacto ob ingreſſum Monaſterij. *Vide Extra* 1. *de Sim.* Intellige verò, nisi ſit conſuetudo accipiendi, aut accipiatur bona intentione: requiritur enim præſumptio. Sunt verò exceptæ Moniales, per quoſdam Pontifices.

* Vide *Diony. Cart. de ſimonia, Nau. l. c. numer.* 106. *Sot. lib.* 9. *q.* 6. *art.* 3. *ad* 4. *Vgolinum de ſimonia. tab.* 1.

13 Simoniaci reales in Ordine, aut beneficio, & mediatores, *Extrau. Cum deteſtabile, de Sim.* Dantes ſolum conſilium, vel auxilium, non cenſent quidam mediatores dicendos. Vide SIMONIA.

14 Profeſſæ egreſſæ è Monaſterio, niſi cauſa incendij magni, aut leprę,

aut

aut peſtis, probata per Superiorem, & Epiſcopum, itemque licentiam dantes, comitantes, & recipientes. *Pij V. Bulla.* Egreſſa autem non dicitur, quæ iuſta aliqua de cauſa nunquam eſt ingreſſa.

* Pij V.} *Quæ eſt 100.*

15 Intrantes Monaſteria Monialium ſine vrgenti neceſsitate, & ipſæ recipientes. Item fœminæ intrantes clauſtra Regularium, & qui recipiũt Greg. XIII. Non videntur autem incidere, niſi qui intrant prætextu alicuius licentiæ datæ à Superiore. Conſulatur tamen vſus, qui legem ſolet interpretari.

* Greg.} *Quæ eſt 36.*

16 Ad duellum admittentes, prouocantes, permittentes, intereſſentes, facientes, dantes auxilium, conſilium, aut fauorem. Excipiuntur verò Reges, in Bulla Pij IV. comprehenduntur verò in *Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 19.* Vide extenſionem in Conſtit. Greg. XIII. & Clementis VIII.

Excom-

Excõmunicationes nulli reſeruatæ

1 POteſtates ſæculares imponẽtes tributa Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticis perſonis, ſi moniti non deſiſtant. Capit. Non minus, de immun. Eccl. Oportet verò monitionẽ habere competentem dilationem. Vide ſupra in Bulla Cœnæ.

2 Extorquentes gabellam per ſe, vel per alium ab Eccleſiaſticis, aut ab eorum rebus nó portatis ad negotiandum. *Cap. Quanquam de cenſib. lib. 6.* Non eſt autem negotiari, bona ſua vendere.

3 Domini temporales prohibentes ſubditis vendere ſua Clericis, aut præſtare officia. *Capitulo finali de immu. Eccleſ. lib 6.*

4 Facientes ſeruari ſtatuta, aut conſuetudines contra libertatem Eccleſiaſticam, id eſt, Eccleſiæ vniuerſæ cõceſſam. *Cap. Nouerit de ſent. Excomm.* Nec ſunt ſtatuta, contra libertatem, quæ moderantur expenſas funerum in ijs, quæ non applicantur

cantur Ecclesiæ, nec concernunt diuinum cultum, vel animarum suffragium, sed mundanas pompas. *Syl. Immunitas* 1.*n.*10.*cum Io.de Imol. & Panor.*

5 Raptores mulierum, vel consiliũ, fauorẽ, vel auxiliũ dãtes, *Conc.Trid.* * *Trid sess.*14.*c.*6.*de refor.*

6 Intrantes septa Monialium sine Episcopi, aut Superioris licentia in scriptis. *Trid.Conc.*

Trid. } *sess.*25.*c* 5.*de Regul.*

Sed hæc iam est Papæ reseruata per Greg.XIII.Const.36.

7 Clerici in dignitate, aut Personatu, aut Sacerdotes audientes Ius Ciuile, aut Medicinam per duos menses, nisi audiant vt Ius Canonicum melius intelligant. *Cap.super specula. Ne Clerici, vel Monachi. Vide Ioan.Andr.& Host.ibid.*

8 Doctores, qui Religiosum dimisso habitu docẽt leges, aut Medicinam. *Cap. Ne Clerici, vel Monachi, lib.*6.

9 Religiosi habitum temerè relinquẽtes. *Ibidẽ.* Secus si ex causa rationabili;

nabili, aut ſine peccato mortali, aut alio non aſſumpto, aut aſſumpto, ad breue tempus.

10 Contrahens ſcienter de præſenti cum conſanguinea, vel affine in gradu prohibito, vel cum Religioſa, vel Religioſus profeſſus, aut Clericus in ſacris, & qui tale matrimonium celebrat ſcienter, *Clem. 1. de conſanz. & affin.* Excuſat ignorantia, etiã craſſa, (requiritur enim dolus) itemque timor grauis, & abſolutus, vt ait *Syl verſ. excomm. 9. n. 88. Nau. ca. 27. num. 141. Glo. eiuſ. Clem. ver. Matrimonialiter.*

11 Cogens aliquam minus liberé contrahere matrimonium, *Trid. ſeſſ. 24. c. 9.* Intelligitur id de Dominis, aut Magiſtratibus, exteriorem iuriſdictionem habentibus.

12 Impediens ſine cauſa fœminam velum accipere, vel profiteri; vel cogens Monaſterium ingredi, aut profiteri; vel id conſilio, aut aliter adiuuans. *Concil. Trident.*

* Trid. *ſeſſ. 25. c. 18. de Regul.*

13 Con-

13 Concedens in terra sua locum ad duellum, item patrini, certantes, consulentes, & spectantes. *Trid. sess. 15. c. 19. de refor.*

14 Ex condicto duellum facientes statuto tempore & loco, etiam sine patrinis, & chartellis, & loci securitate, & Domini permittentes, aut non prohibentes, & quouis modo adiuuans, & ex composito spectator, vel socius, etiamsi illi ad locum accedentes non potuerint pugnare. *Greg. XIII.*

* Vide *Nau c. 27. num. 150.*

14 De duello facit etiã *Clem. VIII.* eandem prohibitionem: tu vide: nec enim animus est huc omnia congerere, præsertim censuras, quæ sunt penè infinitæ.

* Clem. VIII.} *Illius vices & c. lata anno 1592. ibid. Kal. Sep. Pontif. anno. 1.*

Exemptus.

1 EXemptus de licentia Superioris potest Episcopo se subdere, vt ab eo absolutionem, vel dispẽsationem,

tionem, qua indiget, obtineat.
* De exempto multa *Syl. 5. emptio.* *Vide Ang. Exemptus. nu. 6.*

Exilium.

1 EXilio perpetuo damnatus, dicitur deportatus, qui autem ad tempus, relegatus.
2 In exilium non potest pater filium mittere.

Extrema Vnctio.

1 DAnda est etiam amenti, si petierat, aut petiuisset, si cogitasset, aut ostenderat signum doloris, nisi sit periculum irreuerentiæ. Quod si erat excómunicatus, absoluatur prius ab excommunicatione.
* *Nau. c. 22. num. 13. Vict. nu. 84.* Phrenetico etiam, si sana mente petit. *Sot. d. 13. q. art. 2.* Perpetuò amétibus nó danda, *Sot. l. c. D. Tho. add. q. 32. art. 3.* in lucido interuallo tantum eam concedit.
2 Non solet dari pueris, nisi ætate qua

qua communicant: sufficit tamen vtas, qua possunt peccare.

* *Bellar. de extre. vnct. l. b 1. a. 9. D. Tho. l. c. art. 4. Sot. l. c. concl. 4.* qui tamen dicit non esse dandam, antequam detur Eucharistia, cum hæc illi succedat. Vide *Val. s. 4. d. 8. q 2. p. 2. Vinal. num. 28.*

3 Danda post viaticum, alicubi tamen ante datur.

* *P. à Sot. lect. 2. de extre. vnct. Vide Suarez t. 3. com. q 65. art. 3.*

{Alicubi} *vide c. ab infirmis 26. q 6.*

4 Datur solum morti Propinquis ex morbo, vel vulnere, vel partu, vel senectute. Quod si morbo liberatus iterùm periclitetur, iteranda est, & quidem in diuturnis morbis, vt hydropisi, quoties redit periculũ.

* Cum videntur constituri in vitæ fine. *Trid. Sess. 14. c. 3.* Conferenda dum viget rationis vsus. *Val. Sot. l. c.*

{Quod si} *Pet. à Sot. l. c. Sot. l. c. art. 2. Val. l. c. D. Tho. l. c. q. 34. ar. 2.* Inlõgis mortiferis morbis initio daripotest *Vide Vinal. de extr. vnct. n. 22. 23.*

5 Eam ex negligentia omittere, nó eſt peccatum mortale, ſi abſit contemptus, aut ſcandalum, etſi quidá aliter ſentiunt, & quidem omittere tãquam ad ſalutem non neceſſarium, non eſt contemptus.

* *Nau. l. c. num.* 16. contemnere hoc ſacramentum ingens ſcelus vocat. *Trid. l. c. P. à Sot. l. c.* mortale putat omittere hoc ex negligentia; quod negat *Tol. c. 3. n. 2. de ext. vncł.*

6 Materia eſt oleum benedictum ab Epiſcopo, poteſtque adhiberi oleum nó eodem anno benedictũ, ſi deſit benedictum eiuſdem anni.

* Vide *Trid. l. c. cap.* 1. Epiſcopi benedictionem neceſſariam eſſe ad eſſentiam ſacramenti in ſimplici oliuarum oleo (nam oleo nucum, aut alio non veré oleo non perficeretur ſacramentum teſte *Sot. l. c. q.* 1. *art.* 3. & *alijs*) putant *Dur. Palud. Pet. à Sot. l. c. Bellar. l. c. c.* 7. ex *Trid.* & *Flor. D. Tho. l. c q.* 29. *Val. l. c. q.* 1. *p.* 2. *cum Bonauent.* & *Sot. l. c. q.* 1. *art.* 3. *Ac Victo. nu.* 217. putat neceſſariam ex præce-

præcepto, & *Angles de extr. vncł.* existimat Sacerdoti simplici posse à Papa ad benedicendū oleum facultatem concedi.

Non eodem}de solo enim vet eri chrismate comburendo præceptum est C. *si de alio, de consecrat. d.* 4.

7 Forma est deprecatiua, alicubi tamen indicatiua: nec est necesse addere, In nomine Patris, &c. sequendus tamen receptus mos.

* Deprecatiuam formam esse de essentia Sacramenti, docet *D. Th. l. c. q.* 29. *art.* 8. *Sot l.* 5 *q.* 1. *art.* 4. *& ad* 2. *& 4. Bonau. d.* 23. *art.* 1 *q.* 4. *P. d Sot. lect.* 1 *Angles l. c. Val. l. c. q.* 1 *p.* 2. *Richar. d.* 23. 4. *Vict. nu.* 218. Deprecatiuam formā dicit esse ex præcepto. Capreolus non putat probabile indicatiuam formam alicubi adhiberi. D. Ambros. vsum fuisse indicatiua, forma scribit *Nau. l. c. nu.* 15. quam D. Bonau. refert *l. c.* at indicatiua verba non sufficere, sed esse proœmiū deprecatiuæ essentialis, tradit *D. Th. l. c. ad* 3 *Angles P. d*

á Sot. Val. l. c. ex Sot. & Altisiodor 6. p. summæ c. de extrem. vncti. Viu. de extre. vncti. nu. 15. cum tamen Coronæ auctor ex Rich. 4. d. 23. Io. Bachon. d. 24. Claudio Guillin Epistolis canonicas, doceat, per verba indicatiua non variari sensum formæ deprecatiuæ. p. 4. nu 6. de extrema vncti.

In nomine } In solis enim baptismo & Cõfirmatione necessaria Trinitatis inuocatio.

8 Deficiẽte proprio Sacerdote potest alius, etiam Religiosus, administrare, sub ratihabitione Proprij, potest vero dare licentiã proprius, non tamen excommunicatus, aut suspensus nominatim; quidquid dicant *Pal. d. Syl. & Armil. Vide Suarez disp. 14 sect. 1 nu. 7.*

* *Val. l. c. q. 2. p. 1. Sot. l. c. q. 2. art. 1.* imò tenetur in necessitate, *Viual. l. c. nu. 19 Angel. l. c.* Quidam tamen negant apud *Sot. l. c. 36.*

9 In necessitate sufficit Sacerdos sine ministro. *Vide de verb. significat. c. 14 * Tol. l. c. c. 2. C. Quæsiuit de verb. sig.*

10 Si sa-

10 Si sacerdos nó possit progredi, supplenda per alium quæ testabant.

* *Pet. à Sot. lect.* 1 *excommuni.*

11 Potest Præsbyter vnus partem vnam vngere; & alius aliam in necessitate.

* Eodem tempore *Tol. l.c.* quod in hoc Sacramento singulare est.

12 Pedes, aut renes vngere non est necesse; certe renes in fœminis omittendi. Nec manuum vnctio quibusdam videtur necessaria, saltem quoad validitatem, videtur sufficere vnam manum, aut vnum oculũ vngere: & itidé de reliquis membrorum partibus: sequendus tamẽ vsus receptus.

* *Sot. l.4. q.2 art.3. Corona l.c. nu 9.* (Seruandus tamen mos cuiusq; loci) *Val. t.1. q.p.2. D. Tho. q.3 2. ar.6. l.2. Tol. l.2. c.3. Angl. Vasq. l.1. n.30.* {Vnam} Conc. Florent. septem partes enumerat, non quod omnes sint necessariæ; sed explicat vsum aliquarum ecclesiarum. *Bellar. l.1. c.10. Vasq. l.c. nu.30.*

13 Mutilati in partibus proximis vngendi, & cæcus in oculis, ob concupiscentiam.

* *D. Th. q. 12. l. c. Val. l. c. q. p. 2. Sot. l. c. q. 2. art. 3. Pet. Sot. lect. 1. cit. Vigual. num. 31.*

14 Ad singulas vnctiones adhibenda stupa noua, postea comburenda. Sufficit verò verba proferre paulò ante vnctionem, aut post, vt in Baptismo, & Confirmatione.

* Sufficit} *Tol. l. c. c. 3. Corona l. c. numero 21.*

15 In dubio an viuat ægrotus, danda sub cõditione, si nõ est mortuus.

* *Fum. Vnct. 7. Vict. nu. 221. Nau. l. c. nu. 13. Vigual. l. c. nu. 29.*

16 Effectus eius est remissio peccatorum venialium (sed & mortalia remittit, faciendo de attrito cõtritum) & sanitas animæ ad malum pronæ, & pigræ ad bonum, eiusque spiritualis recreatio, & roboratio: & interdum etiam corporis sanitas.

* De attrito} *Nau. l. c. nu. 13. Sot. l. c.* {Sanitas} vbi animæ saluti expedierit

dicerit *Trid. sess. 14. c. 2. de extr. vnct. & innuit can. 2. Episcopus Scalensis de extr. vnct.*

Non placet *D. Th. q. 30. art. 1. l. c.* eorum sententia, qui putant hoc sacramentum institutum ad venialia delenda: quæ tamen tollit, nisi obex ponatur. Quomodo autem intelligendus sit Catech. Rom. id docens, explicat *Val. l. c. q. p. 2.*

Addit. Ictus à vipera, peste, vel veneno mox perituru[illegible]oteſt, licet in lecto non decum[illegible]

Quinque sensuum organa necessitate sacramenti vngenda, *Sot. l. c. Val. l. c. q. p. 2.* quinquies forma repetita. *Bellarm. l. c. c. 10. Angles. Tol. Corona l. c. numer. 9.*

Si ægrotans in extrema solum vnctione, peccati mortalis obicē tollat, consequitur gratiam. *Sot. l. c.* in extrema enim sequitur effectus Sacramēti *Val. l. c. Suarez. d. 43. sect. 3.*

Si capite plectendus, nauigaturus, bellum initurus inungatur, non perficitur Sacramentum: quia infir-

morum Sacramentũ est. *Sot. l. c. ar 1.*

Gratiam gratum facientem confert extrema vnctio, recreat, sanatque mentem, peccatorũ reliquias auferens, difficultatem scilicet ad bonum, & propensionem ad malũ. *Val. l. c. q. 2. p. 3. ex D. Tho. l. c. q. 30.*

Sacerdotes non in palma, sed in Superiori manus parte inunguntur *Viual. l. c. num. 32.*

Oleum rosaceum, aut violaceum, &c. si olei formam amisit; ob violarum, rosarum vemistionem, nõ potest esse aptum ad Sacramentum. *Corona. p. 4. num. 7. l. 8.*

Mulieri ex partu vitæ periculum patienti dandam extremam vnct. putat *Viual. l. c. num. 23.* licet id vetet Synod. Medio. 4. p. 2.

Falsarius, vide excommunicatio Bullæ Cœnæ Domini.

1 FAlsare monetam crimẽ est læsæ maiestatis: falsa autem dicitur, facta sine legitima auctoritate, materia, aut pondere, aut signo condere

dere autem exuberantē monetam, falsare non est, etsi peccatum est: est vero falsarius, qui iustum pondus minuit.

* De Falsarijs l *opez p.2 c.43.* De eorum peccatis *Nau.c.17.n.167.*

Falsa} *Nau.l.c. nu.167. vide Syl. Falsarius.7.8.*

Peccatum} cum onere restituendi. *Nau.l.c.n.178. Syl. Falsarius nu.10.11. Fum.16.*

Addit} Falsans Pōtificias literas est excommunicatus Papali. *ca. Ad falsariorum de crim.fal. Nau.l.c.n.169. Fum.excom.nu.12. Lop.l.c.*

Qui sciens falsis nummis, ponderibus, scripturis vtitur, mortifere peccat cum onere restituēdi. *Nau. Lopez. l.c.*

2 Non licet amissæ scripturæ de hæreditate, aut nobilitate, aliam similem facere, etiamsi nulli fiat iniuria, sicut neq; licet conuento super mutuo, quod iam solverit, falsum solutionis instrumentum producere. *Coua.lib.1.var.resol.c.2.num.3.*

Fama, vide Dominium, Infamia.

1 FAma dicitur vox communis maioris partis vicinię, ex probabili ſuſpicione orta.

* Vide *Syl. verſ. Fama. nu.* 1.

2 Ad famam probandam ſufficiunt duo teſtes.

* *Syl. l. c. nu.* 2. *Nau. in rubr. de iudi. num.* 52. ait duos teſtes, reddita ratione deponẽtes, ſe à maiori parte populi audiuiſſe, legitimè famam probare.

Familia.

1 FAmilia dicitur vſque ad quartum gradum: itaque omnes etiam gradus quarti, dicũtur familiares, itemque omnes famuli, etiam extra domum habitantes.

* *Syl. Famil.* 1. 2. *&* *verſ. Familiares*

2 Familia Epiſcopi gaudet priuilegio Fori, non autem familia Eccleſiæ.

* *Abb. in c. Nullus nu.* 6. *de foro compet. Vide c. fi. de off. Archid. Ang. Fam.* 6.

Famu-

Famulus, vide Conductor, Dominus, Seruus.

Festum, vide Ieiunium, Missa.

1 FEstum potest Princeps, & Ciuitas indicere, sed sine obligatione Missam audiendi.

* Vide *Nau. c. 13. Tol. l. 4. c. 24 Lopez p. 1. c. 52. Sylu. verſ. Dominica.*

Vide *Abb. in c. Quoniam, de Feriis num. 2.*

2 Festum ab Episcopo indictum nō obligat, si Populus ex causa rationabili non acceptat. *Vide Armil. verſ. Festum num. 5. cum Pan.* Quod si receptū est, debent seruare etiā Religiosi exēpti. Nō potest autē ipse indicere sine Cleri, aut Capituli consensu. *Vide c. Conqueſtus, de Feriis.*

3 Ad festa maiorum voto, aut iuramento recepta tenetur quidem Populus, sed non sub obligatione voti, aut iuramenti; est enim hæc personalis.

* Si centum ab hinc annis processit, *Nauar. 12. num. 76.*

4 Non potest Episcopus prohibere aliòqui in festo licita, causa necessitatis, aut pietatis: quod si sub excommunicatione prohibeat, nulla est excommunicatio, *secundum Nauar. c. 12. num. 15.*

* *Lopez l. c. vol. 5.*

5 In festo licet docere, piscari moderatè, aut certum genus piscium, quod certis tantum diebus aduenit; venari, etiam lucri causa, & secundum quosdam, libros ob lucrum describere, vel pingere aliquid: sed alij negant forté probabilius. Licet quidé exemplum aliquod delineare, quod vulgo dicitur *Retirar*, (vt fit passim, etiá Romæ) & acupingere linteū, quòd vulgo *Recamar*, discendi causa; & præliari, & vendere illo die necessaria, & iter agere, etiá comitantibus mulis onustis supellectili, concedente id consuetudine; & Aduocatum, vel Procuratorem suum officium facere apud partem, vel Iudicem, modo ne procedatur ad actum iudicialem, nisi causa pietatis,

taris, aut necessitatis; & mulionem iter cæptum continuare. Molendina, & nundinas excusat consuetudo, pistores necessitas: quæ commodè præueniri, aut differri non possunt. *Syl. V. Dominica n. 6.*

* Vide *Lopez, Num. Tol. Ia. Syl l. q. 5.* dicit esse mor. pec. si venatio fiat ob lucrum contra *Nau. Lc. nu. 1.* vel si missa non audiatur, quod etiã placet *Nau. Lc.*

Negãt} *Nau. l. n. 14* {Rectatur} *Syl. lc.* {Onustis} *Nau. l. nu. 6.* {Aduocatum} *Nau. l. c. nu. 12.* {Pietatis} *Nau. num. 13.*} Molendina} si non requirunt magnam occupationem *Nau. l. c. num. 9.* {Nundinas} *Nau. num. 8.* dum missa audiatur.

6 Excusat à festi obseruatione metus iustus, necessitas, pietas, vtilitas publica, vitatio dãni corporis, vel animæ, (itaque comitantur puellæ [illegible] ad vitandum eorum) dispensatio Episcopi, vel Rectoris, vbi is solet dispensare [illegible]

* Vide *Nau. & Syl. l. c.* {Bullæ}

Syl.l.c.vers.4.

7 Excusat vxorem viri, & filium patris, & seruum, vel famulum domini coactio.

* *Nau.l.1.nu.7.* sed si cogerentur in Festorum, Ecclesiæque contemptum, moriẽdum potius esset. *Nau. Lopez.l c.*

8 Audita Missa, potest quis ad locum, vibi non est festum, ire causa laborandi, ex loco vbi festum est.

* *Nau.l.c.num.5 in fi.*

9 Circa festi principium, & finem seruanda recepta consuetudo: vbi autem à vespere incipit, excusantur barbitonsores in vigilia laborantes concessione Eugenij. IV. *secundum Nauar.*

Feudum, vide Pignus.

1 FEudo amisso non per mortem, amittuntur fructus pendentes, si verò per mortem, post Kalendas quidem Maij, quæ ad finem Augusti fructus pertinent ad heredes, at anteriores ad Dominum.

2 Non potest quis priuari feudo à Principe sine causa.

3 Feudales consuetudines ligat etiam Ecclesiasticos, & Ecclesiam.

4 Non solet succedere in feudo fœmina, nec ascendentes, nec monasterium.

* Vide *Syl. Feudum nu.* 10. si feudum ad nullũ seruitium datum sit, si sit fœmineum, fœmina succedit. *Syl. 16. num. 7.*

5 Vassallus vassalli tui non est tuus vassallus.

* *Syl. l. c. nu.* 16.

Monachus non succedit in feudum. *Iason in l. De quibus. ff. de legibus. num.* 38.

Fictio, vide Mendacium.

Fides, vide Discere, Docere.

1 NEcesse esse explicitè credere fidei mysteria, quæ publicè in Ecclesia celebrantur, sentiunt multi cum D. Thom. alij excusari multos ignorantia ab explicita cognitione Trinitatis, & Incarnationis,

tionis, præsertim cum deest, qui doceat, quam opinionem, etsi adhuc solebam improbare, nunc non ausim. Quid enim? dicemus ne perire infinitam Christianorũ, alioqui bonorum, multitudinem, qui de mysterio etiam Trinitatis, & Incarnationis, vix quidquam rectè norunt, imó peruersè sentiunt, si interroges? Potiùs crediderim cõdemnari istorum Pastores, ob negligẽtiã docẽdi.

* Explicite} *Tol.l.4.c.2.num.10.* vt mysteria Incarnationis, Passionis &c. *D.Tho.2.2.q.2.art.7.Fu.V.credere Syl.V Fides, n.6. Nau.c.11.n.21*

Non ausim} ita fere *Medina lib.1. c.14.§ 3 pag.64. Rosel. apud Syl.l.c.* satis esse ait credere Deum bonis præmia, malis pœnas daturũ; & credere quidquid Ecclesia credit: Hanc singularem sententiam improbat *Syl.ibid. Azorius l.8.c.6.q.1. Bonnes. 2.2.q.2.art.8.vol.4.21. erroneam vocat, Val.t.3.col.318.d.q.1.p.4.* cum communi reijcit, putans, omnes rudiores, etiam debere explicitè credere

dere eos omnes articulos Humanitatis Christi, quos publico ritu Ecclesia celebrat. Imò *D. Thom. Alex Sent. Gab. Med. Adrian.* docent, omnes articulos ab omnibus explicitè credendos: & *Bannes. l. c.* diuino, & Ecclesiastico præcepto teneri omnes, ait, ad credendos explicitè fidei articulos, tria sacramenta Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ, cum suscipienda sunt, decem Dei præcepta, & quòd Deum orandus est.

2 Negligentiâ docendi filios Symbolum fidei, & Dei præcepta. & Pater noster, mortalem ait Nau. item-q; ea discendi negligentiam. Quod vt non improbo, ita illam probo sententiam, sufficere ex istis scire substantiam, etiamsi verba præcisè non intelligantur.

* Vide *Sot. l. 10. q. 1. art. 3.* docentem fidelem debere scire, Quid credendum, agendum, petendum. *Nau. c. 11. n. 22.* & *cas. l. 10 de pœn. & remiss.* docentem debere vnumquemque sub m. p. scire symbolum fidei, &

Ecclesiæ

Ecclesiæ præcepta, & necessaria ad statum, vide etiam *Tol. l. 3. c. 17. n. 9.*

Substantiâ} *Lopez P. 1. c. 41. Val. l. c. P. 4. in fin. Azor. l. c. q. 5. ex Gab. 3.*

3 Prohibitum laico, sub Excommunicationis ferendæ pœna, disputare de fide *c. 1 Iubemde hæret.* quam prohibitionem si sciens contra faciat, peccabit mortaliter.

* *Syl. Disputatio nu. 2.*

4 Fidem tenetur quis etiam cum periculo vitæ, coram infideli Tyranno confiteri, cum id postulat Dei honor, aut proximi salus, aut alioqui scandalum sequitur.

* Vide *Tol. l. c. nu. 2. Syl. Fides n. 8. Bannes l. c. q. 3. ar. 1. Cajet. 16. cum D. Th.* Quomodo externa fides ad salutē necessaria sit *Val. l. c. q. 3. P. 2.*

5 Habitum fidelis exuere, & induere infidelis, modo non sit sectæ protestatiuus, & absit scandalū, interdum ex causa licet; nec enim qui se ita induit, infidelitatem profitetur, cū ex alijs multis causis soleat fieri.

*. De hac re fusè *Bannes l. c. &*

Val.

Val.col.339.

Vti mutata veste sectæ infidelium authori honorem exhibente, m.p. putat *Bannes l.c.* communis sententia est, p.m. esse inter infideles vti vestibus, quibus soli vtuntur infideles, (non autem communibus) sed id durum sibi visum semper scribit *Tol.l.4.c.2.n.7.& Azor.l.8.c.27.q.4*

6 Fidei professionem publicè facere debent assumpti ad dignitatem in Cathedrali, vel Canonicatū: vel ad curam animarū, etiam Religiosorum, & Magistri. *Conc.Trid.sess. 25.c.12.de refor.& Pius IV.*

*Quod ni faciant intra duos menses, à die captæ possessionis, non faciunt fructus suos, nec illis suffragatur possessio. *Trid.sess.24.c.de reform.* Elapsis quoque duobus mensibus, adhuc tenentur eam facere. *Nau.consil.4.de sum.Trinit.*

Fideiussio, vide mutuum.

1 POtest pro fideiussione aliquid pretij accipi, etiam si nullum timeatur

timeatur periculum; est enim ex se pretio æstimabilis.

* De fideiussore. *P. N. l. 3. c. 4. à n. 146. Garzias c. 38. Lopez. l. 2 de cons. c. 16. 17.*

De vsura, quæ contingere potest in fideiussione *Mol. d. 329.*

* *Sot. l 6. q. 1. art. 2. col. 10. P. N. l. 4. cap. 2. nu. 114.* eadem est ratio de assecuratore. ibid. *Syl. Fideiuſſor. n. 14. Conar. l. 5. var. resol. c. 2. num. 6.* In arbitrando pretio consideranda debiti quantitas, periculumque *Mol. l. c.*

2 Pro fideiussione Prælati non tenetur suc cessor, sicut neque tenetur in alijs contractib. quos prædecessor fecit nomine proprio; secus si contraxit nomine Ecclesiæ, & eius, non suam rem agens. *Conar. lib 2. var. resol. c. 15. num. 6. Mol. de contract. disp. 492.*

3 Tenetur debitor de omni damno sua culpa accidente fideiussori, de quo tamen vide C V L P A.

* *Fum. l. c. 12.*

4 Fide-

4 Fideiubens simpliciter, non tenetur ad interesse, nec ad debiti augmentum. *Syl.l.c.* 11.

5 Fideiussor, vsque ad certum tempus debiti soluendi, si id à creditore debitori prorogetur, non tenetur ille postea, nisi in id de nouo consenserit.

* *Syl.l.c.*12. *Fú.*14. *P.N.l.c.c.*4 *n.*160

6 Non tenet fideiussio accessoria contractui inualido, vt minoris, qui se non potest obligare. Quidam tamẽ tenere dicunt si quis se pro minori obligauit.

7 Fideiussio eius, qui est sub alterius potestate, communiter non valet. Nec Clericꝰ, nisi in necessitate, debet pro laico fideiubere.

* *Syl.l.c* 4. *Fum.*2 3.4. {Nec} *Syl.l.c.*3. Pro Ecclesia, aut Clerico potest. *Syl.l.c.*

8 Promittens aliquem præsentare, si is ob crimen capitale postea commissum, sine illius culpa lata, fugiat, non tenetur.

* *Syl.l.c.num* 6.

Addit.

Addit.} Fideiussorem teneri soluere debita, antequam à Iudice cogatur, alij aiunt, alij negant, vide *P.N. l.s.c.4.num.150.151.*

Creditor potest accipere moderatum pretium; vt ab obligatione fideiussorem liberet. *Mol.l.c.*

Mutuare cum pacto, vt fideiussor sit promutuante, vsura est. *Mol.l.c.*

De contractu assecurationis *Garzias l.s.de contract.c.39. Lopez.l.c.*

Fideicommissum.

1 FIdeicommmisso subiecta possunt alienari causa dotis, etiã post fideicomissum promisse, & alimentorum.

Filius, vide Dispensatio, Donatio, Hæreditas, Parentes, Peculium.

1 FIlius familias dicitur, qui est in potestate patris, aut aui, vel proaui, &c.

* De peccatis filiorum erga parentes. *Nau.c.14.n.11. Tol.l.5.c.1.*

De

De pietate in parentes *Lopez. p.* 1. c. 53 54.

2 Supremus ascendentiũ habet omnes descendentes in potestate: quo mortuo manent in potestate sequentis.

3 Fœminæ non habent filios in potestate, nec eius ascendentes.

4 Legitimus filius dicitur, qui lege probatus, vt adoptatus.

5 Legitimus naturalis, qui ex legitimo matrimonio.

6 Naturalis, qui ex copula, nec approbata, nec reprobata Iure Ciuili.

7 Spurius, qui ex reprobata, vt ex consanguinea, aut adultera, aut vulgo conceptus, qui patrẽ non potest monstrare: vel ex Religioso, aut Clerico in sacris. Qui autem est ex soluta, & coniugato non dicitur Spurius.

8 Expositus, si facta diligentia nihil reperitur, præsumitur legitimus, in dubio autem dicũt quidam posse Episcopum dispensare, scilicet quantum ad Ecclesiastica.

* Vide

* Vide *Maiol. de irregul. l. 1. c. 11. Vinal de irreg. num. 120.*

Episcopum } *Couar. in Clem. Si furiosus. 1. p. num. 9. Vinal. l. c.*

9 Episcopus potest legitimare subditum, quantum ad Ordines minores, & beneficium sine cura, & dignitate: censetur autem dispensare, si scienter ordinet, eritque talis, etiã quantũm ad secularia nulli præiudicantia, legitimatus in terris Papæ.

10 Legitimatus à Papa quantum ad spiritualia, est etiam quantum ad temporalia vbique secundum quosdam. *Vide C. 3. Qui filij sint legitimi.* Certe ex causa potest etiam quãtum ad temporalia vbique, si velit: etsi quidam negent.

* Papa potest Regi subiectum graui de causa ad temporalia legitimare. *Cou. Epit. 2. p. c. § 8. num. 16.*

11 Legitimatus à Principe nõ ideo est legitimatus, quantum ad Ecclesiam. *Vide glo. dict. 101. Perusin.*

Couar. l. c. nu. 18. & si sit Clerici filius potest á Principe legitimari;

vt

vt posſit esſe hæres, in bonis etiam ex reditibus Ecclesiæ acquisitis. *Couar. l. c. nu. 19. Banner præamb. ad q. 62. 2. 2. q. pag. 97.*

12 Legitimatio valet etiam in alio regno, vbi nulli fit præiudicium.

* Vide *Cou. l. c. nu. 14. 15.*

13 Legitimare potest, qui non habet Superiorem in temporalibus, tamen spurium solus Papa, aut Imperator legitimat. * *Cou. l. c.*

14 Pius IV. reuocauit facultates legitimandi spurios in præiudicium aliorum.

15 Nō præsumitur legitimans velle alteri præiudicare.

16 Non legitimus nō habet patris nobilitatem. * *Mol. d. 170.*

17 Naturalis, etiam spurius efficitur legitimus, per parentum matrimonium sequens, etiam solum ratum, si tempore, quo conceptus, aut natus est, poterat inter illos esſe matrimonium, & venit etiam nomine legitimi nati. * *Cou. l. c. §. 2. nu. 1. 2.*

18 Natus ex matrimonio nullo,

sed contracto, bona alterius saltem coniugis fide, in facie Ecclesiæ est legitimus: item qui ex illegitimo matrimonio, sed postea per dispensationem approbato; item cum parentes falso, sed bona fide, putant secum legitime dispensatum.

* *C. Referente. Qui filij sint legitimi Couar. l. c. num. 16. ita etiam Naua. lib. 4. conf. 2. Qui filij sint legit. Ledes. de mat. q. 45. art. 4. pag. 175. ex cap. Perlatum Qui filij sint.*

19 Etiam putatiuum matrimoniū, id est, quod ab alijs putatur legitimum, intercueniente bona fide saltem vnius cōiugis, facit prolem antea susceptam legitimam: vt si quis contrahat cum sanguinea, ex qua prolem antea susceperat. * *Couar. l. c. numer. 17.*

20 Filius naturalis non dicitur esse sub patris potestate. Quidam tamen id de patre concedunt, de ascendentibus negant.

21 Filium esse aliquem probat sola fama, nisi contrarium constet. * *Fē. vers.*

vers. Filius num. 17.

22 Filiorum nomine non veniunt nepotes in materia odiosa, veniunt autem naturales (non autem spurij) cum tractatur de filiitate, aut eadē ratio est, quæ de legitimis.

* *Vide Mol. nu. 220. col 9.*

23 Patria potestas non tollitur per Ordinem sacrum, etsi quidam id negent: tollitur verò per Episcopatum, & Cardinalatum, & per professionem patris, aut filij, & alicubi per filij matrimonium, & si pater sit perpetuò exul, vel hæreticus, etiam occultus, aut scienter contrahat incestas nuptias, aut sit captus bello iusto, aut seruus sit.

* Ordinem} *Conar. c. Tua nos, de testam. nu. 5.* {Negent} *Fu. Patria. potestas, Sylu ibid* Professionem Patris} *Syl. Fum. l. c* {Filij} *Fu. l. c. Hæc omnia fusè Mol. d.* 28.

24 Emancipatio fit coram iudice, potest autem fieri per Procuratorem.

* *Syl. emancipatio. 2. Fu. 4. Mol. l. c.*

25 Emãcipatus reuocatur in patriã potestatem ob alimenta patri negata.

** Syl.l.c 4 Fu.5.Mol l.c.

26 Supremus ascendentium potest vnum descendentium emancipare, alijs relictis.

27 Emancipato patre, sub eius potestate est filius, quẽ postea gignit.

28 Filius præsumitur emancipatus; si per decennium seorsumá patre, id ferẽte, negotietur tanquam emancipatus.

29 Filij emancipati, viuente matre, post eius mortem habebunt vsumfructum in media parte bonorum eius, in altera autem pater.

30 Spurius relicta à patre potest tenere vsq; ad condemnationem Iudicis. Quidam tamen aiunt, legatũ ad alimenta, vel dotem, posse quidem tenere, sed non alia, nec ex testamento, nec ab intestato, nec ex contractu inter viuos. Mihi tamen prior opinio magis placet.

* Syl.q.5.art.1.

Ali-

Alimenta Spurio filio Pater relinquere potest ad hæredes transitura, *Cou. Epit. p. 2 c. 8 §. 6. num. 15. Vide Alimenta 4.*

Ex testamento } *Cou. l. c. 6. §. 8. n. 16 & in reg. Peccatū 2 p. c. 6. § 8. n. 10. Salon. 2. 2. q. art. 5. de dominio, Ban. præamb. ad q. 62. 2. 2. Mol. 169.*

31, Filius nō succedit patri in dignitate obtēta post suam natiuitatem.

32 Filius potest accusare patrem de hæresi, vel proditione.

* Vide *Mol d. 176. col. 12. Tol. l c. cap. 1. n. 10. vide Halens. 3. p. q. 33 in 4. art. 2. Nau. cap. 14. num. 12.*

32 Filius in ætate imperfecta datur parenti fideli, in perfecta autem sequitur ipse vtrum parētum maluerit. *Vide de conuers. Infidel c. 2.*

34 Parentibus non obedire in rebus honestis ex contemptu, aut alioqui in re magni momenti, ad ipsorum potestatem pertinente, mortale est. Putant & quidam mortale esse, si contra eorum iustam voluntatem matrimonium contrahat sine

causa iusta. Alij id negant, si absit scandalum, aut grauis aliqua necessitas.

* Vide *Sot. d.29. q 1.art.4. Salon. de iustit.q.art 5. Mol d.176. Cordu. casu 171. Nauar.14.d.15.* {Negát} *Vict nu.269.*

35 In extrema necessitate postponendos esse filios vxori, quidam volunt. *Vide Tho.2.2.q.26.art.11.* * *Lopez p.1.cap.53.*

Addit} pius V. 1571. kal. Febr. reuocauit facultates testandi, & disponendi de rebus ecclesiasticis in illegitimos. *vide Nau. de spol. Cler. §. 19.*

Incapaces, etiam illegitimi, in locis acquisitis montis S. Ioannis non vacabilis succedere possunt: non tamen illegitimi in locis emptis, fructibus, pensionibus, alijs ve rebus ecclesiasticis. Ex Bulla Clem. VIII. Ad Apostolicæ, anno 4 Kalen. Decemb. lata. Succedunt autem in locis Montis Neptuni erecti. 1594. 8. Id. Octob.

Fiscus

Fiscus, vide Hæreditas, Testamentum.

1 NOn succedit Fiscus in prohibitis alienari.

* Hæretici bona post eius mortem hæredi auferri, & fisco adscribi possunt ante præscriptionem. *Azor l. 5. c. 7. in fine.*

Vide *Mol. d.* 186. *col.* 1. *Nau. cons.* 5. *de accusat.*

2 Confiscari non possunt bona delinquentis, etiam hæretici notorij, nisi post sententiam Iudicis.* Vide *Azor. l. 5. c. 7. q. 3.*

3 Ad fiscum transeunt bona cum onerib⁹: itaq; tenetur soluere debita

4 Etiam si lex dicat, vt quis teneatur statim bona dare Fisco, non tenetur ante sententiam Iudicis.

* Fiscus enim ante condemnationem ius non habet. *Sot. l. 4. q. 5. art. 1. col. 10. Mol d. 73.* vbi de tempore, quo præscribitur aduersus fiscum. *Azor. l. c. contra Alph. Cast.* sũt enim duę aliæ de hac re sententiæ, Vide

Azor. Carbo. de legibus l. 8. d. 9. posit. 8
5 In dubio tenendum contra Fiscū.

Fœmina.

1 FOEmina non potest publicè predicare, nisi ex Papæ licētia. * *Cap. Nouo, de pœnit. & rem. s. 3. dist. mulier.* in capitulo, & claustro potest. *Sylu. Fœmina, nu. 3.* Neque docere potest. *Caiet. verſ. mulier. Sylu. l. c.*

2 Nec vti habitu virili, etiam ob continentiam Vide *Conc. Conq. c 13*

* *Caie l. c.* Interdum tamen, ob honestam delectationem potest vti. *Nau c. 23. nu. 22 ex D. Tho.*

3 Nec esse testis in testamento solemni extra terras Ecclesiæ (vbi verò solemnitas non requiritur, vt tempore pestis, potest) nec in causa criminali, nisi hæresis, aut læsæ maiestatis, aut simoniæ, aut cum aliter veritas sciri nō potest, aut cum proceditur via inquisitionis.

* Vide *Sylu. Testis. nu. 1.* Ad pias causas admittitur *Couar. c. Relatum 2 num. 5. de testam.* & in crimin alibus

bus iure ciuili, in contractibus, & alijs actibus, *Couar. l. c.*

4 Nec pro debito incarcerari, nec cogi accusare, aut testificari, nisi in certis casibus, vt in causa criminali.

* Vide *Syl. Fœmina. nu. 3. Couar. l. c. 1. var. resol. num. 3.*

5 Potest post partum, vel Ecclesiam adire ex deuotione, vel se domi cõtinere ex reuerentia.

Fructus, vide Beneficium.

FVGA.

1 FVgere non dicitur, qui ad Superiorem vadit.

Furtum, vide Debitum, Eleemosyna, Inuentum.

1 EXcusari à peccato furtum, ob grauissimam necessitatẽ, probabiliter quidam dicunt: alij ob solam extremam volunt, idque modo rei dominus non sit in eadem

dem neceſsitate. *Aug. lib. de menda. cio cap. 7 & 12.* ob nullam excuſat. Ego cũ illis ſentio, qui à diuite, qui tenetur huic pauperi ſubuenire, aiunt licere eam rem clam accipere.

* De furto *Salon q. 66. Nau. c. 17. d num. 1. D. Tho. 2. 2. q. 66. art. 3. 4. Val. t. 3. d. 5. q. 10. p. 4. 5. Lopez. p. 1. c. 92. 93. Sot. l. 5. q. 3. art. 1. 2. 3. 4. Io. Med. de reſt. q. 4 Tol. l. 5. c. 16.*

Tol. l. cap. 15. nu. 5. {Ego} *Nau. cap. 17. nu. 118. Io. Med. c de eleemoſ. q. 3. & de reſt. q. 3. cauſa. 1.* imó tu, ſi nequeas opem ferre extremé egenti, potes à diuite rapere, vt ei ſuccurras. *Nau. Med. l. c.*

2 Excómunicatio lata ob furtum, intelligitur ſi ex ſe ſit mortale peccatum, ſcilicet rei notabilis, non autem ſi per accidens, ſ vt quia graue damnum dedit, aut moleſtiam.

* *Nau l. c. nu. 3. Tol. l. 1. c. 6. nu. 13.*

3 Non eſt mortale clam ab eo accipere, qui daret, ſi peteretur, etiam ſi clam accipi nolit; nec oportet reſtituere. * *Nau. l. c. nu. 38.*

4 Clam

4 Clam à viro, aut patre rem non magnam accipere, non est furtum; quod si sit notabilis, restituēda.

* Syl. *Furtum.nu.* 15.

5 Si accepisti, quod dubitas an tuū esset, debere te restituere, quidam aiunt, alij negant, quod indubio melior possidentis conditio: quæ opinio locum nō habet quando res iam erat in alterius possessione.

* *Lege Nauā.c.num.* 117.

6 Qui damnum nullum dedit rem alienam accipiens, quia ea dominus nōvtebatur, nō tenetur restituere, si nulli est domino vsui futura.

7 Ex monte alieno ligna tollens, aut necessitate vrgente, aut parum damni dādo, nō tenetur restituere.

* *Tol.l.5.c.20.num. 2.ex Sot. Lege Mol.d.58.*

8 Qui per vices pauca alicui furatur, cum ventum est ad notabilem summam, tenetur ei restituere, etsi quidā id probabiliter negant: quādo non fit ex intentione furandi totam summam.

* *Lopez p.1.c.93.sum Soto,& Met.*

Vide de hac re *Couar.l.1.var.c.3.num.11. Arag. q.66.art.6.Ioann. Medin.q.10 de restit. Corona.p.1.c.1.num.27.* furantem sæpè minima mortiferé peccare, dicit. *Nau.l.c.num.139.* negat, nisi cupiat magna surripere; teneri tamen restituere dicit, cum ad notabilem quantitatem peruenerit.vide *Tol.l.c.c.16.n.5.& Sot.l.c.q.art.3.ad.3.*

9 Qui per vim rapuit, tenetur etiã pro iniuria satisfacere. * *Nau.l.c.nu.95. D.Tho.*

10 Si oblatam rem á furè domino is noluit accipere,ei perit,si sine furis culpa perit.

* *Syl furtum 16.*

11 Acceptum à fure contractu oneroso,sufficit ei restituere,aut cui ille voluerit;etsi quidam velint, debere domino proprio restitui.

*Sufficit ei} *Syl.Rest 3.q.5.Halensis 4.p.q.86.num.3.Vict.est.á Salon.l.c.art.5.contr.1.putante sententiam hanc probabiliorem Tol.l.c.cap.17.in fine*

fine. {Etsi quidã} *Conar. Reg. Peccatum 3. p. num. 3. Io. Med. C. de rest. q. 10. citati à Salon. distinguente l. c.*

12 Si quod filius furatus est, expendat in vtilitatem patris, potest de patris bonis restituere, itidemq; vxor de bonis viri.

* Vt si sibi honestas vestes emat. *Syl. l. c. 17.* si malè erogauit, non potest, nisi habeat paraphernalia, vel peculiũ castrense, aut quasi. *ibidem.*

13 Re deteriorata, tenetur fur ad æstimationem eam, in qua dominus ea fuerat vsurus: pereunte verò dabit eius pretium, deductis ijs, quæ expendit in eã cũ domini volũtate.

* Vide *Syl. Rest. 3. §. 9. & l. c. num. 16. Tol. l. c. cap. 17.*

Quæ quantitas furti m. p. constituat; iudicabit vir prudens.

Quæ domino rei notabile damnum simpliciter inferre potest, mortalis est. *Corona l. c. num. 18.*

Magnas diuitias possidenti tres argenteos auferre non erit m. pecc. *Sot l. c. Nau. l. c. nu. 3. Cork. 16.*

Insigni Principi, aut Regi duos, aut tres aureos surripere erit m. p. vnum autem, veniale. *Ibidem.*

Viro neque diuiti, neque pauperi admodum, argenteum, vel iulium, vt vocant, furari, regulariter erit m.p. quod tamen non esse indiuisibiliter intelligendum vir prudens videbit. *ib. vide Na. Araz q. 66. ar. 6.* putat quinque, aut quatuor argēteos in communibus personis, ex natura rei, sufficere ad mort. pec.

GABELLA, VIDE CLERICVS Excommunicatio Bullæ Cœnæ.

1 GAbellam potest imponere, qui Superiorem non habet in temporalibus, & cui ipse id concesserit, vel consuetudo præscripta. **Syl. Gabella 3. n. 1. Val. t. 3. d. 5. q. 6 p. 5. col p. Lope p. 2. c. 36. Tol. l. 5. c. 37*

2 Potest Episcopus in Ecclesijs sibi pleno iure subiectis, cum Capituli consensu, ex causa tributum, seu pēsionem imponere.

3 Potest vrgente necessitate dominus

nus temporalis, vel communitas imponere talliam, seu tributum: nó enim id prohibitũ, sed gabella ordinaria populum grauans.

* Vide *Syl.l.c.*1.n.4 *Fum.eo.nu.*11.

4 Nouæ gabellæ non obligant secundum quosdam, nisi constet legitimè impositas. *Caie.* 5 *Vectigalia iniqua.* Alij in dubio volunt gabellas censeri iustas; præsumendum.n. pro Principe.

* *Fu.l.c.nu.*18. *Arag.q*62.*art*3. *pag.*161. *Gab.*4.*d.*15.*q.*5. *Io. Med.q.* 13. in dubio enim melior est conditio possidentis.

Si gabella autem sit antiqua soluenda in dubio; Rex enim est in possessione. *Castro de lege penul.c.* 10. *Arag.l.c.*

Alij } *Val.l.c. in fine ex Sot. l.*4.*q.* 6.*art.*4 *Tol.l* 5.*cap.*75.

5 Quæ verò imponuntur pro rebus delatis ad proprium vsum, communiter habentur iniquę. *Syl.* 5.*Gab. n.*11. & *Caiet.* vbi sup. etsi quidã id negent, si iusta causa imponãtur. itẽ

quæ

quæ pro priuata Principis vtilitate, & non pro communi Reip. aut quæ, cessante causa, ob quam sunt impositæ, nec alia iusta de nouo emergéte, exiguntur, aut maiores quàm causa postulat, aut quibus alij plus quam alij indebitè grauantur.

* Habentur} *Caiet. Ang. Pedagiū, & alij cæteri à Bela casu 13 p. 1. Tol. l. 5. c 74. 6.*

Negant} *Val. l. c. col. vlt.* Quando tributa ex alijs reb. non sunt satis, ex consuetudine exigi potest tributum huiusmodi. *Ant. 2. p. ti. 1. c. 14. Syl. l. c. 3. nu. 14. Lopez p. 2. c. 36.* quas tamen non soluentes nó damnaret *Nau c. 17. numer 203.*

Cessante} *Lopez l. c. c. 36. 37. Cord. casu 95. & 113.*

6 Gabellam absque vi, & fraude non soluere, aut etiam postea non restituere, non esse mortale docti viri asserunt. Ego id in totum affirmare non ausim: sed neque in dubio eos, qui prædicto modo non soluerunt, ad restitutionem obligarem.

rim. Communis quidem ſententia aſſerit, teneri ſubitos ſolucre iuſtas Gabellas, cui ſtãdũ; niſi in particulari cõſuetudo legitima aliud obtineat * *Angel. Pedagium. 6. Va.* pro hac ſententia citatus à *Cord. q. 95.*) *c. 23. á nu. 54. Beia, & ab eo citati l. c.*

Contraria ſententia eſt *Coua. reg. Peccatum p. 2. §. 5. Val. l. c. Syl. Lc. 3. 8. Io. Med. de reſt. q. 13. Sot. l. 4. q. 6. ar. 4. Carb. de legibus l. 8. di. 4. Bann. q. 62. art. dub. 3. Io. B. Cor. q 136. Cord. caſu 95. Lopez l. c. c. 36. Tol. l. 5. c. 73 num. 3. Arag l. c.*

7 Qui Rẽpubl. nouis tributis graũãt ſine eius neceſsitate, tenẽtur reſtituere, ſecũdũ. Nau. Væ Principib*.

8 Cum nimis durum eſt tributum, ſufficit ſoluere, ſi petatur. * *Vide Tol. l. c. numer. 4.*

9 Res empta tranſit cum onere gabellæ non ſolutæ.

10 Deputati ad exigẽdum, poſſunt diſsimulare cum pauperibus; quando non habent vnde ſoluant.

11 Deprehenſa res ante locũ, quem exi-

exigere non licet, non est confiscã-da: poterat enim, qui ferebant, pœnitere, & redire.

12 Gratia exemptionis ob numerum certum filiorum, durat, etiam mortuo aliquo illorum.

13 Clerici non tenentur ad Gabellam contractuum, nisi negotientur: nec de patrimonio suo.

14 Ecclesiæ prædiũ tenetur ad onus sibi perpetuò annexum, priusquam ad Ecclesiam veniret, nisi alicubi aliud sit in vsu, vt in Italia.

* *Val. l. c. Tol. l. c. 73. num. 7. Nau. c. 17. nu 103* {Vide} *Io. Med. q. 15. de v. R Arag l. c.*

Addit. } Gabella ex cõtractibus per dolum nullis debetur. *Mol. d. 352. numer. 12.*

15 Emptor rei Ecclesiasticæ debet Gabellam, & colonus rei Ecclesiasticæ soluit pro parte sua.

16 Exempta ab omni exactione Mendicãtiũ bona, coloni, arrendatarij, & negotiorum gestores. *Ex Pio Quinto.*

Gratia

Gratia, vide Delegatus, Dispensatio, Lex.

1 GRatia non expirat morte cõcedentis, nec ante certificationem de reuocatione.

* *Suarez c.3 d.36 sect.2.propè finẽ. Nau.cons.2 de off.Iud.deleg. vide c.si super gratia,de off.deleg.c.Si cui nulla de præb.lib.6.Nau.c. Platuit.de pœn d.6.numer.34.& 162.*{Certificationem}*Fum.verſ Gratia nu.6. Sanchez.li.1.de Mat.l.3.d.30.num. 11. Azor.l.5.c.3.q 6.vide Sayr.l.7. c.14.nu.7.de cenſu.*

2 Litteræ fidei publicæ, vulgo Saluus conductus, non expirant morte concedentis.

* *Vide Nau.l.c.*

3 Gratia, quam Papa facit, committendo tamen Episcopo examen, non expirat illo mortuo.

* *Fum.l.c.nu.5.vide Nau.l.c.*

4 Gratia eligendi Confessorem, aut absoluendi à casibus, vel dispẽsandi non expirat mortuo concedente.

* *Nau.*

* *Nau l.c.num.* 34 neque ſuſcipiẽdorum ordinum à quolibet Epiſcopo, *Card.in Clẽ.ſi de elect.q.6. Nau. ibid.& num.* 163.

5 Gratiam præcedentem ſequens excommunicatio non aufert.

6 Gratia non perit deficiente cauſa ex qua conceſſa, impetrata tamẽ ex falſa cauſa, nulla eſt.

7 Gratia, in qua dicitur, Donec voluero; vel, Donec aliter ordinauero; vel, Ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, durat mortuo concedente. Quod ſi dicat Papa, ad noſtrum beneplacitum, expirat eo mortuo, *c ſi gratiæ de reſcr.in 6.* & eſt cõmunis.

* Vide *Fum.l c.num.* 9.

8 Conceſſo aliquo, intelliguntur etiam conceſſa omnia, ſine quib. nõ poteſt commodè fieri.

* *L.pæn.ff.de vſufr. Nau.l.c.n.* 62.

9 Conceſsione generali non veniunt inſolita concedi, nec quæ quis probabiliter creditur non fuiſſe in ſpecie conceſſurus, niſi aliunde conſtet intentio concedentis, & quidem

beneſi-

beneficium Principis, nisi alteri id præiudicet; latissimè est interpretandum.

* In specie} *De reg iu. In generali l.6 Syl. concessum in fine. Fum. verf. gener. clauf.*

10 Omnis expressio falsi mouentis Principem ad gratiam concedendam, vitiat; non ita omnis taciturnitas veri; sed solum ea, qua tacetur verum, quod Iura iubent exprimi. *Vid: Nau. c. 22. num. 86.*

* Defectus causæ impulsiuæ (licet nonnulli contra) nõ vitiat gratiam, sed finalis: impulsiua est ea, quæ mouet ad facilius concedendum (quæ tamen si notabiliter moueret efficeret gratiam nullã, *Cous. l. c. n. 5.*) finalis, sine qua Princeps non concessisset, *Couar. li. 1 var. rel. c. 20.*

11 In priuilegio nomine marium comprehenduntur etiam fœminæ.

12 Papa non præsumitur concedere exorbitantia, nec velle derogare Iuri, aut præiudicare alicui, nisi exprimat.

*Gratia

* Gratia Principis intelligitur sine tertij præiudicio, alio saltem, quàm excepto. c. *Super eo. de off. deleg. Nau. consil. 2. de Iudic. num* 3.

13 Per constitutionem non derogatur viuæ vocis oraculis, aut priuilegijs, aut statutis, aut consuetudinib. nisi exprimantur nominatim, & speciatim, etiamsi dicat, Non obstantib. quibuscumque, &c. vt solet *vide glo Extra de off. deleg. Sedes Apostolica, & de rescr. c. 6. & 14.*

Priuilegium in dubio præsumitur nõ reuocatũ. *Vide gl.* 23. *q.* 2. *Priuil.*

15 Priuilegium, aut rescriptum posterius non tollit prius, nisi hoc expressè caueatur in eo, etiãsi dicat, Non obstantib. quibuscunque priuil. statutis, &c. *Vide de rescrip. lib. 6. c. 10. & gl. dict. 18 quoniam.* secus est de constitutione posteriori respectu prioris. *Vide ibid. de rescr. c. 1. 3. 6. & lib 6. de constit. c. 1.*

* *Vide Syl. Priuilegium. numer.* 10. *& Rescriptum num.* 7.

16 Rescriptum dicitur mandatum Prinici-

Principis, faciens ius ſpeciale in aliquo negotio; item commiſsio cauſæ alicuius, & priuilegium, ſeu gratia * *Syl.l.c.num.1.*

17 Lex reuocans priuilegium non valet ante promulgationē in Diœceſi.

18 Priuilegium extenditur ad caſus ſimiles.

* Latiſsimè enim interpretandum, vbi id verba permittunt. *Syl.l.c.nu. 3.Fum.numer.5.*

19 Priuilegium non tollit legem, aut conſuetudinem, aut ius priuati, niſi exprimat nominatim derogādo

* *Vide Iaſ.in l.Quomodo Principi. ff.de Conſtit.Princip.numer.16.rub. Gl.c.antepen.de cap.monach.lib.6.*

20 Priuilegia Mendicantium non reuocantur, niſi de illis fiat expreſſa mentio.

21 Gratia valet in conſcientia, etiā non expeditis litteris.

* *Vide Fum.verſ.Gratia.numer.3 verſ.Priuilegium.nume.10.Syl.eod numer.14.*

22 Gra-

22 Gratiam Papæ surreptio facit nullam, non autem gratiam Ordinarij: Quod intellige quoad pluralitatem beneficiorum; nec surreptio vitiat nisi id, cuius est causa: excusat autem à surreptione factũ ex ignorantia.

23 Impetratio gratiæ, vel beneficij pro aliquo, sine eius mandato, valida est.

24 Cum in priuilegio, vel commissione ponuntur multæ causæ, etiam copulatiuè sufficit vnam, quę potest illum effectum operari, esse veram.

25 Bulla contra data, aut promissa pro gratia, intelligitur de datis, aut promissis alioqui illicitis.

26 *Priuilegia Religiosorum, quæ abrogantur Sess. 25. c vlt. Trid. Concil.* intelliguntur quæ sunt contra Iura, de quibus agitur in præced. capitibus de Regularibus.

27 Quod quis potest ex priuilegio cõcesso dignitati, aut ex officio, potest alteri cõmittere. Talia sunt priuilegia concessa Prælatis Religionũ.

28 Priui-

28 Priuilegio dato á Papa non possunt Religiosi renunciare sine eius licentia.

29 Priuilegio sibi cum alijs communi non potest quis renunciare sine Superioris licentia.

* *Vide Fum. Priuilegium. num. 9. Syl. eodem num. 10. §. 8.*

30 Priuilegio tuo gaudet etiam socius tuus, si tibi alioqui est inutile.

* *Vide Syl. l. c. num. 6. Fum. nu. 12.*

GREX.

1 GRegem porcorum faciunt quatuor, aut quinque; ouium vero decem.

Gula, vide Comedere.

Habitus, vide Fides, Vestis.

Hæreditas, vide Alienatio. Contractus, Debitum, Dos, Legitima, Parentes, Peculium, Testamentum.

1 DEficiẽtibus descendentibus, & ascendentibus potest quis

hæredem instituere quem velit: & deficientibus filijs legitimis, potest instituere naturalem, relicta tamen legitima ascendentibus.

* *Syl. Hæreditas. 1. num. 2.*

2 Filiam sufficit instituere cum sola dote.

3 Legitima successione deficiente, succedit coniux (& interdum dominus loci, ex præscripta consuetudine:) deficiente verò etiam coniuge, Fiscus.

* *Vide Syl. l. c. num. 5. in fine.*

Dominus loci} *vide Syl. l. c. n. 12.*

4 Intestato non succeditur in agnatis, id est coniunctis per patrem, nisi vsque ad decimum gradum, secundum Ius Ciuile; qui secundum Canonicum non idem est in collateralibus; de quo vide *Matrimonium.* In cognatis verò; id est, per matrē, vel amitam, vsque ad sextum.

* *Vide Sylu. l. c. Mol. d. 164.*

De gradibus cōsanguinitatis tam ciuili, quam canonico iure computandis *Mol. d. 161.*

5 Ab

5 Ab inteſtato ſuccedunt filij æqualiter: quorum ſi aliquis ſit præmortuus, pro eo ſuccedunt eius filij, & filiæ, & pro his nepotes. Habetur autem loco filij Monaſterium, capax poſſeſſionis, propter Monachũ

* *Syl. l. c. vide Mol. d. 164.*

Habetur} *Fu. Hæreditas 8. Syl. eod. numer. 10.*

6 Deficientibus filijs ſuccedunt pater, & mater æqualiter, & pro ijs auus, & auia ex vtraq; parte. Quod ſi defuncti pater ſit mortuus, ſuccedit ei ſola mater, non auus paternus. In aſcẽdentibus enim, qui propinquior eſt, remotiorem excludit: ſecus eſt in deſcendentibus. Quod ſi, nec filij ſint, nec aſcendentes, nec vxor, ſuccedit filius naturalis, & patri, & auo, in ſexta parte; ſi mater à patre domi vt concubina habebatur, cuius ſextæ dimidium matri debetur: ſed de ijs viderint Iuriſconſulti.

* *Vide §. ſit igitur, & tot. tit. in aut. de hær. ab inteſt. Mol. d. 163. in fine*

De succesione ab intestato Descendentium *Mol. disp.* 162. Ascendentium 163. Collateralium 164.

7 Filius naturalis succedit matri, vt legitimus, non autem spurius propriè: etsi quidam id concedant, quãdo matri non sunt legitimi filij: certè à matre sibi relicta potest tenere, donec per iudicem priuetur. Imò potest ipsum mater instituere secũdum quosdã, & si vulgo habetur legitimus vocare in testamento legitimum, scilicet secundum vulgi communem opinionem. At spurius id est, vulgo conceptus, seu patre incerto natus, matri succedit, nisi hæc sit illustris. Sunt & qui dicunt, filium solutæ ex cõiugato, vel presbyterosuccedere matri, vt naturalẽ.

* Filius } *Mol. d.* 166. *concl.* 7. vide totam dip.

At Spurius } si natus sit ex coitu damnato, & humana lege puniendo non succedit matri *Mol. l. c concl.* 4.

8 Legiti natus viuente patre, succedit ei, ... legitimus; itẽq; adoptat*.

* De

* De legitimatione *Mol. d.* 173. 174.

9 Spurij fratres, si sint vterini, succedunt sibi inuicem ab intestato. Aliòqui spurijs, id est, damnato per ius Ciuile coitu natis, non succedunt parentes, nec fratres, nec cõtra.

* *Vers. Mol. d.* 167. vbi de successione spuriorum *concl.* 12. {Alioquin} *ibid. concl.* 11.

10 Parentes, fratres, & sorores succedunt simul ab intestato. Quòd si parentes mortui, succedunt aui cum nepotibus, vt supradictum est: fratres tamen & sorores ex vno latere tantum, non succedunt cum ascendentibus defuncti: nec cum fratribus eius ex vtroque latere, aut his defunctis, cum eorum filijs.

* *Vide Mol. d.* 163. 164.

11 Deficientibus filijs, & parentibus, & fratribus, eorumque filijs, succedunt propinquiores in capita, etiam fœminæ: nec fit distinctio inter coniunctos ex vno latere, aut ex vtroque.

* *Vide Ang. Hæreditas. numer.* 1. *Mol.d.* 164. *concl.* 9.

12 Vxor pauper succedit cum filijs quantum ad vsum fructum in quarta parte, si sunt vsque ad tres: si plures, per capita cum illis, nisi ei vir aliquid legasset: idemque est in viro paupere, mortua vxore.

* *Vide Mol. concl.* 10. *l.c.*

13 Liberto mortuo sine liberis, succedit patronus ab intestato.* *Mol. d.* 160.

14 Monasterium succedit Religioso professo ab intestato, relicta tamen legitima filijs, & horum defectu ascendentibus, & dote filiabus.

* *Vide Fum. Hæreditas.* 8. *Syl. nu.* 20. *Ang.* 17. *eod.*

15 Intestato Clerico non habenti cognatos, succedere debet Ecclesia, cui seruiebat; sed forte iam succedit Camera Apostolica.

* *Vide Fũ. l.c.* 4. *Syl. Clericus.* 4. *n.* 13.

16 Spurius potest à patre hæres institui, cum conditione, si legitiguetur à Principe.

* *Iulius*

Iulius Clarus q 31. §. testamentum, Couar. Epit p. 2. c. 8. §. 5. nu. 12. Mol. di. 169 in fine.

Pater non Clericus, neque religiosus viuens, & moriens extra testamentum potest filio spurio donare, & relinquere. *Sot. l. 4. q. 5. ar. 1. col. 9. Bannes praamb. ad q. 62. pag. 96. 97.* nullum spurium, ait, neque in vita Patris, neque post mortem ex testamento posse aliquid, præter alimenta, accipere, & mortiferé peccare, si id faciat, & teneri restituere ante sententiam. *vide verf. Filius. numer. 30.*

Spurio alimenta, (nisi habeat aliunde) & spuriæ dotem tenetur pater dare iure naturæ. *Bannes l. c. Couar. l. c. §. 6. numer. 9.*

Princeps autem potest legitimare filios etiam clericorum ad hæreditatem, & donationem. *Bánes l. c.*

17 Spurium potest extraneus hæredē instituere. *Vide Mol. dist. 169.*

18 Occidens aliquē, vt ei succedat, potest succedere vsq; ad condemna-

tionem per Iudicem. Excipe tamen occidentem vxorem, vt supra Dos. 19 Cum in pœnam delicti prohibetur aliquis hæreditate, requiritur sententia Iudicis.

* *Vide Bannes l.c. pag. 95. Sot l. 4. q. 5. art. 1. col. 8. & l. 1.*

20 Institutus hæres ea spe, vt hæreditatem restituat spurio, non tenetur, etiamsi promisisset: nec tamen tenebitur restituere consanguineis defuncti, aut Fisco, ante condemnationem; si tamen restituat spurio, iste poterit tenere. Potest quidem ille sibi accipere, & postea spurio liberè donare. Quidam tamen dicunt si cum pacto restituendi accepit, teneri: alij etiam cum pacto acceptâ, dandam succedentibus ab intestato

* Hanc quæstionem vide apud *Bãnes l.c.* tres referentem sententias pag. 97. De eadem re multa *Mol. d. 169. Salon. 2. 2 q. & ar. 5.* de dominio videtur docere contraria.

Potest} *Mol. l.c. concl. 2.* si sine vlla conditione, sed sola spe fuit hæres

res institutus.

21 Pactum renunciantis hæreditati aliòqui debitæ non valet, nisi firmetur iuramento, (sed si est enormis læsio, poterit petere Absolutionem à iuramento) aut sit pro eo datum æquiualens, aut si in fratris gratiam renunciauit: sed tunc accipienda legitima. Quod si de patris consensu sit factum, potest pater consensum reuocare.

* *Vide Sylu. Pactum, num. 15. Couar. 3. p. initio de pactis.*

22 Filiam etiam si cum iuramento renunciasset hereditati, potest pater postea instituere.

* *Couar. l. c. num. 8.*

23 Si quis exhæredetur, potest petere hæreditatem; donec causa probetur.

* Causa enim exhæredationis, quę in testamento necessario exprimenda est, probari debet, si filius instet. *vide Couar. c. Raynutius de testa. numer. 5.*

De causis exhæredationis, vide

Molin. dist. 176.

24 Si hæres nolit adire hæreditatẽ, poterit adire qui fuit exhæredatus.

25 Si cui descendenti relinquitur hæreditas, aut fit legatum, aut donatio cum pacto, vt post mortem det alteri totum, vel partem, intelligitur, si nõ habeat liberos: hi enim succedent etiam fœminæ.

* *Vide Mol. d. 190. initio.*

26 Hæres institutus ab eo, qui factus Monachus in monasterio possident bona, nõ succedit ante illius mortem. Quod si ille intẽdebat ingredi religionem, testamẽtum professione, velut morte, confirmatur.

27 Cui relicta bona cum pacto, vt sine liberis decedens det Petro, si sit Religiosus professus, potest dare Monasterio: est enim id loco filij: nisi appareat testatorem Monasterium excludere voluisse. *Vide de probatca In præsentia.*

28 Statutum excludens filium à successione, intelligitur solum ab intestato, & in bonis, quę sunt intra territo-

ritorium ſtatuentis.

29 Infidelis, patre ad fidem conuerſo, perdit ius hæreditatis.

* Itẽ àñde deficiẽs *Mol.d.176.col.781*

30 Non poteſt filia exhæredari, quia nupſit, patre inuito, nec quia nupſit indigno, at poteſt, ſi elegit turpem vitam.

* *Vide Mol.d.176. Sot.d.29. q.1. ar.4.ad 4.* {at poteſt} *Cou.l c.n.15.*

31 Non poteſt inſtitui hæres damnatus ad mortem, aut perpetuó ad exilium, vel triremes.

* *Fum.l.c.num.36.*

32 Hæres ex teſtamento minus ſolemni, poteſt hæreditatẽ retinere, ſi ei conſtet de voluntate teſtatoris. An veró hęres aliòqui neceſſarius, & executor teneatur ad voluntatem teſtatoris, deficiente ſolemnitate, non conuenit inter Doctores: ego non puto teneri.

* *Bãnes l.c.pa.95.* & *100. Innoc. Fano.* & alij: quidam tamen ab eo citati negant.

An verò} vide citatos. *verſ. Cẽtra-*

Eius 1. Testamentum 3. Couar. cap. Cum esses de testam. nu. 6.

Ego non puto} *Couar. l. c.*

33 Si hæres non adit hæreditatem, institutus in re certa, erit hæres vniuersalis.

34 Hæres intra tres menses à notitia testamenti potest hæreditatem nondum aditam repudiare. Quod si facit inuentarium non tenetur ad debita, & ad legata vltra vires hæreditatis, alioqui tenebitur in foro exteriori, si adeat: nec detrahit Falcidiam: debet verò incipere inuentarium intra dies triginta, à dicta notitia, & intra alios sexaginta perficere, etiamsi post illos triginta inceperit. Nec intra dictum tempus potest molestari à creditoribus, vel legatarijs: debet verò facere cũ Notario, citatisque creditoribus, & legatarijs.

* De inuentario multa *Mol.* d. 16. 17. 18.

Quod si} *Vide Mol l. c. col. 992.* vbi docet posse Falcidiam detrahi ex

ex legatis, si non supersit quarta bonorum defuncti pars; multasque recenset inuentarij vtilitates.

Debet} *Mol. d.* 218. vbi pulchrè de forma inuentarij.

Nec intra &c.} *Mol. l. c. col.* 111.

Hæres autem non conficiens inuentarium, aut ad deliberandum tempus postulans tenetur in foro animæ ad debita soluenda, vltra vires hæreditatis, *Mol. dist.* 217. *col.* 106. alij tamen negant; (non tamen legata ante latam sententiam, etiam si id lex velit.) 6. *col.* 107.

35 Ante æs alienum deducendæ impensæ funeris, & quæ necessariæ ad adeundum hæreditatem: & quidem factas circa corpus Rectoris Ecclesiæ, soluet successor; at vestes lugubres, & sepulchrum magnificum, hæredes: post soluenda debita, vltimo legata, etiam á fisco, si hæreditas est confiscata: in debitis verò intelliguntur etiam vota realia defuncti.

* *Conar. c. Raymundus. de test. §. 3.*

*num.*2. *Mol.d* 235. qui tamen docet, ære alieno oppreſſum mox moriturum, videntem bona vix ſufficere creditoribus, debere præcipere, vt ad debita ſoluenda de impenſa funeris detrahatur, quantum fieri poteſt; dum tamen cadauer non deferatur ad tumulum ſine lumine, cruce, ſacerdotibus.

Nouem dies conceduntur hæredibus poſt humatum cadauer, ne à creditoribus moleſtia afficipoſsint: poſt hos dies conficitur inuentariũ, conſtituuntur tutores. *Mol.l.c.*

36 Ad hæredem non tranſmittitur obligatio, niſi quæ eſt ex iuſtitia: tenetur verò ad contractum teſtatoris, etiamſi tangat ſuam legitimã.

37 Contractus factus pro ſe, & filijs, & hæredibus non comprehendit hæredem extraneum, id eſt, non coniunctum in quarto gradu ſaltẽ conſanguinitatis, vel affinitatis.

38 Hæredis culpa in reſtituendo non nocet defuncto.

* *Nau.c.*17.*n.*68. *P.N.l.*4.4.*n.*75.

Syl.

Syl. Teſtame. q. 8. Io. Med. c. de. pœn. q. 43. in fine. vide Io. B. Cor. q. 189.

39 Hæres bona fide ſoluens debitoribus, vel legatarijs prius petentibus, non tenetur niſi de eo, quod ſupereſt: ſed priores creditores habebunt actionem contra illos.

40 Hæres detrahit Falcidiam, id eſt quartam partē hæreditatis grauatæ legatis, non ad pias cauſas vltra tres partes, niſi teſtator prohibuiſſet detrahi, aut hæres nō cōfeciſſet inuētariū, aut eſſet legata dos.

* *Vide Couar. c. Rainaldus l. c. §. 3. numer. De deducenda Falcidia quædam Mol. diſt. 187. plura d. 213.*

41 Detrahit etiam Trebellianicam, id eſt quartam partem, quando debet hæreditatem reſtituere per fidei commiſſum, niſi teſtator prohibuiſſet detrahi, aut reſtituenda eſſet hæreditas piæ cauſæ, aut ipſe eſſet inſtitutus in re certa. Computantur autem aliquando in Trebellianicam fructus percepti.

* Trebellianica. *vide. Mol. d. 187.*

42 Colla-

42 Collatio bonorum in commune debet fieri ab hæredibus, si sint descendentes, & non contenti acceptis à patre, aut legatis, velint in hæreditate succedere. Solent autem conferri profectitia, & dos filiæ, & donatio propter nuptias.

* *Vide Mol. d. 237. copiosè differentem.* Solent} *Mol. d. 238.*

43 Non conferuntur autem sumptus in alimentis filij, etiam coniugati, etiam in conuiuijs, vt Doctoratus, vel Missæ nouæ, vel in peregrinatione, vel recreatione, vel liberatione. Includuntur verò in alimẽtis vestes ordinariæ, & excessus in expendẽdo ad sustentationem, (nõ autem vestes pretiosæ, vt quæ solent sponsæ dari: computandæ verò sunt pretio, quo in præsenti valent) vel in libris datis filio, absoluto studio, cum prope esset, vt exerceret: quidam tamen dicunt computandos, si non erat Doctor, attendendumque valorem præsentem) aut expensum ad acquirendum filio officium, vel

gradum

gradum, nec vendibilem, nec ad hæredes transferibilem, vel donatio simplex validè facta filio sub potestate patris, vel morte cõfirmata, vel remuneratoria, aut facta à matre, vel auia, vel auis paternis, vel lucrum factum proprio nomine ex pecunia communi. At donatio ob causam facta, aut filio emancipato, confertur.

* De impensis factis pro filio ratione studij *vide Mol.d.*239. *Lopez p.*2.*c.*22.

Alimentis &c.} *vide Mol.d.*238.

Includuntur} *Lopez l.c.*

Vel in libris} si erant traditi à Patre filio, *Nau.c.*17.*num.*159. *vide Mol.d.*239.*col.vlt.*

Aut expensum} idem dicas ad sacros ordines suscipiendos *Mol.d.* 238.*in fine. De off. Mol.d.*241.

44 Societas fratrum in lucro omni, non intelligitur in lucro ex officio publico, aut merito personæ, sed ex negotiationibus.

* *Syl. Peculium* 2.*num.*45.

45 Si

45 Si pater filij aduentitia bona dilapidauit, tenentur ei reliqui fratres: tenentur & pro parte sua sustinere onus solutionis factę à patre ex pietate pro filij delicto: quod si ex necessitate soluit, solus filius ille sustinebit.

*Vide Lopez p.2.c.23. Syl. Peculiū.

Hæresis, vide Bulla, Cœna, Episcopus, Excōmunicatio, Filius, Fiscus.

1 NOn est hæreticus, qui ex infirmitate animi de fide dubitat non pertinaciter; quin etiam secundū *Can. l.12. de loc. Tbe. 9. ad 1.* dū dubitat, non est censendus hæreticus: in dubio enim non est pertinacia, quæ ad hæresim requiritur. tamē in contrarium est communis sententia, quę tenēda est: nec qui per ignorantiam errat contra fidem, se tamen Ecclesiæ Romanæ submittens, paratus id credere, quod illam credere intellexerit. *Vide c. Damnamus de summ. Trinit.*

*De hac re *Azorius l.8.c.9. & alijs*

* *Nau.*

* *Nau. c.11. num. 22. Tol. l.4. c.31 num.8. Syl. Hæresis. 1. nu.6. Caiet. verſ. Excommunicatio. c.1.* hæreſis non eſt, niſi ſit error pertinax: eſt autem pertinax, dum homo ſcit, aſſertionem eſſe damnatam ab Eccleſia, vel diuinæ ſcripturæ repugnantem, vel ignorat craſſa ignorantia. *Sot. d 22. q.2. art.3. col.9.*

2 Hæretici abſolutio valida eſt, etiamſi fictè conuertatur.

3 Hæreticus non priuatur bonis, aut Poteſtate, niſi per ſententiã iudicis. Nec poſt eã tenetur dare bona fiſco, niſi id exprimatur in ſentẽtia.

* *Vide Mol. d. 95. Couar. Epit. p.2. c.6. §.8.* {Niſi} *ita Bannes 2.2. q.12. art.10. col.8. Io. And. Arch. D. Tho. 2.2. q.62. art.3. Caiet. 16 contra Pan. Fel. Caſtro.* {Nec poſt} *Couar. l.c.*

Nec beneficij poſſeſſionem *Azorius lib.8. c.sp.13. q.8.*

4 Hæretici impœnitentis, & damnati per Iudicem filius, & nepos: hæreticæ verò ſolus filius, nullum poteſt beneficium, aut publicum officium

officium obtinere, nisi esset natus ante patris hæresim, aut in regione hæretica, aut esset occultum ipsum esse filium hæretici: potest tamen ordinari.

* Filios mortui hæretici, aut nepotes paternæ lineæ ordinibus insigniri non posse, tradit *Maiol. l. 5. c. 46. nu. 4. de Irreg. ex c. Quicunque. de hæret. l 6. Nau. c 27. num. 205.*

Potest } *Tol. ita l. 1. c. 25. nu. 8.*

5 Abiurans hæresim est inhabilis ad officia, & beneficia: secus si abiuret non hæresim, sed solum de leui, aut vehementi.

* *Maiol l. c. n. 3. Syl. irregularitas. 7.* si resipuerit, poterit susceptos, ordines exercere cum dispensatione, nó tamé altiores petere. *Maiol. l. c. Syl. l. c* nihil dicens de dispensatione.

6 Ex sortilegio, aut diuinatione nó probatur quis hæreticus, sed præsumitur.

7 Sepeliens cum præsumptione, id est, & dolo, & malitia, in loco sacro eum, quem scit esse hæreticum, est ex-

excommunicatus: non scit autem, qui sola fama scit.

* *Syl.l.c.16 ver/. excom.9.§.27.*

8 Patrem hæreticũ potest quidem filius denunciare, sed non tenetur, nisi sit periculũ peruersionis aliorũ.

* *Alensis 3.p.q.33.mu.4.ar.2.Tol. l.5.c.1.nu.10.putat teneri.*

9 Vltramontanus non tenetur denunciare hæreticum, cum quo solũ vltra montes est conuersatus, secus si in Italia, aut Hispania.

* Innuit *Nau.c.9 num.8.*

10 Omnis hæreticus est schismaticus, sed non è contra. *Syl.Schism.1.*

11 Credentes hæreticorum dicuntur, qui implicitè credunt, quod illi explicitè.

* *Nau.c.27. nu. 55. Tol.in explic. Bullæ Cœnæ.excom.1.nu.17.*

12 Temeraria, dicitur assertio tanquam certi eius, quod efficaciter probari non potest: erronea verò, cum præterea falsa est: at hæretica, si est aperté contra fidem.

* *Syl. Hæresis 1.num.3.*

Addit.

Addit) Hæreticus ſola mente non eſt excommunicatus *Caiet. verſ. Hæreſis Sot. d. 22. q. 2. ar. 3. col. 10.*

Qui per diploma poteſt abſoluere à caſibus Bullę Cœnæ, poteſt etiam ab hæreſi exteriori, *Soto teſte Le. col. 10.* ſed contrarium declararunt Pius V. & Greg. XIII. *Azorius lib. 8. c. 10. q. 12.* vbi multa de hac re.

Hiſtrio, vide Ludus.

Homicidium, vide Bannitus, Bellum, Dos, Hæreditas, Irregularitas, Tyrannus.

1 ABortum procurare ad ſalutem matris, ſi dubitatur, an anima rationali præditus ſit fœtus, mortale eſt; non autem ſi probabiliter credatur non eſſe, aut ſi credatur quidem eſſe, ſed detur medicina non ad abortum, ſed ad matris ſanitatem, etiam ſi præter intentionem abortus ſequatur.

* De Homicidio multa *Val. Bannes. Salon. 2.2 q 64. Sot. l.5. q.1. ab art.1. P. N. l.2.c.3. & Tbr. & Caiet. 2.2.q.64. Nau.c.15. Lopez p.1.à c.60*
* *Sylu. Homicidium á num.2. Vide Ioan.Cor.q.1.*

Non autem} *Cordu. l.1.q.38. P. N. l.c.num.142.*

Ante animationem etiam directe, & dedita opera abortum procurare, remedio etiam ad vitam tuendam instituto p.m.putat *P. N. l.c.num.140.cum Couar.2.q.de homic.§.3.num.1.& communi.* Dicit autem *P. N. l.c. num.143.* si post animationem proles cũ morte matris videatur sic nascitura, vt baptismo regenerari possit, teneri matrẽ á medica potione abstinere. Sed, si proles credatur peritura posse remediũ sumere directè ad sanitatẽ, etiam si dubitetur de morte prolis ex accidenti, & præter intentionem De hac re *Lopez.p.1.cap.63.*

2 Mas ferè animatur die quadragesimo, fœmina octogesimo. In dubio

dubio autem credendum esse marē.
* *Syl.l.c.nu.3. Nau. c.17.nu.223. Io.B. Cor.l.c. Sayrus l.7.c.3.num.3.*
3 Pœnæ positæ à Sixto V. abortum procuranti, locum habent solum cum fœtus est animatus Ex *Greg.XIV.*
* *Vide Io.B.Cord.l.c.Vival.* in appendice editionis vlt.
4 Homicidium voluntarium in iure Canonico dicitur, quod per se, & directè intentum, seu ex proposito fit: at secus est si sine occidendi intentione fiat id, vnde mors sequi, etiam vt plurimum, soleat, & sequatur: vt si quis grandi ligno, aut lapide volens solū percutere, occidat. *Vide Basil.ad Amphil.c.8.& 11.*
5 Licet occidere, defendendo se, vel alterum. Dicunt & quidam licere pro rerum defensione, quod D. Aug. non concedit, qui nec pro castitate tuenda licere ait, *lib.2.de morib.eccles.* Ego tamen non ausim cōdemnare, cum præsertim, vt quidā volunt, Ius Ciuile potestatem dedisse

disse videatur, vt pro tuis, vel proximi rebus defendendo possis occidere.
* *Vide Io. B. Cor. q. 75. P. N. l. c. num. 330. Sylu. l. c. 5.*

Rerum} *Tol. 5. c. 2. nu. 92. ex Ant. Nau. l. c. nu. 3 Vide Sot. l. 5. q. 1. art. 8. Bannes l. c. ar. 7. Syl. Bellum 2. nu. 8. Val. 3. d. 5. q. 8. p. 4. ex Sot. Nau. & D. Th.* Pro rerum, honoris, castitatis, aut alterius virtutis defensione occidere licet, si id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, id est, si alia ratione defendere nequeas: si tamē res esset exigui momenti, vel si magni, & posset recuperari per viā iuris, non liceret, *Val. l. c. Salon. art. 7. con. 2. Bannes. l. c. Io. Med. q. 4. P. N. lib. cit. num. 398.*

Pro castitate} *Tol. l. c. Syl. c. nu. 9. Nau. l. c. 3.* & puer, ne muliebria patiatur, interficere potest, *P. N. l. c. numer. 393.*

Clericus tamen pro rebus nō potest occidere *Tol. l. c. Syl. n. 8.* nec pro honore *Sot. Ban. l. c. P. N. nu. 389.*

Post inuasionem non licet occide-

re *P.N.l.c.numer.350.*

Modus inculpatæ tutelæ non est, si iniustus noluit fugere, cum posset, si maiori vi vsus sit, quàm ad defensionem requireretur *id.num.44.*

6 Pellere aliquem loco, in quo simul cum illo seruari non potes, si ab alio occidatur, non solum est nō defendere, sed illum occidere. Ita quidam docti viri, sed ego nonnihil dubito.

* *Vide Molol. l.5. c.48.num.11.*

7 Hostem publicum, an liceat occidere, vide *Tyrannus.*

8 Cum quis insidiatur tuæ vitæ, non potes priuata authoritate, antequā te inuadat, præuenire, & occidere. *D.Tho.2.2.q.94. art.7. Sot.li.5.q.1. ar.8. Homicidium. 1.q.5 P.N.lib.2. c.3.num.330. & seqq.*

9 In nullo prorsus casu licet homini semetipsum occidere. *D.Tho.2. 2.q.64.art.5.*

10 Publicè diffidatum, & damnatum, vt à quolibet possit occidi, occidere non licet extra fines iurisdi-

dictionis

ctionis eius potestatis, á qua damnatus est. *Syl. Homicidium 1. q. 3.*

11 Non solum homicida est, qui occidit, sed & qui mándat; si tamé, re integra, expresse, & sine vlla fictione mandatum reuocauit, immunis est ab homicidio: non ita, qui consuluit, quia si eius consilio motus est quis, vt occideret, homicida est, & irregularis, etiamsi ante effectum secutum reuocauerit. *Syl. Homicidium 2. q 7.*

12 Casu occidere, non adhibita diligentia, mortale esse, Nauarrus ait.

13 Adulteram traditam viro à Iudice, vt occidat, si velit potest occidere, est enim tunc minister iustitiæ voluntarius.

* *Ita Bannes l. c. art. 3. Sot. l. c. art. 3. in fine, Couar. epit. 2. p. c. & §. 7. n. 17. Salon. l. c. art. 3.* si faciat nõ ex odio, sed zelo iustitiæ, *Val. t. 3. d. 5. q. 8. p. 3.*

14 Occidere in adulterio deprehẽsam vxorem, vel filiam, itemque

adulterum, non licet in foro conscientiæ.

**Val. Cou. l. c. num.* 8. vbi disputat etiam pro contraria sententia, negat cum Sot. P. *N. locis citatis num.* 220. *Nau. c.* 15. *num.* 3. *Banncs l. c. Salon. l. c. art.* 3. *controu.* 2.

Adulterâ vxorem occidens amittit bona, quæ ob adulterium lucratus fuisset, *Cou. l. c. num.* 7. *Gl. fin c. Incer.* 33. *q.* 2. & tenetur ad damna hæredum ipsius occisi.

15 Dare aliquid mulieri, ne concipiat, homicidium quoddam esse dicitur, *c.* 5. *de homic. volunt.* Nempè improprié.

16 Non licet permittere potius occidi inuasum, quam iniustè inuadentem (nisi ille consentiat) defendendo occidas. Ego saltem certum puto, posse te iniustum alterius inuasorem occidere, nisi aliter possis tueri innocentem.

17 Permittere te occidi ab inuadente, potius quàm illum occidas, virtutis est: necessitatis autem nunquam

quam est, vt ego sentio: etsi quidam dicunt aliquando esse necesse. Illud potius aliquando necessarium, ne te occidi permittas, vt si miles iuratus prælieris.

* *Caiet. l. c. art. 7. Bannes l. c. art. 7. col. 1. Tol. l. c. num. 27. Val. l. c. p. 4. Sot. & alij.*

Etsi quidam} *Tol. l. c.* vt si inuasor esset vir nobilis Reip. apprime necessarius. *Val. Sot. l. c. dic. q. 1. art 3. col. 7.* {Illud &c.} vel si sis maximè Reip. vtilis. *Val. Tol. Sot. l. c.*

18 Homicida, & mutilans tenetur etiam de iniuria, eius verò hæres solum de damno. Etiamsi homicida ad accusationem aduersarij morte damnatus sit, adhuc super est restituendi obligatio, si damnum secutum sit.

19 Grauius peccat occidens corporaliter, quam spiritualiter, nisi etiam spiritualem mortem intëdat. *Vide Th. & Caiet. 1. 2. q. 73.*

20 Homicida voluntarius non est incapax pensionis. *Ex Congreg. Cõc.*

21 Vitam pro altero ponere licet: licere verò in extrema neceſsitate dare alteri tibi neceſſaria, quidam aiunt, alij negant, ego licere puto.

22 Licet ægrotum inuiſere, etiam cum vitæ periculo, & ei aſsiſtere, etiam cum id facere eius ſaluti non eſt neceſſariũ, cómodũ tamen ſaluti ſpirituali; eſt enim actus virtutis.

* Pro quolibet virtutis actu profundi vita poteſt *Sot. P. N. Nau. l.c. vide Tol. l.5.c.6.num.*10.

23 Vitam pro honore ponere licere, quidam aiunt, alij negant.

* Aiunt } *Tol.c.n.*28. *Nau.c.*15.*n.*4.
Negãt } *Sot.l.c.& de ratione teg.m.q. vlt. Vide Io B.Cor.q.*191. *Lopez c.*65

24 Aiunt quidam, licere ligato manum, vel pedem ſibi abſcindere ad fugam, ne occidatur. Itemque minitanti mortem, offerre potius mẽbrum ſecandum: non tamen licere tibi ipſum membrum abſcindere, minitãte aliquo mortem, niſi facias: nec eruere tibi oculum, minitante aliquo, te alióqui vtrumque perditurum

turum. Ego cur, si illa licent, hæc nó liceant, non video.

* *P. N. l. c. d nu. 93. vide n. 98. Tol. l. c. num. 8. ex Maio. & Sot. Val. l. c. q. 9. p. vnico.*

Itemque} pro salute corporis licet permittere membrum sibi rescindi, imó id per se facere *P. N. l. c. n. 77. ex D. Tho, Sot. Nauar. Syl. l. c. 1. num. 1.*

Minitante} *Bannes q. 63. art. 12. Sot. l. 5. q. 2. art. 1.* primum concedit, secundum negat.

Ego verò}ita quoq; P. N. l. c. n. 97. Addit} Iudex, & medicus membri mutilationem licitè præcipere possunt, in alijs casibus non est permissa mutilatio, neque ad tollendum peccandi periculum, errauit Origenes, si, vt testatur *Eccles. hist. l. c. 6.* virilia sibi rescidit: si quis vir sanctus membrum sibi truncauit, id adscribe diuino Numini, quo percitus Samson, teste *Aug. l. 1. de ciuit. c. 26.* deiecta domo mortem sibi conscivit. *Vide Val. l. c. ex D. Tho. q. 65.*

Qui pro tuenda vita, honore, rebusque proximi cum moderamine inculpatæ tutelæ licité interfecit, non tenetur restituere. *P.N.I.2.c. 3.num.419.ex communi.*

Homicidium casuale ex ludo licito non gignit irregularitatem. *Nau.cons.3.de homic.exc. Ioannes de homic.*

Honor, vide Homicidium, Vana gloria.

1 HOnorem, & laudem, si debeantur, optare, peccatum non est.

* *D.Thom.2.2.q.131.art.1.Caiet. ibid. Nana.c.23.num.9.*

Addit.} Si appetatur honor ex, vel ob m.p. si in honore vltimus finis ponatur, sicum m.p. quæratur, scelus lethale est. *Tol.de septem p.m.c. 24. vide Naua.l.c.*

2 Honoris insignia sumere sibi, modo non cum præiudicio alterius, licet.

Hora

Horæ Canonicæ, vide Beneficium, Oratio.

1 AD Horas Canonicas, seu officium diuinum non tenentur Religiosi non professi, nec professi, nisi sint in sacris, aut choro destinati. Quidã tamen, & Moniales, & eos omnes qui non sunt in sacris, obligatione liberant: quod non est vsu receptum. Nec Clericus, qui nec est in sacris, nec habet beneficium. Nec is, cuius sanitati obest recitatio: nec qui vrgente negotio est impeditus; nec qui sine notabili aliquo damno recitare non potest: nec qui fructus nullos absque culpa recipit. Nec secundum quosdam, qui valde exiguos, vt octo solum ducatorum, quem tamen alij non excusant. Vide *Sot. lib.* 10. *de Iust. q.* 5. *art.* 3. *Syl.* 5. *Hora.* §. 3. *Nauar. citat. num.* 100. Sunt & qui velint solum titulum obligare ad Officium, quod duriusculum videtur.

* De Horis etiam plu. *Arag.* 2. 2. q. 83.

q.83.art.12.

* *Nau.c.25,num.97.Vide Sot.l.10. q.5. art.3.Io. Med.q.7.de oratione vide Arag.l.c.* Religiosos ex sola professione ad horas non teneri docet, nisi id regula, vel cósuetudo postulet

Moniales} non votum, non lex, sed consuetudo eas ligat. *Caiet. in sum. Tol. 2.c.12.n.7. Sot.l.c.* putat eas teneri *col.p:n. Azo l.10.c 6.*

Beneficium} *Sot.l.c.* {Nec is} *Nauar.l.c.num.100.*

Fructus nullos} *Sot.l.c. Nau.l.c.n. 104.Io. Med.l.c.* habentē solū titulū teneri ad horas ait. Hanc quæstionem lege apud *Lopez c.94.q.2.vide Io.B.Cor.q.240.Tol l 2.c.14.*

2 Degradatum quidam excusant, alij communiter obligant, meritó.

* *Tol.l.1.c.17.nu.8.* Tutius est recitare, omittēdę tamē solēnitates, & Domin' vobiscū, *Syl. Hora.4.Tol.l.c.* (obligāt) *Syl l.c Fū.vers.Degradatio.*

3 Qui legitimè excusatur, non tenetur ad aliud loco Officij. Qui tamen nescit recitare Officium, dicat saltem

saltem Rosarium, seu Coronam, vt vulgò appellatur.

* *Tol.l.2.c.14.num.2.Sylu.l.c.n.7. Nauar.l.c num.100.*

4 Capellania institura sine Papæ, aut Episcopi auctoritate, non obligat ad officium, quia non est beneficium; nec beneficium datum ad Officium non Ecclesiasticum, vt ad pulsandum organa, aut ad docendum etiam Theologiam.

* Nec beneficium} *Fum.Hora.n.3.*

5 Habens solum minores Ordines, ad nullum officium recitandum tenetur, etiamsi Episcopus præcipiat.

* *Fum.l.c.nu. 1 Tol.l.c.12.Nau. l.c.n.97.& 108.Io.Med.l.c.in fine.*

6 Extra chorum potest quisque dicere Officium Romanum.

7 Domesticus Cardinalis, aut Episcopi, potest cum eo idem Officium dicere.

* *Syl.l.c.2.*

8 Ingresso chorum tardè, sufficit postea, sola quę iã erant ab alijs recitata, supplere. Quod verò quis impe-

peditus inſeruiẽdo officijs nõpotuit in choro dicere, aut audire, tenetur ſupplere. *Nau.c.11.de orat.n.37.*

* *Tol.l.2.c.13.num.4.* {Quod} inſeruientes ſacro cenſentur audire, ſi in parandis neceſſarijs occupentur. *Tol.l.6 c.nu.7.ex Ant.Syl.Tab.*

* *Abul.in c.6. Math q.94 ex Clẽ. Grauee extr.de celeb.miſ.n.9.Tol.l.2.c.10.nu.4 & c.13.Nau.l.c.nu.97.Io. Med.l.c. ex communi* tantã expreſſionem ſatis eſſe dicit, vt aſtantes intelligere poſsint, ſi aduertant, ſi ſolus recitet, ſufficit ſi verl. ipſum intelligat, *Nau.de orat.c.20.n.14. Azo.l.10.c.11.q 4. vide Caiet. 2.2. q.83 art.12.Graff.l.2.c.52.num.21 Abul. in c.6. Matth. c.94. vide Arag.2.2.q.83.art.12.*

9 Qui in choro ſuam partem dicit, & alteram, etiamſi attentus, non poteſt percipere, non tenetur ſupplere, niſi, vt quidam addunt, ſurdus eſſet.

10 Poteſt quis priuatim officium dicere lingua, qua velit, vt Græca, aut Hebræa: etſi ego, vt vulgari dicat,

cat, non facilè admiserim.

11 Qui solum mentaliter officium dicit, non satisfacit obligationi. *Tolet lib. 2 c. 12 Canonista communiter. cap. dolentes. de celeb. Missæ.*

12 Qui ex iniuncta pœnitentia debent aliquot Psalmos, possunt simul dicere.

13 Notabilem officij partem ex negligentia omittere, mortale est. Non tamen, si totum omittatur, plura sunt peccata, sed vnum.

* *Nau. c. 25. num. 97.*

Hymnus aliquis, aut psalmus brevis non est notabilis pars. *Mol. l. 1. c. 14. §. 11. p. 88.*

Non tamen } si voluntas intercisa non fuit.

14 Ordo Officij potest priuatim ex causa mutari, nempè prius dici, quod posterius dicendum est: quod si sine causa mutetur, mortale non est.

* *Syl. c. 17. Nau. l. c. num. 99.*

15 Vesperæ in Quadragesima possunt priuatim à prandio dici.

Tol.l.2.c.13.num.7.

16 Poſt mediam noctem tranſijt obligatio Officij præcedentis dici.

* *Nau.l.c.num.97.Tol.l.c.*

17 Poteſt ex cauſa ſtatim poſt Cópletorium dici Matutinũ ſequens, & manè totum officicium dici.

* *Nau.l.c. nu.*107. etiam ante ſolis occaſum ſecundum *Nau.V.Tol. l.2.c.13.*

18 Officium publicè dicere in ſtatu peccati, non eſt mortale, ſi non ſit aliquid proprium Ordinis ſacri.

19 Vagari mente ex negligentia in Officio, veniale ſolum peccatũ eſt, niſi ex propoſito id fiat: nam tunc etiam Officium repetendum, etſi id quidam negent: Sufficit verò ad verba attẽdere, aut ad id, quod petitur, aut ad Deum, qui oratur.

* *Vide Sot. l.c.art.*5. *Nau.l.c. nu.*105. *Gabin can. citatum à Io. Med. q.*16. *de orat.*

Sufficit.} Virtualiter, vel actualiter *Tol.l.2.c.*14.*num.*9. *Nau.l.c.*10. *Med.q.*14.*de orat.* Quidam dixere, ſatis

satis esse recitare voce, etiamsi aliud cogitetur mente. *Vide Azor. l. 10. c. 12. q. 6.*

Addit. } Qui potest celebrare Missam, & non potest recitare horas, celebret. *Tol. l. 2. c. 14. nu. 2. Azor. l. 10. c. 1. 28. q. 8. Sot. li. 10. q. 5. art. 4 de iust. Gabr. in can.* putant, vagantem, dedita opera, teneri ad repetendas horas: *Gerson* vel peccare, vel teneri repetere. *Caiet.* peccare, sed non teneri repetere. *Dur. 4.* satisfacere præcepto Ecclesiæ, dum opus, quod distrahat, non exerceat. *D. Ant. 3. p.*

* *Vide Azor. l. c. 12. q. 6.* duas sententias referentem peccare ex concontemptu, satisfacere tamé Ecclesiæ præcipienti, & non teneri iterum dicere, *Hæc Io. Med. q. 16. de orat. in fin.*

An repetendæ horæ, ob id, quod interruptæ fuére per aliquod temporis spatiũ, definiri nequit: si causa necessaria, & vrgenti id fiat, non repetendæ, secus alias. *Id ibid.* De hac re vide *Azor lib. 10. c. 8.*

Hoc-

Hoſpitale, vide xenodochium.

Hypotheca, vide Pignus.

Ieiunium, vide Satisfactio.

1 AD Ieiunia loci, & Feſta tenetur, qui illic eo die manet, qui non tranſit.

Tol. l. 6. c. 5. num. 7. Azor. l. 7. c. 30. q. 4 & 5.

2 Ieiunandũ in vigilia Pentecoſtes.

Tol. l. 1. c. 3. nu. 1 Cate. Ieiunij dies, & alij. Bellar. l. 2. c. 23. de bo. oper. l. 3. ex ord. Ro. & conſuet. eccl.

3 Ad Ieiunia Religionis tenentur profeſsi etiam ante annum vigeſimum primum, etſi id quidã negant.

Syl. Ieiunium num. 6. Azorius l. c. c. 28. q. 4. confutans Medinam negantem l. 1. c. 14. §. 10.

4 Ieiunandum à media nocte in mediam vſque noctem.

Nau. c. 21. n. 11 12. Tol. l. 6. c. 1. n. 6.

5 Cum vigilia incidit in diem Dominicum, pridie eius diei ieiunandum

dum *Vide de obseru. ieiun. c. 1. & 2.*

* C. *in parte c. consilium* cit. loquuntur de ieiunio die Sabbathi celebrando, quando dies festus secunda feria occurrit, *Vide Azorium l. 7. c. 31 q. 5. t. 1. & l. 11. c. 20. q. 4. vide Coro. de voto c. 9. pag. 9. Sylvium. 2. 16.*

6 Natali Christi incidente in feriã sextam non potest in eo vesci carnibus voto, aut professione impeditus, nisi dispensetur. *Vide de obseruat. ieiun. c. 1.* Potest autem dispensare, qui potest in voto, aut Regula, etsi quidam id negant.

* C. *explicari de obseru. Ieiun. Vide Med. l. 1. c. 14. §. 10. Nau. c. 21. nu. 11. Azor. l. c. c. 2. q. 13. Cord. q. 169. Syl. Ieiunium q. 10.*

7 Etiam die Dominico ob deuotionem ieiunare licet, cauendum tamen scandalum.

* *Nau. l. c. nu. 17. in fine. Bellar. l. c. Azor. l. c. c. 26. in fine Med. q. 10. de Ieiun.*

8 Ieiunium non violat potus aquæ, aut

aut vini, etiamsi quid edatur, ne potus noceat: nec quæ sumuntur per modum medicinæ, vulgo electuaria: nec cibi prægustatio, vt fit à coquo, aut pincerna, nec ientaculum vespertinum pro more sumptum, vel ex causa sumptum mane, dilato in vesperum prandio: nec oua, aut lacticinia extra Quadragesimam, vbi est consuetudo: nec si quid, statim finito prandio, parum edas rogatus, vt fit ab amico comedente; illud enim pars prandij censetur: nec si horam prandij ex causa præuenias, vt iter facturus, aut propter hospitem.

* *Vide l. c. nu.* 13. {Nec ientaculũ} *Nau. l. c. Vide Carbonem de præceptis Ecclesiæ. Beia casu.* 3. *Azoriũ l.* 7. *c.* 8.

Dilato} *Azor. l. c.* sumendũ tamen circa meridiem. *Nau tamen l. c. & alij negant. Vide. Azor.*

Dilato} *vide Azor. l. c. c.* 8. quem non sequitur *Nau. l. c.* {Nec oua} *vide Nau. l. c. num.* 15.

Tres, aut quatuor panis vnciæ con-

concedùtur pro ientaculo *Azor. l.c.*

9 Excusat à Ieiunio ætas minor anno vigesimo primo, vel maior sexagesimo, vt plurimum; debilitas magna, grauidam esse, vel lactare: non habere sufficientem cibum ad prãdium: damnum aliòqui notabile, occupatio melior, vt concionando, docendo, confessiones audiẽdo, vel aliòqui labor non ferens ieiunium, vt artificum, aut iter pedibus agentium, causa reddendi coniugi debitum, vel non ei displicendi; cum hæc ieiunio impediuntur; denique dispensatio Episcopi, vel Parochi, illo absente, vel Prælati.

* *Nau. l.c. num. 16.*

Denique } *Nau. numer. 21. Vide Tol. l. 6. c. 4 & Azor. l.c. cap. 28.* Vbi fusè de hac re. *Val. t. 3. d. 9. p. 5. q. 2.*

{ Occupatio } *Nau. num. 17.*

10 Dispensandi causa iusta est, magna in ieiunando difficultas.

11 Cum quo dispensatur, vt carnes edat, debere, si potest, cum carnibus ieiunare; alij aiunt, alij negant vtrum-

vtrumque probabile.

* *Vide Caiet. in summa, Nau. l. c. nu. 22. Tol. l. c. nu. 2. & c. 3. Azor. lib. c. 10. q. 3.*

12 Soluitur omnino ieiunio, cum quo dispensatur, vt bis possit comedere.

* *Caiet. 2. 2. q. 146 art. 7. Nau. c. 21. n. 22. Azor. l. c. c. 9. q. 3. contra Med. q. 5. de Ieiun.*

13 Qui semel ieiunium violat, non peccat postea sæpè comedendo: etsi id quidam affirmẽt. Quod si per inaduertẽtiam excusantem comedit, tenetur abstinere, ac si nihil comedisset, non enim ieiunium violauit.

* *Nau. c. 21. nu. 14. Azor. l. c. cap. 9. q. 2. contra Med. q. 5. de ieiun. Vide Val. t. 3. d. 9. q. 11. p. 3. Coua. l. 4. var. resol. c 20. nu. 13.* Vescens cibis vetitis toties peccat, quoties vescitur. *Tol. l. c. n. 5 Azor. l. 11. c. 20. q. 6.*

14 Qui se putat iustam causam habere non ieiunandi, non pecc. mort. non ieiunando.

15 Dare cibum ei, quem scis debere ieiu-

ieiunare, illicitum quidam dicunt, si aduertas illo cibo ieiunium violari. Alij addunt si sis eius Superior, vt dominus, aut pater familias, alióqui parato non ieiunare, & alibi reperturo, licere cœnam dare vrbanitatis causa, vel hospitalitatis.

* *Nau. l.c. num. 24. vide Azor. l. 7. c. 31. q. 12.*

16 Cogere sine causa famulos ad opera non ferentia ieiunium, mortale esse, quidam non improbabiliter aiunt. *Nau. l.c. nu. 17. Azor. l.c.*

17 Puer ante vsum rationis potest vesci carnibus die ieiunij, quia non est legi subiectus.

* *Corduba su. 60. Azor. l.c. c. 28. q 3.*

Ignorantia, vide Lex, Pœna.

1 IGnorantia probabilis iuris, vel facti excusat á pœna legis humanæ, interdum etiam cum non excusat à peccato: vt cum quis peccat, sed ignorat ob id posità à lege pœnam, exigentem scientiã: tunc enim abest contemptus legis.

* De ignorantia multa *Azor.l.1. c.12.13.14.& 15.*

**.Vide Tol.l.1.c.7.n.6. Nau.c.23. nu.44* si sit iusta, non affectata, non crassa.

A peccato} *Nau.l.c.num.46.*

Addit.} Ignorantia inuincibilis excusans à peccato, excusat etiam ab excomm. *Sot.d.22.par.2.l.3.c.9.*

IMAGO.

1 IMaginem Crucis sculpere humi in lapide sub grauissima pœna prohibetur *l.vnica.C. Nemini liceat* Itaq; quibusdam mortale videtur: sed ego nullo modo concesserim, cum ea lex non sit vsu recepta.

* *Syl.verb.Imago.nu.5.*

Addit.} De imaginũ sacrarum cultu *Azorius.l.9.c.6.mor.Instit.t.1.*

Honor imaginis transit ad exemplar. *Basil.in 6.Syno. vide Bellar.t.2. l.2.c.20.de Ecclesia triumph.*

Rectè pinguntur diademata sanctorum capitibus. *V. Bellar. l.c. cap.10.*

Ex se

Ex se vetitum est, ne Christus pingatur sub agni forma, more tamen recepto, id licet. *Syl. l. c. n. 3. ...sextum de consec. d. 3.*

IMPOSSIBILE.

1 IMposibile dicitur iuridice, quod non potest fieri iustè, aut honestè, aut commodè, itaque valde difficile, velut impossibile reputatur in legibus humanis, quæ ad impossibile non obligant.

* *Vide Syl. verf. Impossibile.*

Incestus, vide Luxuria.

Incorrigibilis.

1 INcorrigibilis in iure dicitur, qui vel non paret Iudicis sententiæ, vel post condemnationem idem crimen, aut peius facit.

* *Vide Syl. verf. Incorregibilis.*

INDIGNATIO.

1 INdignatio nō volentis videre, vel audire eum, cui irascitur, com-

communiter est tantum veniale.

* De indignatione. *Vide Tol. de 7. peccat. mort. c. 58.*

* *Caiet. verb. Indignatio, Ang. eod. numer. 1.*

Indulgentia, vide Absolutio.

¶ INdulgentiam, etiam sine causa datam, valere, quidam aiunt: alij nō solum iustam causam requiri, sed & indulgentiæ proportionatam. Ego de Indulgētia à Papa data non censeo quidquā dubitandū.

* De Indulgentijs *Nau. con. c. In Leuit. Greg. de Val. t. 4. d. 7. q. 20. Bellar. in opusc. Sot. in 4. d. 21. Pet. à Sot. Tol. l. 6 á c. 21. Caiet. tract. 15.*

* *Vide Viual. de Indulg. num. 10. Bellar. l. 1. c. 12. de Indulg.* duo certa putat, primum, Pendentia ex solo Ecclesię iure (vt est facultas absoluendi á reseruatis) sine causa concessa rata esse; secundum, sine iusta causa nō esse ratam concessam Indulgentiam, quoad expiationem reatus pœnæ, coram Deo in hac,

vel

vel in alia vita. Vide *Val. l. c. p. 4.*

Proportionatam} *ita Bonau. 4. d. 20. q. vlt. Rich. ibid. Aug. de Ancona q. 30. de Papæ potestate, Naua. de Iub. Not. 3. 4. P. à Sot. lect. 2. de indulg. Sot. 4. d. 21. q. ar. 2. quam magis communem vocat Bell. l. c.* Contraria opinio placet *D. Thom. Palud. D. Anto. Turrecrem. Syl. & alijs citatis à Bellar. l. c. præcipuè. Val. P. 4. & q. 7. de Indulg.*

2 Indulgentiam non consequitur, qui non est in Dei gratia. Etsi quidam putant valere acceptã in peccato Indulgentiam, recedente peccato. Ego puto eum etiam, qui pro defuncto accipit Indulgentiam, debere esse in gratia, nisi opus faciat ex persona Ecclesiæ, vt Missam, aut eiusmodi aliud. Qui tamen ex iniuncta pœnitentia, aut aliàs, debet defuncto suffragium: si in peccato soluat, non tenetur iterare. Valere autem indulgentiam, & catechumeno, & excommunicato, si sint in gratia, quidam asserunt.

* Esse in gratia, & opus iniunctum perficere ad fructum Indulgentiæ consequendum necessaria sunt. *Bellar. l.c.c. 13. Vide Val. l.c p. 5. & vlt.* Sufficit autem vltimũ opus in gratia perficere. *Viual. de Indulg. num. 17. Tol. l. 6. c. 27. Sot. l. c q. 2. art. 3.*

Ego puto } *ita fere Bellar. l.c.c. 14. col. pen. Gab. tamen lect. 57. in can. ni fallor: quem sequitur Tol. l.c. cap. 26. num. 2. contrarium tenet.*

3 Cum ad indulgentiam requiritur Confessio, sufficere quidam putant contritionem, cum proposito confitendi tempore debito ex præcepto. Ego non puto: nisi forte in eo, qui non potest confiteri.

* *Vide Viu l.c nu. 13. Bellar. c. 13. l.c* si bulla exprimat, lucraturum Indulgentiam debere intra tot dies confiteri, tunc confessio est opus necessarium: si dicat, concedi Indulgentias pœnitentibus, & confessis, tunc negat *Palu. 4. d. 20. q. 4. art. 2. Sp. Indulg. num. 20.* necessariam esse confessionem ei, qui est in gratia:

sed

sed *V. Ant. 1. p. ti. 10. c. 3. Na. l. c. not. 18. n. 1. Caiet. de Indulgent. c. 10. Bellar. l. c. c. pe.* tutius, & probabilius requirunt confessionem in re.

4 Cum dicitur absolutè vt fiat eleemosyna, quidam requirunt summã quandam cuiusq; statui conuenientem: ego potius dicerem, cuiusq; deuotioni relinqui quantũ det, & qui pro se datam ab alio ratam habet, dare cẽsetur. Quòd si quis iussit famulum dare, & non dedit, quidam negant consequi indulgentiam: ego id non dixerim.

5 Indulgentia data pro mortis articulo, accepta semel, expirat, nisi aliud constet de intentione concedentis.

**Vid. Fu. verf. Indulgentia nu. 23.*

6 Cũ dicitur, vt visitentur aliquot in Ecclesia altaria, sufficit in ea ad illa se orando conuertere ex eodẽ loco.

7 Cum datur indulgentia visitanti tali die Ecclesiam, semel tãtum illo die dari intelligitur. Quod si est perpetua, aut per multos dies,

vt in iubilæi anno, toties quoties.
8 Anni, & dies indulgentiæ intelliguntur de ijs, qui in pœnitentiam ritè possunt iniungi, secundũ quosdam: alij de diebus Purgatorij intelligunt, pro quorum paucis hic multi vix sufficiunt.

* *Vide Bellar. l.c.c.9.* dicentem, nullũ hic tam ingens esse debitum, quod hic vna per martyrium hora delere nequeat; pro quo tamen vix multi anni in purgatorio satis essent: quod etiam de excellentissima contritione dici posset.

Pro quorum} *Sot. l.c.q.2.art.1.*

An relaxatio pœnæ Purgatorij tot dierum respondeat Indulgentiæ tot dierum *Bellar. l.c. Tol. l.c.c.23.nu.4.* acerbiorem pœnam Purgatorij breuiorem esse dicit.

9 Indulgentia non perit morte cõcedentis, nec ante notitiam reuocationis.

* *Nauar. c.nu.31.num.35. Viual. l.c nu.29.* {Nec ante} *Syl. l.c.nu.17. Sot. l.1.q.1.art.4.* dicit etiã non suspendi

pendi, neque reuocari indulgentias ante promulgationem in Ecclesia Metropolitana, & absolutionem à reseruatis, ante promulgationem validam esse: quod tamen non placet Cæsari li. obseruat: in Iub. pag. 135.

10 Per Iubilæum solum suspenduntur Indulgentiæ plenariæ Quoad cætera, consulantur Bullæ quibus indicitur Iubilæum.

11 Toto tempore Iubilæi potest quis absolui à reseruatis, si talis potestas per Iubilæum conceditur.

12 Iubilæum promulgare Religiosis potest ipsorum Prælatus.

13 Dum dicitur in Iubilæo, vt quisque ante omnia confiteatur; sufficit intra tempus Iubilæi.

14 Si quis durante Iubilæo cœpit Confessionem, quam oportet differri longius, potest tunc absolui à reseruatis, & commutari in votis: postea verò ab omnib. absolui, etiam quæ oblitus est, reseruatis.

15 Prædicare indulgẽtias indiscretas,

tas, id est, non iuridicas, aut non verisimiles, mortale est.

16 Potest Episcopus, etiam non ordinatus, dare indulgentias: itemque Cardinalis: potest verò dare quadraginta dies, & in Ecclesiæ dedicatione vnum annum solum: nec etiam si plures Episcopi tunc adsint, quidquam addere anno possunt pro ea causa. An verò in foro conscientiæ possit dare plures dies, aut annos, & an possit dare defunctis indulgentiam, alij aiunt, alij negant. Potest verò Episcopus concessionem indulgentiæ Clerico delegare, potest & subdito, etiam visitanti Ecclesiam extra Diœcesim, indulgentiam dare: & cum alij Ecclesiæ dat Indulgentiam, etiam non subditi visitantes illam consequuntur. Denique potest dare non subdito indulgentiam, de consensu Superioris illius.

* *D. Thom. 4. d 20 q. 1. art. 4. q. 2. Bellar. l. 1 c. 11.* docet iurisdictionē in Episcopo sufficere ad indulgentias

tias consequendas, quæ potestas tollitur per lethale crimen, nisi habeat annexam excommunicationē denunciatam scilicet, vel inflictam ob publicam Clerici percussionem *Val. l. c p 3. col. 2.*

Potest vero &c. } *Vide c. cum ex eo. c. Nostro c. Indulg de sanct. 6. Bellar. l. c.* qui dicit, Episcopos hoc posse, accepta á Papa iurisdictione, cū *Val. l. c p. 3.* putet ex officio, diuino iure. {Potest} *Sot. d. 21. q. 1. art. 4. D. Thom. 3. p. q. 26. art. 1. Val. l. c. col. 3.*

17 Indulgentia vtitur etiam qui eam concessit.

* *Sot. l. c. Nau de Iub. not. 20. n. 91. Bellar. l. 1 cit. c. 6 in fi. contra Arch. in cap. Indulgent de sanct. Syl. verb. Indulg. 1. numer. 21.*

18 Cum duo Papæ pro opere aliquo dant viginti dierum indulgentiam; qui illud facit, consequitur indulgentiam. 40.

19 Suffragiorum potissimum Missa, quæquā interdū ratione necessitatis potest multum eleemosyna.

Addit} neque Episcopi, neque alius inferior Papa, potest concedere Indulgẽtias pro defunctis. *Nau. Not. 22. num. 4. Bellar. l. 1. c. 14. col. pen.* Concilium generale posse concedere Indulgentias plenarias, ait *Nau. Not. 31. num. 2. Tol l. c. c. 25. Sot l. c. q. 1. art. 4. Sed. Bellar. l. c. l. 1. c. 11. col. 2. Negat.*

Quando pro indulgentijs necessaria est confessio, habentem sola venialia debere ea explicare, alij aiunt, alij negant, vide *Vual. de confess. num. 33.*

Nulla Indulgentia à culpa vel veniali liberat. *Val. l. c p. 3. Bellar. l. 1. c. 7.* si diploma dicat, A culpa, & à pœna, intellige datam facultatem, vt Cõfessarius á quauis culpa absoluere possit. *Ibid.*

Reseruatum crimen patrans, spe Iubilæi, potest per Iubilæum absolui. *Naus. Not 34. nu. 4. & 6. Cord. q. 37. de Indulg. Bellar. l. c. c. 10. contra D Ant. p. 1. tit. 10. c. 3.*

Absolutus à reseruatis per Iubilæum

læum, si negligat facere alia ad Indulgentias assequendas necessaria, valide absolutus est, *Bellar. l.c. ex communi.*

Omnia iniuncta non perficiens, etiamsi sit morbo, aut inopia impeditus, non lucratur Indulgentias. *Bellar. l.c. cap.* 13. *D. Tho. Dur.* 4. *q.* 10.

Indulgentias pro defunctis prodesse omnibus in communi, & illis magis, qui citius liberandi sunt, docuit *Præpositus, teste L. Tb.* 4. *d.* 45. *q.* 2. *art.* 4. sed communis sententia est, communia suffragia omnibus, particularia prodesse illis, quibus applicantur. *Bellar. l.* 1. *cap. vlt. in fine.*

Infamia, vide Irregularitas, Iudiciales actus.

1 INfamia facti fit crimine notorio, vel opinione multorũ proborum virorum: non sufficit autem rumor sparsus, & creditus apud

aliquos, nec si sit ortus ab inimicis: nec si quis in iudicio sit confessus; non enim habetur confessus pro cõdemnato: nec si per Procuratorem litigans condemnetur. Tollitur veró per factum contrarium. Repellit autem, dum durat, á dignitate, à iudicando (non autem ab arbitrãdo) procurãdo, testificando in causa criminali; accusando, postulando, & ab Ordinis susceptione, aut beneficij.

* Vide *Sylu. verf. Infamia, cap. 1. Fum. tod. 1.* Tollitur } *Syl. l. c. 7.*

a Infamia Iuris fit sententia definitiua super crimine publico, aut quibusdam priuatis, vt furto, vsura, sacrilegio, incestu, homicidio, periurio, adulterio, veneficio, (*vide 6. q. infames.*) & aliquando ipso facto, vt si quis in adulterio deprehendatur, aut duas habeat vxores, aut sponsas. Quidam tamen aiunt, semper requiri sententiam. Tollitur autem per principem non agnoscentem Superiorem.

* Vide

* *Vide Sylu. num. 3. & 9. l. c.*

3 Infamia iuris tollit Ordinis executionem, & dignitatis exercitium, & honorem, & repellit à beneficij, & Ordinis susceptione. Dispensat autem Papa, & in quibusdam Episcopus.

* *Vide Syl. l. c. num. 15. Fumus n. 4.*

4 Infamis Iure Ciuili, regulariter est etiam infamis Iure Canonico. * *Syl. l. c. numer. 11.*

5 Ob crimen læsæ maiestatis infames fiunt etiam filij, & nepotes.

6 Infamia ex delicto proprio, aut parentum, tollitur Baptismo.

Infamare, & fama, vide Confessio, Iniuria, Iudiciales actus.

1 INfamare se grauiter, & falsò, mortale est peccatum, & cum obligatione restitutionis, secúdum quosdam: quod vtrumque alij negant. At *Aug.* 1. *de ciuit. c.* 20. mortale esse indicat: certè in re valde graui ita videtur: imó etiam cum

se quis infamat verum dicendo, potest & id mortale esse, ex scandalo, vel damno sequenti; alióqui proprium peccatum prodere, veniale est. Qui vero ficit timore tormentorum, etiam se ea proditione periculo mortis exponens, nec videtur eadem nudus peccati, nec obligandus ad restituendum, vel sibi, vel alteri, qui forte ex eo læditur. Licet etiam prodere tuum crimen, cum videas alteri falsò imponi, sed non teneris potes etiam tacere, cum tibi crimen imponitur, quod alius fecit.

Mortale} *Cajet. verf. Detractio, & Le infra Fam. Detractio. 5. Nau. c. 18. nu. 26. & 46.* in 4. casibus m. p. putat se ipsum infamare.

Vtrumque} *Sot. l. 5. q. 10. art. 2. D. Tho. 2. 2. q. 73. art. 4. ad. 1.* dicit in hominis potestate esse se ipsum infamare, quando id nō vergit in aliorum periculū. Doctores pro vtraq; sententia citat *P. N. l. 2. c. 4. à n. 110. Val. t. 3. d. 5. q. 17. p. 2.* putat m. p. se ipsum infamare sine rationabili causa:

causa: sed pro suo, alterius ve bono nullum crimen. vide etiam *Io. B. Cor. q. 80.*

Qui verò } *Vide Nau. cap. 18. nu. 29. Cor. l. c. Caiet. 2. 2. quæst. 73. ar. 1.* mort. pecc. putat vi tormentorum se ipsum infamare: at *Syl.* contra *verb. Detractio. §. 3.* dicés pecc. mor. esse post tormenta, dicta in tormentis comprobàrè: non autem in ijs, in quibus infamia efficaciter nō sequitur *P. N. l. c. num. 138. Sal l. c. art. 3.* proximi scelus sine p. mor. patefieri vi tormentorū, ait: ita etiam Cord. & P. N. neq; obligari ad restitutionem, cum nihil valeat cōfessio supplicijs extorta: si tamen falsò infamaret, peccaret mortiferè *P. N. nu. 130.* (quod negat *Syl. l. c.* nisi extra tormenta ratificet) & tunc dicta de alio retractare tenetur: & quæ etiā de se, saltem publicè afficiēdus supplicio. *Syl. l. c.* {Licet} *Cord. l. c.*

2 Prælatus, & quicunque ex officio aliorum salutem procurat, peccat si famā suam seu. bonam existima-

tionem non defendat: secus est de priuata persona, nisi forte de hæresi infametur, aut apostasia, aut re turpissima.

* *Vide Tol. l. 5. c. 68. Nau. c. 18. numer. 61.*

Nisi forte } *Tol. l. 5 c. 58. Salon. 2. 2. q. 63. art. 3. cont. 20 concl. 2. 3.*

3 Non potest famæ restitutionem remittere is, per cui infamiã Resp. lædatur, si eam remittat, liberatur infamator ab obligatione iustitiæ.

* Non potest } *Sot. l. 4. q. 6. art. 3. & de ratione teg. memb. 1. q. 3.*

P. N. l. c. nu. 123. dicit, Prælatum famam remittentem non peccare contra iustitiam. In quibusdam casibus non valere remissionem tradit *Nau. c.* 18. *num.* 46. *D. Ant. 2. p. tit. 2. c. 1. §. 3. Tol. l. 5 c. 68. Salon. l. c.*

4 Non potes ad tui defensionem, aut proximi, detegere crimen infamãtis ad minuendum eius famam, ne ei credatur, nisi accusando in Iudicio, in quo probare possis. Potes quidem dicere eum mentiri: potes

& tibi

& tibi dignum honorem, aut gradū procurare, excluso eo, qui te forte impedit, prodendo eius vitium publicum, aut naturale: nulla enim sic veteris fraude, aut vi; potes & alienū crimen ei prodere, secundum quosdam, cui perinde est, ac si non dixisses, quod alij negant; ego mortale non puto, si fiat ex causa, vbi nō sequitur notabile damnum: vt cū dicis Confessori, aut alicui probo viro. Potes & prodere ob aliorum bonū, vt ab illo cauent; vel ob bonum ipsius, vt illum adiuuent. Qui autem ex sola loquacitate prodit, solum venialiter peccat, si nō sequitur magnum damnum, aut ille, qui proditur non magnopere curat; item qui dicit se tantum audisse: id enim non est infamiæ causa sufficiens: etsi quidam id negent probabiliter, si credibile erat etiam sic famam perdendam, & hoc tenendum.

* Falli accusatoris, aut testis vera crimina, quæ probari possunt, detegere potes ad tuam defensionem.

Salon.

Salon. l c. cont. 23. in fine. Seruandæ tamen non nullæ conditiones. *vide Sot. l. 5. q. 7. art. 3.*

Item} *Nauar. 18. num. 36.*

Historici, zelo publici boni, ad aliorum exemplum peccata nō omnino occulta licitè scribunt. *Sot. l. 4. q. 6. ar. 3. Val. l. c. col. 5. Val. l. c. Sot. l. 5. q. 10. art. 2. Caiet. & Maior citati à Salon. l. c. controu. 18.* si alibi honestè viuens bene audiret, non posset, sine p.m. ibi prodi. *Salō. l. c. ex Adria.*

5 Infamatum alicubi iuridicè, aut publicè, alibi prodere, non est mortale, nec vlla restituendi obligatio.

6 Infamāti alterum, teneris resistere (saltem præferendo vultu tibi nō placere) si sis eius superior, vel possis sine tuo damno: est autem frequenter veniale, cum ex negligētia, vel timore non resistitur.

* *Vide Tol l. 5. c. 67.*

7 Qui non potest famam à se læsam sufficienter restituere, debet satisfacere pecunia, aut alia re, aut petere remissionem.

* *D. Tho.*

* *D. Tho. 4. d. q. 1. art. 8. Scot. ibid. Val. l. c. d. 5. q. 6. p. 5. cont. Syl. Mercat. de rest. c. 11.*

§ Qui famam alienam læsit, tenetur etiam cum suo maiori damno, quàm alteri dedit, restituere; videtur autem posse nobilem ignobili pecuniam pro eo dare, aut rem perinde gratam, ac famæ per verba restitutionem. Famosi vero libelli auctor tenetur per contrarium libellum restituere.

* *Val. l. c. q. 17 p. 2. col. 179.* interdum etiam cum vitæ periculo: vt si Regni, aut Reip. fama sit restituenda. *Met. l. 2. c. 14 §. 35. Tol. l. 5. c. 70. ex Soto.*

Famosi libelli} *Met. l. c. De libellis. Io. B. Cor. q. 79.*

Infans.

1 INfans quis dicitur vsque ad septimum annum inclusiuè. Vide *gloss. cap. 4 de temp. ord. lib. 6.*

Infidelis, vide Iudæus.

1 INfidelibus, etiam ex causa necessitatis, aut vtilitatis, vendere, aut dare ea, quæ ad cultum infidelitatis præcisè inseruiũt, mortale est. *Caiet. 2. 2. q. 169. art. 2. Mol disput.* 340. *num.* 34. & tradere eis libros sacros comburendos, etiam tim.ore mortis, mortale est, secundum D. Augustinum *epist* 164 & 171.

2 Cũ infidelibus possunt conuersari in fide firmi. * *Fum. l. c. num. 5.* Addit.} Infideles cõuersi, locorum, in quib. baptizantur, ciues fiunt: retinẽtque bona iuste possessa: ex *Paulo III. Cupientes, Iudæos*, &c.

Infirmus, vide vita.

1 NOn peccat mortaliter ager, qui eleemosynam ob summã difficultatem credendi, præsertim cũ exigua est spes vitæ; cenſetur enim illa quædam impossibilitas: nec

qui

qui ob eandem difficultatem pharmacum respuit, cum certum non est per illud sanitatem recuperãdã.
2 Non tenetur æger migrare in ciuitatem salubriorem, aut emere valde pretiosum pharmacum, sufficit enim vti remedijs communibus. Potest & medicinam recusare ob animæ vtilitatem, vbi non est mortis periculum. Potest & fœmina, ob amorem pudicitiæ, nolle medico pudenda ostendere, etiam cum ad sanitatem videtur necessarium.
* Emere valde} *Lopez p. 1 c. 41. infine*
Potest} *Lopez l. c.*

Ingratitudo.

1 INgratitudo ex cõtemptu magni beneficij, graue est peccatum, quod pauci reputant.

Iniuria, vide Charitas, Contumelia, Infamare, Restitutio.

1 NOn tenetur quis remittere debitã sibi pro iniuria satisfactionem:

factionem: nec verò potest, si est subditus alteri, vt vxor, filius Religiosus. Potest verò Collegium regulare factam Religioso iniuriam remitte, re ipso etiam reclamante: secus est de sæculari, vt Canonicorum.

* *Syl. verf. Iniuria. num. 7.*

2 Iniuriam repellere licet, etiam percutiendo, si id opus sit ad necessariam defensionem: post acceptam tamen iniuriam non licet repercutere ad vitandam ignominiam *D. Tho & Caiet. 2. 2. q. 108 art. 1.*

* *Vide Syl. l. c. nu. 6. Vide Fu. verf. vel. numer. 5.*

3 Non facit iniuriam, qui vt aliquè à testimonio ferendo, aut beneficio consequendo repellat, vocat verè furem, aut homicidam, cum animo denunciandi, aut accusandi: vtitur enim iure suo, dummodo id non ex odio, & coram Iudice competente faciat, & crimen non sit occultum, sed quod probari possit

* *Vide Fum. l. c. num. 3.*

4 Lici-

4 Licitum est improperium causa correctionis, vt verbera.

5 Duorum se inuicem offendentium, si æqualiter, debet, qui prior offendit, reconciliari, alioqui, qui grauius.

6 Contumelia inter fœminas, aut viles personas, non semper est mortalis.

7 Contumelia, qua aliorum profectus impeditur, ferenda non est.

8 Derisio ob contemptum grauior est contumelia, hæc autem grauior detractione.

Inquisitor, vide Iudiciales actus.

Interdictū, vide Episcop⁹, Suspēsio.

1 INterdictum etiam ab eo, qui posuit, seruandum est: alioqui pœna ligatur, nisi sit Papa, aut secūdum quosdam, nisi secum dispenset.

* De interdicto. *F. Felicianus Vigual. Nau. c. 27. Couar. in c. Alma. p. 2. & l. 2. var. resol. c. 8. Sayrus l. 5. Philiarcus p. 1. c. 3. lib. 4. Sot. 4. d. 22. q. 2. & alij.*

* Vide

* *Vide Sylu. Interdictum 2. nu.2. Sayrum l.5 c.3.num.28.*

2 Positum donec aliquid fiat, eo facto cessat, sicut & suspensio: item ad certum tempus positum, postea cessat.

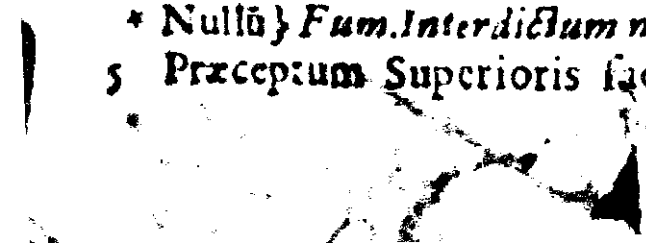
3 Interdictum non seruandum, nisi sit denunciatum contra certum locum, aut personam: nec potest quis denunciari interdictus sine citatione: nec, si Capitulum, aut populus sit interdictus denunciatus, ideò singuli censentur denunciati,

* *Nau.c.27 num.187.*

4 Potest interdicere regulariter, qui potest excommunicare, & suspēdere: estque interdictum nullum in casibus, quibus est nulla excommunicatio. Capitulum autem, Sede vacante, potest interdicere. *Syl. V. interdictum 3. num 3. Tab 5. eod.n.2. Armill.num.23. D. Ant. tit. de Interdict. num.29.* Non potest ab eo absoluere Parochus.

* Nullū } *Fum. Interdictum nu 8.*

5 Præceptum Superioris factum

licui

alicui, ne celebret vsque adcertum tempus, nō facit illum interdictum.

9 Interdictum post appellationem positum, non tenet. *Couar. l. c. §. 2. num. 1.

7 Interdicitur aliquando quis pro culpa aliena, vt ciuitas pro culpa domini: & priuata persona pro culpa veniali propria potest interdici.

*Couar. l. c §. 1. num. 4.

8 Non potest locus interdici pro debito pecuniario.

*Nauar. c. 27. num. 168. vide Couar. l. c §. 1. num. 5.

9 Interdictum Iuris non ad certum tempus, nec reseruatū, potest Episcopus relaxare: & quiuis Prælatus, quantum ad subditos. Potest & Iudex à se positum suspendere in totum, vel ex parte.

10 Cessatio á diuinis nunquam ponitur à iure.

*Tol. l. 5. c. 23. quam qui violat non fit irregularis, *ibidem*.

11 Interdictis Clericis, non includuntur

duntur Religioſi, etiamſi id quidam dicant: nec interdicto loco includuntur non culpabiles in ea cauſa: nec interdicto populo, includuntur non doli capaces, prohibentur tamen etiam hi ſepultura: nec extraeneus illic habitans. Qui autem in populo interdicto ſine culpa interdicti eſt, poteſt alibi, ſi abſit ſcandalum, & celebrare, & audire diuina Officia: nec interdicta tota Diœceſi, aut omnibus Eccleſijs ciuitatis, includitur Cathedralis: non enim in odioſis venit illarum nomine.

* Vide *Fum. l. c. n.* 10. *Sayrum. l.* 5. *c.* 4. *n.* 1.

Dicant } *Couar. l. c.* § 1. *nu.* 8.

Qui autem } negat *Maiol. l.* 3. *c.* 20 *nu.* 1 *de Irregul.*

12 Interdicta Eccleſia, includuntur & cœmeterium, & ſacellum coniuncta: & interdicta ciuitate, etiam ſuburbia, ei nõ ſubiecta, includuntur.

* *Viual de interdict. num.* 166.

{ Suburbia } *Couar. l. c.*

13 Religioſi debent ſeruare interdictum

dictum, quod seruat Cathedralis, vel Parochiales omnes.

* *Vid. Sil l.c. num. 162. concl. 6.*

14 Prohibita interdicto diuina Officia, & Ecclesiastica sepultura, non autem benedictio mēsæ, fructuum, habitus, & eiusmodi, quæ non sunt diuina Officia, nec act⁹ iurisdictionis; nec, secundum quosdam, ministratio Eucharistiæ priuilegiatis ad assistendum diuinis Officijs.

* *Tol. l. 1 c. 20. Nau. l. c. num. 171. Couar. l. c. §. 1. num. 2.*

15 In Ecclesia particulariter interdicta potest celebrari ad renouandum Sacramentum, vel dandum infirmo, clausis tamen ianuis, & dari Absolutio confitenti, & dici Officium à duobus, vel tribus sine animo officiandi: id quod possunt etiá extra Ecclesiá, tempore cessationis.

* *Tol. l. c. num. 1. Nau. l. c. nu. 179.*

16 In loco generaliter interdicto licent omnia diuina Officia ianuis clausis, & extra Ecclesiam etiam dici potest Officium, exclusis interdi-

& in Ecclesia, aperta ianua priuatim à binis, vel ternis, modo interdicti non audiant, nisi forte transeundo: possunt verò admitti Religiosi, & Clerici externi etiam.

* Vide *Fum. l. c. num.* 43. {Clerici} *Nau. l. c. num.* 174.

17 Tempore interdicti, etiam specialis, licent Baptismus, Confirmatio, Absolutio pœnitentium, qui nó sunt in culpa interdicti; & Communionis viaticum, quod cum lumine, & campanula portandum, & secundum quosdam, Communio Clericorum, & Religiosorum, & matrimonium sine benedictione, non autem extrema Vnctio, nec Ordinis ministratio, nisi Episcopus suspendat positum à se interdictum.

* Vide *Fum. l. c. num.* 44. 45. *Tol. l.* 8. *c.* 20. *Couar. l. c. §* 2. 4. 5.

18 Interdictus non potest eligere, nec eligi, neque vsquam potest celebrare, potest tamen orare in Ecclesia, modo ex proposito non audiat diuina Officia.

19 Cui

19 Cui interdictus Ecclesiæ ingressus potest ibi orare, dum non celebrantur Officia, & cum celebrantur, per eam transire, & extra eã in Oratorio celebrare, & decedens cũ signis cõtritionis, in Ecclesia sepeliri

* Vide *Cou. l. c. §. 1 n. 3. Val. n. 152*

20 Interdictus ab Officio potest exercere iurisdictionem, quæ non est Officium Ordinis.

21 Priuilegiatus ad audienda diuina Officia; quales Clerici, & Religiosi, potest sepeliri in Ecclesia etiã specialiter interdicta, si alia desit, aut ea sit propria: potest & ad diuina admittere familiares, vel domesticos, *Vide de priuil. c. 11. lib. 6.* & qui potest celebrare, potest sibi adiungere ministrum quemuis non priuilegiatum.

* Familiares} *Tol. l. c. num. 4.*

22 Si Sacerdos scienter admittit interdictum, alij non tenentur exire: est autem admittenti interdictum, interdictus Ecclesiæ ingressus vsque ad satisfactionem.

23 Interdictus est per mensem ab ingressu Ecclesiæ, qui excommunicat sine monitione Canonica, & præsentibus testibus. *De sent. Excom. cap. Sacro.*

24 Interdicta ipso facto Communitas faciens Clericos soluere illicitas gabellas, Ecclesia verò, cum Cómunitas facit Episcopum comprehendi, vulnerari, aut exulare.

* Vide *Viual num. 6. l. c.*

Episcopum) *Tol. l. c. c. 21. num. 6.*

25 Violare interdictum, quidam negant esse mortale, si absit cótemptus, & scandalum. *Caiet. in Sum. V. Interdicti violatio. & Arm. V. Interdictum. nu. 63.* idque quo ad laicos communiter verum censent. *Nauc. 27. nu. 187. & Syl. in 4. d. 22. q. 3. art. 1.* quoad Clericos autem, vt plurimum est mortale, quando vt Clerici violant.

26 In absolutione ab interdicto solemni, iuratur de non contrafaciendo.

27 Sublato interdicto, transferendi

di in locum sacrum alibi sepulti.

28 Tollitur interdictum in Natiuitate, Pascha, Pentecoste, Festo Corporis Christi, cum tota Octaua, Assumptione, & Conceptione B. M. cum Octaua tota, à primis Vesperis vsque ad Completorium Festi inclusiuè, admittuntur; interdicti ad diuina Officia, & sepulturam.

* *Vide c. Alma mater. de sent. excō. lib. 6. Fusc. 43. Nau. loc. num. 182. Tolet. 8. l. 1. c. 20. Conar. l. c. §. 5.*

Interpretatio, vide Cōsilium, Dispensatio, Lex, Pœna, Verba.

1 INterpretatio in pœnis facienda mitior, in fauorabilibus amplianda, in dubio facienda vt potius valeat res, quàm pereat, & quidem dubia interpretanda in partem meliorem, & benignitatem, & probabiliorem, & ea proferenti vtiliorem, & secundum antecedentia, & sequentia, & præsumendo bonam fidem, vt in facto, vel possessione.

* De interpretatione, & abrogatione legis *Azor. l. 5 c. 16.*

* *Azor. l. c. q. 11. Vide Syl. interpretatio. nu. 3. & verſ. Lex. a nu. 16.*

2 Vbi tractatur de obligatione, ſtricte interpretandum.

3 Maſculinum in fauorabilibus cõprehendit fœmininum, in contractibus non comprehendit.

4 Aliquis, comprehendit etiam fœminam. Alius, & aliud, ſignificant ſimilia.

5 Cum lex prohibet, ne quis interpretetur, non prohibet Doctores, aut Tribunalia, quin poſsint, ſecũdũ doctrinã communem interpretari.

* In ambiguis, obſcuris, & incertis ſolius Principis eſt legem interpretari *Azor. l. c. q. 16.*

6 Modicæ ſolemnitatis omiſsio non vitiat actum.

7 Edicta nõ prohibent opera alióqui bona, ſed ea, in quibus aliquod latet malum, aut periculum.

8 Non dicitur præſumere, qui probabiliter credit ſe benefacere.

9 Quan-

9 Quando principale non tenet, nec accessorium. *Vide glos. cap. 5. de donat. inter vir. & vxorem.*

10 Quod est inutile, pro nullo habetur: & pro non scripto, quod non intelligitur, aut æquè benè variis modis est enim inutile.

11 Clausula vltima generalis refertur ad omnia præcedentia, nisi ratio sit diuersa.

12 Cum dispositio finitur primo actu, si ille est nullus, vel inutilis, potest repeti.

13 Dicens de vno, de alio negare videtur.

14 In generali sermone intelligitur excepta persona loquens.

15 Vsus loquendi communis præfertur in omni materia proprie verbi significationi.

16 Repulsus à re maiori, non censetur repulsus à minori.

17 Ritè, *significat* solemnitatem, Rectè iustitiam.

18 Etsi cómuniter in clausula generali nó veniunt requirentia speciale

mandatum, quale requirunt corrigere, deponere, conferre beneficia, dare dimissorias; tamen venit cum aliòqui generale esset frustra; aut cum ex verbis apparet talis esse cōcedentis intentio.

* *Vide Syl. Clausula. nu. 2.*

Inuentum, vide Thesaurus.

Ira, vide Indignatio.

Irregularitas, vide Absolutio, Cēsura, Episcopus, Suspensio.

1 IRregularitas est impedimentū accipiendi ordines, aut acceptis vtendi. Impedit verò aliquādo solam acceptionem, non vsum: aliquando vsum vnum, & non alium.

* *De irregularitate Sot. d. 25. q. 1. art. 3. Val. t. 4. d. 7. q. 19. Nauar. 27. nu. 19. Vinal p. 2. Canon. Suyrus lib. 6. de consuetu. Miel. integro volum. Cous. in Clem. si furiosus. Tol. lib. 2. c. 24. Phillarcus p. 2. l. 4. c. 6. Villalobos, & alij multi.*

* *Nau.*

* *Nau.l.c numer.* 191.

2 Irregularitas non eſt cenſura, ſed pœna quædam, ſeu inhabilitas: Itaq; graues quidam Doctores comprehendi dicunt eam, quæ pro delicto imponitur, nomine Abſolutionis ab omnibus pœnis, ſed falsó: quia in contrarium eſt conſuetudo. Vide *Nau.c.* 17. *num.* 254.

* *Innoc. III. c. Quærenti de verb. ſign.* tres ſolum recenſet cenſuras, excommunicationem, ſuſpenſionem. Interdictum.

Itaque} *Salõ.* 1. 2. *q.* 64 *art.* 8 *Aragon. Bannes q. eadem* 1. *Cano. Carb. l.* 8. *de legib. D.V Barth.* 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *& lib.* 1. *Inſtrum. c.* 11. §. 9. *Sot.* 4 *d.* 22. *q.* 3 *art.* 1. {Sed falsó} *V. Sot.* ſibi contradicentem *l.* 5. *q.* 1. *art.* 4. *Nau. c.* 27. *num.* 194 *&* 254. *Couar. in cap. Alma mater. p.* 1. §. *numer* 6. *Sayrum lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 18. *& ſuſius lib.* 7. *c.* 14. *de cenſu* & alios multos ab eo citatos, dicentem, ob ſtylũ Curiæ, & Pontificũ Bullas, priorẽ ſententiã in praxi ſeruari nõ poſſe.

3 In dubio an quis ſit irregularis, ſufficit Epiſcopi iudicium: quilibet autem in dubio facti debet ſe gerere pro irregulari; in dubio autem iuris, nequaquam.

* *Vide Vsual. de irreg. à n. 20. Nau. c. 27. n. 193. Azorium. l. 2. c. 19. q. 11.*

4 Irregularis non eſt capax beneficij, nec penſionis datæ in titulum beneficij: non tamen priuatur prius acquiſitis, nec impeditur ab actu Iuriſdictionis, ſed ſolum Ordinis.

* *Vide Couar. in c. Alma mat. p. 1. §. 7. n. 1. & reg. Peccatũ. p. 2. §. 7. n. 6. Azorium l. 10. c. 14. q. 9. & in recognitione ad calcem voluminis.*

5 Habilis ad aliquẽ vſum Ordinis, poteſt obtinere ad illum beneficiũ.

6 Ad irregularitatem ex delicto requiritur peccatum mortale, nec incurritur ante decem annorum ætatem ſecundum quoſdam. Vide CENSVRA. * *Sot. l. 5. q. 1. art. 9. col. 5. Azor l. 5. c 6. q. 5.*

Nauarr. c. 27. n. 219. venialiter deformãti irregularitate vinciri, ait

Nec

Nec} Pueruin rationis vſu præditum ante annum decimum non excuſat *Nau.l.c.nu.*130.

7 Iterare id quod facit Irregulare, non facit nouam irregularitatem, nec celebrare in Irregularitate.

* {Nec celebrare} *Nau.l.c.n.*194.

8 Quidam putant ex delicto omnino occulto nunquam incurri irregularitatem, quod nec probabile, neque vſu receptum eſt.

* *Vide Nau.l.c.Conar. Clem.ſi furioſus* 2.*p.* §.3. *nu.*4.

9 Irregularitas ex peccato, & quæ oritur ex homicidio ſine peccato, per Baptiſmum tollitur; non autem quæ ex defectu natalium, vel ex Bigamia: tollitur verò per profeſſionem Religionis, iuxta cuiuſque priuilegia, quæcunque accidit ſine peccato (excepta Bigamia) quantum ad omnes Ordines, non autem quãtum ad dignitatem, aut prælationé.

* Ita *Conar.l.c.n.*5. Quidam tamé dixere nõ tolli ortá ex homicidio ſine peccato. *vide Conar.l.c. Sol. l.c.*

Maiol.l.5.c.51.numer.11.

* Defectu} aut per ministerij impossibilitatem. *Maiol.l.c. Sayrus. l.c.13.num.3.*

Tollitur } sine actu Monachi. *Cou.l.d.§.2. Vide Maiol.l.c.nu.12. Sayr.l.c.num.4.*

De modis, quibus tollitur Irregularitas. *Sayrus.l.c.*

10 Nullus incurrit irregularitatem ob opus, quod non potest omittere sine peccato, saltem quātū ad vsum Ordinis accepti. Itaque Confessor, qui monet reum, vt confiteatur delictum, ex quo ille ad mortem condemnatur, non fit irregularis. *Vide infra. Ex deformatione licita.*

Irregularitas, Ex Bigamia.

1 SI quis ducat duas vxores, etiā inualidé, & vtramque cognoscat.

* *Vide Nau.l.c.d nu.195. Couar. l.c. Maiol.l.1.c.33 Sayrum. l.6.c.3.*

» *Coua.de bonis c.p.1.§.2. Maiol. l.c.nu* 3. etiamsi vnam ante Baptismum

mum duxerit, alteram post. *ex Innoc. Epist. 24. ad Conc. Tol.*

Sine carnis commixtione non incurrit. *Couar. l. c. nu. 2.*

2 Si quis ducat ab altero corruptã, eamque cognoscat, cum scit fuisse corruptam, aut id sit notorium. Quòd si matrimonium fuisset inualidum ex alia causa, quàm professionis, vel sacri Ordinis, Nauar. negat esse bigamum, alij affirmant.

* *Couar. l. c. Maiol. l. c. nu. 4.* etiãsi ne sciat esse corruptã, & matrimonium nullum sit. *Cou. l. c.* * *Nau. l. c.*

3 Si quis virginem á se ductam, post adulterium á se notum, cognoscat: etsi quidam dicunt, etiamsi ignorans adulteram esse illam cognoscat, bigamum esse.

* *Maiol. l. c. nu. 6.* immo si sit passa adulterium per vim, & vir illud ignoret.

Ibid. Couar. l. c. num. 3. Nauar. l. c. Lopez 9. 1. c. 8. col. 4.

4 Si quis professus, vel in sacris, vxorem ducat, & cognoscat, cum eò tamen,

tamen, si virginem duxit, dispensat Episcopus.

* Quidam dicunt, hunc non esse Bigamum. *Vide Couar. l. c. nu. 2.*

5 Omnis bigamia, excepta quarta, priuat omni priuilegio Clericali.

* *Vide Sayrum c. 5. nu. 2.*

6 In prima non solet Papa dispensare, nisi fortè ad minores Ordines, aut cùingrediente Religionē ad sacros. in 2. & 3. dispēsat Episcopus, vt in susceptis iā minorib' ministretur.

* *Vide Maiol. l. c. n. 14. Nau. n. 196. Sayr. c. 6. Viual. de irreg. n. 33. 34.*

Episcopus} *Vide Couar. l. c. nu. 4. Say. l. c.*

Addit.} Ducentem vxorem à se vitiatam bigamum esse, ait *Hoss. Io. And. Ant. Anch.* negat *Villad. Syl. Cou. n. 3. Maiol. l. c. Say. c. 4. l. c n. 17.*

Bigamiam Baptismo tolli, ait *D. Hier. in c. 1. Epist. ad Titum*, negat *Aug. de bpn. coniug. c. 1. 18.* quem multi sequuti sunt. *Vide Couar. l. c. nu. 5. Maiol. l. 5. c. 52. Sayrum l. c. §3 num. 3. Viual. de Irreg. nu. 29.*

Ex cor-

Ex corporis vitio, seu defectu.

1 SI quis culpa sua amisit membrum aliquod principale, quale nō est digitus. Quod si res est occulta, dispensat Episcopus.

* *Vide Sayr. c. 7. Nau. à num. 198. Viu. à num. 129.*

* *Sayr l. c. à n 9.* Digitus} *vide ex illicita d formitate n. 3. Tol. l. c. 27 n. 4*

2 Item si quis, etiam sine culpa, careat membro, vnde celebratio impeditur, vt si digitis careat, quibus cruces fiunt. Quòd si iam est ordinatus, poterit ea facere, à quibus nō impeditur, vt absoluere.

* *Vide Sayrum l. c. & l. 6. c 15. à nu. 11. Nau. l. c. nu. 200.* {Quod si} *Viual. de Irreg. num. 139. Nau. l. c. Sayrus c. 8. num. 7.*

3 Item qui oculo aliquo caret, aut visu oculi sinistri, sic vt turpiter, seu deformiter cogatur ad librū verti.

* Lege *Sayr. c 8. n. 5. 8. & c. 15. nu. 14. Couar de homic 3 p. initio. n. 8. Nau. 159. Mai. de oculis l. 1 c. 10.*

4 De-

4 Denique qui Episcopi iudicio non potest nisi deformiter celebrare, talis autem nō censetur claudus, qui sine baculo potest celebrare, sed & id Episcopus viderit.

* *Vide Sayr. c. 8. n. 12. 14* Claudus} *Sayr. l. c. nu. 22. Nau. l. c.* Episcopus} *Nau. num. 200.*

5 Dispensat in prædictis solus Papa

* Dispensat) *Nau. num. 202.*

Ad hanc irregularitatem pertinet etiam.

1 Si quis sit illegitimus etiam occultus, nisi legitimetur. Quidam tamen negant occultum esse irregularem: certè nec matri id dicenti credere tenetur. Potest verò Episcopus dispensare ad Ordines minores, & vnum beneficium Simplex, & ad vsum ordinis bona fide accepti, & cum eo, de quo dubitatur an sit legitimus, & cum exposito.

Si quis} De illegitimis *Nau. 201. Vinal. num. 108. Maiol. l. 1. d. c. 4. Sayrus c. 10.*

* Certè) *Maiol. l. c. s. 7. num. 3.*

Potest

Potest) *Nau. c. 21. in fi. prælect. Pinsal. num. 127.* De illegitimorum dispensatione multa *Sayrus l. 6. c. 11.*

2 Si quis careat ætate legitima ad Ordines, solusque Papa potest dispensare, vt ordinetur; nam cum ordinato ante ætatem, cum fuerit impleta ætas potest dispensare Episcopus. Ego verò puto tunc non esse opus dispensatione super irregularitate, si ad illud vsque tempus Ordine non fuit vsus: est enim potius suspensus talis, quam irregularis, ob susceptum Ordinem. Vide SVSPENSIO. Vtcunque autem sit, sufficit Episcopi dispensatio, seu Absolutio, si delictum est occultum.

* De ætatis Irregularitate *Nau. num. 202. Maiol. l. 1. c. 3. Sayrus c. 12.* (Papa) *Nau. l. c.*

3 Si quis morbo laboret deformitatem, seu scandalum afferente in vsu Ordinis, vt lepra, comitiali morbo, aut sit dæmoniacus, solusque Papa dispensat. Quòd si iam ordinatus est leprosus, potest celebra-

re

re, vbi non est scandalum. Qui dæmoniacus, aut caduc⁹, aut furiosus, potest, cum cessauit diu morbus, celebrare. Quidam tamen requirũt plenam sanitatem.

* De morbo multa *Maiol. l. 2 c. 18. & deinceps. Sayrus c. 9. Vide Nau. num. 203.*

Qui dæmoniacus} *Nau. l. c. Maiol. l. c. c. 15. Sayrus l c. nu. 14.*

4 Hermaphroditus, qui tamen, si prævaleat sexus in eo virilis, potest dispensante Papa ordinari.

* Hermaphrod.} *Na. l. c. Maiol. l. 1. c. 27. Vin. n. 136. Sayrus c. 8. nu. 25.*

Ex defectu animæ.

1 CVi deest scientia requisita á Concilio Tridentino, quibusdam est Irregularis, alijs nó est, modo legere sciat, & scribere. Potest quidẽ in suscepto ordine idiota ministrare, dispẽsante Episcopo.

* *Vide Sayrum. c. 13. Maiol. l. 1. c. 32. Nau. 205. Vinal. num. 35.*

† *Trid. sess. 23. c. 4. de reform. &c. 12.*

13.34. *Nau num.*105.

2 Hæreticus,& hæretici fautor,si sit notorius, aut per sententiam condemnatus;item filius,& nepos mortui cum hæresi manifestè, vel cum hæresi mortuæ filius. Vide *Hæresis.* Potest tamen hæreticus pœnitens in suscepto Ordine ministrare.

* *Maiol.l.5.c.46.Nau.l.c. Viual. nu.60.Tolet.l.c.Vide l.1.25.*

Potest tamen} Habita dispensatione, non autem ad altiores gradus euehi *Maiol.l.c.nu.*2.

3 Neophytus, scilicet ante annos decem à conuersione ad fidem.

Dispensat in prædictis Papa.

* *Viual.n.53.lege Sayrum l.c.n.*10. *De Neophytis multa Couar.de homic.p.*1.§.2.*nu.*7.dicens,tunc Neophytos ab Episcopo ad ordines, & beneficia admitti posse, cum nouit eos Christiana disciplina apprime imbutos:certè D. Ambr. recens regeneratus in Episcopum Mediolanensem electus est.

Dispensat} *Nau.l.c.*

Ex

re, vbi non eſt ſcandalum. Qui dæmoniacus, aut caduc⁹, aut furioſus, poteſt, cum ceſſauit diu morbus, celebrare. Quidam tamen requirũt plenam ſanitatem.

* De morbo multa *Maiol. l. 2 c. 18. & deinceps. Sayrus c. 9. Vide Nau. num. 203.*

Qui dæmoniacus} *Nau. l. c. Maiol. l. c. c. 15. Sayrus l. c. nu. 14.*

4 Hermaphroditus, qui tamen, ſi prævaleat ſexus in eo virilis, poteſt diſpenſante Papa ordinari.

*Hermaphrod.} *Nau. l. c. Maiol. l. 3. c. 27. Vin. n. 136. Sayrus c. 8. nu. 25.*

Ex defectu animæ.

1 CVi deeſt ſcientia requiſita á Concilio Tridentino, quibuſdam eſt Irregularis, alijs nõ eſt, modo legere ſciat, & ſcribere. Poteſt quidẽ in ſuſcepto ordine idiota miniſtrare, diſpẽſante Epiſcopo.

* *Vide Sayrum. c. 13. Maiol. l. 1. c. 32. Nau. 205. Vinal. num. 35.*

* *Trid. ſeſſ. 23. c. 4. de reform. &c.*

13.34. *Nau num.*105.

2 Hæreticus,& hæretici fautor,si sit notorius, aut per sententiam condemnatus;item filius,& nepos mortui cum hæresi manifestè, vel cum hæresi mortuæ filius. Vide *Hæresis.* Potest tamen hæreticus pœnitens in suscepto Ordine ministrare.

* *Maiol.l.5.c.46.Nau.l.c. Viual. nu.*60.*Tolet.l.c.Vide l.*1.25.

Potest tamen}Habita dispensatione, non autem ad altiores gradus euehi *Maiol.l.c.nu.*2.

3 Neophytus, scilicet ante annos decem à conuersione ad fidem.

Dispensat in prædictis Papa.

* *Viual.n.*53.*lege Sayrum l.c.n.*10. *De Neophytis multa Couar.de homic.p.*1.§.2.*nu.*7.dicens,tunc Neophytos ab Episcopo ad ordines, & beneficia admitti posse, cum nouit eos Christiana disciplina apprime imbutos:certè D. Ambr. recens regeneratus in Episcopum Mediolanensem electus est.

Dispensat}*Nau.l.c.*

Ex

Ex deformatione licita, vide, Ex illicita.

1 QVi post baptismum occidit aliquem, aut mutilat (nó causa morbi, aut iustæ defensionis vitæ) viuentis membrum, habens distinctũ per se officiũ, est irregularis.

* De hac re vide *Sayrum l.6.c.15. Nauar. à num.206.*

Post baptismum} *Nau.nu.209. Sayrus.l.c. nu.10.* licet quidam dicant etiam ante baptismum. {officium} *Sayrus.n.14. Nau. l.c.*

2 Quidam putant defendentem quidem se, aut patrem, aut filium, aut vxorem, non esse Irregularem, esse verò qui alium quempiam defendat: alij etiam istum excusant, quod mihi magis placet, nisi faciat publica auctoritate.

* *Nau. num.212.* neminem ob vitæ alterius, ob honoris, rerumue defensionem excusat ab Irregularitate; *Idem Maiol. lib.5.c.48.nu.9. P.N.l 2 c.3.n.418. Coua. de homic. p.3.§.vni.nu.5.* excusat, ob necessariam

riam vitæ alterius defensionem: *Vi-nal.nu.*228.idem dicit de filio, & vxore:tutior,& communior prima sententia, secunda probabilissima, *Sayrus l.6.c.*15 *num* 21.

3 Digitus non est membrum, nec dens,nec cartilago auris, nec testiculi(secus est de membro genitali) nec secundum quosdam,mammilla fœminæ: Nec nasus; at mihi esse videntur,vt est oculus.

* Digitus} *Caiet.*2.2.*q.*65 *art.*1.*Sot. l.*5.*q.art.*1 putant,digitum abscindentem esse irregularem : non auré eum,cui recisus est,si non sit magna deformitas: *Nau. num.*206.*negat, cum Val.t.*3.*d.*5.*q.*9.*P. vni.Say.l.c. nu.*14.*vide Couar.l.c.initio n.*8.*Maiol.l.*2.*c.*14.Cartilago}*Cou.l.c.*Mãmilla {Id.ibidem:alij tamẽ negant. *Say.l.c.nu.*18 Dens}*Vina.nu.*154. 156. *Sayrus c.*8. *num.*16. *Maiol.l.*2. *c.*24. Testiculi} *Nau.num.*206.*Vide Maiol.l.*2.*c.*15.*Vinal d nu.*165.

At mihi}*Sayrus c.*8.*nu.*14. *Maiol.l.*2.*c.*22.*Vinal.nu.*150.

4 Non

4 Non ſufficit debilitare, niſi mutiletur. Oportet verò dediſſe ad id cauſam propinquam, & ad deformationem directam ex natura ſua: tale autem eſt, adiudicare morti, ac cuſare, teſtificari: at tale nō videtur eſſe, iudicem aliquem conſtituere, aut ei cauſam committere etiam criminalem: nec denunciare crimē, quod nō meretur deformationem: nec denunciare hæreticum, etiamſi ſcias comburendum: nec eum tradi ab Inquiſitore brachio ſæculari: nec facere opus, ad quod quis tenetur Iure diuino, aut naturali, vt Confeſſor, qui non vult abſoluere reum, niſi fateatur crimen; aut Iudicem, niſi faciat, quam debet, iuſtitiam: nec dicere malefactores dignos eſſe morte, aut de eo legem ferre: nec hortari in bello iuſto ad occiſionem, aut aliquem ad ponendam vitam pro virtute; aut volentē occidere, vt potius mutilet: nec dare arma bello iuſto: nec pugnare in bello iuſto, etiamſi dubites, an in eo aliquem

aliquẽ occideris: nec occidere in bello, si ad id Papa misit; censetur enim eo ipso dispẽsare: nec si Clericus medeatur ægro, etiã scindendo, & ex eo sine illius culpa moriatur; nec accusare reũ, protestãdo Iudici se nolle eius deformationẽ, etiãsi mentiatur (non est autem protestatione opus, si Iudex est Ecclesiasticus, aut crimẽ non dignum pœna sanguinis) nec clamare contra lædentem proximũ, etiãsi inde mors sequatur; est enim illud de Iure naturæ, quod per positiuum non punitur: nec iustè infligere vulnus non mortale, si ex eo sequatur mors: nec vertere ęgrum, qui ex eo præter intentionẽ citius moritur: nec puerum in periculo baptizare: qui ex eo citius moritur.

* Nisi} mutilus est, cui membrum abscissum est, qui non mutilat, sed debilitat solum, non est irregularis, *Couar. l.c. § vni. nu. 9. ex communi. Nau. num. 207. & 224.*

Propinquam} *Nau. num. 209.*

Reum} *vide Nau. n. 226. Sayrum l.c. 16.*

l.c.16.numer.7.

Nec denunciare} *vide Sayrum l. c.c.18.num.4.*

. Inquisitorem }*Sayrus.l.c.nu.26.*

Hortari} *Nau.215.*{Nec dare} *Nau.224.*

Nec si Clericus}*Sot.l.5.q.1. ar.9. at affirmat Nau.nu.222* }Nec accusare}*vide Sayrum l.c.c.18.*

* Nec vertere}*Sot.l.c.* nisi mortalis negligentia excuset. *Lege Nau. nu.229.*

5 Dispensat in prædicta Irregularitate Papa, & ad Ordines minores, & beneficium simplex Episcopus: imò, secundum quosdam, potest prorsus cum Iudice, & eius ministris dispensare: sed communis opinio, & praxis est in contrarium. Ferè autem soli hi in eam Irregularitatem incidunt, quibus assentior.

* Dispensat }*Vide Nau. num.40.*

Ex illicita.

1 QVi post baptismum, virum hominem illicitè, & cū culpa mortali

mortali occidit, aut mutilat, dando etiam ad id causam propinquam, vt consulendo, hortando, mandando, nisi antea reuocet mandatum, quod fecit, est irregularis; secus si id fecit, vnde nõ per se secuta est mors; aut si non impediuit cum posset, nisi teneretur ex iustitia; aut si cum esset cum adultera deprehensus, illa à viro est occisa, aut ipse mutilatus, aut se defendendo, virũ occidisset.

* *Vide Sayrum l.7.c.1. Nau. num. 219. Vinal. in 190. Maiol. l. 5. c. 48.*

* Vide citatos superius. Ex licita *numer. 1.*

Propinquam} *Nau. l.c. 219. 220.* {nisi antea} *Lopez p. 1. c. 63. Nauar. num. 233.* vbi de mandante, & consulente {Teneretur} *Nau. nu. 231. Sayrus l. 7. c. 4* {Aut si} *Nau. num. 238.* alij tamen negant. *vide Vinal. 312.*

2 Homicidiũ casuale facit Irregularẽ, cũ oritur ex peccato, & opere, ex quo sequitur, vt causa ex natura rei.

* *Vide Lopez l.c. ita Na. n. 235. & 227*

3 Ratihabitio, poſt factum ſecuta, non facit irregularem.

* *Couar. de homicid. 2. p. §. 1. nu. 4. Viual. n. 299 Sayrus. l. 7. c. 4. nu 17. at. Nau. nu. 233. Maiol. l. 5. c. 48. §. 6. num. 1.* & alij dicunt facere Irregularem.

4 Cum multi iaciũt lapides, & neſcitur quis eorum occiderit, omnes cenſendi ſunt Irregulares. *Couar. 2. p. de homic. §. 2.*

* V. *Sayrum. l. c. n. 13. Couar. 2. p. de hom. §. 2. n. 5. Gloſſ. in c. ſi quatuor 23. q. 8. Maria. Soc. Hoſt. Spec. Aſt. aiunt, eſſe Irregularem.*

5 Qui ſibi vel ſolos teſticulos, vel membrum genitale abſcidit, eſt Irregularis, *c. ſi quis 2. & 3. d. 50.* poteſt epiſcopus diſpenſare, ſi eſt occultum factum.

* *Vide Tol. l. 1. c. 25. num. 10.*

6 Qui iubet occidi vnum, ſi occidatur alius, non eſt reus homicidij voluntarij.

7 Cum homicida voluntario ſolus Papa diſpenſat. Si tamen eſt occultum

tum, potest Episcopus ad minores, & beneficium Simplex: id enim poterat Iure antiquo, quod nõ est sublatũ per Conc. Trid. in casuali etiã publico dispensat Episcopus quoad minores. *Couar. 2. p. Relect. Clem. Si furiosus. §. 3. n. 5. Sylu. V. Homic. n. 11. post Panor.* nõ vero quoad Maiores. *Syl ibid. Vide c. cõtinebatur de Hom. & Conc. Trid. sess. 13. c. 7. de Refor.* & in mutilatione occulta.

* Si tamen} *ita Mart. l. ed. c. 14. q. 26. art. 2.* à quo parum discrepat *Met. l. 1. Instruct. c. 11. §. 12.* quos deceptos, ait Sayrus *l. c. & c. 7. n. 14. Certè Nau. 240. in fin. Maiol. l. 5. c. 48. Vinal. n. 317. de Irreg. Lopez. p. 2. c. 93. Philaretus l. 4. c. 11. §. 8. Val. Arag. Tol.* negant ex claris Concilij verbis {Casuali} *Sayrus. l. c. nu. 20. Tol. l. 31. Nau. l. c.*

Addit) Qui fœtum inanimatum in vtero perimit, non est Irregularis, neque qui potionem dedit mulieri, ne concipiat *Sot. d. 25. q. 1. art 3. Nau. nu. 223. Sayrus l. 7. c. 1. n. 2.*

Ex Ordinis abusu, vide Ordo.

1 QVi, cum sit excómunicatus, ordinatur in sacris, est Irregularis. Idemque de suspenso, & interdicto quidam aiunt, alij negant.

Dispensat Episcopus cum ingrediente Religionem, aut si est occultum.

* *Nau. numer.* 241.

Idemque} *Nau. l. c.*

2 Item qui accipit eodem die cum minorib⁹ Ordiné sacrũ (nisi excuset consuetudo) aut duos sacros. Dispensat Episcopus, vt acceptis prius vti possit, & Prælatus cum Religioso, etiam vt ad maiores ascendat.

* *Syl. Irregularitas nu.* 5. *Nau. l. c.*

Dispensat} *Nau. l. c. secundo.*

3 Item qui ordinatus à denunciato excommunicato, suspenso, interdicto, Simoniaco, vel hæretico, nisi excuset ignorantia, aut metus.

* *Nau. l. c.* 4. *Pum. Irregul. nu.* 78. *Tol. l.* 1. *c.* 30 *num.* 3.

4 Item Clericus, qui seriò, & solé-

niter

niter vtitur Ordine sacro, quo caret. Dispensat verò Episcopus, vt accepto ordine vtatur, non vt ascendat.
* *Nau. l. c. 7.* {Dispẽsat} *Nau. s. numer. 243.*

5 Cantans Epistolam solemniter, sed sine manipulo, non sit Irregularis. *Ang. Irregularitas 1. nu. 38. Syl. verb. Irregularitas nu. 14. & Nau. c. 27. numer. 242.*

* *Vide Syl. l. c. num. 14. Nau. l. c. 7.*

6 Item qui sciens se excommunicatum, aut suspensum, ob delictum, ab habente iurisdictionem exteriorẽ, aut interdictum, facit solemniter in foro exteriori actum Ordinis sacri (qualis non est prædicare, nec matrimonio assistere, vt Parochum, aut exercere iurisdictionem; non est enim proprié actus Ordinis) aut ad eum dat auctoritatem, nisi excuset necessitas, aut ignorantia. An verò liceat exercere Pontificalia, Vide *Suarez disput. 42. sect. 4. n. 14.* Quòd si quis sit suspensus solum ad tempus, multi cẽsent, si celebret, nõ fieri

irregularem. *Syl.V.ſuſpenſio.n.5.& Ang.ſuſpenſio.3.num.1.* quod verũ eſt, ſi elapſo dicto tẽpore celebret, quia ſolo lapſu tẽporis ſine alia abſolutione ſuſpẽſio tollitur; vel ſi nõ ſit vera ſuſpẽſio, ſed prohib. quædã.

* Item } *Nau.nu.163. loquens de ſuſpenſione.*

Prædicare} *Nau.l.c.Fu.Suſpenſio. num.15.*

Pontificalia} *Nau.l.c.* putat, fieri irregularẽ põtificalia põtificali ritu exercẽtem, cũ Epiſcopatus ſit ordo.

7 Diſpenſat in prædictis Papa. Nec oportet dicere in ſupplicatione, ſe ſæpius in ea re peccaſſe; ſufficit enim dicere, incurriſſe irregularitatem.

Ex iterato Baptiſmo.

1 QVi ſcienter aliquem rebaptizat, aut ſe finit rebaptizari. Excuſat autem ignorãtia, dubium, metus grauis, & defectus intentionis rebaptizandi.

* *Nau.n.246 Sayr.l.7.c.8.Tol.l.1. c.28.Maiol.l.3.c.14.Vinal.nu.43.*

Qui-

Quidam tamen dicunt, per ignorãtiam facti rebaptizantem esse irregularem. *vide Sayrum l.c.nu.8.*

2 Non incurritur irregularitas ob iteratam Confirmationem.

Non }ita Scot.4.d.7.q.5 Tol.l.1.c. 28.ex cõmuni. Suarez d.3.d.38 sect. 1.2.Sayrus.l.c. nu.28.Sed Nau.l.c. Maiol.l.c.c.15.Philiarcus l.4.c.14. Graff l.4.c.27.Vinal. nu.44. oppositum tradũt:idem dicas de ordine.

Ex violatione Interdicti.

1 CLericus celebrans in loco interdicto,itemque prælatus faciens celebrari in sua præsentia, est irregularis:non habet autem locum id in cessatione à diuinis,aut in Ecclesia polluta, aut Interdicto generali non seruato à matrice Ecclesia, aut in baptizante in Ecclesia interdicta.

2 Dispensat Papa ad ascendendum ad Ordinem altiorem, Episcopus verò vt ministretur in suscepto.

Nau.n.244.Maiol.l.3.c.20.n.3

Cessatione} *Id. 16. in fine* (Polluta) *Maiol. c. 23 num. 10.*

Dispensat} *Nau. nu. 243. Maiol. l. c.* de solo Episcopo loquitur.

Ex peccato notorio.

1 QVidam putant omne peccatum notorium facere irregularem, alij solam fornicationē: sed nec id est in vsu. Infamis quidē ob ingens crimen repellitur ab ordine. Dispensat verò Episcopus, quanquam, sublata infamia, non video opus esse dispensatione, quandiu verò manet, non puto Episcopum posse dispensare, nisi fortè eam per sententiam auferendo.

* *Vide Nau. nu. 248. Tol. l. 1. c. 28. nu. 6. Viual. num. 99.*

Episcopus} *Viual. n. 106. Nau. 255*

IVDAEVS.

1 CEssante periculo, non est mortale cum Iudæo conuersari, etiam simul habitando, non tamen eius medici opera vtendo,

iuxta

iuxta conſtit. Gregor. XIV.

* *Vide Fum. verſ. Iudæus, n. 2. 3. 5. Syl. verſ. eodem.* de hac re multa *Azorius l. 8. c. 22.*

Prohibet tamen *c. nullus. 28. q. 1. vide c. omnes, ibid.*

2 Licet ei vendere ea, quibus vtitur in cerimonijs ſuis, ſed non ea intentione, vt vtatur, nec cum certò ſcitur illis abuſurum. *Caiet. 2. q. 169. art. 2. Mol. diſ. 340.*

* Quidam tamen negant: lege *Azorium l. c. q 5.*

3 Iudęo non licet Chriſtianum ſeruum, aut famulum habere. Quòd ſi eius ſeruus Chriſtianus eſt, aut eſſe vult, fit liber.

* *Azorius l. 2. q. 7. {Quod ſi} c. mãcipia. d. 54. vide Caiet. 2. 2. q. 169. 2.*

4 Iudæi non ſunt prohibendi celebrare ſuos ritus, aut reficere ſuas Synagogas.

* *Vide Azor. l. c. c. 6.*

5 Aiunt quidam, poſſe Principem non habentẽ ſuperiorem in tẽporalib', permittere Iudęis vſuras, ſi ita.

expediat Reip. Licet enim permittere mala minora ad euitanda maiora, vt apparet in meretricio.

* *Vide Azor. l. 8. c. 22. q. 13. Nau. c. 27. nume. 143. & cõs. 3. de vsu. Syl. Vsura. 9. q. 22.*

Addit.} Dicens, se esse Iudæum, peccat mortiferé, nunquam enim licet alienã professi fidem. *Cai. 2. 2. q. 3. art. 2.* idem dicit de vtente Iudæorũ veste: de quo vide *Azor. l. 8. c. 27. q. 4*

Christiana nutrix, extra Iudæorũ domus, eorũ infantes nutrire potest *secundum Zabarellam*: quod negat *Ant. de Bu. Io. And. Abbas, Azor. l. c. c. 22. q. 9.*

In Comœdijs, & Tragœdijs populo exhibitis Iudæorũ, & Paganorũ veste vti licet. *Azor. l. 8. c. 27. q. 6.*

Iudex, vide Iudiciales actus.

Iudicium temerarium.

1 NOn est mortale temerè de aliquo iudicare id, de quo ille nihil curat; vel de eo suspicari malum

malum etiam firmiter, sed putando forte esse falsum. Quidam tamen etiam suspicionem putant posse esse aliquando mortale, quod communiter non est verum.

* V. *Val. t 3 d. 5. q. 4. p. 3. Sot. l. 3. q. 4. art. 3. col. 8. Cajet. 2. 2. q. 60. art. 3. D. Th. ibid. Lege. Nau. in rub de Iudicijs d nu 47. Cajet. explicantem, P. N. l. 2. c. 4. num. 445.*

· Quidam) *Salon. q. 60. art. 3. Bannes. ibid.*

2 Iudicare malum ex signis probabilibus, mortale non est: est autem si ex leuibus iudices malum grande de proximo.

D. Th. 2. 2 q 60. art. 3. Cajet. 16. Val. Bannes, Sot. Salon. l. c. P. N. nu. 449. Nau. c. 18. num. 9.

Addic.) Iudicium temerarium de veniali veniale est. *ex D. Th. l. c. & communi P. N. num. 444.*

De defectu naturali mortale esse, quidam aiunt, quidam negant. vide *P. N. nu. 450.* certé si naturæ defectus graue inferret infamiam,

m. p. esset temerarium de eo iudicium. *Val. & Salon. l. c.*

Si verbis explicas iudicium infamiam inferas, restituenda erit fama. *P. N. nu* 456.

De honestissimo viro grauissimũ malum suspicari. m. p. est *Sot. l. c. col.* 8.

Vt iudicium temerarium sit. p. m. debet esse certum, de re graui, ex leuibus indicijs. Res grauis est. m. p. sed perpendenda ex infamia. *Sot. art 3. citato.*

Suspendere bonam opinionem, sine sufficiẽti indicio, de proximo in re graui. p. m. esse, ait *Med. l. 1. instruct. §. 37.* negat *P. N. n.* 453. *Sot. l. c.* addens tamẽ, aliquando id posse esse mortale. Idẽ docet *Val. l. c. p.* 4.

Quæ sint sufficientia ad iudicandum indicia videbit vir prudens. *Sot. l. c. & Val. p.* 3. In re grauissima, ex leuibus indicijs, malè opinari, & dubitare, adhibita deliberatione, p. m. purat. *Arag. q.* 60. *art.* 3. *cum vict. contra Cuiet.*

Iudi-

Iudiciales actus, vide Appellatio, Beneficium, Censura, Clericus, Denunciatio, Fœmina, Iuramentum.

De Iudice, & Arbitro, vide Reus.

1 IVdicem esse in propria causa licet Superiorem non habenti.

2 Quæstione orta inter Iudicē Ecclesiasticum, & sæcularem super iurisdictione, Ecclesiasticus indicabit, ad quē pertineat: alióqui ad quemuis Iudicem ordinariè pertinet cognoscere in dubio, an sit sua iurisdictio.

✦ *Couar. pract. quæst. c. 33. num. 1.*

3 Malefactores possunt à miserabilibus, vt viduis, & pupillis, trahi ad Iudicem Ecclesiasticum.

4 Ad Iudicem Ecclesiasticum pertinet causa matrimonialis, & an cōtractus sit vsurarius, & an iuramentum liget, & an aliquid sit peccatū mortale: quamquam inter seculares

m. p. esset temerarium de eo iudicium. *Val. & Salon. l. c.*

Si verbis explicas iudicium infamiam inferas, restituenda erit fama. *P. N. nu* 456.

De honestissimo viro grauissimũ malum suspicari. m. p. est *Sot. l. c. col.* 8.

Vt iudicium temerarium sit. p. m. debet esse certum, de re graui, ex leuibus indicijs. Res grauis est. m. p. sed perpendenda ex infamia. *Sot. art 3. citato.*

Suspendere bonam opinionem, sine sufficiẽti indicio, de proximo in re graui. p. m. esse, ait *Met. l. 1. instruct. §. 37.* negat *P. N. n.* 453. *Sot. l. c.* addens tamẽ, aliquando id posse esse mortale. Idẽ docet *Val. l. c. p.* 4.

Quæ sint sufficientia ad iudicandum indicia videbit vir prudens. *Sot. l. c. & Val. p.* 3. In re grauissima, ex leuibus indicijs, malè opinari, & dubitare, adhibita deliberatione, p. m. putat. *Araz. q.* 60. *art.* 3. *cum vict. contra Cuiet.*

Iudi-

Iudiciales actus, vide Appellatio, Beneficium, Censura, Clericus, Denunciatio, Fœmina, Iuramentum.

De Iudice, & Arbitro, vide Reus.

1 IVdicem esse in propria causa licet Superiorem non habenti.

2 Quæstione orta inter Iudicē Ecclesiasticum, & sæcularem super iurisdictione, Ecclesiasticus indicabit, ad quē pertineat: alióqui ad quemuis Iudicem ordinariè pertinet cognoscere in dubio, an sit sua iurisdictio.

* *Couar. pract. quæst. c. 33. num. 1.*

3 Malefactores possunt à miserabilibus, vt viduis, & pupillis, trahi ad Iudicem Ecclesiasticum.

4 Ad Iudicem Ecclesiasticum pertinet causa matrimonialis, & an cōtractus sit vsurarius, & an iuramentum liget, & an aliquid sit peccatū mortale: quamquam inter seculares

potest etiam sæcularis Iudex iudicare de vsuræ iure, & facto, *secundum Couar.*

* Matrimonium. } *Couar. l.c. hic nu.* 18 *Syl. Iudex.* 1. *num.* 11.

Quamquam } *Couar. in.* 4 *Decret. p.* 2. *c.* 6. *initio nu.* 19. sæcularis Princeps ecclesiasticum crimen punire potest temporali pœna. *id.* 16. *num.* 20. *Alph. de Cast. l.* 2. *de iusta har. pun. c.* 26.

Quasdam causas Ecclesiasticas cognoscit, & iudicat ciuilis Iudex, quo iure, vide *Azorium l.* 5 *cap.* 14.

5 Potest Iudex Ecclesiasticus retinere sibi pœnam pecuniariam à se, aut à statuto impositam, sed præstat dare in vsus pios.

6 Potest Iudex pœnam imponere, cum non est à iure posita.

7 Iudex in re aliqua, potest procedere contra impedientes.

8 Iudex inferior non potest remittere pœnam legis, saltem cum pars non consentit (sed Princeps potest, modò nõ in damnum Reip.) potest tamen

tamen ex causa minuere, seu moderari, (*Vide gl. 2. q. 3. Si quem*, & 2. 2. *q. 4. Innocens*,) & secundum quosdã, etiam augere, sed ante latam sententiam: itẽ ex magna causa facere cõtra legẽ Superioris, & omittere punitionẽ, si inde sint peiora secutura.

* *Vide Syl. Iudex 1. nu. 16. Sot. l. 5. q. art. 4 Vide Sum. verſ. Iudex. nu. 31. D. Th. 2. 2. q. 67. 4.*

Princeps) *Vide Sabon 2. 2. q. 67. art. 4 contr. 1.* si pars læsa punitionẽ postulet, ne supremus quidem Iudex potest pœnam remittere. *Ibid.*

9 Iudex si petente parte non condemnet reum, ad expensas tenetur illi, nisi reus iusta de causa litigasset.

10 Iudicem quidam aiunt peccare mortaliter, si non visitet carceres, & curet prouideri pauperibus: quod mihi non improbatur.

11 Iudex potest assumere assessorem expensis partium.

12 Potest, si est cõsuetudo, accipere aliquid pro salario, & esculẽta munera spõteoblata, modo nõ sint grãdia

* Escu-

* Esculenta} *c. statutum. de rescrip. lib. 6. Azor. l. c. 5. c. 28.*

13 Iudex quem scit innocentem, si non possit eripere, vt clam aperiendo carcerem, aut aliter, potest, & debet iudicare secundum allegata, & probata, nisi sit Princeps. hic enim potest, & debet eripere. Ita multi Doctores. Ego verò non satis intelligo, quomodo possit Iudex, nedū debeat condemnare quem scit innocentem.

* De hac re *Salon. q. 67. art. 2. Bannes* 161. *Caiet.* 16. *Sot. l. 5. q. 4. artic. 2 Couarr. l. 1. var. cap. 1. Val. t. 3. d. 5. q. 11. p. 2. Tol. l. 5. c. 36. ex D. Th. & communi. Azor. l. 2. c. 17. q. 8.*

Ego verò} *Lyra in 23. Exod. Io. Arb. li. 9. c. 20. Theoph. Pan in c. Pastoralis, de off. delegat. Rosel. Iudex 1. q. 18. Ang. Iudicare. numer. 7.* sententiam primæ contrariam tuētur. Vide *Azor. l. c.*

14 Iudex alibi notoriè excōmunicatus, validè iudicat, vbi id sit occultū

* *Vide Fum. vers. Arbiter. num.* 10.

15 Iudex

15 Iudex in lite difficili potest partes cogere ad compositionem.

16 Iudex non potest esse rei consanguineus, nec actori suspectus.

17 Clericus de consensu Episcopi potest litigare sub Iudice Ecclesiastico non suo, & sub sęculari in causa temporali.

18 Iudex non potest punire eum, à quo contra ordinem Iuris confessionem extorsit.

* *Salon. q. 69. art. 2. controu. 3 cõcl. 2. Sot de ratione tex. in p. 3. q. 1. cõcl. 3 vide Nau. cap. 18. num. 59. P. N. l. 2. c. 3. numer. 242.*

19 Iudex Ecclesiasticus laicum à se condemnatum ad solutionem non potest cogere, vt soluat, nisi inuocato auxilio brachij sęcularis *secundũ Couar.* ego putarim posse per Excommunicationem; aut aliud remedium Ecclesiasticum.

* *Couar. pract. q. c. 10. num. 1.*

20 Iudex torquens sine sufficientibus indicijs, tenetur de damno: nec ea rei confessio valet.

* *Vide*

* *Vide Nauar. in rubr. de Iud. num. 53. Syl Restit. 3. q. 6. Graff. lib. 2. c. 127. num. 40 p. 1.*

21 Non potest Iudex punire ob crimen extra suum territorium factũ, nisi fortè suum subditum.

22 Si Arbiter, etiam cum potestate plenissima, lædat enormiter, potest petere reductionem ad arbitriũ boni viri, etiam qui iurauit stare sententiæ, & renunciauit petitioni reductionis.

* *Vide Fu. vers. Arbiter. num. 8.*

23 Laicus potest esse arbitrator in re spirituali: Arbiter autem non sine Episcopi auctoritate. Arbiter enim debet sequi formam Iuris; non autem arbitrator.

* *Fum. l. c. num. 13.*

De modo procedendi.

1 NOn proceditur contra aliquem sine acculatore, vel infamia, quæ est velut accusatio, nisi Princeps aliud iubeat, aut scandalum magnum, vel periculum postu-

ler,

let,& alioqui Reipubl.bonum, vel Communitatis, vel alicuius particularis: æquiualet autē accusationi facti euidētia, & manifesta indicia.

* *Vide Sot. l.5. q.6. art.2. D.Thō. & Caiet.2.2.q.67.artic.3.cap. Nibil.2.q.1. Val.t.3.d.5.q.11.p.3.*

2 Cum proceditur contra aliquem per viam accusationis, requiritur semiplena probatio; cum autē per viam inquisitionis, infamia, vel sufficientia indicia, Iudicis arbitrio.

* Cum autem; *Vide Salon. q.69. art.2.cōtrou 6. Syl. Inquisitio.1.n.10.*

3 Probat semiplenè vnus testis omni exceptione maior. * *Sot.l.c.col.11.*

4 Consuetudo Iudicum procedēdo non secundum omnia requisita à iure, diu approbata, videtur obtinere vim legis.

* *Vide Sot.l.5.q.6.art.2.col.7.*

DE TESTIBVS.

1 CVum fit inquisitio generalis de criminibus, indicāda sola noto-

notoria, aut quorum est infamia, & manifesta indicia, aut quæ contra bonum commune, aut in damnum proximi, quod aliter non possit impediri.

* *Vide Nau. in c. Inter verba. consl. 6. nu. 3. Syl. Inquisitio. 1. nu. 3. 4.*

2 Testis non tenetur respondere, nisi sciat se teneri (quãquam in dubio, si res non vergat in damnum graue alicuius, cui non præponderet damnum Reip. præsumẽdum est pro Iudice) scilicet, si proceditur per inquisitionẽ, esse probatam infamiam, aut sufficientia indicia: cũ per accusationem, esse semiplenè probatum: potest tamẽ, si velit etiã in occulto crimine testificari.

* *Vide Bannes. 2. 2. q. 70. art. 1. col. 9. Syl. Testes num. 8.*

3 Nemo tenetur testificari cum suo graui damno; nec ad mandatũ denunciandi, si non potest probare; secus, est si iubetur esse testis; tũc. n. sufficit scire esse semiplenè probatũ

* *Vide Sot. l. 5. q. 7. art. 3. col. 2.*

4 Quan-

4 Quando non desunt alij testes, non tenentur testificari criminaliter rei ascendentes, vel descendentes; coniux, socer, gener, vitricus, priuignus, frater, cognatus intra quartum gradum, secundum *Ius Ciuile*, libertus, vel patronus, vel *qui* est de familia Rei; nec ciuiliter filius, aut vxor. Quando verò res non potest probari nisi per certas personas, coguntur testificari etiam prædicti: item in hæresi, aut re perniciosa Reipublicæ.

* *Vide cap. si testes. 4. q. 3. Sot. l. c. Syl. l. c. num. 1.*

Item} *Vide cap. si audieris. 23. q. 5. Syl. Testis. q. 1. Ramus. l. c. col. 8.*

5 Proxeneta non potest cogi testificari de contractu, in quo fuit mediator, nisi vtraque pars consentiat.

* *Syl. verb. Proxeneta.*

6 Secreto tibi commissum, quòd aliàs non sciebas, non potes prodere, nisi vergat in damnum graue alicuius, nec possit id aliter impediri, quàm prodendo; nam tunc prodendum

dendum iudici legitime interroganti, etiamsi iuraſſes te celaturum, niſi maius ſit damnum Rei, quàm alterius, ſi reueles. *Syl. l.c.*

* *Bannes l.c. Sylu. l.c. num.* 8. *vide Nauar. cap.* 18. *num.* 60.

7 Teſtificari tenetur quiſque, vel denunciare, etiam non interrogatus ad liberandum innocentem (ſi tamen is condemnatur ob homicidium, quod ſcis factum ab alio, non teneris iſtum prodere ad liberandū illum, ſe tamen potes) item ſi rem pernicioſam Reip. aliter non poſsit impedire.

* *Bannes l.c. col.* 13. *Sylu. l.c. D. Thom.* 2.2. *q.* 70. *art.* 1.

8 Quod ſolum audiſti, potes teſtificari te neſcire: * *Vide Syl. l.c. nu.* 5.

9 Non legitimè interrogatus potes negare te ſcire, ſubintelligēdo, vt tenearis prodere,

* *Vide Bannes l.c. colum.* 10. *& q.* 69. *artic.* 3. *colum.* 8.

10 Teſtis nihil poteſt accipere pro veritatis teſtimonio, ſed pro dam-

no

no, quod patitur: quod si acci piat pro falsitate, aut pro eo ad quod nō tenetur, non tenebitur restituere. Vide RESTITVTIO.

* *Sylu. l c.nu.8 Sot. l c.q.8.art.4 in fine Couar. in reg. Peccatum p.2.§.3 numer.2. Mol. d.83. Nau. c.25.nu. 45.*

11 Laicus non potest esse testis cōtra Clericum in causa criminali, nisi in crimine notorio, aut hæresi, aut Simonia, aut læsa maiestate.

* *Syl. l.c.nu.1.verſ.11.*

DE ACCVSATIONE.

1 ACcusationem debet præcedere inscriptio, & litem citatio.

2 Accusandi ius habens, non tenetur prius fraternè corripere.

3 Accusare vix quilquam tenetur, nisi fortè in graui causa Reip. * *Vide Salon. q 69. art.1.*

4 Accusator non potest à causa desistere cum damno Reip.

1 Reus

1 REus nó tenetur fateri crimẽ, niſi ſciat eſſe ſemiplenè probatum.

* *Vide Tol.* 5. *c.* 58.

* *Nau. c.* 25. *num.* 35. & *c.* 18. *n.* 58. *Bannes q.* 69. *art.* 2. *col.* 3. *Sot. l.* 5. *q* 6. *art.* 2. *Tol. l. c.*

Vt teneatur reus reſpondere, Iudex debet eſſe competens, crimen ſemiprobatum, vnico ſaltem teſte omni exceptione maiori, vel indicijs ſufficientibus, & hæc debent illi eſſe nota. *Nau. l. c. ex D. Tho.* & *Caiet. idem Sot. l. c.*

Non iuridicè interrogatus tacere poteſt veritatem, & nonnullis modis ſe tueri. *Val. t.* 3. *d.* 5. *q.* 13. *p.* 2. *Tol. l. c. nu.* 7.

2 Non poteſt interrogari de ſocijs occultis, niſi in crimine nimis pernicioſo, aut atroci, aut lege, aut conſuetudine rationabili id concedente, aut requirẽte id damno alicuius, quod aliter nó poſsit impediri; nec ſociorũ reuelatio extorquenda tormentis, niſi ſint indicia ſufficientia

quòd

quòd habeat socios.

* *Lege Naus. l. c.* {Nisi} vt est maleficium, proditio, crimen adulterādi nummos, hæresis. *Nau. c. 18. n. 58 Vide Bannes q. 69. artic. col. 2. Tol. l. c. numer. 5.*

3 Non tenetur quis ideò suum crimen prodere, quod videat alteri ab aliquo falsò imponi, potest tamen, si velit.

* *Sot. l. 4. q. 6. art. 3. Nau. c. 15. n. 17.*

4 Potest quis metu torturæ prodere socium delicti, & occultum suum crimen dignum morte (etiam quidā negant,) & crimen alienum sibi secretò commissum: non enim tenetur cum tanto dolore celare.

* *Vide Infamare nu. 1.*

Secretò} De secreto *Nau. c. 18. num. 54* contrarium docet.

5 Ad supplicium ductus non tenetur fateri, quod malè negauit, nisi aliòqui graue damnum sequeretur.

* *Nau. c. 25. numer. 38, sed contra Sylu. vide vers. Infamare num. 1.*

6 Reus non est cogendus à Confessore fateri crimen, nisi sit clarissimum ad id teneri.

* Non est cogendus} *Sot. l. 5 q. 6. art. 2.*

7 Reus non tenetur illa fateri, ob quæ reuelata iniustè condemnaretur: potest ergo negare, intelligendo se non fecisse sic vt teneatur prodere. * *Vide Binnes l. c col. 9.*

8 Torqueri non potest minor quatuor decim annis, nec grauida, nec qui est in dignitate, aut nobilis, aut Doctor.

* Ad torquendum reum per viam accusationis requiritur semiplena probatio, vel clara indicia legitimè probata; per viam inquisitionis clamorosa insinuatio per testes legitimè probata *Salon q. 69. art. 2 controvers. 9. concl. 1.*

9 Reum & fugere licet satellites insequentes, & ab alio ad id iuuari, non tamen resistendo; non est autè resistere, à se prehendente excutere, etiam illum trahendo: & fugere

etiam

etiam effracto carcere, & vinculis, etiamsi alij vincti fint etiam fugituri. Si autem est iuste ad mortem damnatus, etsi potest, non tamen tenetur fugere, secus si iniuste. Cum autem licitum est fugere, licet alijs ad id iuuare, nisi lex prohibeat, aut officij proprij ratio.

* *Henr. Gandau q. l. 9. art. 25.* carceres frangere illicitum putat.

Carcere} *Caiet. 2. 2. q 69 art 4. Arag. ib d. Couar. l. 1. var. v. fol. c. 2. num. 10. 11. Sot. l. c. artic. 4 Bannes q. 69 artic. 4. pr. positione 3. 4. Tol. l. 5. c. 6. numer. 9.*

Si autem} *Salon q 69. art. 4. concl. 3.*

Non tamen} *Couar l. c num. 10.* {Secus} *Couar. l. c.* {ad id iuuare} *Bannes l. c. propositione 4. Salon l. cotrou. 3 concl. 3. Arag. q. 69. art. 4.*

10 Damnatus ad solum carcerem, non potest fugere, secundum quosdam, quibus non assentior. Certe qui ob debita, quæ non potest vllo modo solvere, illic tenetur, & fugere

poteſt,& ad id iuuari ab alijs.

* Ad tempus damnatus nó poteſt fugere: neque ad vitam, ſi data optione de morte, & carcere, carcerem elegit: at damnatus abſolutè ad perpetuum carcerem, vel triremes poteſt fugere, *Salon.l.c.controu. 2.concluſ.4. Bannes l.c. concl.5.*

Ob debita } *Salon.l.c. controu.3. Conc.vlt.ſoluet autem cum poterit.*

11 Damnatus ad inediam, poteſt oblatum cibum commedere, an verò etiam teneatur, non conuenit inter Doctores: poteſt quidem alius, cui ex officio non eſt prohibitum, ei offerre, non tamen tenetur.

* Poteſt } *D. Tho. 2.2. q.69.art.4. Salon.ibid.*

Non conuenit } *Couar.l. 1. var. reſolut.c.2.nu.8.Viſt.de homic.concl. 28.Caiet.2.2 q.69 ar.4.ad.2.Arag. l.c.* putant teneri: negat *Sot.l.5.q.6. art.4.in fine, Salon.l.c. Tol. de 7.peccat.mort c.31.nu.3.*

Ex officio } *Salon. Arag.l.c.*

12 Damnatus ad hauſtum veneni, po-

potest bibere.

* *Vid. de homicidio*, sed Victoriæ contrarius est *Cajet. cum Sot. Salon. l. c. contra 3.* dicens non posse Iudicem reo illicitam rem præcipere. Victoriæ sententiam *vid. de homic. nu. 30.* probabiliorem putat *Arag. l. c. & q. 62. art. 3.*

Addit } *Cuar. l. c. nu. 14.* putat frangentem carcerem teneri ad restitutionem damni carceri, Reip. & privatis hominibus illati. *Tol. l. 5. c. 38. Sot. l. 5. q. 6. art. 4. Salon. 2. 2 q. 69. art. 4. contra 2.*

Damnato ad fame pereundum nemo tenetur cibos afferre. *D. Th. 2. 2. q. 31. art. 2. ad 3. Bannes l. c. in fine, Tol. l. c.*

Hosti pereunti fame in bello iusto cibos dare crimen esset: in bello iniusto scelus esset non dare. *Tol. l. c.*

13 Potest quis puniri ex coniectura, seu præsumptione certissima, vt si deprehensus sit nudus cum nuda in lecto *Vide Tho. 4. d. 35.*

14 Reus, qui capi non potest, post

ſententiam poteſt in alieno territorio puniri, de voluntate tamen domini ſaltem præſumpta.

De ſententia, citatione, & appellatione.

1 SEntētia lata ſine citatione Rei, & copia ſe defendēdi, eſt nulla, niſi euidens ſit nullam eſſe defenſionem; item data in Eccleſia á iudice ſæculari, niſi detur per modum voluntariæ iuriſdictionis, vbi ſcilicet nemo ſe opponit: item ſi feratur ordine iuris non ſeruato, aut interueniente pecunia, niſi ſit arbitri.

* *Vide Syl. ver. ſententia. nume.* 5.

2 Oportet ſententiam ferri ſedendo, & loco publico, & honeſto, & die, non nocte, & non in feſto, niſi poſtulet neceſsitas, aut pietas.

* *Vide Syl. l. c. nu.* 4. *Fum. eod. verſ. numer.* 5.

3 Citationem oportet dari intra tempus cōueniens, & cauſa expreſſa & tempore non feriato, & loco honeſto,

cello, & tuto. Citatus vero, si est impeditus, non tenetur per alium comparere.

* *Vide Syl. verf. citatio. numer. 3. Fum. num. 12.*

4 Iudex, nisi sit Princeps, non potest regulariter mutare sententiam definitiuam: si tantum conflet de iniustitia, restituitur condemnatus.

* *Vide Fum. 1 c num. 3.*

5 Sententia iniusta, sed lata secundum allegata & probata, non continens intolerabilem errorem, valida est in utroque Foro.

* *Vide Salon q. 67 art. 4. controu. 1.*

6 Executor sententiæ Principis iubentis suspendere absque processu, non peccat.

7 Licet exequi sententiam Superioris iniquam, sed validam. *Vide de sent. Iud. allegata. 28.*

8 Sententia Prælati ligat subditum alibi existentem. Vide *Excommunicatio.*

* *Vide Syl Tana num. 11.*

9 Impediens iustæ sententiæ exe-

cutionem per appellationem, tenetur de damno & interesse.

10 Qui appellauit, non censetur damnatus.

* *Vide* Syl. *Appellatio num.* 7.

11 Cum prohibetur appellatio, intelligitur, quæ non est iusta.

12 Quilibet etiam Religiosus potest appellare â sententiæ grauamine.

* *Vide Fun. 9. Salon. 2. 2. q. 69. ar. 3*

13 Quilibet potest ad Papam appellare.

* *Vide Syl. verf. appellatio nu.* 10.

14 Appellari potest à sententia Iudicis appellationis.

15 Appellandum intra decem dies post sententiam: non currit autem tempus datum ad prosequendum appellationem, durante partium compositione, seu consensu.

* *Syl. l. c. num.* 5.

16 Potest quisque appellare pro eo, qui ducitur ad supplicium.

17 Appellatione pendente, nihil innouandum.

18 Appe-

18 Appellatio, si non potest fieri coram Iudice, fiat coram Notario, & vno saltem honesto viro.

De Aduocato, Notario, seu Tabellione, & Procuratore.

1 ADuocatus publicus potest cogi per Iudicem patrocinari litiganti, accepto competente stipendio.

* *Vide Fum. vers. Aduocatus. numer.* 10.

2 Tabellio in foro Ecclesiastico potest esse laicus.

3 Tabellio factus Clericus, aut Religiosus non perdit officium, ipso iure: interdicitur tamen communiter vsus. *Vide Panor. c. Sicut sine Cler. vel. Monac. & Fely. in c. cum I. & A. de sent. & re iudicata.*

* *Vide Fum Tabellio.* 3. 4.

4 Tabellio, nisi à principe creatus, non potest extra suum territorium instrumenta conficere.

* *Vide Sylu. Tabellio nu.* 4.

5 Tenetur Tabellio rogatus conficere instrumentum, quia id iurauit.

* *Vide Fum. verſ. Notarium, Sylu. Tabellio numer.* 5.

6 Tabellionis, cum haberi non poteſt, vicem ſupplent duæ perſonæ honeſtæ.

* *Fum. l. c. numer.* 2.

7 Tenetur Tabellio de damno ex imperitia.

8 Notarius Viſitatoris, ſi non eſt de eius familia, nec habet ſalarium expublico, poteſt aliquid accipere à viſitatis, niſi ſtatuto, aut conſuetudine prohibeatur.

* *Vide Syl. Viſitatio num.* 5.

9 Procurator in iudicio poteſt eſſe quis ante vigeſimũ quintum annũ, & in cauſis ſpiritualibus laicus.

10 Procurator non poteſt de quota paciſci.

Iuuenis.

1 IVuenem intelligunt Doctores, cum loquuntur de periculo in-

con-

continentiæ, vsque ad annum quinquagesimum.

Iuramentum.

1 IVramenta non sunt, In mea fide, In conscientia, In fide Christiani, In fide Religionis, In veritate: tantum enim significatur, Ita est, seu Verum est; illi quis interdat iurare: nam iuramentum perdet ex intentione dicentis. *Vide Aug. epist.* 89. qui iuramẽtum censet, Deus scit me dicere verum: & quidem illud D. Pauli, Coram Deo, quia non mẽtior, iuramentum est.

* *Vide Azor. l. 11. à c. 1. Sot. l 8. q. 1. Nauar. c. 12. Val. t. 3. d. 6. Couar. p. 2. in c Quamuis, de pactis q. 7.*

In mea} *Azor. l. c. c. 2.* initio: Sed si receptum sit, vt tanquam iuramenta accipiãtur, iuramenta sunt. *ibid.*

* *Vide Fu. verf. Iuramentum n. 22.*

2 Iurare per creaturam non referendo in Deum, sed per ipsam, quãtum potest, veritatem confirmando, peccatum quidem graue est,

ſed iuramentum proprié non eſt.

* *Nau. nu. 5. vide Azor. l. c. q. 5.*

3 Aſſuetum falsò iurare, etiam cum verum inaduer tenter iurat, peccare mortaliter, quidam aiunt, alij negant.

* *Vide Nau. num. 6. Azor. l. c. q. 3. Med. l. 1. c. 14 §. 4. Sot. l. c. q. 2. art. 2. Val. l. c. p. 3.*

4 Mortale eſt iurare te facturum, quod credis te facere non poſſe. Ité ſi iures falſum, etiam ſine animo iurandi. Item ſi iures aliquid promittendo ſine animo promittendi; ipſum enim iuramentum obligat etiam non habentem animum ſe obligandi, modo habeat animum iurandi. Quidam tamen dicunt, iurantem ſine animo ſe obligãdi, peccare quidem, ſed non obligari, adduntque, qui non habet animum implendi, non habere promittendi, adeoque nec ſe obligandi.

* Mortale } *Syl. Iuramentum 4. q. 25. Nau. num. 22.*

Item 1. } *Caiet.* cuius ſententiam tutio-

tutioré dicit *Sot. l. 8 q. 1. art. 7. col. 26*

Item. 2} *Nau. num. 13.*

Quidam} obligare iuramentum factum sine animo se obligandi, ait *Caiet. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. Sot. l. c. art. 7. ad 4. negat. Sylu. l. s q. 19. Nau. l. c. nu. 38. Vide Azor. l. s. c. 4 q. 2.*

5 Qui se iurat facturum peccatū veniale, peccat venialiter: si verò iurat sine animo faciendi, peccat mortaliter.

* Qui} *Nau. num. 16.*

Si verò} *Nau. num. 13.*

6 Non est mortale iurare se non facturum, quod facere melius est, nec si iures falsum quantum ad verba, sed verum quantum ad intentioné petentis iuramentum, vt tempore pestis te nó venire ex illo loco, subintelligendo, in quo sit pestis, vt ille putat; aut non cum illo locutum, scilicet quod ille suspicatur. Ita quidam probabiliter: quod mihi non admodum tutum videtur, nec probarim faciendum, nec tamé factum improbarim. Itemq; secundum istos

potes iurare Iudici te non feciſſe, ſcilicet vt ille putat, & cogéti facere, quod non licet, aut non teneris, te facturum, ſcilicet ſi licebit, vel ſi teneberis; & extorquenti aliquid iniuſtè, te neſcire, ſcilicet ſic vt illi tenearis dicere. Denique cum non teneris iurare ad mentem petentis, poſſe ad tuam, quod alij negant, dicentes verba abſolutè falſa non excuſari illa mentis ſubintellectione. Vtrique docti, vtrique probabiliter

* *Nau. num. 19.*

Ita quidam} *vide Val. l. c. p. vlt. prope finem.*

Scilicet ſic} *Vide Nau. nu. 8. 18. 19. Syl. l. c. 5. nu. 2. Azor. l. c. q. 4.* vbi quinque regulæ lectu dignæ.

Denique} *Vide Sot. l. c. art. 7. 4.*

7 Rem leuem iuramento promiſſam non præſtare, non eſt mortale, etſi quidam eſſe affirmant: atque itidem dicendum, ſi rei promiſſæ particula aliqua omittatur. Illud certũ apud omnes, quidquid etiam leuiſſimum falsó iuretur aſſerendo, aut negan-

negando, esse mortale.

* *Nau.num.10.Sot.l.c.art.7.Ant. 2.p.tit.10.c.4§.1. Azor.l.c.c.5.q.3.*

Et} *Caiet.2.2.q.87.art.7.dub.1. Philarcus t.1.l.c.3 Fu.Iuramentum num.12 Val.*

Illud certum} *Azorius l.c.c.4.q.1. Couar.p.§ 1 in c.Quamuis, de pact.*

8 Qui se iurat aliquid facturum, quod postea facere non decet, non tenetur facere: nec si iurauit alterius causa, qui fieri non vult: nisi simul ad honorem Dei iurasset; esset enim tunc velut votum quoddam. quamquam & hic etiam, secundum quosdam, non tenetur, si ille cuius fieri interest, relaxet obligationem; vt si quis ad Dei honorē iurasset pauperculam ducere, illaque relaxet.

* *Tol.l.c.22.numer.8.Val.l.c.p. 30.*

Non decet.} *Tol.l.22.num.4.*

Nec si} *vide Tum.l.c.num.22.*

Relaxet} *Tol.c.22.num.6.*

9 Fraude inductus ad iurandum, quam si nouisset, non iurasset, non tene-

tenetur. At extortum vi iuramentū de re non illicita, obligat, nisi per Superiorē relaxetur, aut sit de matrimonio contrahendo ex metu ad id incusso, facto, qui cadat in constantem virum.

* *Vide Syl. l. c. 4. num. 8. & 19.*

At extortum} *Sot l. c. art. 7. col. 17. Az. lib. 1. c. 11. q. 12. Con. in c. Quamuis de pac. p. 1. § num. 5.*

10 Iuramentum de re imprudenti, aut indifferenti, aut melioris boni impeditiua, non obligat: id tamen postremum intelligunt quidam, nisi iurasses in alicuius fauorem: verbi gratia, ducere aliquam: non enim potes omittere ob continentiam; sed ob Religionem, aut Sacerdotiū potes. Vide MATRIMONIVM, SPONSALIA, VOTVM, *& c. 16. de spons. & matrim.*

* Non obligat} *Sot. l. c. art. col. 9. Azor. l. c. c. 5. q. 1.*

Impeditiua} *vide Azor. l. c. q. 4. fusè differentem. Val. l. c. P. vlt.*

11 Iurans redire ad carcerem, tenetur

netur, (nisi esset iniquè detentus) etiam cum vitæ periculo. Quidam tamen etiam ad iniustum carcerem redeundum aiunt, nisi iuramentum relaxetur per Episcopum.

* *Couar.l.1.var.resol.c.2.num.10. & Nauar.num.18.*

12 Ciuitas tenetur iuramento maiorum, non vi iuramenti, sed pacti, & fidelitatis: itaque si non seruet, non est periura.

* *Vide Fum.l.c.num.34.* iusiurandum enim est vinculum personæ, *Azor.l.c.c.8.q.5.*

13 Iurans alterius factum, tenetur solum dare operam, vt fiat.

14 Iurans parére potest appellare á grauamine iniquo.

15 Iurans facere certo tempore, si non potest, tenetur postea, nisi respectum habuerit solum ad illud tépus. * *Vide Nau.num.22.*

16 Iurans non obligatur ad ea, ad quæ non intendebat se obligare, scilicet ad ea, de quibus si cogitasset nó ea intédisset in alijs, quæ promittebat,

tebat includere, sed excluſiſſet; nec etiam obligatur ſi id accidat, quod ſi fuiſſet iuramenti tempore, id fuiſſet temerarium.

17 Iurans puellæ ſponſalitia, aliòqui ſe non paſturæ ab illo violari, tenetur ducere, etiãſi fictè iuraſſet, niſi ſit admodum diſpar conditio.

18 Tenetur quis iuramento facto à Procuratore ſuo nomine ex ſpeciali mandato.

* Poteſt enim præſtari iuramentum per procuratorem *ex c. Nullam de iuram. calum. 6. Azor. l. c. 7 q. 13.*

19 Iuramentum confirmat contractum iure irritum ob fauorem priuatum, ſecus ſi irritum eſt ob fauorem publicum: itaque firmat contractum impuberis doli capacis. Quidam tamen aiunt, Iuramentum ſortiri naturam actus cui adhæreat, adeoque non facere irreuocabile, quod ſecundum Ius eſt reuocabile, vt teſtamentum: alij, niſi lex etiam iuratos contractus irritet, firmari iura-

ramento. Mihi placet distinctio posita supra.

*De hoc multa Couar. in cap. Quamuis de pact. p. 2 c. 1 Azor c. 7. dicens contractum solum iure ciuili iuramento confirmari.

20 Iurans soluere, potest compensare, nisi contrarium intendisset, dum iurauit.

* Duas sententias oppositas lege apud *Couar. l. c p. 1. §. 4. numer. 9 & Azor l. c.*

21 Iuramentum secundum contrarium primo non obligat.

* *Syl. l c. 4. num. 12. Azor. c. 6. q. 2.* neque tollit priorem simplicè promissionem contrariam *Azor. l. c. q. 1. cum Io. And. Abba. Ant. But. contra Innoc. in c. veniens de iurisur.*

22 Iuramentum tenetur implere etiam Religionem ingressus, si potest, nisi haberet modum voti, vt cum sit ad honorem Dei.

23 Iuramentum de celando secreto, intelligitur, nisi id alteri noceat.

* *Fum. num. 25. l. c.*

24 Iura-

24 Iuramentum ſeruandi omnia ſtatuta; intelligitur, ſi ſint licita, & niſi abrogentur.

* *Fum.nu.* 38. {Niſi} *AZor.c.*8.*q.*8.

25 Ciuitatis iuramentum, ſi maior pars non ſeruat, non videntur alij teneri: non enim putandi ſe obligaſſe in tali caſu.

* *Vide Fum.nu.*35 *AZor.l.c.*

26 Periurium ex ſe grauius eſt homicidio; ſecus eſt ex parte damni:

* *Syl.verſ.Periur.num.*2.

27 Poteſt ab infideli peti, vt iuret, & Iuramentum eius per falſos Deos recipi.

* *D.Tho.Syl.l.c.*4 *numer.*4. *Fum. l.c.numer.*8.

28 In dubio de validitate iuramẽti, interpretabitur habens Epiſcopi auctoritatem.

29 Iuramentum factum in alicuius fauorẽ, poteſt iſte relaxare, vel eius Superior.

* *Syl.l.c.*5.*nu.*8. *Tol.l.c.c.*23.*nu.*2. *Sot.l.c.art.*9.*col.*2. *Val.l.c.p.vlt.*

30 Iuramentum impuberis irrita-

tur

tur parte contradicente. *Vide glo. 32.q.2.Mulier.*

31 Pater potest irritare iuramenta filij habētia speciem voti, vt potest vota: & quisque iuramenta subditi facta de rebus sibi subiectis.

* *Vide Naul.c.num.69.Syl.l.c.5. nu.7. Thom 2.2.q.89. Mol. d.149. c0.4.*

32 Qui ex priuilegio potest dispensare in votis, vel commutare, non propterea potest idipsum in iuramentis.vide *Nau. c.27. num.275.*

* *Vinal.p.3.c.14.num.8* dicit,potentem vota commutare,posse etiã iuramenta, idem *Arag.2.2.q.88. art.12.* Nau. negat. *c.27. nu.275.* vide fusè tradita ab *Azorio.l.c.c.10. q.2.Sot.l.c.art.9.*negat Papam dispẽsare posse in iuramento,quo aliquid tertio promissum est;*Tol.c 23.n.3.* in duobus. casibus. id à Papa fieri posse, tradit *Az.r.9.q.3.*iusta de causa:& quæ causæ iustæ sint,docet. *q.7 & .10.*

Quod si} *D.Tho.l.c.art.9.Syl.l.c.5.*

nu 3.

numer.3.4.

33 Episcopus potest dispensare in iuramentis non reseruatis Papæ ex lege vel consuetudine.

* *Vide Syl.l.c.num.4.ita Azor.c 9. q 6.Tab v rf.Iuramentum.q.2.* omne iusiurandum ab Episcopo relaxari posse ait. *Caiet.2.2.q.89.art.9. Sot. q . art 9* dicunt iurisiurandi relaxationem in ijs casibus in quibus,& voti,Papæ esse reseruatam:vt castitatis,Religionis, Peregrinationis Romanæ , Hierosolymitanæ, Compostellanæ,& hoc placet *Azorio.c 9.q.4.*

Principum præterea , & collegiorum iuramenta Papæ sunt reseruata *Sot. Azor.l.c.*

34 Iuramentum à se factum in Dei gloriam, potest quisque commutare in rem aperté meliorem.

* *C.Peruenit.2. de iureiur. Azor. c.10.q.1.vide cap.Qui bona 17.q 1.*

35 Potest quis vrgente necessitate, qua non potest adiri Superior,iuramentum violare,credens in illa non obligari,

obligari, vt sentit *Syl. verb. Iuramentum numer. 18.*

* *Syl. l. c. 5. num. 18.*

36 Dispensatio iuramenti sine causa non valet.* *Azor. l. c. q. 9.*

37 Qui iurauit non petere dispensationem voti, vel iuramenti, vel ea non vti, poterit rem Superiori indicare, si id ratio postulet: & iis dispensationem dederit, vti. *l. 1. Soto.*

* Addit. } De iurisiurandi relaxatione *Couar. in c. Quamuis. p. 2. §. 3. Azor. l. c. c. 9. de commutatione c. 10. multa erudite.*

In iusiurandum assertorium nulla cadit dispens. *Sot. l. 4. q. 1. art 9. Syl. l. c. 5. n. 1. Couin c. Quamuis de pact. 1. p. §. 3. num. 5. Azor. l. c. 9. q. 1. x D. Thom. & communi.*

Iusiurandum contra bonos mores inualidum est. *c. non est obligat. de reg. iur Azor c. 6. q. 4.*

Sæpius iurans, nulla habita ratione illius, quod iurat, an verum, vel falsũ sit, peccat mortiferè. *Azor. c. 2.*

Si infectus hoc scelere sæpius iurandi

randi, ter, aut quater à Confessario admonitus, nullo vsus sit studio ad hanc labem tollendam, differatur absolutio; nisi aliqua causa aliud velit. *Azor. l. c. q. 4.*

In iudicio, in potente loqui, verba esse ad perfectum iusiurandum necessaria, docet *Tiraquel. Pau. Aret. Alex.* sed negãt, verius *Anch. Abb. Cynus, Butrius, Azorius c. 2. q. 4.* neque enim leges, Canones, vel ius diuinum, aut naturale id exigit: & matrimonia nutibus celebrantur.

Qui vrbanitatis gratia iurauit, Per Deum non ibo, non faciam, nõ violat iusiurandum, si eat, si faciat. *Caie. 2. 2. q. 89. art. 7. dub. 2. Sot. l. c. art. 7. Azor. c. 4. q. 4.* contra quosdam.

Iudex non peccat, si ordine iuris seruato ad iurandum cogat, quem scit falsò iuraturum. *Rich. 3. d. 39. art. q. 3 Azor. c. 12. q. 2.* Priuatus tamen homo peccaret mortiferè, *Sylu. Lex num. 13. V. Decimo.*

IV-

1 IVrisdictionem dat tacita ratihabitio.

2 Iurisdictionis concessio est favorabilis, nec censetur reuocata ante reuocationis notitiam. Quod si publica est, potest eam exercere, qui non est denunciatus excommunicatus, aut suspensus, *secundum Nauar.* quod ego intelligo quantum ad validitatem; nam quantum ad peccatum, qui est ab ea suspensus, non video quomodo possit licitè.

* Notitiam) *Couar. pract. q. c. 9. numer. 7.*

3 Iurisdictione delegata in aliqua causa, qui nódum cæpit vti, expirat, morte delegantis ei nota, nisi aliud constet de huius voluntate.

4 Iurisdictione commissa, intelliguntur commissa omnia, sine quibus non potest commode expediri.

5 Iurisdictio voluntaria, id est quando nemo se opponit, potest vbique, & semper exerceri.

Ius patronatus, vide Electio.

1 IVs patronatus esse quid spirituale quidam aiunt, alij negant: alij esse partim temporale, partim spirituale. *Vide glos. 4. quæst. 1. Quod autem, & 16. q. 7. pia. & cap. 16. de Iurepatron.*

2 Id ius solet sibi seruare, qui prebendam instituit de bonis suis: potest verò in id consentire Episcopus etiam post factam donationem.

* *Fum. vers. Iuspatronatus. num. 4.*

3 Transit ad hæredes, & reuendita, aut data in feudum, non autem in legatarium, nisi de consensu Episcopi: nec transit in confiscatione iudicis secularis, sed Ecclesiastici.

* *Hæredes Fum. num. 5. Sylueadem vers. numer. 5.*

4 Lex posita à patrono in fundatione beneficij, sed non recepta, nó seruanda: nec si sibi retineat aliquod seruitium in dotatione Ecclesiæ, etiam cum auctoritate Episcopi validum id est.

5 Patronus non potest se præsentare: sed potest ei Episcopus conferre motu proprio.

* *Vide Fum. l. c. num. 9. Syl. num. 8.*

6 Præsentatus, si non est idoneus, potest ab Episcopo repelli. *Ex Trid. sess. 24.*

7 Institutio sine præsentatione patroni non negligentis in præsentando est nulla. Quòd si laicus non præsentat intra quatuor, aut Clericus intra sex menses *cap. si laicus. de Iurepatr. lib. 6.* à vacatione, Episcopus prouidet. * *Vide Syl. l. c. num. 3.*

8 Patronus pauper alendus ex reditibus Ecclesiæ non necessarijs.

* *C. Quicunque, 16. q. 7. Fum. num. 6.*

9 Non derogatur Iuripatronatus, nisi id specialiter dicatur: & quidem si est Rex, Dux aut Marchio, oportet horum fieri mentionem.

LAVDEMIVM, VIDE Feudum, Laus, vide honor, Vana gloria.

Legatum, vide Bona, Haredium, Vsus fructus.

1 LEgatum ad vsum pium potest Papa in alium pium conuertere, & Episcopus in magis pium ob necessitatem, & æquè pium ex causa legitima cõsentiente hærede, & loco pio, cui fuerat relictum.

* Vide *Syl. Legatum 4. num. 11. 12.*

Vltimis voluntatibus Papa, & supremus Princeps derogare potest *Clem. Quia contingit. de relig. dom. vide Couar. c. cum tua, de testam. nu. 9.*

2 Legatum ad vsum profanum potest Princeps non habens Superiorem in temporalibus conuertere in alium profanum, vel pium.

3 Legatum in vsum aliquem, si non potest impleri, potest Episcopus in alium mutare.

* *Vide Couar. c. 3. nu. 9. de testam.*

Syl.

Syl.l.c. 117. Imò pecuniam in vsum pium, non admodum necessarium, destinatam in alium pium magis necessarium mutare potest. *Cona, in c.cum tua, de testam.num.9.*

4 Legare non potest, qui non potest testari.

* *Vide Fum. Legatum, num.2.*

5 Mutus legare nutibus potest.

* *Vide Cona. c. cum sibi. de test. numer.3.& 6.*

6 Legatum potest quis mutare, dum viuit.

* Reuocatur expressa voluntate testatoris,& nutu etiã. *Mol.d.*112.

7 Legato principali venire accessoria, etiam pretiosiora, quidam aiũt, alij negant: certè legato lecto, veniunt eius ornamenta.

* Vide *Fum.l.c.num.17. Syl. Legatum.3.num.3. Ang.eo.1.nu.39.*

Certè *l.librorum.§ fi.ff.de leg.*

8 Mortuo legatario ante legatum, nihil debetur.

* *Fum.l.c.num.11. vide Syl. Legatum.1.nu.12.*

9 Quod accreſcit legato viuente legante, eſt legatarij, vt legato gregi pecudes natæ, & fundo legato addita pars, vel ædificium. At acquiſitum ex legato ante aditam hæreditatem, non ei accreſcit, vt lucrum ex pecunia, vel equo.

10 Veſtes legatæ dandę, etiamſi legans putaſſet plus aut minus valere.

* *Vide Fum. num.* 10.

11 Legatis veſtibus domi exiſtentibus, intelliguntur etiam quæ apud ſartorem.

* *Vide Fin. n.* 11. *Syl. Legatis n.* 3.

12 Falſa demonſtratio, aut cauſa non vitiat legatum: nec conditio, quæ per legatarium fieri non poteſt: itaque conditio in legato, quod nubat, ſi non poteſt ſine diſpenſatione reijcitur tanquam impoſsibilis de Iure, reijcitur etiam conditio contra bonos mores.

* Falſa} *vide Mol. d.* 211. *Syl. Legatum* 1. *num.* 16.

Reijcitur} habetur pro non adiecta. *Vide Mol. d.* 206. 207. 208.

13 Lega-

13 Legatum tibi relictum à falsò credente te suum esse filium, potes tenere.

14 Legatis omnibus bonis intelliguntur etiam iura, & actiones.

* Vide *Covar. c. Relatum. 2. de testam. num. 1.*

15 Legatarius iustè possidet, etiâsi testamentum sit nullum.

16 Legari potest spurio ratione alimentorum, & dotis, sed redit legatum ad hæredes patris: at legatū naturali ad huius hæredes transit.

* *Vide verf. Hæreditas. 16. & verf. Filius num. 30.*

17 Deportato non potest legari.

18 Alimenta danda vbi legatarius vult habitare, nisi ea legans aliud dixisset: quod si voluit domi manere, non tenetur in aliquo seruire.

* *Vide Fum. num. 31.*

19 Legatum factum filio computandum in legitimam

20 Legatum annuum potest peti in principio anni, nisi aliud appareat voluisse legantem.

21 Legata minuẽda, si casu fortuito minuatur hęreditas.

22 Peccat, qui non soluit legata quàm primũ potest: incidit autem in pœnas iuris, si pia non soluit intra sex menses ab insinuatione testamenti, alia verò intra annum.

* Incidit} *Couar. c. si hæredes. de testa. numer. 5.*

23 In legatis ad pias causas sufficiunt vbiq́ue duo testes, & debentur ea etiam ante aditam hæreditatem, & hæreditate nõ adita: id quod etiam de alijs legatis vsus obtinuit. *Vide Panor. cap. Relatum, de testa.* Non detrahitur autem de legatis pijs Falcidia, nisi testator dixisset, aut hæres esset pius: institutus: nec Trebellianica.

* Duo} *Couar. c. Relatum, l. de testam. numer. 8.*

Debentur} *Cou. c. Ray. §. 3. n. 11.*

Falcidia} *Vide Couar. l. c. nu. 5. 6. Fu. Legatum, n. 49. Syl. legati 4. n. 6.*

24 Sufficit legatarium esse capacem legati tempore mortis testatoris.

25 Nato

25 Nato filio post testamentum, valent legata, si non sunt magna, aut præsumitur testatorem voluisse, ve valerent.

26 Si legatum traditur à testatore, fit donatio inter vivos.

27 Legatum factum Ecclesiæ intelligitur de Parochiali, nisi aliud dicatur. Debetur autem Episcopo quarta pars legatorũ Ecclesijs causa pietatis: consulenda tamen in ijs recepta consuetudo.

* Episcopo} *Vide Couar. c. offic. de testam. num.* 1.

Ecclesijs} & fraternitatibus. *Couar. l. c. num.* 12. licèt Abb. & alij hoc secundum negent.

28 Ad legata tenentur hæredes pro rata.

29 In legatis sub disiũctione, optio erit eius, ad quem verba diriguntur, aliòqui Legatarij.

30 Si quis legauit scienter rem alienam, hæres emet, vel dabit æstimationem: item si ignoranter legetur personæ coniunctæ, vel causę piæ.

* Vide *Couar.cap.si filius noster, de testam.numer.4.*

31 Si rem hæredis alteri legauit, etiam ignoranter, dabit hæres, modo sit institutus in aliquo vltra legitimam.

32 Legatum puellæ vt nubat, si moritur, dabitur operi simili. Intelligе *iuxta Sylu.verſ. Legatū 1.n.12. Pernam.c. Nos quidem, de Testam.*

* *Mol.d.249.in fin.vide Coua.c.3. de testam..num.11.* nisi aliud colligas ex testatoris voluntate.

33 Legatum in alterius voluntate relictum, valet, si est ad causam piã.

* Vide *Couar.c. cum tibi, de testa. num.11.* & fauore dotis, *id.num 15.*

34 Legatum alicui si nubat, aut si habeat filios, habebit etiam professa Religionẽ idemque est de legato causa dotis, aut donationis propter nuptias, etiamsi legans contrarium voluerit, tenebiturque hæres in cõscientia, secundum quosdam, Alij dicunt sequendam legantis mentẽ.

* *Couar.l.1.var.resol.c.1 pan.10.* in fi-

in fauorem religionis, non tamen è contrà, qui tamen ait, conditionem si monachus non fuerit, aut sacerdos, validam esse, si ratione aliqua munita sit, & non adhibita, vt quis à Religione auocetur.

Idem ferè *Mol.d.* 207. (Alij dicunt) *Cous.l.c. vide Io. B. Cor. q* 140. 35 Conditio de nubendo in ea quę nunquam nupsit, & consumauit, aut de nubendo arbitratu alterius in ea quæ non sit vidua, aut de non contrahendo matrimonium in eo, qui nunquam cõtraxit, reijcitur. Quod si dicitur cum consilio talis, audiendum est, etsi non sequendum.

* Conditio in legato viduæ. Si secundas nuptias non adiuerit, valet iure *autor. cui relictum. C. de indict. viduit fol.* at, vt nunquam quis contrahat, habetur pro non adiecta *l. vlt. C. de ind. vid. toll. Vide Mol.d.* 207. *Cou. in 4. dicis. q.* 2. *c.* 3 § 9 *n.* 11. & *l.* 1. *var. resol. c.* 19. *n.* 9. & 10. *cõtra Io. Med. q.* 23. *de rest. Vide Fu. n.* 39 36 Legatum cum conditione, si hæc

Religiosus, aut Presbyter, non habebit, si non fiat.

* *Cou. l. 1. var. resolut. c. 19. nu. 10. Gomez. l. 1. var. resol. c. 12. num. 78. Mol. d. 207. col 2.*

37 Legatum, vt nubas cuidam, habebis etiamsi nubas alteri, aut ingrediaris Religionem, aut si per te nó ster, quin fiat, aut ille mortuus sit

* *Mol. l. c.* {ingrediens} *Syl. Legatum 1. nu. 13. Couar. l. c, col. 7. Mol. d. 208. col. antep.* talis enim existimatur testatoris voluntas, {Aut si per te} *Vide Mol. l. c. in fine.*

38 Legatis mille, si vxorem ducas, & centum, si fias Clericus, habebis mille si fias Clericus, secundũ quosdam, alij negant.

* Vide *Molin d. 207. Couar.* multa dicit in vtramque partem, negãtem sequens, & testatoris voluntati adhærens, idem *Sanchez l. 1. de Matr. d. 34. num. 13.*

39 Legatum, vt emas vestem, habebis, etiamsi non emas, sic legatum, vt possis nubere, habebis etiam non nubens

nubens: si autem pro dote, dabitur, si non nubas, in opus simile.

* Vide *Mol. d.* 108. *col. antepen.* si non intendat inducere obligationem, vt nubas. *ibid.*

40 Legatum, vt nubas cuidam, si voluerit, si primo nolit, & postea velit, habebis, etiamsi non ducas.

41 Legatum alicui, cum fuerit triginta annorum, si tunc mortuus sit, dabitur eius hæredi.

42 Legatum alicui, quamdiu erit vidua, & post eius mortem tibi, si nubat, tuum est statim.

43 Legatum, si castè vixerit, non amitti, si nubat, alij aiunt, alij negant. Quod si legatum, si pudicè & honestè vixerit, non amitti nisi per copulam carnalem, aiunt quidam, alij etiam per amplexus, & oscula, & tactus impudicos amitti.

* Vide *Syl. Legatum* 2. *q.* 5. *Fum. numer.* 34. *Mol. l. c. Cou. in* 4. *Decret. p.* 2. *c.* 3 § 9. *in fine.*

De hac re multa *Borgninus*; *Canaci. de vsufru. mulier. scitio.*

44 Legatis equis, vel bobus dabũtur mediocres.

* *Vide Fum.num.24.*

45 Legatus calix intelligitur argẽteus; si planeta verò, serica.

* *Fum.l.c.vide Conar.c.Indicante, de testa.nu.4. Nau.c.23.nu.62.*

46 Legata re litigiosa, litigabitur sumptibus hæredis.

47 In legatis facienda ampla interpretatio.

* *Vide Fum. nu.14. Syl.l.c.4.nu.1.*

48 Legatum ad piam causam, gaudet priuilegio relicti Ecclesiæ.

* *Syl.l.c.nu.5. Fum.num.45.*

49 Legans creditori, in dubio videtur voluisse compensare.

* *Vide Conar.in c.officij.de testam. nu.2.ita Fum.nu.21.*

50 Legatum pauperibus in communi, potest dari fabricæ Ecclesiæ pauperis.

51 Legata valent etiam sine hæredis institutione. * *Fum. num.50.* Addit} Legatum Canonicis relictum, ipsis, non Ecclesiæ, debetur,

ipsis

ipsis non singulis, sed collegio. cuius legati quartam canonicam portionem habet Episcopus. *Couarr. in cap. Requisisti, de testam. nu. 10. ex cõmuni Fum. num. 14.*

In primogenijs, & maioratibus conditio; qua in familiæ gratiam, Regulares, & beneficiarij excluduntur, licita est. *Couar. l. 1. variar. resol. c. 19 num. 10.*

Legatum, vt fias sacerdos, vel Regularis, si nupseris, non habebis, in gratiam Religionis, & castitatis. *Couar. l. c.*

Legatum cum fructibus debetur à tempore, quo hæres adiuit hæreditatem. *Lopez. p. 2. c. 30. in fine.*

Vltima voluntas, causa pietatis, manu defuncti scripta, licet non sit coram testibus publicata, seruanda est. *Couar. c. Relatũ. 1. de testã. n. 12.*

Legata pia à laico hærede peti possunt etiam coram Ecclesiastico Iudice. *Couarr. l. c. num. 13.*

Legatarius testatorem defunctũ graui aliqua iniuria afficiens (vt si vi-

si viduam eius vxorem impudicè cognoscat) legatum amittit. *Ant. Gome. l. 1. variar. resol. c. 12. nu. 56.* expectanda tamen Iudicis sententia. *Mol. d. 112. in fine.*

Legatus, vide Delegatus.

Legitima, vide Hæreditas, Parentes, Religio.

1 LEgitima, si filij plures quàm quatuor, est dimidium bonorum, quæ reliqua sunt solutis debitis defuncti, & impẽsa funeris; quod si non plures, est tertia tantum pars: atque id est quod inter omnes diuidendum necessario; est enim debitũ filijs legitimis, eisque mortuis, nepotibus legitimis. Debetur autem á matre etiam filijs naturalibus, non autem spurijs. Debetur, & parentibus legitima á filijs non habentibus filios, & fratribus ex parte patris, si quis infamem hæredem instituat, cũ illi non essent ingrati. Quod si illis

in

in testamento nihil esset relictum, esset nullum: si autem minus legitima, supplendum.

* De hac re multa *Mol. d. 177.*

* Vide *Syl. verb. Legitima portio. n. 1.*

Si autem } *Syl. l. c. n. 8. l. omni modo C. de inoff. test. Mol. l. c. col 1.*

2 Nó potest filiæ tolli legitima statuto, secundum quoidam, sed potest statui, vt sit contenta dote sufficiente, modo ne enormiter lædatur. Potest verò, secundum alios, legitima statuto minui, & ex causa tolli, sed non alimenta, nec dos: & quidé alicubi per primogenituram priuãtur alij filij legitima.

* *Vide Syl. l. c. nu. 3. Com. in 4. Decret. p. 2. c 8. §. 6. nu. 5* docet legitimam lege, aut statuto minui posse vsque ad quantitatem alimentis necessariam: tunc autem prorsus tolli, cum filius necessaria ad vitam aliunde habet.

3 Filia dotata potest petere supplementũ legitimæ, si ei non renunciauit expresse. Computanda autem sunt

sunt omnia ei data à patre occasione matrimonij exceptis vestibus ad vsum quotidianum necessarijs.

4 Renuntiatio legitimæ facta per metum, non firmatur iuramento.

* Vide *Lopez p.2.c.23. Couarr. in c. Quamuis, de pactis, p.3 §.4.num.2.*

5 Filius renuncians hæreditati etiã cum iuramento, potest petere supplementum legitimæ: in quam tamen computandum, quod ex bonis patris inhonestè expendit, nisi præsumatur pater donasse. Supplementum autem legitimæ non petitum, potest petere hæres etiã extraneus.

* Vide *Cou. in c. Raym. de testam. §.1.num.8.*

6 Legitima donata filio inter vivos potest à patre revocari.

7 Professus Religionem debet filio legitimam statim, & pater infidelis filio facto Christiano. Vide RELIGIO.

* Professus] Ante Patris mortem *Couar. c.2. de testa. numer.7.* alij tamen negant.

Insi-

Infidelis} *Nau.conf.5 de teſt.*

8 Non computatur regulariter in legitimam donatio patris ab initio valida: computatur autem, ſecundū quoſdam, quæ morte confirmata, & donatio doris, aut propter nuptias, aut pro liberatione filij à pœna delicti. *Vide Cou. in c. Raym. de teſtam. §. 2. num. 6.*

Computatur} *Couar. l.c.*

9 Filij ob hæreſim patris damnati priuantur legitima: non autem ob eius crimen læſæ maieſtatis, ſecundum quoſdam.

* *Vide Syl. l.c. num. 5.*

10 Non poteſt legitima grauari à teſtatore, niſi in vtilitatem filij, aut propter debita, aut de filij conſenſu nec dos niſi in quantum legitimam excederet. Poteſt tamen filius prohiberi eam alienare vſque ad tertiam generationem.

* Vide *Mol. col. 2. Syl. numer. 3. l.c. Couar. num. 4.* Mol. putat, granamē legitimæ appoſitum etiam in fauorem filij, nullum eſſe.

Addit.}

Addit} In legitimam imputatur donatio facta filio propter nuptias, & vt Sacerdos fiat, *Couar l. num 7.*

Ex donatione Ecclesiæ facta detrahitur legitima filijs iure debita, si post illam nascantur. *Couar. l. 1. var. resol. cap. 19. nu. 5.* Quidam tamen putant omnem prorsus donationem reuocari. *ib. num. 11.*

11 Legitima Iudicis arbitrio, & non hæredis, ex hæreditate deducenda.

Lex, vide Interpretatio, Iudiciales actus, Iuramentum Pœna.

1 LEx humana non obligat in conscientia, vbi constat eius rationem, seu intentionem principalem cessare; solet autem intentio ex proœmio colligi. Cessat & obligatio cessantibus incõuenientibus, ob quæ lata est. Item si lex est inutilis item in casu, quem si legislator cogitasset, excepisset: item si non est recepta à principio, etiam ignoran-

te id

te id legislatore : aut non recepta est à maiore parte talium personarum de quali excusando loquitur, sciente Superiore, & *non contradicente*, ad quod sufficit bis aut ter feciſſe contra legem : item in casu scandali, aut infamiæ, aut metus cadentis in constantem virum ; aut cũ occurrit casus, vbi ratio iudicat non seruandam, aut cum fundatur in præsumptione, & constat de contrario, aut cum est iniusta, aut non in bonum commune, aut afferens magnum damnum, aut cum est valde difficile obseruare : reputatur enim in iure impossibile.

* De lege *Sot. l. 1. de iust. Carbo. integro vol. Azo. multa. l. 5. t. 1. Nau. c. 23. num 49. Tol. de 7. pecat. mort. c. 18. 19. 20 Sayr. t. 2.*

† Vbi constat *Vide Nau. c. 15. n. 21. Conar. rel. cum esses de testã. n. 8.*

Si non recepta *Fum. lex nu. 11.*

Aut metus *Sot. l. c. q. 6. art. 4. Syl. metus quarto. 6.*

Aut cũ occurrit *Medina q. 59. 6.*

Aut

Aut cũ occurrit} *Val.t.2.d.q.5.p.6.*
Aut cũ fũdatur} *Mol.d.208.in fine.*
2 Quantum & quomodo lex obliget, petendum ex communi interpretatione, & vsu, præsertim bonorũ
3 An lex ad mortale peccatũ obliget, conijciendum ex verbo præceptiuo, vel re graui, quam præcipit, vel magna pœna, quam apponit.
* *Azor. in l.c cap.6. Vide Tol. lx. cap.20. vide Fam. lex 4.*
4 Non est mortale facere contra legem in re parua, aut sine plena deliberatione, & secundum quosdam, si absit contemptus: sed id alij negant, & meritò.
* Leuitas materiæ excusat à p.m. *Azor.l.5.c.28.col.2.communis. Nau. praludio q.num.13.*
5 Cum in lege Ecclesiastica dicitur, Teneantur, vel, Præcipimus, videtur esse obligatio moralis peccati, seu si dicatur, Faciãt, vel, Dicãt, vel, Ordinamus, vel, Statuimus, Mandamus, vel Iubemus: quandoquidem, Debet, Mandamus, Prohibemus, &

Oportet, quidam putant obligare admortale.

* *Vide Azor.t.1.l.4.c.5.Tol.l.2. Nau. c.23.num.48.*

Quanquam) ita *Azor.l.c.*

6 Cum in lege sunt mulctæ pœnæ, quo ad omnes collectiuè sumptas, non habent locum in ijs, in quibus non possunt omnes verificari.

7 Cum in lege excipiuntur aliqui casus, intelliguntur excepti etiã qui aliàs iure excipiuntur, & si materia est fauorabilis, etiã omnes similes, & quos excipi æquitas postulat.

8 Leges Papæ, & Imperatoris, nisi aliud dicant, non obligant nisi post duos menses à publicatione in prouincia, in qua quis est, etsi quidam putant ligare statim scientes primam promulgationem; id quod de legibus inferiorum concesserim.

* De hac re *Azor.t.1.l.4.q.3.Syl. Lex 6. Vide Sot.l.1.q.1.art.4.* qui putat (loquitur autem de legis promulgatione) nolle Pontificẽ obligare ante legis in prouincia promulgationẽ (nisi

(nisi aliud dixerit) ignorantesque à pœna, & à culpa excusari.

*Statim} vide Syl. l. c.

Lex enim} vide Nau. c. 15. nu 21.

9 Lex prohibens non est extendenda ad casum, in quo non est tanta ratio; lex enim tantum extenditur ad suæ rationis limites: itaque vbi eadem aperte ratio, idem ius: quod intellige cum lex ratione vtitur, secus enim est, si sola voluntate legislatoris.

10 Lex priuans ob peccatum re iure possessa, intelligitur post condemnationem.

* Vide Nauar c. 25. num. 18. c. 23. num. 66. 67. Conar. in 4. p. 2. c. 6. §. 8. num. 6. Sot. l. c. q. art. 6. Mol. d. 95.

11 Leges laicorum nullam habent vim obligandi Clericos: si tamen nó sint contra Sacros Canones, & sint fauorabiles, & priuilegiatiuæ, vel ipsi naturali rationi, & iustitiæ innitantur, seruandæ ab eis sunt, vt lex de seruando certo iusto pretio rerum, & similes, vide Nau. c. 23. nu.) nu. 88.

num.88.& c.27.nu.125.

12 Approbatio Papæ habet vim constitutionis.

13 Cum lex præscribit formam super eo, in quo quis aliòqui habet potestatem, actum contra legem tenet.

14 Cum lex damnat iuuantes malefactores aut receptantes, &c. intelligit tanquam malefactores, non autem si ob necessitatem, aut pietatem.

15 Lex vetans aliquid, non comprehendit facientes bona fide.

* *Val.l.5.ex Caiet.*

16 Per Ius nouum non recedituꝛ ab antiquo nisi exprimatur.

* Vide *Nau.c.22.num.39.l.præcipimus.C.de appell.*

17 Lex Ciuilis tollitur consuetudine contraria decem annorum, & etiam Ecclesiastica, si Papa sciens non contradicat; itemque lex Episcopi, Episcopo non contradicente. Quin etiam quæuis consuetudo per duos vel tres actus contrarios, scié-

te Superiore, & tolerante, legem abrogat secundum quosdam, nisi sit cõtra publicam vtilitatem. *Syl. verb. Consuetudo, numer. 9.*

* Decem annorum} *Azor. l. 5. c. 17 q. 6. Syl. consuetudo, num. 4.*

Ecclesiastica} *Azor. c. 18 q. 6. ex Oldrado, & alijs.* Fel. tamen Abb. & alij cum communi dicunt id esse verum in lege, non autem in canone, qui non abrogatur nisi consuetudine quadraginta annorũ, etiam scien te, & patiente Principe, nisi illam ex presso approbando ius tollat.

Quin} Quidam dicunt vnico, quidam duobus, quidam pluribus actibus id fieri, vide *Carbonem. l. 9. d. 2.* qui docet non posse certam regulam præscribi; sed id boni viri, aut Iudicis arbitrio relinquit *Azor. l. c. q. 25.* plures actus requiri ait ad consuetudinem.

18 Contra legem derogantem futuræ consuetudini, potest ex causa derogari consuetudini.

19 Nulla lege tollitur consuetudo rationa-

rationabilis certi loci; nisi fiat eius mentio; nec statuta particularia nó continentia solum ius commune, nisi lex aliud apertè dicat. Vide c. 1. *de consti. li 6.*

20 Lex reuocatoria priuilegiorum non habet vim vsque ad publicationem,

* In Metropoli ait *Sot. lib 1. q 1. art. 4. in fine. Carb. l. 3. d 9. de legib.* De hac re *Az. l 5 c. 3. q. 6.*

21 Lex generalis posterior limitatur per specialem priorem, quantũ ad id in quo ei contrariatur, etiamsi dicat, Non obstãtibus quibuscũq;

* Vide *Nauar. lib. 3 consi. consil. 1. de Cler. non resid.*

22 Lex sequens non tollit factum preteritum, etiamsi huius effectus pendeat ex futuro.

23 Standum est verbis legis secundum interpretationem Iuris, etiãsi legislator extra legem dicat se aliter intellexisse. A Papa quidẽ Innocentio IV. declarante suam mentem in constitutione à se facta antea

receſsit Hoſtienſis, & cum eo alij Doctores. Vide *lib. 6. de conceſſ. prab. c. 1.*

24 Standum eſt legis menti apertę, etiam contra verba: intelligitur autem mens legis ex ratione expreſſa. Vide *c. Marcion. 1. q. 1. Nauar. conſil. 2. de Parochis. 1. lib. 3.* Vide *Carponem l. 7. d. 9 de legibus.*

25 Cum imponitur pœna mittenti epiſtolã, intelligitur, ſi perueniat.

26 Cũ prohibetur ſubornatio, intelligitur alioqui mala: niſi aliud colligatur ex verbis, aut ratione legis.

27 Cum dicitur, Non gaudeat, aut Amittat, non eſt poſita pœna ipſo iure.

28 Non eſt actus irritus, ſed irritãdus, ſi dicitur, Non poteſt, aut Non valeat: quidam tamen dicunt irritũ eſſe, ſi dicitur, Non poſsit.

29 Statutum loquens ſimpliciter, non comprehendit res iuratas, nec cum derogantur generaliter ſtatuta intelliguntur iurata.

30 Contra ſtatutum etiam à Prin-

cipe

cipe cõfirmatum possunt facere statuentes, si est principaliter in eorum fauorem. Confirmatio enim habet vim priuilegij, cui potest renuntiari.

* Vide *Arq. V statutum num. 21.*

31 Papa *confirmans statuta*, intelligit, modo sint conformia Iuri cõmuni, aut ab eo non valde aliena.

32 Statuti Episcopi non ligat subditos extra Diœcesim delinquentes.

33 Statutum durat etiam mortuo statuente, & statutum Capituli Sede vacante durat, donec ab Episcopo reuocetur.

* Vide *Syl. statutum num. 9.*

Addit. } Lex pœnalis non obligat in conscientia ante sententiam. *Salõ. 2. 2. q. 62. q. 3. cum Caiet. D. Tho. & communi, contra Castrens.* vide POENA.

Lex cessat, si ratio legis in communi cesset: non sufficit autem cessare rationem in actu particulari. *Conar. c. cum esset, de test. num. 9.*

LIbri, & Tractatus Astrologiæ iudiciariæ, Geomantiæ, Chiromantiæ, &c. Magiæ, Sortilegiorũ, Auguriorum, &c. ne legantur, sed dentur Episcopis, vel Inquisitoribus. *Ex bulla Sixti V.*

LITTERAE.

LIteras alienas aperire, & legere, mortale est, nisi sis scribentis Superior, aut facias sua ratihabitione, aut inaduertenter, aut contineant res parui momenti, aut habeantur pro derelictis, aut sint inimici tui, à quo times aliquid mali, aut sis Gubernator tempore belli, nec sit periculum damni magni.

* *Nau. c. 18. num. 53. V. Falsarius num. 2. Lopez p. 2. c. 43.*

Aut sint } *Nau. Lopez l. c. Fum. V.*
Littere } *& Falsarius num. 4.*

Liuellum, vide Emphyteusis.

Locator, vide Conductor.

Ludus

Ludus, vide Cõtractus, Debitum.

Minor, Peccatum.

1 LVdere ludo prohibito, nõn est peccatum, si fiat moderatè causa recreationis, aut alia honesta, cessat enim ratio legis.

* De ludo. *Alcocer. Anglei in 4. Castro de restit. Gaudisd. de contract. c. 42. 43. Tol. l. 5. c. 27. Lopez de contract. l. 2. t. 21. p. 2. c. 31. & Mol. d. 510. Abul. in c. Materia. q. 52.*

* Vide *Mol. d. 521.*

2 Ludum funambulorum quidam illicitum dicunt, ob periculum mortis: alij licitum, si adeò periti, vt periculum timendum non sit.

* Vide *P. N. l. 2. c. 3. num. 83.*

Ob periculum *Sylv. verb. art. 4. 8.* Alij *Nau. c. 15. numer. 8. Tol. l. 5. c. 6. num. 23.*

3 Ludum agitationis taurorum licere, non obstante prohibitione Pij V. Nau. putat, *ca. 15. numer. 21.* si sic fiat, vt non sit probabile periculum, quia cessat ratio legis. Ab ea quidẽ

prohibitione Greg XIII. censuras abstulit positas contra permittentes, & congredientes.

* *Lopez l.c. cap. 32.*

Ab ea } *P. N. l.c. nu. 330.*

4 Ludi, qui fit cum peccato mortali, spectator non peccat mortaliter, si peccato ipso non delectetur, nec illi cooperetur, & cessat scandalum lege *Ant. 3. p. tit. 8. c. 4. §. 12. in fin. Syl. verb. art. q. 7. Ang. ver. bisbrio q. 2. Tabien. Armil. eod.*

* Si spectator sit laicus, secus si Clericus, aut Monachus, *Nau c. 20. nu. 14. Vide Syl. ver. Ludus nu. 8.*

5 Ludere aleis causa lucri magni, etiam laicis esse mortale Syl. putat: at Nau. solis Clericis, ijsque, etiamsi ludo exponãt bona patrimonialia.

* Vide *Sot. l. 4. q. 5. art. 2. Lopez l.c. cap. 31.*

At Nau. c. 20. n. 9. *vide Mol. d. 521.*

6 Ludo prohibito acquisitum non est restituendum, nisi lex impediat dominij translationem, vt minori: quamquam si hic parum perdat, non

non est restituendum: non videtur autem plus posse lucrari quàm perdere, nisi forte alter, sciens illum nō posse perdere, se periculo committat: potest tamen quis, quod perdit cum illo, illud postea lucrari ad cōpensationem, & si quod ab eo lucratus est, iterum cum illo perdat, aut nihil aliud tenetur. Sunt & qui probabiliter asserunt, ludo ab eo obtentum, non esse restituendum, de quo vide MINOR.

* Vide *Couar. in reg. Peccatum p. 2. §. 4. Lopez l. c. cap. 33. 34. Syl. Ludus. num. 11.*

Cōpensationē} *Nau. c. 20. n. 19.*

7 Inducto ad ludum, vi, aut fraude aut nimia importunitate, quod perdidit restituēdum secundum quosdam; quod alij de importunitate negant.

" *Couar l. c. nn. 7. Angles. in 4 p. 2. p. 238. Syl. Ludus 11. Nau. l. c. n. 14. Vide D. Tho. 2. 2. q. 32. art. 7. Sylues. verb. Ludus. nu. 11. Vide Mold. 516. Lopez l. c. c. 34.*

8 Qui valde excedit peritia ludendi tenetur restituere id nescienti; secus est si vterque de altero ignorans, se periculo commisisset.

* *Alcocer, Angles l.c. Vide* Lop. c. 35. *D. Tho.* 2.2. *q.* 32. *art.* 7. *Mol. d.* 516.

9 Cum lex concedit repetitionem ludo perditi (concedit verò in ludis prohibitis) posse non solui, & solutum iam, clàm accipi, putant quidá cum Adriano, alij negant, saltem illud, quod de clàm accipiendo dictú est. Quod si quis iurasset se non vsurum repetendi legis beneficio, potest petere absolutionem à iuramẽto, & repetere: si verò solum promisit se soluturum, non tenetur, etsi id quidam negant.

* *Angles l.c. pag.* 336. *Lopez p.* 2 *c.* 23: *vide Mol. d.* 515.

Quidam} *Couar. l.c. num.* 8.

Negant} *Io. Med. de restit. q.* 22.

Quod} *Nam. c.* 20. *num* 17.

10 Histrionum ludi non condemnandi, si modestè agant.

* *Fum.*

* *Fum. vers. Histrio. nu. 1. Syl. vers. Ars nu. 6. ex T. Th 2. 2. q. 169 art. 3. Io. Med. q. 21. de restit. ad 4. si vitetur iniuria Dei, & proximi. Syl. l. c. Addit; Possunt histriones moderatum lucrum suæ artis quærere ad victum Io. Med. l. c.*

Histriones non possunt promoueri, quia infames, *c. maritum 33. d. 4. q. 1. c. 1.* neque eis datur Euch. dū perseverant in arte cum p.m. Vide *c. pro dilectione de cons. d. 2.*

Luxuria, vide peccatum.

1 FOrnicatio ex genere suo est peccatum grauius furto: incestus autem grauius adulterio, etsi quidam id negant de incestu extra primum gradum.

2 Incestus dicitur cum cognatis, etiam spiritualibus per Baptismum, aut Confirmationem, & affinibus. Cognatos verò intellige vsque ad quartum gradum, affines autem hi si sit affinitas ex copula non coniugali, quæ solum extenditur vsque

ad ſecundum. Cum Religionem verò profeſsis, aut ordinatis in ſacris, aut loco ſacro, potius eſt ſacrilegium, etſi quidam inceſtum putant: cum filia autem Confeſsionis, etſi eſt peccatum dignum depoſitione, & carcere, non eſt tamen cũ ea propriè cognatio ſpiritualis; dicitur verò inceſtus per quandam ſimilitudinem. *Vide 30. q. 1. Omnes, & c. Non debet.*

* *Val. t. 3. d. 6. q. p. 3.*

3 Stuprum dicitur, ſi fœmina virgo ſit, non ſi vir.

* *Caiet in 2. 2. q. 154. art. 6. Tol. l. 5. c. 11.*

4 Sacrilegium non eſt, vbi non eſt propriè locus ſacer etiamſi ibi altare forte ſit.

* *Vide Azor. l. 9. c. 27. q. 5.*

5 Sodomia eſt, cum duo eiuſdem ſexus commiſcẽtur, etiam fœminę, vel cũ fœmina vir præpoſterè. Quidam verò putant variari ſpeciem, ſi fiat cum cognato, aut affine, aut cum habente votum caſtitatis, aut

cum

cum coniugata, aut cum virgine, aut viri cum fœmina, quæ duo postrema non facilè admiserim.

*Cum duo etiam fœminæ} *D.Th. 2.2.q.154 art.12.in corp. Syl. Luxuria n.1. Val.l.c.col.1679. Fil. Sodomia*

Vel cum fœmina} *Conar. in 4.q. p.2.c.7.§.3.num.7.*

Dicit autem *Conar. l.c.ex Alcia.* si fœmina more viri fœminam subigat non punitur ordinaria Sodomitarum pœna. *Nav.l.2. conf.1.de Iudiciis*, sodomiam viri cum vxore pauló minorem vocat, quàm cum alia persona in foro exteriori. *Fum. verò l.c.* cum fœmina non esse sodomiticum crimen, ait, licet contra naturam.

Quidam} Concubitus contra naturam cum vxorata, virgine, moniali, rapta, consanguinea aggrauat, & variat speciem, *Cast.2.2.q.154.ar. 12.ad primum.*

6 Ad bestialitatem reducitur etiã coitus cum dæmone. Sunt autẽ reliquæ bestialitates eiusdem speciei.

ad ſecundum. Cum Religionem verò profeſsis, aut ordinatis in ſacris, aut loco ſacro, potius eſt ſacrilegium, etſi quidam inceſtum putant: cum filia autem Confeſsionis, etſi eſt peccatum dignum depoſitione, & carcere, non eſt tamen cũ ea propriè cognatio ſpiritualis; dicitur verò inceſtus per quandam ſimilitudinem. *Vide* 30. q. 1. *Omnes, & c. Non debet.*

* *Val. t. 3 d. 6. q. p. 3.*

3 Stuprum dicitur, ſi fœmina virgo ſit, non ſi vir.

* *Caiet in 2. 2. q. 154. art. 6. Tol l. 5. c. 11.*

4 Sacrilegium non eſt, vbi non eſt propriè locus ſacer etiamſi ibi altare forte ſit.

* *Vide Azor. l. 9. c. 27. q. 5.*

5 Sodomia eſt, cum duo eiuſdem ſexus commiſcẽtur, etiam fœminę, vel cũ fœmina vir præpoſterè. Quidam verò putant variari ſpeciem, ſi fiat cum cognato, aut affine, aut cum habente votum caſtitatis, aut

cum

cum coniugata, aut cum virgine, aut viri cum fœmina, quæ duo postrema non facilè admiserim.

*Cum duo etiam fœminæ} *D.Th. 2.2.q.154 art.12.in corp. Syl. Luxuria n.1. Val.1.c.col 1679. Fú. Sodomia*

Vel cum fœmina? *Conar. in 4.q. p.2.c.7 §.3.num.7.*

Dicit autem *Conar. l.c.* ex *Alcia.* si fœmina more viri fœminam subigat non punitur ordinaria Sodomitarum pœna. *Nau.l.2.cons.1.de Iudiciis*, sodomiam viri cum vxore pauló minorem vocat, quàm cum alia persona in foro exteriori. *Fum. verò l.c.* cum fœmina non esse sodomiticum crimen, ait, licet contra naturam.

Quidam} Concubitus contra naturam cum vxorata, virgine, moniali, rapta, consanguinea aggrauat, & variat speciem, *Cairl.2.2.q.154.ar. 12.ad primum.*

6 Ad bestialitatem reducitur etiã coitus cum dæmone. Sunt autẽ reliquæ bestialitates eiusdem speciei.

* *Caiet.l.c.art.11. ad tertium* In concubitu cum dæmone coniunctũ est aliud scelus, societas nẽpè: si dæmon humanũ semẽ acceptũ alibi inferat in muliebre vas (ex quo semine potest gigni filius illius viri, cuius est illud semẽ) ratione concubitus erit bestialitas, ratione seminis fornicatio reductiuè. *Caiet.l.c.*

7 Ordo grauitatis peccatorum luxuriæ est is: Bestialitas, Sodomia, Pollutio voluntaria (quæ tria dicuntur contra naturam) Incestus, Adulterium, Stuprum, Simplex fornicatio.

* *Vide D.Tho. & Caiet.2.2.q.154 art.1. & art.12. in corp. & ad quartum. Tol.l.5.c.10.n.4. Val.l.c. Fũ, Luxuria nu.4 Syl.nu.1.vers.10.*

8 Pollutio inuolũtaria nõ est peccatũ, nec oportet relinquere opus honestũ, vnde sequitur cõtra intentionẽ, nisi sit periculũ cõsentiendi.

9 Pollutio in semiexperrecto non est mortalis, quia non plenum, seu integrum iudicium.

* *Sot.*

* *Sot.4.d.12.q.1.art.7.col.5.Tol.l. c.nu.3.cap.13.*

10 Cœptam in somno pollutionē non tenetur euigilans reprimere, sufficit enim non placere. * *Collige ex Sot. l. c.*

11 Optare vt accidat in somnis pollutio, ad mitigationē libidinis, aut ob aliam honestam causam, mortale non est, modo non detur ei causa, nec ob eandem causam de præterita gaudere : nec comedere illa vnde creditur secutura, modo non intendatur.

* *Fum. pollutio.nu.4. Naua. l.c. D.Ant. 2.p.t.60.5. Tol.l.5. contra Sot l.c.col 6.*

Nec} *Syl.l c. Nau. l.c. Tol.n.8. sed Val.l.c.col pen.* contra Nau. licere ait, ob sanitatem gaudere, non autem ob pollutionem.

Procurare pollutionem nunquam licet ob bonam valetudinē; licet hanc ex illa optare, *Tol. l. c. num 4. Nau. cor. sexta.*

12 Delectatio de peccato carnali,

quæ dicitur morosa, mortale peccatum est, & eiusdem cum peccato operis speciei. Vide *Thom.* 1.2. *q.*74 *art.*8. *Syl. verb. delect. q.*1. Non licet autem delectari carnaliter cogitando de copula licita præterita, vel futura, ita vt insurgat sensualis cõcupiscentiæ motus, & delectatio sit de motu præsenti occasionato ex cogitatione præteriti, vel futuri. *Syl. ib. q.*3.

* Delectatio} *D. Th.* 1.2 *q.*74. *ar.*4. *Nauar. c.*11. *nu.*12. *Syl. Caiet. verf. Delectatio, Sum. verf. Cogitatio. nu* 3 *Lopez p.*1. *c.*40. *col.*3. ex communi, si quatuor concurrant. Vide *Io. B. Cor. q.*50.

13 Oscula & tactus libidinosi inter nõ coniugatos, nec spõsos, mortalia sunt peccata, non autem inter non coniugatos, si absit periculum pollutionis, nec inter sponsos amplexus, & oscula.

* *Fil. Nau. l. c. Tol. l. c.* 21. *c.*14. *n.*2.

Non autem} *Nau. l. c. numer.*12. *Tol. l. c.* 21. *num.*5.

14 Non

14 Non tenetur quis vitare alterius osculum libidinosum, si non potest sine scandalo.

* *Caiet. 2.2.q.154 art 4.in fine.*

15 Quæ ab aliquo opprimitur, non tenetur ad sui defensionem illum lædere; an verò teneatur clamare, & resistere quantum possit sine periculo vitæ aut famæ non conuenit inter Doctores: ego ijs accedo, qui resistendum putant. Vide *Aug. 1. de Ciuit. c 6.*

* *Sot. l.5 q.1 art.5.in fine.* dicit satis esse, si puella (quidquid sit de foro exteriori) non consentiat, & turpi facinori non se accomodet, neq; mortiferè peccare si metu si leat, quam sententiam limitat *Nauar. c.16. nu.1.* At *Caiet 2.2.q.154 art. 4.in fi.* m.p putat clamore se non tueri, & non resistere. Vide *Nauar. l.c.num.13.*

15 Potest & fœmina quæque, & mas pro turpi corporis vsu pretiũ accipere, & petere, & qui promisit, tenetur soluere.

* Ne-

*Negat *Na.c.17.n.38. Io.Med. q.20.de rest.* meretricem licitè pretium accipere contra Nau. *Carb. de rest.c.48.conc.6.Lopez.p.1.c 105 toto ferè capite, Salõ.q 62.ar.5.Val. t.3.d.p.q.6. Bann. q.62. art.5.2.2. Mol.d.94.Sot l.4.q.7.art.1.Couar. reg.peccatum p.2 §.2.nu.4.D.Tho. 2.2.q.32.art.7.Caiet.ibid.*

Aduerte tamen, ante crimen nõ posse meretricem pretium accipere sine scelere: nam illa acceptio in crimen dirigitur; neque post, si id fiat cum patrati sceleris approbatione. *Caiet. Mol. Couar. l.cit.1.*

Petere } sine consensu in turpem voluptatem, *Lopez. Mol. l.c. contra Nau. num.41. l.c.*

Soluere } *Sot. l.c. colum.8. vide Mol. l.c.*

Addit } In confessione explicanda species incestus, affinitatis, vel consanguinitatis, & cuiusque gradus, *Val. l.c. d.9 q p.3. col.1673. vide Cõfessio. num.20.* alij negant. vide *Io. B. Corra. q.49.*

Ge-

Genitalium, & feminis abusus generationem impediens vitium est contra naturam.

Hieron. Hamas. d. 3. c. 8. §. 21. Instr. Confess. Sodomiam vocat, cum vir cum viro, aut cum fœmina concumbit impudicè in vase præposterè; non autem cum fœmina fœminam subigit.

MALEDICTIO.

1 MAledicere non optando malum, morrale non est, nec maledicere brutis animalibus, nisi quis maledicat in odium eius, qui possidet.

* Non optando } *Sot. l. 5 q. 12 ar. 1* vt Parentes faciunt nullo in animo malo desiderio affecti.

Possidet } vel vt Dei creaturæ sunt. *Nauar. c. 23. num. 82.*

Man-

Mandatum, vide Casus fortuitus Consilium, Dispensatio, Donatio, Interpretatio, Iurisdictio, Præceptum, Restitutio.

1 MAndatum posterius regulariter non derogat priori, nisi de eo faciat mentionem, præsertim in priuilegijs, legatis, & re non integra.

2 Mandatum re integra finiri morte mandantis dicitur C. *Mandati*, & l. *Mandatum*, sed casus quidam excipiuntur à Doctoribus: & quidem quod mandatur per modum constitutionis, non expirat, nec vt ego puto, quod gratiam alicuius. *Vide sup.* DONATIO.

* C. *Gratum*. C. *Relatum*, *de off. deleg.* Vide Cou. l. 1. *var. resol.* c. 14. *Mol. d.* 263. *nu.* 4. *Nau c. Placuit, de pœn. d* 6. *num.* 161. *Sayrum de censu. l.* 7. *c* 14. *numer.* 6. *Staphileum de litteris gratiæ.* Quibus modis expirãt litteræ ad beneficia.

MANI

1 MAnifestum in dubio, & pœnalibus accipiendu pro notorio quidam volunt, alij pro eo, quod possit quidem probari, sed non sit notorium.

* Vide *Syl. Fu. verſ. Manifeſtum.*

2. Notorium facti in loco, aut vicinia, aut Collegio, vbi sint tamen saltem decem, dicitur quod notum est maiori parti illorum decem: non dicitur autem notorium, si omnes nõ sint decem saltem.

* *Syl. Notorium, num. 4 vide Nau. c. 27. num. 155. qui numer. 73 c. 25.* dicit sex, si sit maior capituli pars efficere rem notoriam.

3 Notorium iuris dicitur, quod cõstat iudicis sententia, vel clara iudiciali probatione, vel confessione.

* Vide *Nau. l. c. c 25. Syl. l. c. 3.*

4 Occultum dicitur, quod tale non est, etiamsi possit, probari, & quod penè est occultum, id est, difficilè probatu: denique etiam quod quinque sciunt, occultum dicitur *Vide gl. q. 1. Manifeſta.*

* *Syl. Occultum 4. Gl. in c. Quis ali. quando. de pen. d. 1. Nau. c. 27. num. 255. & c. 24 nu. 14.*

Occultum, de quo in *Trid. seſſ. 24. nu. 6.* de iure communi, notorio, & manifeſto opponitur; quare delicta non notoria, neque ad iudicium expoſita, multis licet cognita, occulta ſunt *Maiol. lib. 5. de Irreg. c. 51. nu. 4. Idem ferè Sayrus. lc. 13. nu. 12.* Quinque præſentibus factum eſt occultum, *Nau. l. 5. c. 27 ex quadam gl.*

Impedimentum occultum, ait *Sanchez l. 2. d. 40. n. 11.* dicitur quãdo publicè non conſtat, neque periculũ eſt, vt in exteriori foro prodatur. *Trid. ſeſſ. 24. c. 6* concedit Epiſcopis facultatem diſpenſandi in occultis, id eſt non deductis ad forum externum: quare ſi crimen ad hoc forum deductum non probetur probationis, aut falſorũ teſtium vitio, poterit in eo Epiſcopus diſpenſare: ceſſat enim publicitatis ratio. *Sanchez l. c. d. 37. nu. 12.*

Viual-

Vinal.2.p.de excommunicat.nu.42. Manuel.t.1.c.167. Quãdo autem Episcopus potest dispensare, per Trid. l.c.in occultis impedimentis intellige pro fóro conscientiæ: *ex Trid.l.c.Sanchez d.40 l.c.*

Publicum crimen est, vel publica infamia proditum, vel in iudicio cõuictum, vel vicinis, aut collegio cognitum. *Sot.de ratione t.q.m.2.q.6 d.3.Couar.in 4.Decret p.2.c.6.n.13.Val.tõ.3.d.3 q.10.p.5.col.677.* at occultum, quod non est aliquo ex his modis notum, siue etiam tribus, quatuor, aut pluribus notum sit. *Val.l.c.*

Occulta hæresis, secundum *Azorium.l.8.c.10.q.9.* est, quæ non est notoria per euidentiam facti, vel per sententiam Iudicis, vel per Rei confessionem in iudicio, & quæ testibus nequit probari.

5 Publicum dicitur non solũ quod notorium est, sed etiam quod coram Iudice, aut Notario actum.

MAR-

1 MArtyr dicitur etiam qui pro virtute interficitur.

Syl. verſ. Martyrium.

2 Martyrem tenetur eripere qui poteſt, niſi ipſe id recuſet.

3 Proles occiſa in vtero matris ſaluatur illo martyrio.

Rich. 4. d. q. 3. art. 2. Sot. d. 5. arti. 1. Suarez to. 3. d. 29. ſect. 2. Tol. l. 2. c. 22. num. 2. excellentior baptiſmo aquę: filijs enim vtero clauſis non opitulatur baptiſmus aquæ, vt baptiſmus ſanguinis.

Matrimonium, viae Benedictio, Debitum coniugale, Diſpenſatio, Epiſcopus, Metus, Parochus.

1 MAtrimonium contractũ nõ præſente Parocho, aut Sacerdote de illius vel Epiſcopi licentia nullum eſt. *Ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. de reform.* nec facit ſponſolia *Ex Congreg.* Intelligo hæc locum habere ſolum poſt triginta dies á publicatione decreti Concil. Trid. in illa

illa Parochia. Sufficiunt verò quicúque teſtes, modo intelligãt quid fiat, & ſufficit Parochus viri, vel fœminæ, etiam in aliena Diœceſi, & etiamſi non ſit ipſe Sacerdos, & etiamſi præſens contradicat, aut vi-detinearur, aut Epiſcopus prohibuiſſet, modo intelligat, quod fit, ſcilicet videndo, vel audiendo: item ſufficit Coadiutor Vicarij perpetui, vel Parochi in adminiſtratione Sacramentorum, & Vicarius Parochi, qui Sacramenta etiam ad tempus adminiſtrat, poſſuntque tales non ſolum aſsiſtere, ſed etiam dare licẽtiam alteri aſsiſtendi, etiam contradicente Epiſcopo: & Sacerdos, cui committitur à Parocho omne quod ad curam Parochi pertinet, poteſt aſsiſtere matrimonio, ſine ſpeciali ad id mandato. Sufficit & Parochus toleratus, etiam alióqui excommunicatus, aut ſuſpenſus, modo non ſit per ſententiam priuatus officio: poteſt ergo talis & aſsiſtere, & dare alteri aſsiſtendi licentiam.

* De Matrimonio multa multi, præcipuè *Couar. in 4 Decre. Pet à Ledesm. Integrum volumen, Thomas Sanchez diligentissimè tomos tres satis magnos. Sot. in 4 Val. p. 4. Candel. p 1. Verzerux in speculo coniug. Bellar. Nau*

* *Trid. sess. 24 c. 1* {Intellige} *Ibid.*

Sufficiunt: modo habeant rationis vsum *Couar. l. c. 1. c. 8. §. 12. Ledesm. l. c. q. 45. art 5.*

Viri vel} *Ledesm. l. c. Nau. c. 25. nu. 144. vide Sanchez l. 5. d. 19. tit. 1.*

Sacerdos} *Sanchez l. c d* 20. Clericus sola prima corona insignitus, dum Parochus est, potest assistere, & dare alijs sacerdotibus facultatem assistendi, etiam Regularibus, *Ledesm q. 45. art. 5. ex Congr. Conc.* etiamsi non proferat verba, Ego vos, & vocatus ad alia per dolum.

Requiritur autem moralis præsentia; vt scilicet sit mentis compos, & aduertat. *ex l. Coram Titio. de rerum & verborum significe.*

Intelligat} *Ledesm. l. c.*

Coadi-

Coadiutor } *Sanchez l.c.d.31.*

Sufficit } *Led. l.c. & suar. conf. 8. de cland. aspor. Sanchez l.c.d.21. num 4* etiamsi non sit tolleratus: manet enim in possessione, dum Parochia non priuatur; ob auctoritatem autē eius præsentia requiritur. *ibid.* etiamsi interdictus sit Sacramentorum administratione *16.nn.11.*

Et dare } quia non est actus iurisdictionis, quamuis id alij dicunt. *16.nu.7.*

Quamuis Episcopus, aut Synodus Diœcesana prohibeat, ne Parochus facultatem alicui det, aut assistat, potest tamen vtrumque facere quo ad validitatem matrimonij. *Sanchez l.c.d.32.* Quod si Parochus sāltē veniam alicui daret assistendi, matrimonium nullum esset. *Ledes. l.c.q.45.art.5.pag.205.*

2 Qui alicubi habitat non animo permanendi, quibusdam non videtur posse sub illo Parocho contrahere: at mihi videtur Cong. Concil. aliud sentire, scilicet sufficere illic

habitare dum contrahunt. *Vide Parochus.* Certè vagabundi, qui nullibi habent domicilium, vbiq́ue possunt contrahere, sicut & confiteri: idemq́ue de illis dicendum, qui priore domicilio relicto, domicilium quærunt: scilicet, vbi interim habitant, possunt contrahere.

* Si Rus petas animi gratia, & ibi contrahas matrimonium coràm illius ruris Parocho, sine licentia, inualidum est matrimonium. *Nau. l.c. conf 7. de cland desponſ.*

Certè} *Sanchez l.c.d.* 25. sed Parochus illos coniungens, diligentia non adhibita, & sine Ordinarij licẽtia, peccat mortiferè contra præceptum *Trid.sess.*24 *c.*7. *de refor. id.* 16.

Vbi} *Id.* 16. *num.* 13.

3 Cum dispensatur in matrimonio inualido, sed contracto in facie Ecclesiæ, scilicet vt supra dictum est, sufficit postea sine Parocho, & testibus de nouo consentire coniuges scientes tamen se posse non consentire: *ex Pio V.* Sufficit verò, cùm nõ

expe-

expedit sciri ab altero impedimentum, ei persuadere, vt de nouo consentiat, quasi nũc primũ cõtraheret
* Ex Pio V.} *testè Nau. c. 22. nu. 70. Ledesl. c. pag. 208. ex Cong. Concil* Quidam dicunt non extare Pij V. declarationem *Cordubæ q. 51.* putat necessariam esse Parochi, & testium præsentiam, quando scandalum, infamia, aut aliud graue malũ non imminet, vide *Lopez p. 1. c. 85. Sanchez l. 2. d. 37.* ait, contrahẽdum coram parocho, & testibus, si nullitas illis nota sit vel si impedimentum probabile sit in externo foro.
Sufficit} Quidam tamen dicunt coniugem impedimenti nescium de hoc certum reddi de impedimenti nullitate. vide *Sanchez l. c. d. 36. n. 3.* vbi non probat Nau. sententiam *c. 22. num. 47. & cons. 13 de sponsa. & Philiar. t. 9. l. 2. c. 13.*
4 Consensus falsò credentis tenere matrimonium, aliòqui non consenturi, non validat matrimonium.

5 Denuntiationes, si esset periculũ in mora, posset Parochus postponere ex præsumpta Episcopi voluntate, & quadam tacita commissione. Possunt quidem [illegible] omitti volente Episcopo ex causa.

* Considera Trid. verba *sess. 24 c. 1. de refor.* Ledes. *l. c. pag. 197.* alij tamen negant, sed [illegible] consummationem, si omitt[illegible]ur, faciendæ erunt denuntiationes, quas contracto iam matrimonio, non poterit Parochus sine Episcopi licentia pretermittere. *ibid.* consummare ante eas m. p. esse alij aiunt alij negant, vide *Sanchez l. 3. disp. 11. num. 3. Ledes. l. c. pag. 198.*

6 Nec benedictionem omittere, nec ante eam consummare matrimonium, est mortale. Quod si fiant hæc sine causa, est veniale.

7 AEtas ad matrimonium in fœmina anni duodecim completi; in viro quatuordecim, & ante etiã si sint potentes ad copulã simul: sufficit verò dicta ætas, etiãsi nó possint coire

coire expectandũ verò deinde vsq; ad annũ decimũ octauum, vt iudicetur an sit perpetuũ impedimetũ.
* *Tol.l.7 c.16.nu.8. Nau.l.c.n.29. Syl matrimonium 5 num.2.3.*

Expectandum *Syl.l.c.num.7.*

8 Ante dictam ætatem contrahere sine iusta causa, & Episcopi licentia, mortale est, nec matrimonium validum, nisi sint puberes vt dictum est, sed solum sponsalia. *Vide c.14. de spons impub.* Nec sequês copula facit matrimonium antea cõtractum impuberum validum, nisi adsit consensus saltem tacitus vtriusque.
* *Syl.l.c.num.6* {mortale} ita *Ledes.q.43 art 2. q.3.* {Nec sequens} *Syl.l.c.num.8.*

9 Inter raptorem, & raptam etiam alia causa, quã vt vxor ducatur, quã diu est in potestate raptoris, nõ potest fieri validum matrimonium. *Ex Conc. Trid. & Congr. Concil.* Requiritur verò vis facta puellę, vel eius parentibus, sub quorum potestate eli ad coitum assequendum.

Secus si abducatur sine vi, vel si iam vxorem duxerat, vel de nuptijs tractauerat, & consentiens abducitur, vt ducatur, vel si non transfertur de vno loco ad alium, vel si insciq patre, & illa volente abducatur.

* *Nau. c.p. 25. num. 74* Concilium loquitur de muliere, non de sponsa, *Vinal. de matrimonio nu. 103.* vide etiam *Couar. 2.p c. 3. §. 9. nu. 1. Tol. l. 7. ca. 13. n. 3. ex Concil. sess. 24. ca. 6.*

10 Requiritur consensus de præsenti, verbo, scripto, aut nutibus expressus.

* *Nau. c. 22. n. 30 Vinal. de matrimonio, n. 34. 38. Couar. l. c. 4. nu. 4.*

11 Si intentio est de præsenti, & ita intelligitur à contrahentibus, etiamsi verba sonent futurum, est matrimonium: contra verò, si verba de præsenti, & intentio de futuro, non est.

* *Palud. 4. d. 27. q. 2. art. 4. Sot. 16. q. 1. art. 3. Ledes. q. 4. ar. col. 3.*

12 Sufficit alterius consensui præcedenti, & non reuocato, alterius consen-

consensum accedere, vt fit cum quis contrahit per Procuratorem. Itaque si quidem coram Parocho non verè consentiat, sufficit si postea consentiat.

* *Nau. c. 22. n. 80. Viual. l. c. n. 42.*

Procuratorem} Per Procuratorem contrahi verum matrimonij sacramentum, certa sententia est, ex Doctoribus, & praxi, ita *D. Th. Sot. Con. Cather. contra Caiet. & alij citati à Ledes. q. 42. art. 1.* qui procurator debet habere mandatum speciale non reuocatum, nec potest alium substituere. *Ledes. l. s. ex c. fin. de procur. l. 6. Couar. l. c. n. 9.* Procurator ad negotia non potest esse ante annum 17. sed ad matrimonium sufficit si habeat vsum rationis ad exprimendum cõsensum alieno nomine. *Sanchez. l. 3. d. 41. n. 8.* idem docens de testibus pro matrimonio 16. *num. 5.*

Itaque} vide *Nauar. c. 22. nu. 76. Sanchez l. 2. dis. 32. nu. 14.*

13 Credens merito, scilicet ex sufficienti-

cientibus signis alteri dicenti se nō consensisse, potest cum altero contrahere: non tenetur tamen quis, nec debet credere facilè alteri etiā iuranti se non consensisse.

* Lege *Nauar. l. c. num. 77.*

Non tenetur} *ex cap. per tuas. de probat. Tolet. q. 45. ar. 5. dub. vlt.* {nō consensisse} nisi tales sint coniecturæ, vt credere conuincatur. *Sot. dist. 22. q. 1. art. 3. Sāchez l. 2. dist. 41. n. 51.*

14 Mutus potest contrahere, & amens dum habet lucida interualla.

* Sufficiunt nutus, amentes perpetuo, quia deest consensus, inualidè contrahunt. *D. Tho. 4. d. ad tertium p. q. 58. art. 3. Led. 16. Nauar. c. 22. num. 29.*

15 Matrimonium in dubio an sit legitimum, non dissoluendum, sed secundo contractum irritandum. Nec vni soli iuranti esse impedimentum, post contractum, credendum; semper enim in dubio præsumendum pro matrimonio.

* Vide *Sanchez l. 2. d. 42. n. 5.*

Nec

Necvni} Vide *Mercad. l.3. de spons. & matrim. tract. 1. n. 35 & tract. 3. n. 20. tom. 4. Sanchez l. 2. d. 43 n. 14.*

16 Post matrimonium ratum, & nō consummatum, potest quis Religionem intrare; eoque profitente potest alter cum quo voluerit contrahere. Posse verō Papam in rato dispensare, etsi quidam negant, alij probabilius affirmant.

Val. t. 4 d. 10 q. 1 p. 7 concedunturq; duo menses ad deliberandum, *Sanchez l. 2. d. 18 b. tel. num. 254.*

Posse verò} negat *Sot. dist. 27 q. 1 art. 4. & communiter Theologorū schola, rum. Con. in 4. Decret p. 2 c. 7 § 4 num. 14.* qui addit, affirmantē sententiam, quam sequitur *Cajet. Ambros. Caiet. Val. l. cit. Bellar. l. c. de Monachis c. 38. Sanchez l. 2. d. 14. Nav. c. 22. num. 21.* iusta de causa admitti posse, & Paullum Quartum, & Julium III. dispensasse.

17 Qui cōsummauit intritus, an possit Religionem ingredi, non conuenit inter Doctores, mihi enim

videntur dicere qui negant, nisi fortè ante bimestre datum ad deliberandum inuitus esset ab altero coniuge oppressus.

* Quocumque tempore, quocumque casu etiam per vim si matrimonium consummatum sit, non soluitur per professionem. *Couar. l. c. 7 §. 4. numer. 10. Val. l. x. vers. Secun. Sanchez l. 2. disp. 22. num. 4.*

18 Ad consummationem requiritur viri seminatio intra vas, etiamsi id non rumpat.

* *Val. l. c. d. 10. q. 5 p. 3. vide Matrimonium desponsatum, Sanchez l. 2 d. 21.* quidam tamen putant, semen etiam mulieris debere concurrere.

19 Si alter coniugum consentiat, & continentiam voueat: vel Religionem ingrediatur, potest alter Religionem ingredi, vel Ordinem accipere. Nō debet quidem id fieri sine Episcopi auctoritate, sed sine ea tamen factum tenet. *Vide gl. 27. q. 1. Si vir.*

20 Non potest coniugatus cum al-

tero

tero contrahere, nisi certus de morte coniugis. *Vide c. 19. de sponsa. & c. 2 de secun. nupt.* Quód si est fama sufficiens, aut probabilia argumẽta, excusatur qui facit, fiúrq; filij legitimi

21 In dubio an prior viuat, non separandum matrimoniũ: fortè enim, est mortuus, & validum est. Iudicis verò arbitrio relinquitur, an mors prioris satis probetur, vt quis possit secundo contrahere.

* Lege *Sanchez. l. 2. d. 41. Nauarr. 22. num. 56.*

22 Bona fide cõiugati non sunt admonendi impedimenti à Parocho, vel Confessore, quando probabiliter timeri potest magnum damnum.

* *Adria 4. de Confess. dub. 7. Nauar. in c. si quis autem, de pœnit. d. 7. num. 71.* Vide omnino *Sanchez l. c. diss. 48* sed si ignoret, ignorãtia vincibili, mortiferè culpabili, non est dissimulandum, etiamsi magnum timeatur.

23 Cum præcipitur reuelari impedimentum matrimonij cõtrahendi,

etiam ſecretum debes reuelare, ſi non poſsis aliter impedire (ſufficit enim vnus teſtis ad impediendum) niſi ex reuelatione timeatur magnũ ſcandalum. Quidam tamen putant crimen occultum tacendum. Ego potius dicerem tacendum, ſi illi bona fide contrahant impedimentum neſcientes: & quidẽ qui putat nõ profuturũ, non debet reuelare.

* *Couar. l. c. c. 6. nu. 21. Nau. in c. Sacerd. de pœn. d. 6. nu. 27.*

Quidam} *Io. Maiol. in 4. d. 21. vide Nau. c. 22. num. 83.*

24 Confeſsio coniugum probat inter eos matrimonium.

25 Contrahere principaliter matrimonium ob pulchritudinem, aut diuitias, non eſt mortale, nec contrahere inuitis parentibus, ſi abſit ſcandalum.

* *Nau. c. 22. nu. 77. Sylu. matrimonium. 4 q 14. Fum. eod. verſ. nu. 66.*

Nec cõtrahere} *Vide Nau. c. 14. n. 15*

26 Corrupta nubens ei, qui ſi ſciret non eſſe virginem, non eam duceret

non

non peccat mortaliter.

27 Compulsus à Iudice, aut alio quopiam habitare cum vxore illegitima, alio migret.

28 Tenetur vxor virum migrantē sequi, nisi aliud esset inter eos conuentum, & ipse non cogeretur aliqua necessitate migrare, aut nisi insciens vagabundum duxisset, aut si ipse vellet inhonestè vagari, aut cum periculo animæ, vel corporis, vel post matrimonium factus esset vagabundus: item secundum quosdam, si esset bannitus; aut excōmunicatus, quod nō facilè admiserim.

* C. *Vnaquæque.* 13. *q.* 2. *Nau c.* 14. *n.* 20. *leqe Couar. l. c. c.* 7. *initio. n.* 5

29 Vxor si viro non obedit in re honesta, & magni momenti peccat mortaliter.

* *Nau. l c. num.* 19.

30 Vir vxorem potest leuiter verberare causa correctionis, atrociter non potest.

* *Nau. l. c. nu.* 18. *Sot. l.* 5. *q. art.* 2. *Lopez. p.* 1. *cap.* 53.

13 Potest

31 Potest vxor viro bona dissipante prodigè, aut ludis, ea abscondere, & ei negare.

* *Nau.c.17.num.154.*

Per matrimonium iura ad beneficia amittuntur, pensiones etiam, quæ laicis à Summo Pontifice non sunt concessę; & si sponsa ante consummationem in Religione profiteatur, non recuperantur beneficia amissa. *Conn.t.c.c.6.§.3.numer.56.*

32 In fauorabilibus nomine maritatæ venit etiam sponsa de futuro, & nomine vxoris, quæ contraxit; in odiosis verò solũ quæ cõsummauit.

Matrimonij impedimenta, non dirimentia tamen.

1 PRohibitio Episcopi vel Parochi: contra quam facere mortale quidam putant, alij venialè censent.

* *Nau.c.22.nu.68.*

2 Tempus ab Aduentu vsque ad Epiphaniam inclusiuè, & a die Cinerum

nerum vsque ad Octauam Paschæ; quo tempore non licet benedictio nuptialis, nec conuiuium, nec ad domum traductio. At sine his matrimonium contrahere licet, & cõsummare: etsi consummare quidam negant licere, nisi cum rite sit benedictum.

* *Couar. l.c. 8. §. 1 1. nu. 2. Nau. l.c. n. 71. Trid. sess. 24. c. 10. de form. mat.*

3 Sponsalia cum altera, non ritè dirempta.

* *Nau. l.c. nu. 74. Tol. 7. c. 14.*

4 Affinitas contracta per catechismum inter respondentem, & catechizatum; sed sublata est per Concilium Tridentinum.

* Non sublatum collige ex *Nau. l.c. nu. 40. Tol. l.c. Ledes. q. 56. art. 3. col. 9. Vin. n. 90. Val. 3. d. 10. p. 3. p. 4.*

5 Votum castitatis, vel Religionis.

* *Nau. num. 73. Tol. l.c.*

6 Vxoricidiũ, nisi esset in adulterio deprehensa, quidã tamen etiã impedire aiunt. Sunt & qui putent etiam viricidium, quod alij negant.

* *Can.*

* *Can. Admonere. 33. q. 2. Val. l. c. Vide Nau. num 74.*

Viricidium} *Nau. c. 22. nu. 74. cum Palud.*

Negant} *Tol. l. c. c. 15. Vict. n. 292*

7 Incestus cum vxoris viuentis cõsanguineis intra secundum gradum nisi sit occultus.

* *C. 1. de eo. qui cogno. Tol. l. c. 15.* vsque ad quartum gradum. Incestus etiam cum propria consanguinea, secundum *Nauar. 75. & Val. l. c cõtra Sot d. 37. q 1. art. 2. Ledes q. 58. art. 4 Vide Viual. num. 93.*

8 Vi accipere alienam sponsam.

* *Tol. l. c. Vide Nau. 74.*

9 Conuictum esse in iudicio Sacerdotem occidisse.

* *Tol. l. c num 6. Syl. Matr. 7. num. 16. Val. l. c.*

10 Solemnem agere pœnitentiam, dum agitur.

* *C. Antiqui. 33. q. 2. Val. l. c.*

11 Fieri patrinum filij, ne possit vxor petere debitum.

Potest in prædictis Episcopus dil

pensare,

penſare cum eſt periculum incontinentiæ. Non debet autem Epiſcopus, niſi vrgente cauſa concedere tempore prohibito nuptiarum celebrationem, nec tunc etiam cum populi frequentia.

* *Val. l.c.c.de eo.30. q.1. Viual. num.104.*

Addunt multi, matrimonium ſciēter cum moniali contractum. *C. ergo 27 q.1. Val. l.c.*

Poteſt} *Lede ſ. l.c. Vide Tol. l.c.c.14. num 4. Fum. l.c. num.55. Nau. c. 22. num.85 Val l.c.* excipe caſtitatem, & religionem. *Viu. n.110.*

Epiſcopus poteſt etiam diſpēſare in dirimentibus matrimonio cōtracto iam ſuperuenientibus ad debitum petendum, *Nau. c.26. nu.30. 34 Val. l.c. Syl. matrim. §.7.*

Impedimenta dirimentia, vide Epiſcopus.

1 ERror: ſcilicet cum creditur eſſe perſona quę nō eſt; ſecus eſt ſi erretur

si erretur in prersonæ qualitate, vt diuitijs, aut nobilitate) aut à libero credatur esse liber qui seruus est. Quod si error qualitatis ad errorē personæ pertineret, dirimeret, vt si intendebat cum primogenito contrahere, cum talis non sit, sed secundus, aut tertius.

Si liber seruum ducat Domino præsente, & tacente seruitutem, fit ille liber, & tenet matrimonium.

Si Dominus ducat ancillam propriam, hoc ipso facere liberam alij aiunt, alij negant, & quidem probabilius.

Cum seruo inuito eius Domino potest cōtrahere & seruus, & liber. Non potest quidem Dominus prohibere, sed non tenetur consentire, ne sibi præiudicet.

Dominus consentiens in serui matrimonium, tenetur permittere, vt cohabitent, quantum opus est ad reddendum debitum. Quod si illo inuito seruus contraxit, cæteris paribus magis Domino tenetur, quàm

vxori

vxori (indubio verò fauendum matrimonio, præsertim si sit periculū in cōtinētiæ: potest verò etiā tunc seruū vendere, si compellitur ad id causa aliqua, tenebiturq; vxor libera seruum sequi, si potest sine graui dāno.

Serua ducta à libero per errorem, sed volente postea consentire, non tenetur consentire: quidam tamen dicunt posse ab Ecclesia cogi.

Vide Ledes. Nau. c. 22. num. 32. Tol. l. 7. c. 3. Vinal. à 113.

Quod si } *Tol. l. c. n. 1. Vinal. 116.*

Si liber } *Vide Vinal. num. 126.*

Si Dominus } *Vide Couar. l. c. c. 3. §. 7. Vinal. num. 125.*

Cum seruo } *Vinal. num. 121.*

Dominus consentiens } *Vide Nauar. c. 22. num. 34.*

Serua } *Couar. l. c. c. 7. §. 2. num. 11.*

2. CONDITIO si sit cōtra substantiam contractus, vt contra perpetuitatem matrimonij, aut fidem, & vterque consentiat: verbi gratiā, Contraho tecum ea lege, vt adulterio victum quæras, vel vt non simul viua-

viuamus, vel, vt debitum non reddas, aut nō reddam, vel, vt conceptio impediatur, vel, vt proles non educetur. Quod si talis cōditio apponatur iam contracto matrimonio, non illud irritat.

Conditio perpetuo continendi, nō dirimit, secundum quosdam, secundum alios dirimit. Quod tenendum est cum cōmuni sententia: est enim conditio destruens naturam contractus matrimonialis, in quo debet alter in alterius corpus ius acquirere, *Sot. d. 29. q. 2. art 4 Cou. 2. p. de matrim. c. 2 §. 1. num. 3.*

Conditio turpis, aut impossibilis habetur pro non adiecta. Quidam tamē dicunt, quæcumque conditio addatur, si desit consensus, nihil fieri; & si adsit, tenere, quod mihi probatur, modo non sit conditio, quæ Iure ipso irritet, vt supradictum est.

Si verbis de præsenti addatur cōditio de futuro, cum impletur, non fit matrimonium, sed sponsalia.

Conditio, Si pater consenserit, quem

uem nescit esse mortum, nō impe-
it, quia significatur, si non resistat:
autem sciebat esse mortuum, qui-
am dicunt impedire, alij haben-
am pro non adiecta, ego rem pen-
ere puto ex intentione dicentis.

* Conditio } 22. q. 2. *Can. solet. Can. aliquando Tol. l. 7. c. 13. nu. 1. Viual. nu. 53. Nau. l. c n. 61. Cou. l. c. 3. §. n. 1. Sot. d. 2. 2 1. ar. 3. Ledes. q. 47 art. 5. p. 248. Val. l. c qq. art. 3.*

Quod si } *Ledes. l. c. pa. 249.*

Conditio perpetuo, &c. non di-
rimit } *Val. 4. d. 30 q. c incl 2.*

Dirimit } communis opinio *Le-
des q. 47. art. 5. Val. Couar. l. c. Sot. d.
29. q. 2. art. 1. Nau. l. 4. consi. 14. de
sponsal. Viual. nu. 56.*

Turpis } *c. 1. de cond. appos. Tol. c.
13 Val. Sot. l. c. Nau c. 22. nu. 62.*

Si verbis } *Vide Ledes. q. 47. art. 5.
Viual. num. 44. Couar. l. c. numer. 5.
Val. l. c.* Sed. *Nau. c. 22. num. 63. &
alij* putant, secuta conditione, esse
matrimonium, quod negat *Didacus
Perez l. 2. tit. 1. l. 5. ordinat.*

Si

Si pater} *Vide Nau.c.22 nu.64*

Pro non adiecta} *Nau.l.c.nu.1*

Si tamen adsit consensus interior in conscientia est matrimonium.

3 VOTVM scilicet solemne Religionis, vel Ordinis sacri.

Contrahentem post votum castitatis, aut suscipiendi Ordinis sacri, teneri, antequam cõsummet implere votum suum, cũ adhuc possit intrando Religionem, alij negant, alij probabiliùs affirmant: peccaréque ideò eum quando prima vice consummat, etiam si non petat, sed reddat, *Syl. matrim.9.q.5 §.2. Nauar. c.22 nu.73.*

* Votum} *Vide Val.l.c. q.5.p.3. Nau.c 22.nu. Viual.d.nu.129.*

Tria etiam vota simplicia in societate Iesu ex Greg.XIII. Bulla an. 1584. *Val.l.c.*

Contrahentem} Hanc quæstionẽ multis explicat *Ledes. q. 53. art. 1. Vide Nau.c.22.nu.73.*

Qui religionem (non qui castitatem vouit) tenetur ante consumma-

matio-

nationem ingredi religioſum ordinem *Sot. d. 38 q. 2. art. 1.* ſi ſine cõſummatione poteſt cum coniuge viuere; vel ſi non ſit ad religionem aptus nõ tenetur ingredi. *Ledeſ. l. c.*

4 COGNATIO carnalis vſque ad quartum gradum conſanguinitatis inclusiué. Quod ſi alter ſit in tertio, & alter in quinto, poſſunt contrahere, habetur enim ratio remotioris. Quod ſi alter ſit in quarto, alter in tertio, & exprimatur in ſupplicatione tantum quartus, ſufficit ad valorem diſpenſationis, obtinẽdæ tamen ſunt poſtea litteræ declaratoriæ ſuper gradu propinquiore iuxta ſtylum Curiæ Romanæ, & Conſtitutionem Pij V. 24. quæ incipit: Sanctiſsimus.

Quoto gradu diſtant perſonæ à communi ſtipite, tot & inter ſe diſtant, quod ſi inæqualiter, quoto remotiore. Sunt verò tot gradus in linea, quot perſonæ, dẽpta prima, id eſt, ſtipite, id quod etiam in Iure Ciuili obſeruatur in aſcendentibus

& descendẽtibus: atinter collaterales, cum distant æqualiter, duplicantur gradus secundum Ius Ciuile, respectu Canonici, cum autem inæqualiter, tot sunt gradus, quot personæ, dempto stipite.

Cum parentibus iure diuino prohibitum matrimonium, idque soluũ, secundum quosdam, secũdum alios etiam cum fratribus; alios etiam cũ nouerca, & auo, & omnibus ascendentibus & descendentibus, & cum illorum sororibus & vxoribus. Ego cum alijs puto posse Papam dispensare cum omnibus exceptis parentibus, fratribus.

Potest filius Patris ex alia vxore ducere filiam vxoris eius ex altero viro.

Infideles conuersi possunt manere in gradibus prohibitis sola lege humana, nisi essent in gradibus sua lege matrimonium irritantibus coniugati: in ijs enim opus esset de nouo contrahere. Vide *Cultus disparitas*.

Cogna-

*. Cognatio} *Cou. l. c. §. 6. Nau. num. 43. l. c*

Quoto} *vide Couar. l. c. n 7 Fum. matr. 23. 24.* {sunt verò} *Fum. 25. Syl. matrim. 8. q. 6. vers Quartum.*

Cum parentibus} *Sot. d. 49 q. 1. art. 3. Vide Syl. matrim. 8. q 6. vers. Quintum.*

Lede f. q. 54. art 1 naturali iure veritum esse ait. *D T b add. ad. 3 q. 54. art. 3. in* 1. tantùm gradu ascendentium, & descendentium naturæ iure matrim veritum dicit.

Nouerca} ita *Cou. l. c. §. 10 num. 3.*

Ascendentibus} *Sc. t Palud. Richard. Vide Couar. l. c num. 4.* duas alias sententias oppositam vnam, mediâ alterâ refert, *Lede f. l. c. art. 3.*

Ego} *Sot. d. 40. q. 1. art. 4 Vitl. Ledef. l. c.*

Potest} ex affinitate non oritur affinitas, quare potes ducere in vxorem viuentem fratris vxoris tuæ iã mortui vxorem, *Couar. l. c. § 7 n. c.*

Infideles} *Cou. l. c. §. 10. n. 3. Nau. c. 22. num. 48.*

5 COGNATIO ſpiritualis, ſcilicet inter baptizantem, vel confirmantem, & tenentes ex vna parte, & baptizatum, vel confirmatum, eiuſque parentes ex altera: nec vltra deſignatos ad tenendum, alij tangentes contrahunt cognationem. Quod ſi nulli deſignentur, omnes tangentes, ſeu tenentes dum baptizatur, vel de fonte leuatur, contrahunt; itemque quotquot Parochus ad tenendum deſignauit, ſi teneant.

Cognationes aliæ ſpirituales, quæ olim in Baptiſmo, aut Confirmatione contractę erant, ſublatæ ſunt per Conc. Trid.

Etiam in baptiſmo dato in neceſsitate contrahitur dicta cognatio, non autem in baptiſmo ſolemni iam ante baptizati.

Si pater in neceſsitate filium baptizet poteſt debitum ab vxore petere: alióqui cognatio hæc ſuperueniens matrimonio, debiti petitionem impedit in eo, qui fecit, niſi feciſſet neceſsitate, aut ignorantia Iuris,

is, vel facti dispēsat tamē Episcop*

Cum non baptizato non contrahitur cognatio: etsi id quidam affirmant.

Non confirmatum contrahere in confirmatione cognationem, alij aiūt alij negāt, minus probabiliter.

Sufficit ad contrahendam cognationem tangere solum linteum, oportet verō tangere intentione faciendi quod solent patrini, potest & quis tenere non tangendo, vt infantem in disco, vel assistendo tanquam susceptor dum baptizatur, vel leuatur.

Potest quis tenere filium eius, qui suum tenuit, & vir vxorque eundē, sed non decet.

Cum quis per procuratorem tenet, ipse cōtrahit cognationem, nō procurator, potest autem esse procurator viri mulier, & mulieris, vir

Ex Cong. Conc.

*Cognatio} *Vide Nau. l. c. nu. 37. D. Th. & Ledes. l. c. q. 46. art. 5.*

Quod si} *Nau. nu 39.* at Suarez

putat à nullo contrahi cognationē, si nulli designentur.

Etiam} *Sot.d.42.q.1.art.2. Naua. num.4. Ledes.l.c.*

si patet} *D.Tho. Ledes.q.56. art.1. Nauar.c.16.num.34. Suarez q.57. art.8* probabile putat, non amitti ius petendi etiam si sine necessitate quis baptizet filium.

Ignorantia} inculpabili scilicet nam crassa non sufficit. *Sot.l.c.art.1 Ledes. ex ea si vir de cogn.spir. Vide Nau.c.16.num.34*

In fraudem matrimonij suscipiens, aut baptizans filiū mortifere peccat, & perdit ius petendi: si ambo hoc faciant eodem modo peccant, neuter potest debitum petere, sed tenetur reddere. *Na.c.16. & Ledes l.c.*

Cum non baptizato non contrahis} vide *Ledes q.56.art.3. Fum.matrim.11 Sot.d.42 q.1.art.3.*

Non confirmatum} ait *Sot.l.c.* negat *Vict.nu.51. Tolet.l.c c.24.n.11. Ang.citatus á Syl.matrim.8 §.7.*

Si

Si quis in necessitate filium, alio aquam infundente susciperet, forsitan non contraheret cognationem: quia vbi non est solemnitas, ibi nō est susceptor. *Sot. l c.*

Sufficit} *Sot. l c. art. 2.*

Vel assistendo} *Sot. l. c.* sed *Ledes. l. c.* refert, à se vilam declarationem *Congr. Concil.* dicentem à muliere assistente, & non tangente cognationem non contrahi.

Potest & c. vir vxorque} *ex c. Quod autem 30. q. 4. Vide Nau. c. 22. n. 39.*

Cum quis} Duæ sunt sententiæ, pro vtraque sunt argumenta; Vide *Nau. consil 6. de cognat. spir.* contrariam probabiliorem putat, quā sequitur *Ledes. l. c. art. 3.* citatque Congr. Concil. *Nau. l. c.* seruandam consuetudinem docet; si alicubi sit, vt procurator nō contrahat, *Sot. l. c. q. 1. art. 2.* cognationē cōtrahi, ait, à Procuratore, cum requiratur actio personalis. Vide *Couar. l. c. c. 2. 6. §. 4.*

Viri mulier} *Suarez. l. c. q. 67. art. 8. Ledes. q. 42. art. 1.*

6 COGNATIO legalis, scilicet inter adoptantem, & adoptatū, huiusque descēdētes vsque ad quartum gradum, & inter adoptatum quādiu non est emancipatus, & adoptantis filios legitimos dum sunt in patris potestate, & inter vxorem adoptantis, & adoptatum, & inter huius vxorem, & adoptantem.

Mortuo adoptante, inter huius filios legitimos, & adoptatum, nullum est impedimentum.

Duo adoptati possunt inter se contrahere.

Episcopus potest dispensare in iam contracto, secūdum quosdam.

* Cognatio } *Vide D. Tho. c. q. 57. art. 1. 2. 3. Ledes. 16. Nauar. c. 22. numer. 44.*

Emancipatus } *Nau. num. 45.*

Mortuo } *D. Thom. & Ledes. l. c. art. 3. So. Nauar. l. c.*

Duo } *Fu. l. c. nu. 19. Sot. Syl. & alij citati á Ledes. l. c. ar. 3.* cotrarium tamen nonnullis placet.

Episcopus } si non sit facillimus ad

ad Papam recursus *Sot. l.c. in fine.*
7 CRIMEN. Primò, si vtriusque opera occidatur alter ipsorum coniux vt possint contrahere: secus si alterius tantum opera occidatur, etiam ad illum finem, modò adulterium ab vtroque notum non interueniat: aut si alia intentione etiam interueniente adulterio occidatur etiam ab vtroque, aut solum ratificetur, modò non præcesserit iussio, aut consilium. Putant verò quidam si vir vxorē occidat, vt ducat adulteram, dirimi; non autem si vxor occidat virum: sed & id alij affirmant. *Vide* 31.*q.*1.*Si quis viuente.* Secūdo, si adulter ante, vel post cōtractum contrahat cum adultera vali dè coniugata, aut ei promittit non deceptorié seu fictè ante vel post adulterium contracturum post mortem coniugis; oportet autem adulterium esse vtrique notum, & promissionem ab altero acceptari.
* Crimen) *Vide Sot. dist. 37. q. vnic. art 4. D. Thom. Ledes. q. 60. art 2.*

Nau.c.22.nu.4.6.Syl.matr.8.§.9.

Modó} *Val. l.c.q.5.p.3.* Aut si} *Syl.l.c.*

Ratificetur} 16.3 lusio} *Syl. Le. def.l.c.*

Affirmant} *Syl.l.c primum.* Secundo} *Syl l.c.crimen.*

Oportet autem} *Syl.l.c.ex* D.*Tho. Nauar.l.c num.46.*

8 CVLTVS DISPARITAS: scilicet cum non baptizato, matrimoniũ nullũ est, Valida tamen sunt spõsalia cũ conditione si baptizetur

Conuersus ad fidem, si cõiux infidelis monitus non vult conuerti, potest contrahere matrimoniũ, vel fieri Religiosus, vel accipere ordiné sacrum. Quamquam prius matrimonium non dissoluitur nisi per secundum fidelis matrimonium, vel professionem Religionis. Si tamen est ordinatus, non restituitur infideli conuerso. Quidam tamen sentiunt dissolui, simul ac infidelis non vult cum fideli habitare, aut non sine Dei iniuria.

Si

Si infidelis conuertitur, non est opus nouo consensu ad matrimonium.

Si conuersus habeat multas vxores, eáque omnes conuertantur, solum potest retinere quam primo legitimè duxerat.

Conuersum sequũtur filij nõ adulti in dubio autem de vsu rationis, iudicandum in fauorem fidei. Conuersus autem filius gaudet hereditate, & vxor dote.

Mortale est cum hæretico contrahere, nisi esset spes certa conuersionis.

* Cultus} *Syl. l. c. n.* 10. *Val. l. c. Na. l. c. n.* 48. *Catherinus. l.* 5. contra Caiet. diuino iure, nullum esse matrimonium cum non baptizato contractum, sed verior est communis opinio, nullum esse humano iure, ita *Caiet Scot. Sot. vide Val. l. c. Sot. Ledes. q.* 59. *art.* 1. *Couar. c.* 6. §. 11. *num.* 1. *l. c.*

Valida tamen} *Syl. l. c.*

Conuersus} *Syl. l. c. q.* 10. *vide Na.*

d.22.num.48.

Nisi per secundum } *Couar. l.c. Val.l.c.d.10.q.1.p.7.ex D.Th.Paiud.Syl.Ledesl.c.* ex communi dicũt non dissolui actu, nisi de facto cum alia contrahatur matrimonium.

Non sine} *Nau.c.22.numer.48. Sot.d.39.q.vnic.art.4 concl.2.* {Sita men} *Syl l.c.*

Si infidelis} & fit Sacramentum. *Tho. de Argentina 4.d.39.q.art.1. Bellar.l.c.5.de matrim.in fin.ex D. Tho.* & communi: Sed *Pal.Capreol. 4.d.26.q.vnic. art.3.ad.5. Ecbius homil.73.de sacra.* dicunt denuò contrahendum.

Si conuersus} *Syl.l.c.q.10.sept.*

Conuersum} *D.Tho.q.59.art.4. ad 4.Ledesl.ibidem Syl.l.c.in fine.*

Conuersus} *Nau.consl.2. de Iud. Syl.l.c.in fine.*

Mortale} *Val l c.q.5 p.8. Nau. c.22.numer.49 & consil.1.de constit numer.63.*

Si quis tamen contrahat cum hęretica, matrimonium valet *Couar. l.c.6.*

l.c.c.6.§.11.num.4. Licet alij negét. Vide *Val. Couar. l.c. Ledes. q.59.ar. 2. Vide Azor. l.c.11 de metu.*

9 VIS, scilicet illata ad cótrahédum, irritat matrimonium factum metu cadẽte in constantem virum, (nec firmatur consensu aut iuramẽto, aut copula durante metu) talis verò est metus carceris, vel flagellorum, aut magni damni; non est autẽ talis qui á Superiore iustè incutitur, aut si quis contrahat, vt euadat legitimam pœnam mortis, aut ducat filiam medici nolentis aliòqui mederi.

Qui timore contrahit, sciens esse inualidum matrimonium, non peccat, timore excusatus.

* VIS } *Val. l.c. q.3.p.2. D. Tho add. ad. 3.p.q 47.art.3. Ledes. 16. Sot. d. 29 q.1.* non irritat autem, si à libera causa incussus sit, ad alium finem *Ledes. l.c.* {Iuramento} *Ledes. l.c. p.231.*

Copula } *Val. l.c. Nau.c.22.n.51.*

Non est autem } *Val. Ledes. l.c.*

Nau.c.22.nu.4.6.Syl.matr.8.§.9.

Modó} *Val. l.c.q.5. p.3.* Aut si} *Syl.l.c.*

Ratificetur} 16.3 lusio} *Syl. Le. def.l.c.*

Affirmant} *Syl.l.c primum.* Secundo} *Syl l.c.crimen.*

Oportet autem} *Syl.l.c.ex* D.*Tho. Nauar.l.c.num.*46.

8 CVLTVS DISPARITAS: scilicet cum non baptizato, matrimoniũ nullũ est, Valida tamen sunt spõsalia cũ conditione si baptizetur

Conuersus ad fidem, si cõiux infidelis monitus non vult conuerti, potest contrahere matrimoniũ, vel fieri Religiosus, vel accipere ordiné sacrum. Quamquam prius matrimonium non dissoluitur nisi per secundum fidelis matrimonium, vel professionem Religionis. Si tamen est ordinatus, non restituitur infideli conuerso. Quidam tamen sentiunt dissolui, simul ac infidelis non vult cum fideli habitare, aut non sine Dei iniuria.

Si

Si infidelis conuertitur, non est opus nouo consensu ad matrimonium.

Si conuersus habeat multas vxores, eæque omnes conuertantur, solum potest retinere quam primo legitimè duxerat.

Conuersum sequũtur filij nõ adulti in dubio autem de vsu rationis, iudicandum in fauorem fidei. Conuersus autem filius gaudet hæreditate, & vxor dote.

Mortale est cum hæretico contrahere, nisi esset spes certa conuersionis.

* Cultus} *Syl.l.c.n.*10. *Val.l.c.Na. l.c.n.*48. *Catherinus.l.*5. contra Caiet. diuino iure, nullum esse matrimonium cum non baptizato contractum, sed verior est communis opinio, nullum esse humano iure, ita *Caiet Scot. Sot. vide Val.l.c. Sot. Ledes. q.*59. *art.*1. *Couar.c.*6. §.11. *num.*1. *l.c.*

Valida tamen} *Syl.l.c*

Conuersus} *Syl.l.c.q.*10. *vide Na.*

d.22.num.48.

Nisi per secundum } *Couar. l.c. Val. l.c.d.10.q.1.p.7.ex D.Th. Palud. Syl. Ledes. l.c.* ex communi dicũt non dissolui actu, nisi de facto cum alia contrahatur matrimonium.

Non sine} *Nau.c.22.numer.48. Sot.d.39.q.vnic.art.4.concl.2.* {Sita men} *Syl l.c.*

Si infidelis} & fit Sacramentum. *Tho. de Argentina 4.d.39.q.art.1. Bellar.l.c.5.de matrim.in fin.ex D. Tho.* & communi: Sed *Pal. Capreol. 4.d.26.q.vnic. art.3.ad.5. Echius homil.73.de sacra.* dicunt denuò contrahendum.

Si conuersus} *Syl.l.c.q.10.sept.*

Conuersum} *D.Tho.q.59.art.4. ad 4. Ledes. ibidem Syl.l.c.in fine.*

Con uersus} *Nau.cons.2.de Iud. Syl.l.c.in fine.*

Mortale} *Val l c.q.5 p.8. Nau. c.22.numer.49 & consil.1.de constit numer.63.*

Si quis tamen contrahat cum hęretica, matrimonium valet *Couar. l.c.c.6.*

c.c.6.§.11.num.4. Licet alij negét. *Vide Val. Coua. l.c. Ledes q.59.ar. .Vide Azor. l.c.11 de metu.*

b VIS, scilicet illata ad cõtrahẽdum, irritat matrimonium factum metu cadẽte in constantem virum, (nec firmatur consensu aut iuramẽto, aut copula durante metu) talis verò est metus carceris, vel flagellorum, aut magni damni; non est autẽ talis qui á Superiore iustè incutitur, aut si quis contrahat, vt euadat legitimam pœnam mortis, aut ducat filiam medici nolentis aliòqui mederi.

Qui timore contrahit, sciens esse inualidum matrimonium, non peccat, timore excusatus.

* VIS } *Val. l.c q.3.p.2. D. Tho add. ad. 3.p.q 47.art.3. Ledes. 16. Sot. d. 29 q.1.* non irritat autem, si à libera causa incussus sit, ad alium finem *Ledes. l.c.* {Iuramento} *Ledes. l.c. p.231.*

Copula} *Val. l.c. Nau.c.22.n.51.*

Non est autem} *Val. Ledes. l.c.*

Reuerentiali metu irritari matrimonium aiunt alij, negant *Cou. l.c.cap.3.§.6. Val.l.c in fine.* nisi iunctus sit cum metu grauis mali. *Vide Lede.l.c.*

10 ORDO scilicet sacer. Quòd si quis iam coniugatus ordinetur sine consensu vxoris, nec poterit vti Ordine nec debitum petere, nec ad superiorem Ordinem ascendere, ni fi Religionem professus. Non potest autem profiteri, si erat consummatum, nisi vxore consentiente, & castitatem vouente *iuxta c.cum sis, de conuers.coniugat.*

Ordo} *Cou.l.c.c.6.§.3. D. Tho. & Lede.q.53.art.4. Nau.l.c.n.52.*

Non potest autem} *Vide Lede.l.c.*

11 LIGAMEN. scilicet coniugij.

Qui cõtraxit falsó credens coiugẽ viuere, cum intentione cõtrahẽdi quantũ posset, validè contraxit. Quæ ex probabili causa firmiter credit virũ mortuũ, si nubit, excusatur.

* Ligamẽ} *Vide Na.53. Viu.n.232*

Qui cõtraxit} *Na.n.56. Syl.l c.q.13.*

Quæ

Quæ ex prob.} Vide *Nau nu.*55.

12 HONESTAS, ſcilicet ſi cõ trahatur cũ cognato etiã in quarto gradu coniugis prioris, etiã per ratum ſolum coniugium, niſi illud coniugium eſſet inualidũ, & occultũ aut manifeſtum eſſet fuiſſe inualidum: item ſi contrahatur cum cognato in primo gradu ſponſi de futuro, niſi ſpõſalia fuiſſent inualida, aut ſoluta de communi conſenſu.

Poteſt in iam contracto diſpenſare Epiſcopus, ſecundum quoſdam, ſi non poſsit facilé adiri Papa, propter legitimũ impedimẽtum, dummodo matrimonium ſit publicum, & impedimentum occultum. *Nau. c.*22.*num.*85.*cum Ang.& Sylu.* **Ledeſ q.*55.*ar.*1.*Na.n.*43.*Vi.*234

Inualida} *Trid.ſeſſ.*23.*c.*9. De inualidis in ſolo foro interno, conſenſus vitio, idem docet *Ledeſ.l.c. art.*4 licet alij negent.

Ex ſponſalibus verò ſub conditione cõtractis, ea nõdũ impleta, nõ oritur publica honeſtas. *Couar.c.*6. §.2.*nu.*

c.2.num.4.Led:f.l c.

Impedimentum ex matrimonio rato alij publicæ honestatis, alij affinitatis esse dicunt:hoc certum impedire vsque ad quartum gradum. *Ledes.l.c.pag.442.*

Potest} si scandalum timeatur ex separatione si sit bona fide matrimonium contractum,&ad Papam, aut Nuntium, ob iustam causam non pateat aditus; Vide *Tol l.7.c.18.nu.6. Ledes.q.56.art.5. Sanchez lib.2.d.40.de matrimon.* Negant tamẽ *Sot.Cord.&alij.* Vide *Sanchez l.c.*

1 AFFINITAS scilicet cum affine vsque ad quartum gradũ inclusiuè, quód si est affinitas ex fornicatione vsq ue ad secundum solũ.

Affinitas contrahitur cum eo, cuius quis consanguineo est copulatus,eodemque gradu quo erat ille consanguineus: requiritur verò in copula seminatio viri intra vas fœminæ.

Cum bona fide contractis per ignorantiam consanguinitatis, potest,se-

test secundum quosdam, Episcopus dispensare, si Papa non possit facilè adiri, propter legitimum impedimentum, si tamen, vt supradictum est, matrimonium sit publicum, & impedimentum occultum.

* Affinitas} *Nau. c. 22. num 42.*

Ex fornicatione} *Trid. sess. 24. c. 4 de refor.*

Seminatio} *Nau. l. c. num. 43* ex nulla turpitudine, nisi semen naturale mulieris vas ingrediatur, nascitu affinitas. *Nau. l. c.* neque si mulier per vim cognoscatur, *c. Discretionem de e., qui cog.* immò quidam dixere, requiri seminū cōmixtionē.

Cum bona fide} *Ledes. l. c. pag. 535.* sed contrarium tradit *Sot lib. 1. q art. vlt.*

14 IMPOTENTIA, scilicet seminandi intra vas, vel in ore vasis. Quidam tamen aiunt sufficere copulæ potentiam, etiamsi desit seminatio. Certè valdè senes contrahere solent. oppositum determinauit Sixtus V. noua cōstit. ann. 1587. die. 7.

die 7. Iunij.

Impotentia est, quæ non potest tolli sine miraculo, aut peccato, aut vitæ periculo, secus si orationibus aut exorcismis, aut cum potest adhiberi remedium per ætatem, aut artem sine graui periculo.

In maleficio, & impotentia, quæ speratur posse tolli, datur trienniũ ad explorandum an possit copulari; quod si non speratur, statim separandi.

Quæ simpliciter est impotens respectu vnius, non est illi reddẽda, si deprehendatur cum altero esse potens.

Quę sine periculo vitæ potest cõcipere, etiamsi sine eo non possit parere, non censetur impotens.

Scienter contractum cum impotente tenere alij aiunt, alij meritò negant, tales certé separandi non sunt, sed debent ab impudicis actibus abstinere.

Cum dubiũ est pręcesserit ne impotentia cõtractum, vel an sit secuta,

ta, quidam putant dirimendum, quibus assentior, credendum enim præcessisse, etsi quidam negent.

* Impotentia} *Sot. d. 34. q. 1. art. 2 Lede. q. 58. art. 1. vide Lopez p. 1. c. 79. Nau. num. 59.*

Quidam} *Gl. in c. Hi. qui. 32. q. 7. & Nau. forte. c. 22. num. 60.* quia Caiet. ab eo citatus de tēporali impotentia ad seminandum loquitur.

Certè valde senes} si semen fundere possunt, verè contrahunt: non é contra ait *Sot d. 34 q. 1. art. 2. col. 10. ex D. Th. & Scot. Sanchez lib. 7. d. 91.* Valere senum semen non fundentiū matrimonia (retinent enim insitam seminandi vim senio impeditam per accidens; & potentia ad actum reuocari potest) *Val. censen. t. 1. c. q. 5. p. 3. Nau. num. 59 Manuel t. 2. c. 235. art. 11. citati à Sanchez l. c.* Lege etiam Couar. c. 8. §. 2. *num. 11. vide Viual. l. c. de matrim. n 238*

Impotentia} *Inno. in c. fraternitatis. de frig. & malefic. Sot. d. 34. q. 1. art. 2.*

In

In maleficio } *cap. Laudabilem. de frig & malefic. De malefic. l. 1. Tho. & Ledes. q. 58. artic. 2. Sot.*

Quæ simpliciter } De hac re vide *Ledes. q. 59. artic. 1.*

Scienter { Negant } *Nauar. c. 22. num. 60. Val. l. c. q. 5. p. 3.* quia precedens impedimentum matrimoniũ irritat; intellige cum Soto *l. c.* si sit perpetuum.

Aiunt } *Palud. dist. 34. q. 2. D. Anton. 3. p. t. 1. c. 12. §. 3.*

Sed debent } viuant tanquam frater, & soror. *c laudabilem. cum Gl. s. de frig. & malef.*

Addi. } Impeditus ita, vt arte iuuari queat, tenetur aliquam molestiam perferre vt illud impedimentũ tollatur, non tamen grauissimum, aut diuturnum morbum: quòd si sine vitæ periculo nequeat tolli, impedimentum perpetuum est. *c. Fraternitatis. de frig. & malefic. Sot. l. c.*

Impotentia magica arte indigens censetur perpetua, quia dæmonum ope vti non licet. *Sot l. c.*

Impedi-

Impedimentum dirimens contracto coniugio accidens iure saltē exigendi priuat : *Suarez t.3 q.67. art 8.com.ex D.Th.& communi.*

Vbi Iudex, secundum probata, & allegata matrimonium coram Deo nullum validum declarauit, coniuges ab omnibus impudicis actibus abstineant : & si sit incontinentiæ periculum, recedat alter ab altero, si sit validum in foro animæ, & nullum in foro fori, contrahant iterum in facie Ecclesiæ, *Ledes. q.55. art.11.*

Meatus, vide Infirmus.

1 MEdicus non potest Doctoratus gradum accipere, aut facultatem medicandi nisi iuret coram Notario, & testib⁹ se seruaturū decretum Pij V. de admonendo statim ægro Confessionis, quam si ille non faciat, de non visitando tertio die, nisi differret de consilio Cōfessoris. *Ex Pij V. Bul.*

* De medicorū peccatis *Nav.c.25 n. 60. Caie. & aly Summiste. vers. Medic⁹*

2 Medi-

2 Medicus tenetur pauperem, & gratis curare, & ei soluere necessariam medicinam, si potest.

* *Vide Naua. l. c. nu. 64. Fu. vers. Medicus num. 1. in fine.*

3 Medicis non debet Iudex negare suspensum ad Anatomiam.

* *Syl. vers. Medicus 9.*

4 Medicus pretium accipiens immodicum, tenetur restituere, vt qui plus iusto aliquid vendit.

* *Vide Fum. l. c. n. 3. Nau n. 36.*

Mendacium, vide Iuramentum.

1 MEndacium officiosum etiã in iudicio veniale peccatũ est: item quod fit in re parua etiam in Confessione; etiamsi id quidam negent; dicentes esse mortale.

* *De hoc D. Tho. 22. q. 110.*

* Ita *Azor. l. 5. cap. 28. Sot. de ratione teg. memb. 2 q. 7. concl. 2.*

Confessione } vide *Confessio nu. 120. Sot. l. c. & l. 5. q. 6. art. 1 Val. di. 5. q. 13. art. p. 3.*

Negant

Negant} *Caiet.q.110.art.4.& q. 9.art.1.*

Mentiri in Concione in pertinébus ad doctrinam, quidam aiunt mper esse mortale, alij non semer; quod intellige, si sit materia leis.

Aiunt} *Caiet. vers. mendacium, yl. vers. eodem nu.4. vide Sum. eodē u.2.* si id concionator sciens faciat doctrina fidei, morum, miraculorum, vaticiniorum. *Nau. c.25.n. 141 Caiet.2.2.q. 110. art.4. in fine D.Thom.16.ad.5.* ita de mendacio in iudicio, & doctrina.

3 Petēti quæ ei reddidisti, potes negare te accepisse, scilicet sic vt ei debeas nunc, & petenti totum, cum solum partem debeas, negare te debere, scilicet quantum petit.

4 Quidam dicunt eum, qui non tenetur respondere ad intentionem rogantis, posse respondere aliquid subintelligendo, id non esse, scilicet ita vt dicere ei teneatur, vel se non habere, scilicet vt ei det. Alij id non

non admittunt. * *Vide Syl. l. c. nu. 6*

Metus, vide Contractus.

1 METus iustus, seu cadens in cõstantem virum est, quo probabiliter quis sibi, aut suis timet graue malum: excusatque fœminã minor metus, quàm virum.

Metus. De metu multa *Azor. l. 1 c. 10. 11.*

* Vide *Azor. l. c Syl. verſ. Metus.*

2 Metus iustus excusat à peccato mortali in lege humana, & ijs, quæ requirunt consensum liberum, vt voto, & matrimonio, tollit obligationem, cum ab aliquo ad hæc facienda incutitur. Quidam tamẽ putant in voto manere obligationem, si quis habuit animum se obligãdi, vt manet in juramento.

* Peccato} *Fum. ex tom. 59 Syl. eod. 5. q. 14. Azor c. 11. q. 1. & alij:* at Caiet. Adria. & Canonũ periti negant.

Voto.} *c. Perlatum, de ijs, quæ vi, metu ve, Azor. l. c. q. 6. caſu 7. Syl. metus. num. 8.*

Mat.}

Mat.} *Azor.l.c.q.5.*

Iuramentum metu extortum ser-
anduin, vel petenda dispensatio.
Azor.l.c.q.12.ex com.

Quicumque metus, etiam minor
usto, est causa principalis actus sine
ua non fieret, illum annullat corã
Deo vt, promissionem, votum, &
natrimonium, secundum quosdam
uod mihi non videtur tutum
Vide *Azor.l.c.q.16.17.*

Qui iustè metum incutit, non di-
citur vim facere, vt ideo contractus
debeat censeri nullus.

* Vide *Azor.c.10.q.11. Syl.me-
tus.q.6.*

Milites, vide Bellum.

Minor, vide Contractus.

1 MInoris tutela durat vsque ad pubertatem: inde vsque ad vigesimum quintum annum cõpletum sub curatore. Quod si non habet curatorem, gesta per eum valent.

* De minore multa *Sanchez de matrim. l. 1. d. 37. 38. l. 6.*

Tutela} *Mol d. 220.* probat'in viro anno 14. in fœmina 12. expleto. *ibi.*

Quod si} sed læsi restituuntur in integrum *l. 1. §. vlt. ff. de minor. ib.*

Quando tutela finiatur docet *Mol. d. 225.*

2 Minor ingressus Religionẽ potest bona sua alienare, velut enim moritur, modo sit doli capax: nã ante septẽniũ nulla eius obligatio valet.

* *Fum. vers. Minor. 2. Syl. eodem.*

3 Minor potest alium obligare ad sui vtilitatem, & pubertati proximus potest se alteri obligare cum tutoris auctoritate.

* *Mol. d. 224 col. 1055.*

4 Contractui á se facto cũ aliquo, vt emptionis, aut venditionis, potest stare, si velit, & tunc alter tenebitur: sed poterit is etiam exigere auctoritatem tutoris, & si opus sit, etiã iudicis, cum ille non vult stare, verbi gratia, vt soluat quod emit, aut reddat. * *Vide Mol. l. c.*

5 Minor

5 Minor ex contractu facto ſine auctoritate tutoris, aut curatoris non manet obligatus ciuiliter, niſi in quantum factus eſt locupletior, aut dolo eſt vſus, manet tamē obligatio naturalis: itaque ex contractu oneroſo cum eō, vt qui ei vendidit, aut ab eo ludo eſt lucratus, non tenetur reſtituere vſque ad condemnationem iudicis, ſi nulla eſt vſus iniuſtitia.

* Vide *Sanchez. l.c d. 38. nu n. 21. Mol. l.c. col.* 1056.

Manet *l. cum illud. §. hæres ff. quando dies lega.*

Ludo} vide Sanchez *l.c. n.* 30 *Mol. l.c.*

6 Minor in ſpiritualibus agit vt maior, itaque tenet renunciatio ab eo facta beneficij.

* *Mol. d.* 20 *col* 1024.

7 Minor læſus petest per quadriēnium poſt vigeſimum quintum annum petere reſtitutionem, niſi ſciēter contrarium iuraſſet.

* *L. ſi curatorem C. de in integrum reſti. vide Syl. l.c. Mol. d.* 24. *col.* 058

8 Minor ante vigesimum annum non potest accusare, nisi ob sui aut suorum iniuriam, nec ante vigesimum quintum esse procurator in iudicialibus, nec ante decimum septimum in extra iudicialibus.

9 Minori, nisi detur tutor à testatore, datur, à lege. 1. loco auus, 2. mater si vellit. hæc 3. auia, si velit, 4. propinquior cognatione mas, 5. aliquis à Iudice.

* *Vide Mol.d.* 220 *col.* 1028 28.

10 Spurio non datur à lege tutor, pater, aut mater, sed à Iudice naturali datur.

11 Tutor non potest esse minor viginti quinque annis, nisi fortè mater, nec Religiosus, nec fœmina, nisi mater, aut auia; nec Clericus in sacris, si non vult, nec Episcopus, nisi miserabilium. Horum verò tutelam recipere tenentur, & Episcopi, & Clerici, & Religiosi: quod ego de Religiosis, in vniuersũ nõ admitto.

* *Vide Mol.d.* 221.

Episcopus} *Vide Fum. tutela n.* 2. *Syl. eod.*

Syl.eod.t.

12 Acquisita per tutorem ex rebus pupilli, sunt pupilli.

* *Vide Mol l.c. d.1049. Syl. l.c. num.4.*

Minoris bona tanta diligentia, quanta sua tutor, aut curator administrare debet. *l.à tutor ff.de adm. tut. vide Mol.d.224.col.1047.*

Curator rebus minoris præcipuè datur; & ideó nequit irritare vota illius personalia, vt tutor, qui impuberi viro vsque ad 14.annum, fœminæ vsque ad 12.expletum datur, curator autem huic succedens vsque ad.25. *Mol.d.1210.*

Missa, vide Altare, Episcopus, Excommunicatio, Irregularitas, Parochus, Residentia.

1 HOSTIA Mo portet ex tritico cõficì: certe in alia specie frumenti consecrare non licet. An verò factum teneat, non conuenit inter Doctores.

* De Missa multa *Azor. l.10.c.28.l.1.Suarez.t.3.d.73 Tol.l.2.*

* Vide *Fun. Eucha.1.Sy. Euch.1.nu.2.Val.de Euch.d.nu.19.*

2 Potest in necessitate consecrari in musto expresso ex vuis.

* *Sot. d.9 q vnic. art.5. Vigal.de Euc.n.40.Suar.l.c.d.45 sect.1.col.3.*

3 Congelati vini consecrationem tenere quidam aiunt; alij negant: ego validam puto; est enim vinum etiam cum est congelatum.

* Vide *Vig.n.39.& Sua.d.45 sec.1*

4 Secundū aliquos est etiam panis, qui ex aqua nō naturali fit, quē pro inde putant idoneū consecrationi. Sed cōmunis sentētia estcontraria.

5 Sufficiunt quidē ad cōsecrationē vini hęc solaverba.Hic est calix sāguinis mei:vel:Hic est sāguis meus, Sed non licet alia eiusdem formæ, quæ sunt in Ecclesiæ vsu,omittere.

6 In dubio probabili quod defuerit aliquid ad consecrationem necessarium, potest etiam post longam moram repeti forma consecra

tio-

ionis sub conditione mentali, si non est consecratum.

7 Præter Corporalia, adhiberda lintea duo, quamquam vnum sufficit, si sit duplicatũ. Missale reform. Clem. requirit tria, præter corporalia, eaq; benedicta, quorũ superius ad terram pertingat. Potest & quis, secundum quosdam, in necessitate vti prophanis linteis, eaque postea reddere Domino suo vtenda.

* *Suarez. l. c. 81. sect. 6. sub. 1. Syl. missa. 1. 2. Fre.*

Vtenda.} neque enim necesse est esse benedicta. *ibid.*

De calice. Et vestib. *Azo. l. c. c. 28.*

8 Calicem, & patenam oportet saltem ex stãno esse, aut plumbo. *Vide Miss. refor. Clẽ. & verb.* CALIX.

* *Syl. verf. calix. Suar. l. c. sect. 7.*

9 Potest quis vti stola pro cingulo, & manipulo pro stola.

* Vide *Suar. d. 82. sect. 2. AZor. c. 28. q. 8. Nauar. c. 25. num. 84.*

10 Cingulũ non est necesse, esse benedictum, secundum *Rich.* & *Scot.*

apud Naua.c.25.num.84. nec linteum quo calix operitur.

* *Suar.l.c.col.3.* ex Conc. Rhemen. inter Sacerdotales veſtes, cingulum etiam innumerat, & col 6. omnes benedictas eſſe oportere, ait, ex c. *veſtimenta de conſecr.d.1.* & ex Romano Pontificali. *Nauar.l.3.conſ. conſ.2. de conſec.* cinguli benedicti meminit. Sa ſequitur *Syl. miſſa, 1. nu.2. ſect & Rich.* Cingulum benedicendum eſt *Nau.c.25.nume.84. Azor.c.28.q 9.*

11 Ex duplicata ſtola, vel caſula, ſeu planeta poſſunt fieri duæ, & ex ſtola cingulũ, ſine alia benedictione * *Azor.l.c.c.28.q.8. Sua.d.83.ſect.2*

12 Cingulum fractum poteſt necti ſi pars altera non ſufficit.

* Si ſufficit pars adhibeatur: nam ſi nectatur, amittit benedictionem *Suarez l.c.*

13 Nec ob vitandam mortem qui dã aiunt celebrandum ſine veſtibus ſacris, aut libro: at melius alij, Eccleſiã non obligare cum tãto periculo.

* Vide

* Vide *metus.2.*

14 Omittenda quidē Missa etiā in necessitate, si nō potest ritè peragi.

15 Celebrare sine calceamentis, si absit contemptus, non est mortale: est autem si celebretur corporalibus valdé immundis.

*Calceamentis } *Suarez. d.83. sect.col.3.Tol.l.c.2.num.11* {est autē } *Sylu.l.c.Suarez.d.81.sect.6.infin.*

16 Corporalia lauant Diaconi, vel Subdiaconi, itemque purificatoria, & prima ablutio in piscinam mittitur: semel verò ita lota, possunt tradi Monialibus iterum lauanda, & reficienda.

* *Suar hic sect.7.*

Monialibus } *Caiet. vers. mulierum peccata.*

17 Potest quis ex causa operto cāpite celebrare, vel amictu, vel pileolo, saltē vsq; ad consecrationē, vitandum tamen scandalum, & debet fieri de licentia Episcopi. *Vide cap. Nullus de cons. d.1.*

*Vt incōmodæ valetudinis causa.

Turrecrem.in c. Nullus de consecr. 1. Nau.consil,4 de celeb. miss. Azor. l.c.c.28.q.16.

18 Non licet Missam celebrare sine ministro, iuxta Rubricam Missalis, & Ecclesiæ consuetudinem.

* Vide *Turrecrem.in hoc quoque de consecrat.d.1. Azor.c.29.q.3.*

19 Super mare aut fluuium, si timetur sanguinis effusio, celebrare non licet; si non timetur, putarim licere: sed standum erit consuetudini receptæ.

* *Na.c.25.n.82. Suar.d.81.sect.3.*

20 Licet in necessitate extra ecclesiam celebrare sine Episcopi licentia, vt si quis sit in itinere, aut Ecclesia populum non capiat, nec id prohibetur per Conc. Trid. *Nau.c.25. num.81.* Extra necessitatem verò si fiat, & absit contemptus, & scandalum, nō est mortale. Potest quidē Episcopus dare licētiā celebrādi in Capella domus priuatæ & sub dio.

* C. *Sicut de cōsecr.d.1. Nau. Suar. l.c.* modo viaticum altare adsit, & alia

alia necessaria.

Trid.} *Sess. 22. Na. l. c. & Sua. in fine*

Extra necessitatẽ} *So. di. 13. q. 2. ar. 3.* cõtrariũ docet *Sua. l. c. col. 1. ex c. nullus. & c. sicut. de consecrat. d. 1.*

Potest} iusta de causa *Suar. l. c. Azor. l. 10. c. 26. q 3. ex Congreg.* Cõc. putat nõ posse Episcopos hanc facultatem concedere.

1 Cœptum sacrum potest ex causa omitti, & ab initio repeti, nisi esset iam facta oblatio.

2 Non est mortale celebrare ante dictum Matutinum, etsi quidam putant solam grauem necessitatem excusare à mortali: certè quem morbus impedit dicere Officium, potest celebrare.

* Non est } *Sot. l. 10. q. 5. art 4. d. 13 art. 2 q. 2. Carbo. de legitus lib. 9. d. 5 Suarez. d. 82. sect. 1 Sylu. Missa. 1 q. 6. Arag. 2. 2. q. 83. art. 12.* Contraria opinio est magis communis. f: c *Gab. Ant. Palud. Host. Tab Ang. Fũ. No. c. 21. n. 31. & de horcan. c. 21. nu. 29.*

Francolinus, de temporibus horarum c.42. refellit Sotum; & hanc sententiam tutiorem, & probabiliorem putat *Azor. lib.* 10. c. 28. *q.* 17. *Graff. lib.* 2. c. 40.

Certè} *Azor. l. c. q.* 18. *Sot. l. c. Tol. lib.* 2. c. 14. *nu.* 2.

23 Celebrare in Paraſceue non licet, etſi quidam licere putent, in die Cœnæ licet, & Sabbato Sancto.

* Paraſceue} *c. Sabbato, de conſec. d.* 3. *Suar. d.* 80. *ſect.* 1. *ex communi.* poteſt tamen quiuis Euchariſtiam ſumere. 16. *ex Amal. Dur. Greg. Magn. contra Francolinum.*

Die Cœnæ} licere priuatim celebrare ait *Nauar.* 25. *nu.* 88. *Sot. l. c. q. art.* 2. *Suar. l. c.* ſecreto, & ſine ſcãdalo: ſed negat Francolinus, ob cõtrarium vſum: idemque ferè docet. *Azor. l. c. q.* 5.

Sabbatho} concedit *Sot. l. c. Suar. l. c. in fine*, licere ob iuſtam cauſam, amoto ſcandalo, eo die priuatim celebrare, idem tradit *Azor. l. c. q.* 9. dum venia à ſuperiore petatur; at

Franco-

Francolinus *l.c.c.*30. *Nau.l.c.* mortale id crimen arbitrantur.

24 Eodem die potest quis plures Missas dicere ob populi necessitatē, & cum causa honesta postulat, vt cum aduenit qui Missam in festo nō audiuit. *Vide de celeb. Mis. c.*3. Explicationem vide apud *Syl. V. Missam. nu.*7. & *Nau. c.*5. *nu.*88.

* Vide *Tol. l.c. toto c. Nau. l.c. n.*87 *qui septem casus enumerat*; *Suarez di.*80. *sect.*3. *Azor. l.c.c.*24. *q.*6. *Dur. de ritib. eccles. ex Strabo. c.*21. *de reb. eccles.* refert Leonem Pontificem sepries, & nouies vna die celebrasse. *Vide etiam Graff. l.*2. *c.*40.

25 Pollutio inuoluntaria non impedit celebrationem eo die: pollutus autem voluntarié, si post confessionem celebret, peccat, sed non mortaliter.

* Nisi ex congruentia. *Sot. d.*12. *q.*1. *art.*7. *sol.*1. *D. Th.*3. *p. q.*80. *art.*7. *Alor. t.*3. *l.*12. *lib.*10.

Si potest si} sine iusta causa cum scandalo autem, & temeritate esset

forté m.p. *Sot. ibi col.* 10. *vide Azor. c.* 31 *q.* 13.

26 Irregularis celebrans ob iustum metum exculatur, itemque excommunicatus, nec tunc fit irregularis. Dicunt & quidam, non ieiunum posse ad vitandum scandalum celebrare: de quo vide infra; id enim admiserim cœpta iam Missa.

* Vide *Ang. Eucharistia* 2 *num.* 6. *Syl. eod. num.* 9.

27 Non licet ante auroram notabiliter, & post meridiem Missam celebrare sine dispẽsatione. Ita Rubricæ Missalis, & Ecclesiæ consuetudo. Licet tamen secundum mentem *Aut. Syl. & Ang.* propter necessitatem communicandi ægrotũ morti proximum de licentia Episcopi, vel etiam sine ea, vt vult *Nauar. c.* 25. *num.* 25.

* *Sot. d.* 13. *q.* 1. *art.* 3. *in fin.* ob infirmos, *Vict. nu.* 97. *Nau. c.* 25. *nu.* 85. Hora, & dimidia ante solis ortum *Suarez l. c. sect.* 4. *col.* 3. vbi existimat primam, secundam, tertiam

missam

missam Natiuitatis Domini noctu posse celebrari *ex.c. Nocte sancta de consec.d.1.contra. Nauar.cons.1.de celebr.miss. Syl.missa 1.§.6.*

Post} *Nau.affirmat c.25.n.85. & de hor.can.c.21.num.31.* quam singularem sententiam reprobat *Azo. l.c.c.25.q.1.* existimans, q.6. mortiferé eos peccare, qui sine iusta causa tertia horæ parte ante auroram, vel post meridiem sacrum faciunt. cõmunem sententiam, vt sacrum in meridie plus, minusve absoluatur, consensus Doctorum *Gab.Io And. Sot.* & aliorum, praxisque probat: Episcopus tamen iustis de causis concedere potest, vt ante auroram, & post meridiẽ sacrum fiat *Sua.l.c.*

28 Qui consecrat duas hostias, putans vnam, vtramque consecrat, intendit enim consecrare quod habet in manu.

29 Acceptæ particulæ, vt consecrẽtur, etiamsi in consecratione de eis nihil cogitetur, sunt vere consecratæ, ob virtualem intentionem.

30 Qui

30 Qui aduertit hostiam consecratam esse corruptam, aliam consecret, incipiendo à, Qui pridie, &c. vsque ad, Simili modo, &c. exclusiuè, deinde ad locum transeat, quo peruenerat, tandemque illam hostiam corruptam sumat post sumptum calicem vel seruet.

31 Qui sumpta hostia deprehendit aquam esse pro vino positam in calice, si in loco publico est, infundat vinum veluti ad ablutionē, & clam consecret, & sumat; quòd si in priuato, nouam hostiam etiam sumat, & consecret, incipiendo à, Qui pridie, &c. Aqua verò mittatur in piscinam, quæ solet esse propè altare. Quod si quis pergat in Missa, & ista ex ignorantia vel perturbatione omittat, non peccat mortaliter.

* De erratis, quæ in sacro accidere possunt *D. Tho. 3. p. q. 83. art. 6. Azo. l. 10. c. 33. Nauar. c. 25. á numer. 89. Tol. l. 2. c. 9.*

Qui sumpta} *Nau. l. c. numer. 91. Azor. l. 6. q. 5. Tol. 2. c. 9. num. 4.*

32 Qui

32 Qui cæptaMissa recordatur se nõ esse ieiunum, pergat, si aliòqui sequeretur scandalum: itemque si se tunc aduertit esse irregularem. aut excommunicatum: nec ideo fiet irregularis. Quòd si aduertit se esse in peccato mortali, conteratur, nec Missam omittat etiamsi possit sine scandalo. debet tamen illud confiteri ante Secreta si possit sine scanlo *Nau. c. 25. nu. 76.* Vel quam primum commodè poterit. *Cõc. Trid. sess. 13. c. 17.*

* *Azor l. t. q. 2. excommuni. Naua. de orat. ca. 16. num. 58.*

Nec ideo} *Maiol. de irregul. l. 3. c. 21. nu. 16. Tol. l. 2. c. 9. nu. 2. Naua. l. c. Syl. Eucharistia 7. Ang. eod. 3. §. 2. contra Palud. & alios.*

33 Si venenum sit in vino consecrato, aliud consecretur, & illud stupa collectum, & siccatum comburatur, & cineres in piscinam mittantur.

* *Vide Azor. l. c. q. 3. Tol. l. c. nu. 3.*

34 Hostia ab animali comesta, si potest

poteſt extrahi, ſeruetur donec corrumpatur, animal verò comburatur, & in piſcinam cineres mittantur, itidemque videtur faciendũ, ſi quis euomat Euchariſtiam,

* *Vide AZor. l. c. q. 8.*

35 Si hoſtia calici hæret, aut palato, toties adhibeatur ablutio, donec deglutiatur.* *Nau. l. c. num. 90.*

36 Poſt ablutionem ſi apparent reliquiæ, aut particulę conſecratæ, quę non poſsint facilè aſſeruari, ſumi poſſunt à Sacerdote, dum adhuc eſt in altari.

* *Vide Nal. c ita. AZo. l c. c. 30. in fin.*

37 Si ſanguis cadat ſuper tabulam, lambatur hæc, & radatur; ſi ſuper mappã, ſugatur, & lauetur; deindera ſura, vel ablutio in piſcinã mittatur

* *Tol. num 6. Nau. nu 89. l. c.*

38 Si Sacerdos non poſsit Miſſam abſoluere, ſi quidem nondum conſecrauerat, perfici poteſt per alium ieiunum: ſi conſecrauerat, & non communicauerat, perficere poteſt, & ſecundum quoſdam etiam debet

alius

alius,etiam non ieiunus, nō autem excommunicatus , aut ſuſpenſus, aut irregularis. Quòd ſi deſit, qui perficiat, ſequenti die ſumatur ab illo in alia Miſſa Sacramētum. *Suarez. diſput. 85 ſect. 1.*

* *Sot. d. 13. q. 2 ar 6. D. Tho. 3 p. q. 83. art. 3. ad 1. Azor. q. 1. Tol n. 1. l. c.*

Etiam non ieiu.} *Sot. Tol. l. c.* immo , ſi ſolus adſit ſacerdos excommunicatus, aut irregularis, & ex ſacri omiſsione ſecuturum ſit graue aliorum ſcandalum , perficere poteſt. aliàs non. *Azor. l. c. ex Sot.*

39 Miſſa ſicca celebratur ſine planeta , cum veſtibus reliquis ſacris, vel ſuperpelliceo cum ſtola in modum Crucis,& candelis: non fit autem conuerſio ad populum , non cōſecratio, nec ea, quæ ad oblationem pertinent.

40 Non poteſt celebrari pro excommunicatis, niſi excommunicatio ſit inualida, aut credantur dolere de peccatis : tunc enim pro talib' poteſt Miſſa applicari, & etiā pro

conuer-

cõuersione infidelium, & pro vtrisque orari, secreto in Missa. Explicationem huius Aphorismi vide apud *Nau. in com. de orat. c. 19. num. 48. 72. & 73.*

* *Vide Azor. c. 22. q. 1. Nauar. de orat. c. 19. nu. 72. 73. c. 27. nu. 16. Couar. in c. Alma. p. 1. §. 6. nu. 4.*

Conuersione } alij negant. *vide Azor. Nauar. l. cit.*

41 Cum in Missa oratur pro Antistite, intelligitur Episcopus loci. vbi Sacerdos habet domicilium; nomine verò Regis intelliguntur etiam filij, & vxor, & quicunque ad ipsum pertinet.

42 Missa habet effectum secundum affectum offerentium, & eorum pro quibus offertur. Offerentes autem dicuntur etiam circumstantes, & qui pro Missa eleemosynam dederunt. Aiunt autẽ quidam, vtilius esse astare deuotè Missæ, quàm curare pro se offerri.

* Vide *Pet. Nau. l. c. 2. n. 295. Sot. l. c. 20. q. 9. q. 3. art. 1. Azor. l. c. 9. c. 21 q. 2.*

q.2 vers. Quando {offerentes} vide *P. N. l.c. num.* 340.

43 Missa plus illis prodest, pro quibus particulariter offertur. Quod si pro multis offeratur, nō tantumdē singulis prodesse, ac si pro illis solis offerretur, docent: *Syl. Missa 1.q. 10. Tab. verb. restitutio. § vlt. Sot. lib. 9 q. 3 art. Nauar. 25. n. 9. Scot. quod lib. 19. Tol. lib. 2. c.* 8. vbi appellat cōmunem sententiam, & latissimè *Suarez tom. 3. disp. 79 sect. 12.*

* *Scot. quodl.* 20. negat missam pro pluribus tanti valere, quanti si pro vno offerretur; contra *Caiet. quodl. 1.q. 18. & 3.p.q. 79. artic. 5.*

De hac re lege *Sot. d. 13. q. 2. arti. 1. col. 12. & lib 9. q. & art. 2. Pet. Arag. 1. 2. q. 85. art. 3. vbi. multa. Coro. Confess. p 4. c. §. nu. 7. Azor lib. 10. c. 25. q. 1. Pet. Nau. l.c. à num. 243. qui cum Caiet. Rich. Sylu. Miss. 1. q. 9. Ang. 16. nu. 52. Cano. de locis theol. l. 12. c. 13. ad* 10. *Corduba.* meritoriū & satisfactoriū missæ fructū ex operato de condigno tantúm singulis, si pro

si pro multis offeratur, prodesse, quantum vni prodesset, si pro vno offerretur, multis probat. de hac re etiam *Suarez d. 79. sect 11. Bellar. l. 2. de missa c. 4.* cum communi probat tanti sacrificij valorem nobis finitum esse. idem ferè *Azor. l. c.*

44 Illud certum est sacerdotem si vni debeat vnam Missam, & alteri alteram, non satisfacere si vnam dicat pro vtroque simul. *Ijdem Doctores, qui supra.*

* Duas eleemosynas pro vnica missa accipi posse, ait *Sot. l. 9. q. 3. ar. 1.* negat *Cord. l. 1. q. 4. dub. 2. Nau. c. 25. nu. 92* ait *Caiet. Syl. Ant. Fum. Palu.* vnica missa posse sacerdotem multis, quibus promisit, satisfacere (lege *P. Nau. c. num. 320*) quod tamen non probatur, idem *Araq. l. c.* probat verò, etiam à diuite sacerdote posse duas eleemosynas honestæ sustentationi necessarias accipi, idem *P. N. l. c. n. 234* Vide *Suarez d. 81. sect. 2. & Pet. Sot. lect. 9. de Eucharistia.*

De

De missæ stipendio multa *Suarez. dis. 86. sect. 1. 2. 3. 4.*

45 Cui datur certa summa pecuniæ pro Missis à se dicendis, potest alios pro minori pretio cõducere, qui adiuuent, & reliquum sibi retinere, secus est si accepisset, vt curaret dicendas per alios.

* Ita *Sot. l. 9. q. 3. art. 1. Suar. l. c. sect. 3. in fine.* contrarium placet *Maiol. 4 dis. 45. q. 3. dub. 2. Na. c. 3 n. 91.*

46 Obligatus quotidie celebrare, intelligitur, salua honestate, & deuotione, nisi esset obligatio per se, vel per alium celebrandi.

* *c. Significatum. de præb.* Nullus tenetur quotidie celebrare, & obligatio non valeret. *c. significatum. l. c. Tol. l. 2. c. 3. Nau. consil. 6. de præben.*

47 Qui nõ potest celebrare in loco designato, debet in alio celebrare.

* *Azor. l. 10 c. 24. q. 8.*

48 Obligatus dicere quotidie certam Missam, vt pro defunctis, potest dicere Missam illius diei, si est festũ; quod si est duplex, aut semiduplex, de illo

de illo debet celebrare, & non pro defunctis.

* Ita ferè *Azor. l. c. c. 23. q. 5.*

49 Videtur etiam quibusdam peccare mortaliter Prælati Collegiatarum Ecclesiarum, aut Conuentualium, si non curent in eis quotidie, cum possit, celebrari.

50 Nauarrus ait peccare ita Missam submissè celebrantem, vt circumstantes non possint audire. Addunt, & quidam non illepidè, missam debere celebrari cũ A. B. C. D. id est, altè, breuiter, clare, deuotè.

* Ita etiam *Fum. Oratio. nu. 4.*

51 Missam cantantem præstat audire, quæ alij cantant, quàm interim per se legere, ita *Nau. in Com. de orat. cap 22. nu. 101.* Sed contrarium habetur in Rubr. Missalis, cui standum.

* *Nau. de orat. & hor. canon. c. 22. num. 101.* sed contrarium obseruãdum ex missali.

52 Celebrans coram Episcopo in eius Diœcesi, dicat in Confiteor: Et vobis

vobis, pater, & fratres. In fine autē Missæ, inclinato capite, expectet ab ipso licentiam benedicendi: deinde benedicat alios, at non illum: tum se illi iterum inclinet, velut expectans benedici: denique omnibus absolutis faciat ei reuerentiam.

53 Clericus peregrinus non admittendus, ad diuina officia sine litteris commendatitijs sui Ordinarij. Ex Trident. Qui tamen est aliòqui notus, & creditur non habere impedimentum, potest admitti, & permitti celebrare.

* Trid. sess. 23. c. 16. in fine.

Missæ auditio, vide Missa.

1 NOn potest Episcopus cogere ad audiendam Missam, aut concionem in Parochia, aut ad discēdam ibi doctrinam Christianam. *Ex Congr. Concil.*

* De præcepto Missam audiendi *Carbo de præceptis Ecclesiæ, Azor. l. 7. c. 1. Suarez d. 88. Nau. c. 21. à nu. 21. Tol. l. 6. à c. 6.*

de illo debet celebrare,& non pro defunctis.

* Ita ferè *Azor.l.c.c.23.q.5.*

49 Videtur etiam quibusdam peccare mortaliter Prælati Collegiatarum Ecclesiarum, aut Conuentualium, si non curent in eis quotidie, cum possit, celebrari.

50 Nauarrus ait peccare ita Missam submissè celebrantem, vt circumstantes non possint audire. Addunt,& quidam non illepidè, missam debere celebrari cũ A.B.C.D. id est, altè, breuiter, clare, deuotè.

* Ita etiam *Fum. Oratio. nu.4.*

51 Missam cantantem præstat audire, quæ alij cantant, quàm interim per se legere, ita *Nau. in Com. de orat. cap 22. nu.101.* Sed contrarium habetur in Rubr. Missalis, cui standum.

* *Nau. de orat. & hor. canon. c.22. num.101.* sed contrarium obseruãdum ex missali.

52 Celebrans coram Episcopo in eius Diœcesi, dicat in Confiteor: Et vobis

vobis, pater, & fratres. In fine autē Missæ, inclinato capite, expectet ab ipso licentiam benedicendi: deinde benedicat alios, at non illum: tum se illi iterum inclinet, velut expectans benedici: denique omnibus absolutis faciat ei reuerentiam.

53 Clericus peregrinus non admittendus, ad diuina officia sine litteris commendatitijs sui Ordinarij. Ex Trident. Qui tamen est aliòqui notus, & creditur non habere impedimentum, potest admitti, & permitti celebrare.

* Trid. *sess. 23. c. 16. in fine.*

Missæ auditio, vide Missa.

1 NOn potest Episcopus cogere ad audiendam Missam, aut concionem in Parochia, aut ad discēdam ibi doctrinam Christianam. *Ex Congr. Concil.*

* De præcepto Missam audiendi *Corbo de præceptis Ecclesiæ, Azor. l. 7. c. 1. Suarez d. 88. Nau. c. 21. d nu. 21. Tol. l. 6. c. 6.*

2 Satisfacit Ecclesiæ præcepto, qui incipit Missam audire ab Epistola, & secundum quosdam, etiam ab Euangelio: & qui post Epistolam, vel Euangelium veniens, legit, aut audit à legente, quæ non audiuit: & qui tépore Missæ discurrit pro rebus Missæ necessarijs, & qui præsens est, etiamsi non audiat, modo reuerenter attendat: & qui parté vnius Missæ audiuit, & reliquam alterius: & qui audiens sacrum, simul dicit Officium, aut pœnitentiam iniunctam: id tamé quidam nó admittũt.

* Epist. *Sot. d. 13. q. 2. art. 1.*

Euangelio } *Lopez p. 1. c. 32.* at *Sot. l. c.* tutum non esse ait Euangelium non audire.

Legit} ita *Nauar. c. 21. nu. 2.* quam reprehendit *Suarez. d. 88. sect. col. 2*

Qui partem } *Azor. l. c. q. 3. Sot. Nauar. l. c. Tol. l. c. cap. 7. numer. 8. Sua r. l. c.*

Simul dicit} *Nauar. l. c. num. 8. Io. Med. q. 44. de. confess. Tol. l. c. 6. n. 5 Azor. l. c. q. 3. cap. 5. Suarez. l. c. sect. 4 in fine*

in fine, Sot. l. c. Vide Carbonem de audienda Missa c. 9.

Nō admittunt} *Ang. verſ. Feriæ nu. 46. Syl. Miſſa. 2 §. vlt.*

3 Excuſat Miſſam non audientem legitimum impedimentum, & quæuis rationabilis cauſa, vtſi herus impediat, aut fœmina prodeundo eſt alicui peccati occaſio; & conſuetudo, vt puellarum, quæ non ſolent domo egredi; & cuſtodia domus; & pudor ob veſtem non decentem, & Eccleſiæ diſtantia debilem.

* De cauſis excuſantibus *Azor. l. c. c. 7 Tol l. c. c 9. Nau. l. c. nu. 3. Suar. l. c. ſect. 16.*

Excuſatur etiam excommunicatus, & interdictus, licet ſit negligens in quærenda abſolutione. *Nau. l. c. Suar. d. 88 ſect. 6.*

Fœmina} poteſt omittere ſacrū, ſed non tenetur. *Sot l. c.*

4 Tempore interdicti habentem priuilegium teneri Sacrum audire, quidam negant: alij probabilius affirmant.

* Negant} Improbabilem *Suarez l.c.col.2* hanc sententiam putat.

Affirmant} *Sot.Susr. Nau.l.c.*

5 Tenetur paterfamilias curare, vt domestici sacrum audiant. *Nau.l.c.num.9.*

6 Transiens per locum vbi est festum particulare, non tenetur audire sacrum: secus est si inde recedat, aut eò accedat.

7 Non relinquenda in festo Missa ob concionem, vt quidam putant.

* *Suar.l.c sec.6.in fine*} Vt quidã} *Ang.l.c.*

8 Sufficit in festo Natiuitatis audire vnam Missam, & in quouis festo audire Missam, quæ dicitur, etiã pro defunctis.

* *Nau.l.c num.2.Suarez sect.2.in fine*, etiam illa, quæ noctu dicitur, *Syl.Miss.2.§.1.*

Defunctis} *Syl.l.c.§.4. Azor.l.c. q.penult.*

Qui ex voto tenetur alteram Missam audire die festo, satisfaciet si duos Sacerdotes eodem tempore ce-

re celebrantes audiat. ita *Maior.4. d.12.q.8. Suarez l.c. in fine*, sic horæ recitantur, & auditur sacrum.

9 Missa excommunicati non denũciati potest audiri; itemque, secundum quosdam suspensi etiam denunciati, si absit scandalum, vel cooperando. Verum oppositum colligitur *ex c. Vestra, &c. Quæsitum, de cohabitatione, &c. Nullus, &c. Præter hæc. d. 32.*

* *Sot. d. 13 art 9.*

Potest audiri Missa etiam publici concubinarij, si nondum sit denunciatus excommunicatus. *Suar. l.c. sect. in fine.*

Qui græcam Missam audiret nihil intelligens præcepto satisfaceret *Sot. Azor l.c.*

Monasterium, vide Ecclesia, Excommunicatio.

1 MOnasterium ingredi potest, qui potest dare ingrediendi licentiam. * *Vide Trid.*

2 Monasterio non potest egredi Monialis sine causa, & consensu Superioris & Episcopi. *Ex Cõgreg. Cõci.*

3 Episcopi nõ possunt ingredi Monasteria Mendicantium Monialiũ, nõ sibi pleno Iure subiecta. *Ex Pio V.*

4 Monasterium non tenetur pro delicto Religiosi etiam Prælati. *Vide Regulam Delictum, li. 6.* Nec ad debitum Monachi, nisi sit in eius vtilitatem conuersum, aut eius cõmissione factum, aut sit Prælati debitum, vel Conuentus: obligatur verõ quis Monasterio ex contractu cum Monacho.

* Vide etiam *Syl. Religio. 8. q. 3.*

Debitum} Vide *Fum. Monachus num. 13. 14. Syl. Religio. 8. nu. 3.*

Cogens puellã ad ingressum monasterij, solius educationis gratia, subijcitur decreto Trid. *sess. 25. c. 18 de reg.* in quo contra cogentes lata est excommunicationis sententia. *Nau. consi. 6. & 7. de reg. lib. 3.* quæ sententia doctissimis viris non probatur.

5 Puella

5 Puella, de qua est lis, potest interim collocari in Monasterio de licentia Episcopi; itemque de licentia Superioris, & Monialium, quę domi tutò ali non potest, aut causa educationis vsque ad annum vigesimum quintum ætatis, sed sine ancilla, & potestate egrediendi, nisi ob morbi curationem. *Ex Cong. Cõcil.*

Moneta, vide Cambium, Debitum

Mora, vide debitum.

1 NOn tenetur quis ad interesse damni, aut lucri cessantis ante moram, si de eo non fuit pactum * *Syl. mora q. 4.*

2 Obligatus ex delicto semper est in mora: qui autem sine delicto, & non potest, aut difficile potest, aut aliòqui causa iusta excusatur, putãt quidam non esse in mora, adeoque non teneri ad interesse ratione morę, nisi ex pacto, vel appositione pœnæ conuentionalis, si tali tempore non restitueret, aut impo-

tentia culpa eius accidisset. Alij putant, qui non soluit tempore debito, etiã sine culpa in mora esse: quæ mihi opinio videtur mercatorum vsu recepta.

* Obligatus} *Syl. l. c. q. 1.*

Morosus non tenetur restituere, quando res apud dominum peritura erat. *Syl. l. c. q. 4. Fum. vers. commodatum numer. 7.*

MORTIS ARTICVLVS.

TAlis est qui prudentis iudicio videtur, & secundum quosdam, cum quis febri cõtinua laborat, aut est ætate confectus, aut iter facturus periculosũ. *Syl. vers. Mors. nu. 4. Ang. ibid. num. 6. Vide etiam Nau. in Sum. c. 2. num. 8.*

* Vide *Nau. c. 2. num. 9 c. 16. nu. 31 Fu. vers. Mors nu. 6. Sylu. mors. num. 4. Ang. co. 6. vbi. de periculo.*

Nau. Syl. confessio 1. nu. 6. Fum. l. c. Suar. t. 3. d. 69. sect. 3. col. 2. articulum, & periculum mortis pro eodem accipiunt; vt quis possit absol-

ui-

ui. *Val.t.4.d.7.q.10.p.2.cum Sot.d.* 18.*q.4.ar.* alterum ab altero distinguit. Vide Absolutio 4.

Indulgẽtia concessa alicui in vero articulo Mortis non prodest ijs, qui non moriuntur: at prodest, si scriptum sit in bulla in articulo mortis. *Bellar.l.1.c.9.de Indulg.*

Mutuum, vide Debitum, Depositum, Vsura.

1. MVtuum repetens ante tempus, quia eget, non tenetur ad interesse, nisi mutuatarius aliundè, si ille non mutuasset, fuisset habiturus.

* De mutuo *Mol.d.* 298. *Garzias c.6.* De vsura in mutuo, *D. Th.2.2.q.78. Bannes ib.ar.2.*

2 Licet aliquid accipere pro obligatione mutuandi, non tamen ratione periculi, cui pecunia mutuò data exponitur. *Sot.lib.6.q.4.art.1. Conrad.q.59.de contract. Syl. Vsura 2.num.2. Tolet.de pecc.mort.c.5.*

* *Verſ.Sot. l.6. q.1. art.2. Mol.d.* 308.*num.*4.

3 Mutuare cum pacto remutuandi licere quidam aiunt; ſed id alij negant, quibus aſſentior : obligare enim ad aliquid pecunia æſtimabile ob mutuum, vſura eſt.

* *Conrad.de contract.q.* 37.pro remiſsione iniuriæ accipere aliquid, tanquam pretium, vſuram putat.

Remutuandi licere putant *Ang. Vſura* 1.4. *Maior* 4.*d.*15.*q.*29.*ad.*2 *Bannes* 2.2.*q.*78.*art.*2. negant *D. Th.l.c.ad* 2.*Caiet.ib. Sot.l.c. Gab.*4. *d.*15.*q.*11.*art.*1.*Nau.c.*157.*n.*223 *Mol.d.*308.addit autem *Mol.n.*5. 6.exigere mutuum in præſenti tanquam conditionem, ſine qua non, non eſſe illicitum, vt do tibi mutuâ pecuniam, vt triticum mihi mutuum des.

4 Mutuantem etiam vltro poſſe ex pacto accipere lucrum ceſſans, dicunt aliqui, alij verò negant, niſi in alterius gratiam mutuet : quæ ſententia videtur communis,& tenenda.

nenda, *D.Tho.2.2.q.78.art.1.Caiet. ibid.Sot.in 4 d.15.q.2.Duran.in 4. d.37.q 2.Sot.lib.6 q.1.ar.3 Syl.vsur. 1.nu.19. Conrad q.30. Hadr. q.de vsur. Naua.c.17 num.212. Petrus Naua.l.3.c.2.num.284.Innoc.c.fin. de vsur.*

* *Couar.3 var.resol c.4.nu.5. Caiet.l.c.ar.4 Bannes l.c. Mol.d.315.n. 2.5.ex communi.*

5 Quod tibi à mutuatario gratis donatur, etiã cum petisti, potes retinere: solũ enim prohibetur quod datur velut debitum ratione mutui

* Vide *Mol.d.305.num.2.3.*

6 Pecunia deposita cum potestate vtendi, fit mutuum; idemque est de quouis consistente in numero, põdere, aut mensura, fitque depositarius dominus:

7 Si quis det frumentum, recepturus oleũ, mutuũ videtur implicitũ.

8 Mutuare mercatori cum pacto, vt reddat in mercibus, vel operario vt in operis, est emere anticipata solutione.

* Vide *Mol.d.* 309. *num.* 9.

9 Mutuatum frumentum, eadem menſura reddendum, aut pretium quo valet tempore quo redditur, etiamſi reddatur in loco, vbi plus valet, aut reputatur tempore, quo plus valet, quando non eſt prefixum tempus redditioni. At mutuatæ pecuniæ debet recipi valor temporis quo data eſt, ſcilicet, tot nummi, quot aureus tunc valebat. At pactũ de recipiendo pro frumento quantum valet tempor, quo datur, eſt non mutui, ſed venditionis, *Vide ff. de reb. cred. lib.* 22.

* Vide *Sot. l. c. art.* 2. *col.* 7.

10 Mutuum acceptum ab vſurario potes in alium transferre cum pacto vt ſoluat vſuram quam tu debebas. Vide explicationem apud *Sylu. verſ.* 1. §. 20.

* Vide *Sylu. vſura.* 1 §. 20. *Ang. eod. nu.* 22. *Mol.d.* 314. *nu.* 7. diſtinguit ſi adhuc durat cauſa, ſi ceſſauit, non poteſt.

Mutuo vexatio licitè redimitur.

Sot.

Sot. l. 6. art. 2. col. 3.

Nauclerus, vide Stabularius.

Naufragium, vide Furtum.

NEGOTIVM.

1 NEgotiũ alterius potest quis agere sine eius mandato.

NOMEN.

1 NOmen sibi quemque posse mutare exceptoseruo, modo fiat sine fraude, & alterius præiudicio, quidam aiunt: ego ad tempus, & ex causa id posse puto; alióqui acceptum in Baptismo nõ posse, nisi fortè in confirmatione.

Notarius, vide Beneficium, Iudiciales actus, Ordo.

Notorium, vide Manifestum.

Obediencia, vide Præceptum.

1 OBediendũ Superiori, cũ nõn est certum præcipi malum,

in dubio autem an malũ sit, excusat obediẽtia credentẽ licere obedire.

* De hac *Tol.l.de.7.peccat.mort.a c.14.vsque ad 22.*

* Vide *Naua.ca.23.nu.38.Sylu. obedientia num.2.*

2 Mortale est nolle obedire in re graui sine causa, aut nolle aliquid facere, quia iubetur; est enim id cõtemnere Superiorem. Quidam tamen famulos nõ putant teneri obedire sub peccato mortali, ex vi præcisa obedientiæ, id quod probabile est.

* *Naua.l.c.num.36.Syl.l.c.nu.1. Tol.c.19.num.5.*

3 Obediendum non est cum creditur inde malum oriturum.

* *Tol.c.15.num.8.*

4 Non tenetur obedire, qui credit Superiorem per errorem præcipere, &, si veritatem sciret, non fuisse præcepturum: & quidem per edicta generalia non intendunt Superiores obligare cum magno damno.

* *Nau.num.38.Tol.c.nu.5.*

1 Obli-

1 OBligat consuetudo aliquid offerēdi in Ecclesia, si obtinuit vim legis, secus si per deuotionem liberam fiat: sufficit verò, cum obligat, maiorem partem populi offerre.

* Vide *Fum. Oblatio num. 3.*

2 Oblata celebranti in Ecclesia, cedunt Rectori, itemque quæ offeruntur Ecclesijs ditionis eius.

* *Fum. l. c. num. 4*

Obligatio, vide Contractus.

1 MVltorum vinculorum simul fieri impossibilium, prævalet maximum: si autem sunt æqualia, primum.

2 In obligatione generali, etiam cum iuramento, non veniunt ea, quæ non intendebas: talia autem videntur esse, quæ si tunc cogitasses, ad ea te non obligasses.

* *Fum. obligatio, Syl. eod. num. 3.* dicentes in generali obligatione non venire ea, ad quæ homo speciatim non se obstrinxisset. idem *Ang. eod. numer. 4.*

3 Obliga-

3 Obligaris pro te negotium vtiliter agenti, nisi contrarium fis proteſtatus *Syl.l.c.nu.7.*

4 Obligaris ex filij tui contractu cõuerſo in tui vtilitatem, vel ſi habes ius peculium.

* Id.*ib.nu.6. Ang.eod.nu.13.*

5 Obligatus coquere familiæ pro certo pretio, tenetur etiamſi illa aliquantum augeatur: quod ſi grande eſſet augmentum, vel decrémẽtũ augẽdũ etiã, vel minuendũ pretiũ

6 Nemo poteſt ſe obligare ad pœnam mutilationis, quia non eſt Dominus membrorum.

* *Nau.c.15.n.11. ex l. liber ff. adl. Aqu. & D.Th.2.2.q.64.ar.5.*

Membrum eſt pars corporis: corpus tuum tibi non licet vita priuare: quare neque tibi membrum ſecare poteſt. *Sot.l.5.q.2.art.1.*

Obſes, vide Bellum.

1 OBſidem dare poteſt Papa Clericũ, vel Religioſum, & Abba

bas Monachum pro Monasterij vti-
itate. * *Vide Syl. verſ. Obſes num. 2.*

Occultum, vide manifeſtum.

Odium, vide Charitas.

OFFICIVM.

1 OFficium Reip. niſi vtiliori detur ſeu digniori, quidam putant eſſe mortale, alij ſufficere, ſi detur idoneo.

* Vide *Val. t. 3 d. 5. q. 7. p. 2. de acept. perſo. in off. ſæcul. Bannes q. 63. art. 2. propè finem* ait peccare contrà iuſtitiã diſtributiuam dignioribus non diſtribuentes: idem *Salon. 2. 2. q. 63. art. 2. controu. 9.* ſi ſint cum adminiſtratione coniuncta.

Idoneo} *Caiet. verſ. Electio.*

2 Officia Reip. vendere, illicitum quidam aiunt, alij negant: certè non expedit, nec auſim probare: multa enim ex eo mala.

* Illicitum } *Adria. in 4.*

Negant} *Fu. V. officium. D. Tho. Sot. &*

Sot. & alij citati à Bannes l.c. vide Mol.d.91.Salō.q.63.ar.2.cōt.8 qui putat licere vēdere officia, *Ara.l.c.*

3 Potest princeps cōpellere subditum ad suscipiendum officium publicum. *Vide Thom.ep.4.&.21.*

* *D.Tho.ad Duciſſam Brab.Fum. V.Officium* 1.

4 Officialis, si habet stipendium sufficiens, non potest pro suo ministerio aliquid accipere, nisi fortè liberè donatum.

* *Fum.Dominium num.*13. *Vide Mol.d.*83. *vbi fusè.*

OLEVM.

1 OLeum non sacrum additum sacro fit sacrum, modo quātitas non sacri sit minor, vel certè non sit notabiliter maior. Vide *Sylu.verb.Aqua benedicta.q.*3.

* *Sylu.Fum.V.Oleum.* paulatim, & in minori quantitate miscendū esse ait. *Corona.*4.*de extr.vncl.num.*7. non fieri benedictum, ait, additum oleum, nisi adinuicem fiat identificatio

tatio, id est, nisi ónes minimæ partes se contingant. *vide tex. & glos. c. Quod in dubijs, de cõsecr. eccles. vel alt.*

2 Oleo Crhismatis potest æger de licentia Episcopi vngi. *Vide Innoc. 1. Epist. 1.*

* Chrisma pro oleo adhiberi posse in extrema vnctione, colligi posse videtur ex *c. Illud superfluum. d. 95.* vbi tamen Gl. dicit Chrisma, vel pro oleo accipi, vel chrismate Episcopum, oleo sacerdotem vti. Vide *Sot. d 23 q. 1. art 3. ad 1. Bedam, Jansenium in c. 6. Marci. Bellar. c. 9. de ext. vnct. Val.* locum Innocentij intelligit de oleo benedicto, cum chrisma, latè vocabulo accepto, oleum significet. vide *4. d. 9. q. 1. p. 2. Baronius t. 1. 19.* Petri anno, propè finem, locum explicat Innocentij: sed nihil de hac re.

Oleum, quo (Marc. 6.) Apostoli Vngebant infirmos, ad morbos pellendos, sacramenti virtute præditum fuisse negant *Baronius l. c.* (simplici enim oleo benedicto ad curan-

curandos morbos vti licet,& licuit vide *Sozom. hist.l.6.c.21.& 29.Ruf. fil.2.c 4.Clem.l.8 constit.c.35.Bellar. Baron.l.c.)Sot.l.c.ar.1.Iansl.c. Ruardus in art.12.Bellar.l.c.c.2. Val.l.c.p.1.*affirmant autem *Vualdenſis t.2.de ſacr. c.163. Caſtro. de Hæreſ.V.ext.vncl.10.Maldonat.in c. 6.*Marci, contra prioris ſententię authores diſtricto gladio pugnans.

Conſecratum chriſma adhibere ad ſanandos cœcorum oculos, Papa indulgente licet.*Syl.verſ.Oleum.*

Opinio, vide Dubium.

1 OPinio eſt aſſenſus cum formidine de oppoſito.

Oratio, vide Horæ Canonicæ.

1 QVi orat ex obligatione tenetur attẽdere, aliòqui non ſatisfacit.

**Fum.Oratio.1.Nau c.23.nu.97. 105.106.vide Tol.l.2.c.13.nume.9.*

2 Poſſunt orari,& animæ quæ ſunt in purgatorio (etſi quidam id negent)

gent) & qui creduntur esse in cœlo, sed priuata solum oratione.

* Negent} *Syl. Oratio. numer. 3. ex D. Thom.*

3 Obligare orandi præceptum in maxima tua, aut proximi necessitate, item cum necesse ad gratiam præparari, vt cum suscipiendum est Sacramẽtum, aliòqui peccari mortaliter, qui iam affirmant: quod ego non ausim: nisi cum nullum aliud est remedium. * *Syl. l. c. 8. Fum. 3.*

4 Nõ peccat qui pro propria morte orat, aut pro aliena, ad vitandum peccatum.

* Collige ex ijs, quæ docet *Nau. c. 15. nu. 10.* de aliena morte optanda.

5 Oratio peccatoris, & temporalia impetrat, & dispositionem ad gratiam: non tamen ex iustitia, sed ex pura Dei misericordia. *D. Tho. 2. 2. q. 83. art. 16. Palud. in 4. d. 15. conclus. 4. Gabr. lect. 63 Super Canõ. Naua. de orat. c. 20. nu. 76.*

Ordo

Ordo, vide Dimissoriæ, Diuortiũ Irregularitas, Suspensio.

1 AN omnes Ordines sint Sacramenta, non conuenit inter Scholasticos Doctores: ego omnes esse puto.

* Vide *Sot. d. 24 q. 1. art. 4 Val. d. 9. q. 1. p. 4. Syl. Ordo. 1. nu. 1. 2. Nau. c. 22. num. 18.*

Ego omnes} ita etiam *Pet. à Sot. lect. 4. de ord. Bellar. lib. 1. de ordine c. 2. 6. 7. 8. vide. c. Cler. d. 21. Val. l. c.*

2 Etsi vnctiones, & manus impositio quibusdam videantur solum Sacramentalia, si tamen omissa sunt, adhibenda, ante quam quis Ordine vtatur. *Vide c. fide Sacrament. non iterand.*

* Vide *Pet. Sot. lect. l. c.*

Vnctionem non esse de essentia, sed manuum impositionem, addita que verborum forma per eam conferri absoluendi facultatem tradit *Bell. l. c. c. 9. Hosius in Polonica con-*

confes-

confessione c. 50. Pet. Sot. l c. (vide Triden. de. extr. vnct. c. 3.) at Dom. Sot. l. c. manuū impositionem accidentariam putat.

3 Contactum materiæ non esse de essentia Sacramenti, putant aliqui, sed esse de essentia, & si omittatur, suppleri debere docuit *D. Tho. in 4. d. 24. q. 1. ar. 1 & in addit. ad. 3 p. q. 34. ar. 5. ad. 3 Sot. dist. 24. q. 1. ar. 2. Caiet. t. 1. opusc. tract 26. q. vnica. Syl. Ord. 2. q. 5. Palud. dist. 24. q. 1. Ant. 3. par. li. 16. c. 14.*

* *Vict. num. 230 Sot. d. 24. q. 1. ar. 2. col. 5.* qui tamen diligentiam adhibendam dicit, vt hostia tangatur in sacerdotio: at *Val. l. c. p.* 5. probabilius putat, contactū requiri, quod videtur placere *Sot. l. c.* & significat Pontificale Rom. quæ tutior sententia, quantum fieri potest, ad tollendos scrupulos seruanda est. vide *Syl. Ordo. 2. nu. 5 Fum. num. 4. Caiet. t. 1. opusc. tract. 11. quodl. 1. q. 16.*

4 Cum dubitatur, an aliquid essentiale omissum sit, omnia sunt iteran-

itetãda, alioqui ſolum id, quod omiſſum eſt, nec prius Ordine vtendum.

* *Fum.8.Syl.10.11.l.c.*

5 Sufficit tangere pauló ante, aut poſt verba ordinantis.

* *Sot.Vict.Val.l.c.in fine.*

6 Presbyter fit dum ei traditur materia conſecranda; Diaconus dum liber; Subdiaconus, dum calix cum patena. Acolythus, dum vrceolus, vel candelabrum; Exorciſta, & Lector, dum liber; Oſtiarius, dum clauis. Sufficit verò in cæteris omnibus præter ſacerdotium tradere materiam per Archidiaconum.

* Materia} calix cum vino, & aqua patena cum hoſtia, vide *Sot.l.c.ar.3 Val.l.c.Syl.c.2.nu 3.Conc.Flor.*

Diaconus} *Conc.Flor.*

Subdiac.} *c. Subdiaconus. d.23. Conc.Flor.Val.l.c.Syl.l.c.*

Vrceolus} *Val.l.c. Syl. Ordo.2. numer.4*

Candelabrum} *Pet.d Sot.l.c.*

Exorciſta} *Pet.d.Sot.Val.l.c.*

Lector}

Clauis} *Pet. à Sot.* Per cymbalum & claues, *Syl. l. c.*

Sufficit} in minoribus per Archidiaconum, in maioribus per Episcopum tradenda instrumenta *D. Th. 4. d. 25. art. 1. Rich. Syl. l. c. num. 5. Exc. Acolytus. d. 23.*

7 Episcopatus datur per manus impositionem, putant verò quidã, & eam, & quod traditur, & vnctionem esse de essentia; putãt, & quidã non esse Sacramentum, seu Ordinem distinctum à Sacerdotio, sed eius gradum quemdam. Ego & Sacramentum, & Ordinem distinctum puto.

* Episcopatum conferri per manum impositionem, non per vnctionem, scripsit *Syl. l. c. num. 4.*

Esse Sacramentum negat *Sot. d. 24. q. 2. art. 3. D. Thom. addit. q. 40. art. 5. Rich. Bonau. 4 d. 24.* aiunt verò *Fum. l. c. num. 11. Nau. c. 22. nu. 18 Pet. à Sot. lect. 4. l. x. Palud. Dur. Maior. Val. l. c. p. 4. Michael. Medina. de cœliba. c. 16. Bellar. multis*

probat l.c. immo Pet. à Sot. & Val. l.c. putant hanc affirmantem assertionem esse de fide.

8 Diaconi est, per modum Catechismi exponere fidei articulos, & Decalogum, legere Euangelium, & de Episcopi, vel Parochi facultate prædicare, & baptizare, & dare Eucharistiam, id quod etiam potest facere in necessitate, & recitare nomina baptizandorũ, & ordinãdorũ. ✠ Vide *Trid. Syl. vers. Diaconus, n.* 4

Baptizare solemniter Diaconus non potest, sine nota irregularitatis *Sot. d.* 4. *q. vnic. art.* 3 *Syl. Baptismus.* 3. §. 1. *Viual. de bapt. nu.* 37. *Sayrus l.* 7. *c.* 10. *nu.* 4.

Vrgente necessitate ex rationabili causa, si absens sit sacerdos, potest Diaconus solemniter, iure suo, baptizare. *Gl. in c. Diaconos.* 93. *dist. Suarez t.* 3, *d.* 23. *sect.* 2. contrarium docet *Sayrus l.c. Nauar. cons.* 3. *de eler. non ordin. minist.* existimat, Diaconum solemniter, vt Diaconus est, non tanquam sacerdos, baptizante

non

non effici irregularem. *lib. 5. conſ.*

De officio cuiuſcunque ordinis *Val. l. c. p. 3.*

9 Exorciſtæ officium iam ſoli faciunt Sacerdotes.

10 Lector ſolebat olim nouos fructus benedicere, nunc ſolum legit, & cantat.

11 Acoluthi eſt, præparare lumen, vinum & aquam ad Miſſam.

12 Actus Ordinum Minorum poſſunt fieri per carentem Ordine, ex conſuetudine vniuerſali Eccleſiæ.

13 Prima tonſura eſt diſpoſitio ad ordines; poteſt autem dari quouis die; Minores verò diebus feſtis, & quarta feria quatuor Temporum; Epiſcopatus Dominica, quia in ea deſcendit Spiritus ſanctus in Apoſtolos, datur. at Ordines omnes Sabbato quatuor Temporum, & Paſchæ, & mediæ Quadrageſimæ dari ſolent.

Fū. Ordo 6. 7. vide. Syl. Ordo. 2. n. 6.

Epiſcopatus} *c. Qui in aliquo. d. 51*

At} *Syl. l. c.*

14 Ordines non dantur post prandium; nec Ordo facer sine Missa.

* *Vide* Syl. l. c.

15 Episcopus ordinans, si absoluat, & dispensct ad cautelam cum ordinandis, prodest etiam Regularibus, & extraneis.

* Vide *Fum. ver. Irregularitas. n.* 81. *Mio l.* 3. *c.* 24 *n.* 14. *de Irreg. Syl. ver. Irreg. in fine. Na. c.* 24. *n* 74.

16 Abbas mitratus, & Sacerdos potest conferre tonsuram, & Ordines Minores suis subditis Regularibus tantũ. *Ita statuit Sacra Congreg. Interpretũ. Cõc.* * *Fu. ver. Abbas* 6.

17 Minores omnes, dispẽsante Episcopo, possunt eodem die dari, &, si est consuetudo, simul cum prima tonsura, & cum Subdiaconatu, non enim Conc. Trid. tollit consuetudinem receptam. Dant verò minores ex consuetudine etiam Presbyteri Cardinales. * *Syl. l. c. num.* 7.

Subdiaconatu } Subdiaconatum simul cum minoribus dari non posse tradit. *Syl. Ordo.* 2. *n.* 7. *& Maiol. l.* 4. *c.* 11.

l.4.c.11. ait post *Trid. sess.23.c.11.* præcipiens, vt temporis interstitia seruentur, non posse probari cõsuetudinem, vt minores cum Subdiaconatu tradantur.

18 Minores non dantur ante ætatis discretionem. * *Ex Trid.l.c.*

19 Episcopus non potest dispensare super ætate ad Ordines. * *Ex Tri.*

20 Ad primam tonsuram, & tres Minores requiruntur septem anni completi, & animus vitæ Ecclesiasticæ. Ad Acolythũ duodecim. Oportet verò recepturum primã tonsuram esse confirmatum, scire rudimenta fidei, & legere, ac scribere.

* *Ex Trid.l.c.cap.4.*

Ad Acolytum} *Gl.c.In singulis. d.77.*

Oportet} *Trid.l.c.*

21 Ad minores oportet Latinè scire * *Trid.l.c.c.11.*

22 Ad Subdiaconatum requirunt viginti duo anni incepti, ad Diaconatum 23. ad Sacerdotium vigẽti quinque: & præterea docere posse

neceſſaria ad ſalutem, & ſcire Sacramenta adminiſtrare.

* *Trid.l.c.cap.12.*

Pueros minoribus ordinibus, ſine ſcelere, ante vſum rationis inſigniri poſſe docuit *D. Thom. add.3.p.q.39.art.2.* ſed modó, ne primam tóſuram quidẽ, ante vſum rationis cóferri poſſe certum eſt ex *Trid.l.c.c.4*

23 Epiſcopus non poteſt ordinare die, quo eſt conſecratus; neo dare vnquam ordinem, quem nõ habet.

24 Ordinatio per vim non tenet, per metum tenet; ſed non obligat, ſi ſit metus grandis, ad caſtitatem, nec ad officium.

Sot.d.25.q.1.art.2. Maiol.l.4.c.16. de Irreg. vide Fum. Ordo.nu.13.14.

Qui mauult ordinibus initiari, quàm occidi, verè initiatur, niſi fingat exterius, animo penitus diſſentiente *Maiol.l.c Syl. Ordo.4.§.1.*

25 Datus ordo maior ſine minori tenet, non tamen Epiſcopatus ſine Sacerdotio.

* *Sot.d.24.q.1.art.4.*

Non

Nõtamẽ} *D.Th.add.ad.3.q.40.ar.5*

6 Non eſt quis ordinandus in ſacris ſine ſufficiente patrimonio, aut beneficio, aut donatione ſufficiẽte ad vitam: nec ea poteſt alienare, niſi habeat vnde viuat cõpetẽter, aliòqui reſignatio beneficij nulla. *Ex Trid. & Cong. Concil.* Itidẽque dicendum de patrimonio, ſcilicet renuntiationem nullam eſſe: itaque ſi eam factã nõ prohibetur quis ordinari, quia nulla fuit.

Nau.c.27.num.158.

7 Quidam aiunt poſſe, qui nihil habet, ordinari, modò ſit graduatus in Theologia, aut Iure Canonico, illi enim non defuturum vnde viuat. *Corduba caſu 36.* oppoſitum tamen habetur. *Ex Cong. Conc.*

8 Ordinatus in ſacris tenetur cadẽ viuere ex voto implicito.

* *Nau.c.12.num.32.* & tale votum vocat ſolemne *c.22.num.35.* & *D.Thom.2.2.q.88.arti.7.* A lata Euangelica lege votum caſtitatis ſacris ordinibus annexum fuit, &

connubio iũctos ſacerdotio initia-re, error Græcorum eſt. *Sot. d.* 38. *q.* 1. *art.* 2. *& l.* 7. *q.* 6. *art.* 2. *de iuſt.* vbi multis contra Græcos pugnat. V*al. d. c. q. p.* 5. probans non iure diuino, vt voluit Clitouæus, ſed humano (vt doctè oſtendunt *Sot. l. c. art.* 1. *Sanchez l.* 7. *d.* 27. *Bellar. lib.* 1. *de cler. c.* 18.) continentiam ſacris ordinibus annexam eſſe, hanc obligationem ſacris ordinibus impoſitam implicitum ſolemne votum appellat. Græcorum morem coniugatos Sacerdotio initiantium quidam nõ improbant. V. *Sanchez d.* 28. *l. c.*

29 Epiſcopus ordinare poteſt non ſolum ſubditum ſibi origine, domicilio, vel beneficio, ſed etiam non ſubditum, de licentia tamen Epiſcopi ſui, vel Vicarij, abſente Epiſcopo; item ſuum per triẽnium familiarem, ſi ei ſtatim det beneficium. Vide *Conc. Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 8. *de reform. & ſeqq.* * *Syl. Le. num.* 3.

30 Nec Epiſcopus, nec eius miniſtri quidquam accipere poſſunt, etiã obla-

oblatum pro Ordine, aut literis dimissorijs, aut sigillo. Notari' tamẽ, si non habet stipendium, potest accipere decimam partem aurei, nisi sit consuetudo nihil accipiendi. *Et Conc. Trid.*

* Trid} *sess. 21. c. 1 de reform.*

31 Exercens actum Ordinis Sacri (quale non est praedicare, aut excommunicare) in peccato mortali, peccat mortaliter. Quidam tamen negant peccare mortaliter Subdiaconum, vel Diaconum solemniter ministrantes. *Sot. in 4. d 24. q. 1. art. 4.* Sed opposita sententia colligitur ex *c. quaesitum, de temp. ordinat.* tenetque *Adrian. in 4. q 7. de Eucharistia. Nauar. c. 25. num. 72.* vbi pro eadem citat D. *Thom. Syl.* & *Richard.*

* Exercens} *Caiet. 3. p. 64. art. 6.* vbi ait, etiam praedicantem in mortali mortifere peccare.

Quidam tamen} *Val. 1. 2. q. 1. p. 4. Sot. d. 24. q. 2. art. 1.* & *d. 25. q. 1. ar. 4.* Episcopum chrisma, aut oleũ infir-

morum in mortali consecrantem mortiferé peccare asserit:(quia agitur de re graui,nempé de necessaria materia sacramentorum)non autē, dum calices consecrat.

32 Sacerdos stola vtitur in omni oratione solemni, & Sacramentorum administratione.& Episcopus conferens primam tonsuram,

33 Si Episcopus ordinādo nō possit absoluere, pergat alter, vbi ille desijt.

34 Non potest ordinari neophytus,vel infamis,nec Hermaphroditus, nec obligatus Reipublic. ob administrationem, ante redditam rationem.

* Vide *Syl.l.c.c.2.& ver. Infamia, Ratiocinia, Hermaphr. Maiol.l.1.c. 27.de irreg, Sot.dist.25.q.1.ar.2.3.4. Syl.Viual.& alios de Irregul.*

35 Habenti ius petendi Ordines, vt ob beneficium, non possunt negari ob peccatum occultum.

* *Syl.Ordo.3 §.9.*

36 Episcopo præcipienti alicui, vt ordine-

ordinetur ob Eccleſiæ vtilitatem, non repugnandum ſine cauſa iuſta. 37 In materia fauorabili, nomine Sacerdotis venit etiam Subdiaconus, in odioſa verò, ſolus Presbyter. 38 Si Epiſcopus dicat, Nolo, vel non intendo ordinare excommunicatos, vel irregulares. Attendenda eſt eius intentio, vide *Nau. conſ.* 1. & 6. *de tempor. ord.*

* *Arg. ex. Reg Odia de Reg. iur. lib. 6*

* Epiſcopus, qui epiſcopalia munera reliquit, ſi dignitatē retinuit, poteſt alterius Epiſcopi conſentiēte ſubditos initiare. *Syl. l. c. §. 5. Sot. l. c. art. 3.*

ORNATVS.

ORnari poteſt fœmina ad tegendam turpitudinē: quod ſi fiat ad vanitatem, ad fingendam pulchritudinem, mortale non eſt, etiam in Religioſa, ſi moderate ſe ornet. *Nau. c. 23. n. 18* Quòd ſi quis alius inde ſumat occaſionem peccādi mortaliter, tunc mortale eſſe quidam aiunt, ſed melius alij negant.

Nau.c.23.n.23. Illud verum, si in eo expendatur, quod esset necessariò dãdũ pauperib⁹, peccari mortaliter

* De Ornatu, *D. Tho.2.2.q.169. art.2.& Caiet.ib.*

* *Nau.c.23.n.20. Caiet.ver. Ornatus.*

Quidam aiunt} *Syl. Ornatus n.4.*

* Sed melius} *Caiet.l.c. Nauar.c. 14.num.37.*

Illud} *Syl.l.c.nu.8.*

2 Fœminam pectus nudum gestare sine mala intentione, quidam negant esse mortale, ego difficile talem absoluerem.

* *Caiet. V. Ornatus c.4. & 2.2. q.c.art.2.*

Videat confessor morem patriæ, illatum alijs peccandi periculum, & consideret, an mortale sit: abusus quidẽ sẽper damnãdus. *Caie.l.c.n.7.*

Mulier diaphana veste vtens ita, vt tota videatur, lethali scelere se obstringit. *Caiet.l.c.*

Vxor licitè se ornat, vt viro placeat, si excessũ vitet, & opera, ob id

præcep-

præcepta non omittat. *S. Thom. l. c.*

Pactum, vide Contractus.

PALLIVM.

1 PAllio, quo significatur plenitudo officij Pontificalis, vtitur Archiepiscopus in Missa solemni, in prouincia, non autem extra Ecclesiam, vt in processionibus, aut alijs, nec id potest alteri commodare, * *Syl. V. Pallium, c. Pallium d. 100.*

2 Antequam Pallium accipiat, non debet ordinare, aut consecrare, nec Ecclesiam dedicare, nec Concilium vocare.

* *Syl. l. c.* Vide *Cucum. lib. 1. Instit. canon.*

3 Debet cum eo spoliri, } *Syl. l. c.*

Papa, vide Electio, Lex.

1 PApæ electio Simoniaca ipso facto nulla, *Ex Cons. Lat.* Quidam tamen dicunt opus esse sententia condemnatoria.

* Vide *Fum. V. Papa.*

2 Nulla Excommunicatio, aut Cen-

sura impedit Papę electionem. *Ex Pio.IV.*

3 Tractans de eligendo Papa, Papa viuēte, eſt excommunicatus excommunicatione Papę reſeruata. *Ex Paulo.IV.*

4 Papam peccare non ſeruando legem humanam, aut in eo diſpenſando ſine cauſa, affirmat Nauarr. itemq; ſi antea fuit Religioſus, nullum habere pecunię dominium, ſed ſolam adminiſtrationem.

* Item) *Nauar. de red. eccleſ. mon. 55. num 9.*

5 Papæ ſubditur omnis Poteſtas, etiam ſæcularis, quatenus exigit ſalus animarum.

* Vide *Sot. d. 25. q. 2. art. 1. Albertum Pighium l. 5. hier. Eccleſ. Sanderum l. 2. c. 2. de viſibili Monarch. Naua. in c. Nouit. de Iud. Not. 3. Driedonem lib. 1. de lib. eccleſ. c. 15. 16. Vualdenſem lib. 2. doct. fid. art. 3. à c. 76. Bellar. t. 1. lib. 5. de Summo Pontif. c. 6. 7. Mol. t. 1. d. 29. col. 153.* Quidam tamen Iuriſperiti putārūt

Sum-

Summũ Pontificem ſuprema ciuili poteſtate pollere, Vide *Nau. Mol. l.c. Bellar.c. 2.3. l.c.*

6 Papa ob ſolam hæreſim poteſt accuſari, condemnari, excommunicari, & deponi.

* Vide *Syl. Papa nu. 4. Fum. n. 10. Io. Turrecr l. 4. p. 2 c. 20.* Papam, it, per hæreſim etiam mentalem à eo depoſitum poſſe ab Eccleſia alem declarari, & re ipſa deponi. *alb. Pighius de eccleſ Hier. l. 4. c. 8.* apam non poſſe hęreticum eſſe do et, ſed nulla ex his ſententijs placet Bellar.

Caiet. de auct. Papæ, & Conc. c. 20. 1. falsò putat, teſte Bellar. eruditiſsimo, firmiſsimoque catholicæ doctrinæ propugnaculo, Papam hæreticum manifeſtum ipſo facto depoſitum non eſſe.

Veteres Patres, Cyprianus præcipuè *lib. 4. Epiſt. 2.* & multi recentiores Theologi *Dried. de ſcript. & dogm. eccleſ. Cano. lib. c. 2. de locis, Bellar. lib. 2. de Summo Pont. cap. 30.*

Pontifi-

Pontificem patentem hæreticum ſupremam Iuriſdictionem Eccleſiaſticam amittere, docuere, & ab Eccleſia iudicari, & puniri poſſe.

7 Papã ait S. Antoninus plura poſſe, quàm nobis, vel ipſi compertum ſit.

8 Papa poteſt eſſe Iudex in cauſa propria, & abſoluere ab obligatione, qua quis homini tenetur, & ſecum in votis diſpenſare, & legem à ſe, aut præceſſore latam reuocare, eiuſque etiam effectus priores; & cuique beneficium validè auferre etiam ſine cauſa, habet enim in beneficijs, plenariam diſpoſitionem.

* Papa} *Syl. l. e. Fum. nu. 13.*

Et legem} *Nauar. conſ. 21. qui filij ſint. num. 13.*

Beneficium} *Vict. de ſimonia nu. 50. Val. t. 3. d. 6. q. 16. p. 2. q. 7.* negant poſſe Papam ſine cauſa auferre beneficij fructus.

9 Ad Papam appellari poteſt á cuiuſuis ſententia.

* Vide *Fum. l. c. num. 6.*

Paren-

Parentes, vide Alimenta, Hæreditas, Societas.

1 PAręntum negligentia in docẽdo filios, aut curando vt discant Pater noſter, Credo, & Dei præcepta, mortale eſſe quidam valde probabiliter affirmant.

* De poteſtate Patris in filios *Mol.* d.23. de arrogatione, & adoptione d.227.

* Quouſque parentes teneantur filias dotare *Mol.* d.424.

* De peccatis parentum in filios *Naua.c.14.a num.17. Tol.lib.5.c.1. num.11.*

* Vide *Nau.l.c.nu.17.*

2 Non poteſt pater Religionem ingredi, ſi filij eius operâ in ſæculo egent.

3 Qui filium alere non poteſt, poteſt exponere ad Hoſpitale, vel ad domum Epiſcopi diuitis.

* Vide *Nau l.c.*

Exponere autem filios ſine neceſsitate, p.m. eſt *Tol. l.c.*

4 Pater

4 Pater tenetur de damno dato à filio, quatenus potest de illius peculio: tenetur & soluere de suo, quod illum iussit expendere, aut debuit iubere.

* Vide *Fū. V. Parētes. Syl. V. oblig. n. 6*

5 Tenetur filium alere, & eius vxorem honestam, etiam sine sua licentia ductam, & filiam dotare, etiam sine sua licentia digno nubentem, etiam dote non promissa, si ipsa se dotare non potest; certè ei debet legitimam saltem dare, si illa dotem non promisit; itidemque tenetur auus paternus, & frater ex eodem patre. Quòd si indigno nupsit, tenetur ipsam egentem alere, imò, & secundum quosdam, dotare. Tenetur & filiam impudicam, sed pœnitentē, alere, & dotare: item si distulit illam locare vsque ad vigesimum quintū annum, & illa, promissa dote, nupsit indigno Tenetur etiam naturalem dotare, si illa est pauper. Filiam autem hæreticam dotare nō tenetur, nisi resipiscat.

* Vide

* Vide *Syl. V. Alimenta num. 2. Sum. eod. num. 2. 6.*

Tenetur etiam naturalem } etiâsi sit Clericus, qui ad alimenta egentis spurij tenetur; & dos alimentorum loco succedit. *Nauar. de pol. cler. §. 19 num. 11. ex Bartho. Vide V. Dos & Couar. in 4. decret. p. 2. c. 8. §. 6. num. 16.*

6 Potest pater testari de legitima filij, si ille consentit.

7 Potest filijs etiam spurijs nomine alimentorum relinquere necessaria ad decentem sustentationem. Vide *Sot. l. 4 de Iust. q. 5. artic. 1. ad. 4.*

* Vide *Sot. l. 4. q. 5. art. 5. col. 8.* vbi etiam de clericorum filijs, *Syl. Alimenta nu. 5. Lopez p. 2. c. 18. V. Filius. num. 30.*

8 Potest per donationem remuneratoriam, vel in opera pia, alienare in prejudicium filiorum.

* Donationem } *Nau. c. 27. nu. 39.*

9 Potest à filio repetere quæ coactus est pro eo expendere, vt pro eius delicto, aut simili alia causa

10 In

10 In extrema necessitate potius subueniendum filio, secũdum quosdam; secundum alios patri, quod probabilius; & quidem in vitæ periculo pater præferendus etiam ei, cui fuisset iuratum; intelligitur enim exceptus pater.

* Ita *Tol.l.5.c.1.nu.7.& de.7.pec. mort.c.19.Syl.V.Filius.§.26 & V. Eleemosyna n.4.Vide Fum.V.Eleemosyna nu. eodem.Lopez p.1.c.58. Val.t.3.d.2.q.4 p.5.*

An creditor autem, vel pater in necessitate extrema præferẽdus sit, problema est pro vtraq; parte probabile. *Sot. l.4 q.7. art.*. ad antip. Tab.verſ.Reſtit.n.4.* creditorem præfert, *Tol.de.p m.l.c.num.5.Lopez.l.c.* patrem: putatque non solum patrẽ, vxorem, filios, sed fratres etiam anteponendos: ita etiam *Salon.2.2.q. 62.ar.5.Videlo.Bapt.Corrad.q.102.*

Debitor verò extremè egens, sibi prius, quam creditori opem ferre potest. *Sot.l.c. Cart. ver.Reſtituite Tab.eo.§.4.Tol.l.c.de p.m.* sed *Nau.*

c.17.

c.17. numer.70. putat, rem in specie extantem reddendam creditori.

11 Pater ob famem potest vendere filium, nisi sit in sacris, aut iam extra eius potestatem: quamquam id apud Christianos non est in vsu. *Ang. verb. seruitus. Syl. verb. empt. q.4. Nau. c.23. num.95 Valentia 2. 2. disputat. 5. q.10 puncto 5 Med. q.31. de reb. restit.* An vero possit pater ad correctionem percutere filiũ in sacris constitutum etiam Sacerdotem, affirmat *Syl. excommun. 6. §. 6 Tab. excommun. 5 c.1. numer.8.* negat Panormit. & alij, quos refert, & sequitur. *Tol. lib 1. c.23.*

* *Couar. 3 var. resol. c.14. num 4. Mol. d.33 Vide ver. Filius.*

At cum pater ad pinguiorem fortunam venerit cogi poterit à filio ad se redimendum. *Couar. l.c.*

Mater filium, vir vxorem vendere non potest. *Syl. V. empt. n.5. Garzias de contract. c.17.*

12 Mater filijs primi matrimonij debet

debet relinquere omnia ex illo lucra, non autem donata ab extraneo etiam intuitu viri, & pater filijs quæ ad ipsum ex bonis eorum matris, prioris eius vxoris, peruenerunt.

13 Pater non potest impuberē offerre Religioni, inuita matre.

* *Innoc. Panor. in c. 2. de reg. Syl. V. Patria potestas.* nonnullī contra sentiunt. vide *Abb. l. c.*

14 Nolle videri alicuius esse filium iusta aliqua de causa, sine eius contemptu, non est mortale, aliòqui iniuria quæuis in parentes mortalis videtur quibusdam, etiā si leuis sit.

* Vide *Nau. c. 14. nu. 12. Tol. l. 5. c. 1. num. 9.*

15 Patris appellatione veniunt ascendentes, vt filij descendentes. *Vide glo. de verb. signific. c. 2.*

* *Fuen. Syl. V. Parentes.*

In rebus grauioribus, in quibus filius patri subditur, potest, ei pater aliquid sub mortali præcipere *Lopez l. c.* & vir vxori. *Sot. l. 1. q. 6. art. 4. in fine*: sed Dominus in famulos, reliquam

liquamque familiam hanc vim non habet. *Sot. l. c.*

Parochus, vide Confessor, Domicilium, Missa.

1 TEnetur tempore pestis ministrare saluti necessaria Sacramenta, aut dare, qui ministret peste infectis *Caiet. 2. 2. q. 26. artic. 5. Banner 2. 2. q. 33. art. 3. dub. 4. vers. ex dictis.* immo Sacerdos quilibet in extrema necessitate, ex *Nau. c. 25. n. 133* id collige.

2 De Parochia efficitur quis acquisitione domicilij: quātum ad pœnitentiam autem, & Eucharistiā, sufficit habitatio per sex menses, secūdū quosdam; at melius alij, sufficere quantū ad Sacramenta, illic habitare, & nō posse commodè ad proprium ire. Ad matrimoniū verò sufficit vel modica habitatio. Atquātū ad decimas, & vtilia Sacerdoti requiritur animus habitādi terepet annū * Vide *Syl. ver. Parochus, Nau. lib. 3. consil. de Parochis.*

3 Paro-

3 Parochus Ecclesiæ destitutę censetur habere beneficium simplex.

4 Tenetur Parochus ministrare Sacramenta etiam extra tempus præcepti ad illa obligantis,& si id quidam negant.

* Tenetur} *Nau.c.25.nu.131.Vigual.de confess. nu.22. Carbo. de præceptis Ecclesiæ. c.11. de confess. Sot. d.18.q.4.art.2. Val.t.4.d.7.q.10.p.3.*

Negant}*Rich.4 d.18.Io.Med. q.37.de confess.Syl.confessor.1.q.18.*

5 Negligentia magna Parochi in docendo ad salutem necessaria,nępe Symbolum,Decalogum, & Pater noster, mortalis est, vbi passim magnus est abusus eorum,qui contenti docuisse Symbolum Latinè, non explicant populo rudi mysteria fidei,præsertim Trinitatis,& Incarnationis, tantoperè ad salutem necessaria. Væ Parochis, væ Episcopis,væ Prælatis.

* *Vide Syl.ver. Negligentia.Prælatus.4. Naua.c.25.numer.121 Sot. de iust.lib.10. q.1.art.3.Tol. lib.3. c.17.*

c.17.nu.9.Trid.c.1 sess.23.

6 Parochus habet iure communi à Papa iurisdictionem, quā nō potest Episcopus impedire, absque causa.

7 Parochus potest esse Iudex in causa Ecclesiæ, alio huius nomine agente.

* Parochus obligatur celebrare, cum populus tenetur audire, nisi alium substituat. *Tol.l.2.c.3 Naua. c.25.nu.134. Azor.lib.10.c.24.q.2. Sot.l.c.* addit festis dieb' teneri, profestis autē, ratione stipendij, decimarū verò quotidie, aut aliquādo

Parochus subdito affirmanti, se crimina confessione expiasse, debet credere: schedula ex consuetudine non iniuria petitur, sed ad eā ostendendam subditus cogi nequit. *Nau. in §.Sacerdos.de pœn. d.6.nu.85. ex D.Thom.quodlib.1.art.3.*

Parochus nōdū Sacerdos potest omnia ad Parochum spectantia per se exercere, exceptis ijs, quæ ad ordinem spectant. *Nau. lib.4.cons.9. num.4.de cland.disp.*

Parochus Sacerdoti non impedito potest cõcedere facultatem administrandi Eucharistiam, extremã vnctionem, matrimonium *ex Cl. 1. de priuil.* adde & baptismum: nam pro sola confessione requirit approbationem Conc. Trid. Vide *Sãchez lib. 3. de matrimonio. d. 20. s. 1.*

Parochus mortiferè peccat, si vagantium matrimonio interfit: nisi post diligentem inquisitionem Ordinarium de hoc moneat, ab eoque facultatem id faciendi consequatur *P. à Ledesm. q. 45. art. 5. ver. Aliud dubium. ex Trid. sess. 24. c. 7.*

Si vir solus sit vagans, aderit mulieris Parochus, si ambo, ille, à quo mulier Confessionis, & Eucharistiæ Sacramenta recipit. *Ledesm. 1. citat.*

PARS.

1 PArs, sine additione, intelligitur medietas: secus si dicitur aliqua pars.

Patrinus

Patrinus, vide Baptismus, Matrimonij impedimenta.

Peccatum, vide Contritio, Luxuria.

1 PEccatum mortale est, delectari, consensu saltem tacito, in peccato mortali cogitato, si plenè aduertas, quod vulgo dicitur cogitatio morosa; secus est si delecteris non ipso peccato, sed sola de eo cogitatione speculatiua. vide *D. Tho. 1.2.q.74.art.8. Syl. verbo delectio.q. 1.* Aiunt verò quidam, cum quis plenè aduertit malã esse cogitationẽ, & periculosam, negligitque reprimere, censendum esse tacitum quẽdam consensum.

Addi. De peccato *Azor. l.4.*

* Vide *Lopez p.1.ca.1. Nau c.11. n.13. Caiet. verf. Delectatio morosa,* & *V. Luxuria 13.*

2 Nõ est mortale cogitare sic apud se; Si peccatum nõ esset furtum, aut adulterium, &c. illud facerem: est

tamen id periculoſum,& euitandũ.
3 De quo,cùm factum eſt,licet gaudere, non eſt illicitum illud optare.
4 Non eſt putandum peccatum eſſe,quod boni facere ſolent.
5 Non eſt mortale facere rem licitam,etiamſi in genere credas alicui futuram occaſionem peccãdi mortaliter,etſi quidam aliter ſentiant.
* Vide *Nau.c.14.nu.43.44.*
6 Exponere ſe mortaliter peccandi periculo, mortale eſt, niſi cauſa aliqua excuſet,vt proximi ſalus,aut neceſsitas aliqua;tunc enim ſufficit nolle peccare.
* *Nau.c.14.n.26.Tol.de 7.p.m.c.22*
7 Quidam putant licere occaſionẽ alicui præbere peccandi,vt furandi, quo deprehenſus emendetur; ego id facere non auſim. Permitti quidem poſſunt peccata minora, vt vitentur grauiora; ſic enim permittitur meretricium,ne fiant adulteria: at dare peccãdi occaſionem ex profeſſo,non putò licere.
* Permitti} *Nau.c.17.num.195.*

S Pu-

8 Putant etiam adulterium facere volenti posse consuli, vt potius fornicetur, in quo mihi videntur decepti, non intellecto D. August. 2. *de adult. conc.* 15. Qui locus citatur 33. q. 2. *Si quod.* Vbi potius contrarium dicit. Licet quidem volentem aliũ grauiter lædere, rogare, vt leuiꝰ agat, at malũ suadere nunquã licet.

* *Nau. c.* 15. *num.* 40. *Vide Mol. d.* 33. *num.* 3.

At malum} *Sot. lib.* 6. *q.* 1. *art.* 5. *col.* 4. vide *Nau. c.* 17. *n.* 263. *Caiet.* V. *Tyrannus.*

9 Cooperari per accidens peccato alicuius aiunt quidam posse excusari necessitate, aut vtilitate: vt admouere scalam furari volenti, & minanti malum, nisi obedias; aut dare ensem occidere alterum paranti, & tibi aliòqui malum minitanti, aut dicere vbi sit; ornare herã meretricem, sternere lectum adulteræ dominæ, & huiusmodi quæ non sunt intrinsecè mala: nec fiunt intentione peccandi, sed vitandi damnum,

aut aliquid conſequendi: etſi id alij negant. Ego vix puto poſſe tales excuſari. Imó non excuſari captiuos, qui in triremib. Turcarum remigãt: aut parant, & offerunt arma: docent *Naua. c. 27. n. 63. & Tol. lib. 1. c. 24.*

* Vide *Nau. c. 14. nu. 37.*

In triremibus} *Mol d. 115. cõcl. 2. Sanchez l. 9. d. 31. nu. 6. de matrimoni. Lopez p. 1. c. 66. Viual. de excõ. num. 68. Corduba q. 137. ſentiunt contra Nau. c. 27. numer. 63.* excuſantem huiuſmodi remigantes ab excommunicatione, non autem à peccato. vide eundem. *Naua. conſ. 5. de Ind. & Sar.*

10 Facere id quod ex natura ſua inducit ad mortale, eſt mortale. Tale quidam putant pudenda detegere coram altero ſexu, niſi forté cauſa rationabili, vt medicinæ.

* *Naua. c. 17. n. 36.* & facere idola, Ethnicorum templa, eaque omnia quorum præcipuus vſus eſt. p. m. *Nau. ibid. vide D. Tho. 2. 2 q. 169 ar. 2. ad 4. Nau. cõſ. 1. de Iud. n. 9.* 10

11 Non

11 Non est mortale facere ea, quibus alij possunt bene, & male vti, etsi plures male vtãtur, vt alcas, gladios, fucum, &c. etsi quidam negãt. * Vide *D. Tho. Na. l. c. & c. 20. n. 16.*

12 Peccatum veniale posse remitti sine mortali, alij aiunt, alij negant; remittitur quidem in habente gratiam per opera charitatis, & per quædam Sacramentalia, vt aquam benedictam, & Episcopi benedictionem; item per tunsionem pectoris, Cõfessionẽ generalẽ, Orationẽ Dominicam, si recte fiant; id est, cũ aliqua deuotione, & reuerentia.

* Aiunt} *Nau. c. 3. num. 7. & 8. de quotidianis de pœn. d. 3. nu. 11. Dur. 4. d. 16. q. 2.*

Negant} *D. Tho. 3. p. q. 87. art 4. cũ alijs antiquis Theologis, Sot. d. 15. q. 2. art. 4. Val. t. 4. d. 7. q. 4 p. 3.*

Per quædam} *Syl. ver. Peccatũ n. 7. Na. c. de quotidianis. de pœn. d. 3. n. 2* Addit.} Peccato alterius ad bonũ vti possumus, *D. Tho. 2. 2 q. 78. ar. 4. Caiet. ibi.* vt à parato mutuum sub

fœnore accipere. *Nau.c.14. nume. 39. Sot.l.6.q.1. art.5.* hanc ſtatuens regulam. Quotieſcunque, quod petitur iuſtè, fieri poteſt, & bona de cauſa petitur, tuo iure tibi licet vti, quamuis ſcias alterum peccaturum.

Peccatum lethale ibi eſſe nõ poteſt, vbi ſurreptio iudicium præueniẽs actũ perficit. *V. Lopez p.1.c 40.*

Peculium, vide Clericas, Hæreditas, Religio.

1 PEculium Caſtrenſe, aut quaſi caſtrenſe (de quo filius pubes liberè diſponit) dicitur, quicquid acquiritur ratione militiæ, aut officij publici, aut ſeruitij in palatio Regis; vt libri donati Profeſſori publico, aut à patre filio abſolutis ſtudijs, & militi equus, vel arma, & quod ad militiam datur: item quod ea lege datur, vt caſtrenſe ſit, & quod acquirit Clericus inſacris, aut beneficiatus; imò, ſecundum quoſdam

dam, qui est primæ tonsuræ, vt supradictum in Clerico,

* Peculium} *Nau. c. 17. num. 141. Syl. ver. Peculium nu. 2.*

2 Profectitium, quod acquiritur causa patris, seu intuitu, in quo filius nihil habet iuris. Non censetur autem tale, quod ei donatur nulla facta patris mentione.

* *Nau. l. c. nu. 144.*

3 Aduentitium, quod ei aduenit eius industria, vel donatione, vel successione, vel fortuna; in quo proprietas est filij, at vsus fructus patris, quamdiu viuit. Quod si filius emancipetur, eius est dimidium: itemque si pater fiat Religiosus, secundum quosdam: nam alij totum tunc filio tribuunt, alij totum patri.

* *Nau. l. c. num. 143.*

At vsusfructus} *Syl. l. c. num. 3.*

4 Acquisitum ex reb. patris propria industria, partim est profectitium, partim aduentitiũ; itaq; dimidium est filij. Quòd si clam patre acquisitũ est, aut ex pecunia à patre

mutuo accepta, totum quidam dicunt esse filij.

* Vide *Naua.l.c.num.141.*

5 Confiscatis bonis patris, non cõfiscatur aduentitium filij: confiscato autem aduentitio, non perdit pater in eo vsumfructum.

* Vide *Syl.l.c.num.3.*

6 Si pater alienauit aduentitium filij, is, si est hæres, non potest, secundum quosdam, reuocare magis quã pater: subit enim personam eius.

Pecunia, vide Moneta.

Pensio, vide Beneficium, Clericus, Hora Canonica.

1 REdemptio pensionis non fit sine Papæ auctoritate.

* De pensione, quædam *Tol.l.5.c.82. Sot.l.9.q.7, art.2. Hierarc. Gigas de pensio. Lælius Zeccus de beneficijs, pensionibus.*

* *Nau.c.23.num.111.* Vide *Io.B. Cor.q.34.*

2 Cui

2 Cui data est pensio cum obligatione dandi eam alteri, non potest ab hoc eam obligationem pretio redimere. Est enim pēsio ius quoddam exigendi certam partem fructuū beneficij, & est res annexa spirituali, sicut beneficiū, vide hac de re *Maior. in* 4. *d.* 25. *q.* 5. *Sot. lib.* 9. *q.* 7. *art.* 2. *Nau. c.* 23. *nu.* 111. *& lib.* 3 *conf.* 52. *de præben.*

3 Solus Papa pensionem dat laico.

* *Nau. c.* 25. *nu.* 119. *etiam Clerico Salon* 2. 2. *q.* 63. *ar.* 2. *concl.* 1. *cōtr.* 6

4 Pensio ipso iure perditur per matrimonium, idque etiam aliàs, nullum, secundum quosdam.

* *Nau. de orat. & hor. can. c.* 21. *n.* 23. *& de redit. q.* 1. *mon.* 32. *nu.* 2. *Vide Zech. de pensio. c.* 11. *n.* 9. *& Flam. Paris. lib.* 6. *de resign. benef. q.* 2. *num.* 121. *& q.* 54.

5 Potest Episcopus imponere pensionem ad coæquandos fructus beneficiorum permutatorum, quæ duret ad tempus tenentis beneficium, cui imponitur: item super

beneficio à se collato, ad vitam solum beneficiati: imó etiam secundum quosdam ad vitam pensionarij, & secundum *Tho.* 2.2.*q.* 100.*ar.* 4. ante collationem beneficij potest subtrahere de fructibus eius ad pios vsus. Potest & Iudex ad dirimē dam litem, pensionem constituere. Quæ mihi vt vera videntur, ita parum esse in vsu.

6 Pensio non est propriè beneficiū, non tamē datur irregulari sine dispensatione.

* *Nau c.* 23.*num.* 111.

9 Excommunicatio lata in non soluentem pensionem tempore præfinito, non ligat secundū stylū Curiæ vsq; dū pēsionarius declaret ligasse.

* Si consensus per procuratorem præstitus sit; sed si ipse per se consensisset, ligaret ante literarum intimationem. *Naua. c.* 27. *nu.* 274. *Vide Zech. l.c.num.* 8.

8 Pensio non soluta potest ex stylo Curię peti à successore de fructibus, quos percepit.

* *Nau.*

* *Nau. conſi 49. de præb. num. 2.*

Penſio, & beneficia in materia ſpoliorum, & in onere diſtribuendi reditus æquiparantur *Nau. ir. d. ſpol. cler. §. & nu. 8.*

Pignus, v. de Contractus.

1 Pignore non licet vti contra voluntatem Domini.

* De pignore *Garzias c. 40. Lopez lib. 2. de contract. c. 18. Nau. c. 17. nu. 204. Mol. d. 528. Lopez de contract. c. 18. lib. 2.*

* *Syl. Pignus 7. Nau. c. 17. nu. 204.*

2 Non datur res ſacra in pignus, niſi in neceſsitate. * *Nau. c. 17. n. 205.*

3 Recepto homine libero in pignus pro debito, perditur debitum. *Vide glos. 1. de pign.* vbi excipiuntur quidam caſus. * *Syl. l. c.*

4 Creditor poteſt pignus in pignus dare, ſed non pro maiore quantitate; non poteſt autem vendere, debitore non ſoluente, niſi poſt biennium, & eo prius monito, niſi Iudex concedat poſſe ante. Quidam

tamen dicunt posse vendere post trinam monitionem non soluenti factam; etiamsi fuisset conuentum ne venderetur, quod ego æquum puto, dummodo debitorem, expectet aliquo conuenienti tẽpore, nisi promisisset expressé, se nullo modo venditurum: seruanda enim promissio.

* *Naua.l.c.Syl.l.c.num.*8.*Fum.ib. num.*5.

Non potest} *Syl.l.c.num.*10.*Na. c.*17.

5 Clericum accipientem rem Ecclesiæ in pignus, debere fructus in sortem computare, quidam aiunt, alij negant, sed improbabiliter, nisi fortè modo sequenti.

* Vide *Syl.l.c.nu.*11.*Fum.ibi.nu.*6.

6 Dominus accipiens feudum in pignus facit fructus suos, dummodo non accipiat eos ex meliorameutis, nec interim seruitium à vasallo. Idemque dicendum in Emphyteusi, nisi Emphyteuta grandem pecuniam pro ea dedisset, quanquã etiam

etiam tunc poteſt percipi tantum fructus, quanto minus pretio rei iuſto ille dedit.

* *Garzias c* 40 *nu.* 9 *Sot. lib.* 6. *q.* 1. *ar.* 2. *col.* 10. *Syl. V. Feudum num.* 29. 30. *Nau. c.* 17. *nu.* 217. *Tol. lib.* 5. *cap.* 30. *num* 6.

7 Prohibita alienari, poſſunt pignori dari.

8 Expenſæ factæ in pignore neceſſario, vel vtiliter, repeti poſſunt.

* Vide *Syl. l. c. nu.* 13. *Nau. l. c.*

9 Agrum à te incultum accipiens in pignus, ſi colat, poſſe fructus non computare in ſortem, quidã aiunt, alij minus probabiliter negant.

* Aiunt} *Sot. lib.* 6. *q.* 1. *art.* 2. *ad.* 6.
Negat} *Nau. c.* 17. *nu.* 216. *Mol. d.* 320, *Garzias c.* 40. *nu.* 8. tutiorem Nau. ſententiam indicat *Lopez lib.* 2. *c.* 20. *de contract in fin.* veriorem.

10 Pignus dicitur de re mobili, hypoteca de immobili.

* Vide *Lopez l. c. Fum. l. c. nu.* 1.

Piſcatio, vide Venatio.

Pœna

Pœna, vide Ignorantia, Interpretatio, Lex.

1 POEna impoſita ipſo Iure, vel facto non incurritur ſine ſententia Iudicis, & executione per ipſum, etiamſi lex dicat non requiri ſententiam, aut declarationem, aut etiam ſoluendam in Foro conſciẽtiæ, intelligitur enim Iudice exequẽte: niſi pœna eſſet eiuſmodi, quæ ſecum traheret executionem; vt excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum, & irregularitas; aut lex dicat; Sit incapax, aut inhabilis (quidam tamen etiam hîc ſententiam requiri aiunt) aut dicat, Non faciat aliòqui fructus ſuos; eſt enim conditio, quæ ſeruanda eſt, vt quæ ponitur à teſtatore.

An pœna ſit ante ſententiam ſoluenda *Sot. lib. 1. q. 6. Mol. d. 95.*

De pœna legis *Azor. lib. 5. c. 7. Carbo. lib. 8. de legib*

De pœna cõuẽtionali. *Mol. d. 317 Garz. c. 12. Lopez lib. 1. q. 31. de cõtract.*

Sot.

* *Sot.l.1.q.art.6. concl.1.c. cum secundum de hæret.lib 6.*

*Castro de iusta hær.punit.l 2.c 6. & de lege pœn.l.2.c.10.post. Fel c.1. de constit.*probat, bona ante sententiam fisco tradenda, quando quis in hæresim lapsus est, ob quam, ipso iure, bona cõfiscantur. Contrarium asserit *Salon 2.2.q.62.art.3. Mol. d.95. Mor.lib.5 c.7.q.3. Coua.4 decret.p.2 c 6.§.8. ex communi. Vide Nau c.25.num.118.*

Aut etiam }*Couar.l.c.n.10.vers.* 3.at versi.secundo dixerat, non sufficere declarationem sine executione: cõtrariũ docet *Syl. Mor.l.c.q.6.*

Aut etiam soluendam} *Coua.l.c.* putat, soluendam, si lex dicat In foro conscientiæ, *Mol.l.c.* addit nisi lex verba addat significantia pœnã ante sententiam soluendam. *ex extra. Ambitiosé.*

Nisi pœna} *Nau.c.23.nu.67. Sot. l.c.concl.2. Caiet.2.2.q.62.ar.3. Cou. l.c.nume.16.vers. Nemo, Mol.d.96. vers. Vt verò.*

Sit

Sit in capax} *Sot.l.4.q.5.ar.1.col.7*
Teſtatore} *Caſtro de legib.li.8.d.9*

Si lex priuet aliquem beneficio, ipſo iure, aut facto, ob crimen, *Nauar.c.23.67.* ait non requiri Iudicis executionem: at *Couar.l c.nume.8.* dicit non teneri Reum beneficium relinquere ante executionem, ita etiam *Mol.l.c. & Nauar.ipſe de dat is, & promiſ.corol.31.nu.41.*

2 Ad pœnam conuentionalem tenetur quis, cum petitur: non eſt autem petenda, ſi culpa abeſt, niſi ob intereſſe damni, aut lucri ceſſantis.

* De pœna conuentionali lege citatos ſuperius, *Nau.c.23.n.67. Couar.l.c.n.11. & Mol.d.97.* Quæ pœna iuſtè accipitur, ſi abſit fraus vſurę, ſcandalumque, & ſi debitor in culpa ſit: ſi pars debiti ſit ſoluta, nõ eſt tota pœna petenda, niſi obligatio ſit indiuidua. *Mol.d.3.17.*

3 Quidam putant nullum crimen ſubijci pœnæ iuris, niſi de illo planè conſtet in iudicio, aut alioqui ſit notorium, excepto homicidio, quod

quod etiam occultum irregularem facit: vsus tamen Ecclesiæ repugnat: nam vt colligitur ex Concil. Trid. Episcopus dispensat in alijs irregularitatibus ex crimine occulto.

4 Inhabilis ob crimen ad officia, aut beneficia, nō ideó priuatur obtentis: nec priuatus obtentis, ideó inhabilis fit ad obtinenda.

5 Pœna præsumenti imposita requirit dolum.

* Vide *Nau. cons.* 11. *de constit. n.* 3.

6 Pœnæ promissio in matrimonijs, & sponsalibus non obligat. *Vide de spons. & matrimon. c.* 29.

7 In pœnalibus, & restrictione vtēdum est, & pia interpretatione. *Vide de elect. l.* 6. *cap.* 23 *& de reg. iu. odia. & in pœn. scilicet, reg.* 19 *&* 49. *lib.* 6.

* Vide *Nau. cons.* 11. *de const. n.* 4.

8 Pœnę non extendendæ vltra casus Iure expressos, etiam si eadem ratio videatur.

9 Pœnam non incurrit, qui facere non potuit iuste impeditus.

* Pœna

* Pœna enim ſupponit culpam, & impoſsibiliū nulla eſt obligatio. *de reg. iu. lib. 6. vide Syl. ver. Pœna. n.* 18

10 Regulæ pœnales Cancellariæ, ſecundum quoſdam, ſolum ligant in foro exteriori.

11 A pœna legis humanæ excuſat conſuetudo rationabilis, itemque iuſta credulitas. *Syl. verb. conſuetudo. num.* 12.

* Vide *Nau. conſ.* 24. *nu.* 62 *Fum. verſ. conſuetudo. nume.* 3. ſicut enim lex conſuetudine abrogatur, ſic etiã pœna legis conſuetudine tolli poteſt, non ſublata lege, vide *Azor. l. c.* 18. *q.* 10. *ex Innoc. Abb. Ioan. And. Syl. conſuetudo nu.* 7. *&* 11.

12 Pœna Iuris contra facientem, intelligitur, ſi perficiat opus.

* Vide *Pan. c.* 1. *de eo, quĩ mittit in poſſeſ. num.* 13.

13 Per verba futuri temporis in dubio non intelligitur pœna poſita ipſo facto.

* Vide *Pã. in c. ſi. de cler. nõ reſid. n.* 6.

14 Non accuſans aliquem cum, re-

neretur,

neretur, non debet pœnam, ad quã ille, si ipse accusasset, fuisset condẽnatus (pœna enim non debetur ante condemnationem) etsi quidam aliter sentiunt.

* Neque qui verum crimen iustè interrogatus negauit, tenetur eam pœnam subire, quam, explicato crimine, subijsset, *Nau. c. 18. nume. 49. Lopez. p. 2. c. 9. Salon. 2. 2. q. 62. artic. 3. controuers. 2. Medina contra Sot. t. 1. q. 6. art. 6.*

Vide *Nau. c. 25. num. 43. Nec testis Salon. 1. c. q. 70. art. 1. controu. 3. in fine. Nau. c. 25. num. 51.*

15 Cum pœna imponitur omittenti aliquid sine determinatione tẽporis, vt cum dicitur, Qui non residet, sit excommunicatus, requiritur prius monitio. * *Syl. verb. Pœna. n. 13*

Si quis lata sententia, voce actiua, & passiua priuatur, ipso facto priuatus est.

De passiua est communis sententia: in actiua requiri Iudicis declarationẽ, ait *Sot.* negãt alij *Carb. lib. 8 de legi-*

de legibus d.9.posit.3.

16 Pœna succesiua imposita sine termino, finiri solet decennio: quod si vsque ad beneplacitum imponẽtis, finitur eius morte.

17 Factus amens post delictum, nó punitur corporaliter, sed in pecunia

18 Non potest quis priuari beneficio, aut priuilegio, aut suspendi, aut ab eo deponi Clericus, nisi in casibus Iure expressis.

Pœnitentia, vide Confessio.

Potestas, vide Dominium.

1 QVi potest maiora, potest & minora, cum est eadem ratio, aut maior.

Præceptum, vide Censura, Lex, Mandatum, Obedientia.

1 PRæceptum de re leuissima nó obligat ad mortale, etiamsi, qui præcipit, id velit, nisi quis se voto,

o, obligaſſet ad omnia in ſanitate
nim fortè poſſet etiam in re leui,
t ſi diceret: In virtute obedientiæ,
ut quid ſimile.

* Vide *Syl. ver. Præceptum. n. 2. 3. & Nau. c. 11. nu. 4.*

Præcipi non poteſt, vt ſubditus ibi membrum abſcindi patiatur ob ſanitatem, nec vt reuelet ſuum peccatum omnino occultum.

** Vide *Fum. Obedientia. nu. 4. Syl. Homicidium. 4.*

Addit} Duobus præceptis cõcurrẽtibus maius obligat. *Adrian. quod. 1. art. 2. Val. t. 3. d. 3. q. 18. p. 4. col. 5. communis. Nau.*

Prædicare, vide Ordo, Prælatus.

1 PRædicare non eſt actus Ordinis ſacri, nec Officium diuinũ prohibitum interdicto, aut ſuſpenſione à diuinis.

* *c. Reſponſo. de ſentent. Excõ. Nau. c. 27. num. 176. vide Sot. d. 1. q. 5. art. 6. col. 8. Caiet. 2. 2 q. 187. art. 1.* quare excommunicati poſſunt audire con-

concionem, & lectionem sacram; possunt etiam legere sacras lectiones; quod *Sot.* tamen notorijs clericorum percussoribus, & denunciatis non concedit. *dis.* 22. *q.* 5. *art.* 4. *col.* 8.

2 Prædicans in statu peccati mortalis non peccat mortaliter, si absit scandalum.

**Sot. d.* 1. *q.* 5. *art.* 6. *col.* 6. *Caiet verf. Prædicatorum peccata, corrigẽs quod dixerat.* 2. 2. *q.* 187. *art.* 1. contrariũ placet *Nauar. cap.* 25. *nu.* 141. Certè si incontritus abutatur concione, tanquam declamatione, peccabit mortiferè; non autem, si ex imbecillitate indignus, vellet esse dignus. *Caiet l. c & Fum.*

3 Prædicandi licentiam potest dare Prochus in sua Parochia approbatis ab Ordinario. Lege *Conc. Trid. ſſ.* 5. *c.* 2. *& ſeſſ.* 24. *c.* 4. *de refor. Nau. c.* 25. *num.* 141.

* *V. Nau. l. c.*

4 Mortale quidam censent prædicare sine legitima licentia: certum verò

veró eſt, mortale eſſe, ſi quis prædicet valdè inutilia, aut ſcienter falſa in fidei doctrina, vel morum, vel miraculis, aut vita Sanctorum, aut detrahendo ferè nominatim Prælatis Eccleſiæ; non eſſe autem ſi quis ob gloriam, aut pecuniam principaliter prædicet, aiunt nonnulli.

* Mortale} *Caiet. l. c. verſ. Prædicatorum peccata.*

Scienter falſa} *Caiet.* 2. 2. *q.* 110. *art.* 4 *& l. c. Nau. c.* 18. *nu.* 4. 5.

Miraculis} *Nau. c.* 25. *num.* 142.

* Detrahendo} *Nau. l. c.*

Ob gloriam} ſi gloria, aut lucrum ſit vltimus finis, m. p. eſt, *Fum. l. c. numer.* 5.

5 Nullus, Epiſcopo contradicente, prædicare præſumat. *Et Conc. Trid.* Excepit Pius V. Mendicantes in ſua Eccleſia prædicantes, niſi Epiſcopus vellet prædicare.

* Trid.} *ſeſſ.* 5. *c.* 2. *ſeſſ.* 24. *c.* 4. *c. de reform.*

Addit} Laici concionandi munus exercentes excommunicati ſunt. *ex*

6. Synodo generali c. 64. vide Val. tō. 3. d. 10. c. 1. p. 3. assert. 4.

Fabellam recitare, vt auditores excitentur ad piè audiendum, non est peccatum. *Naua. cap. 25. n. 142.*

Pro concione de pretio paciſci, ſimonia eſt. *Sot. lib. 9. q. 5. artic. 1. col. 6.*

6 Non poteſt Epiſcopus ſine cauſa rationabili ſuſpendere à prædicatione. *Ex Conq. Conci.*

7 Mendicantes ſemel examinati in vna Diœceſi ad prædicandum, non poſſunt in ea ampliùs examinari: quod ſi ſint graduati in Theologia, aut Lectores, non egent examine Epiſcopi. *Pius V.*

8 Mendicantes poſſunt prædicare, etiam cum prædicatur in Cathedrali. *Idem.*

Prælatus, vide Eccleſia, Electio, Epiſcopus, Obedientia.

1 PRælatus dicitur, qui Eccleſiæ Collegiatæ ſæculari, vel regulari præficitur. Itaque Priores, &

Guar-

Guardiani sunt Prælati, & in dignitate. *Vide gl. c. 28 de elect. lib. 6.*

* Vide *Syl. V. Prælatus. numer. 1. Fum. 16.*

2 Prælatus proprie non dicitur esse de Capitulo, vel Conuentu.

3 Non potest Prælatus tempore pestis populum deserere.

* Nec tempore hæresis. *Bannes 2. 2. q 33. art. 3. dub 4.*

4 Gesta per Prælatum toleratum valida sunt, etiamsi iure titulum amisisset.

5 Prælatus excedens in subditi correctione, non tenetur ab eo veniam petere.

* *Fum. 3. Syl 6. l c.*

6 Prælati bona sunt tacitè hypothecata pro mala Ecclesiæ administratione.

Syl. ver. Dos. q. 12. nu. 14 Gloss. cap. ex litteris, de pign.

PRAESCRIPTIO.

1 PRæscriptio dicitur immobilium. Vsucapio mobilium. Fit

autem vſucapio triennio, etiam in rebus Eccleſiæ. *Abb. in c. 1. de integr. reſtit.* dicit hanc eſſe communem ſententiam. Vide *Couar. reg. poſſeſſor p. 2. §. 2. nume. 5. cum Doctoribus ab eo citatis. & Mol. diſpu. 68.* Requiritur autem ad eam bona fides, etiã in tradente rẽ. Nõ poteſt verò vſucapi res ſacra, aut prohibita alienari; nec res Eccleſiæ requirens ſolemnitatẽ in alienatione: nec res pupilli, aut minoris, quæ poteſt ſeruari, ſcilicet, quæ non conſumitur. Nõ ſufficit autem ad vſucapionem inchoandam, ſi quis rem poſsidere incipiat cum dubio, an ſua ſit, ſed neceſſaria eſt bona fides, qua bſque dubio credat rem ſuam eſſe. *Syl. & Summiſtæ cõmuniter. verb. Præſcriptio Mol. diſp. 93. & Doctores. l. bonæ fidei ff. de acq. rer. dom.*

* V. *Salon. art. 7. q. 5. de dominio. Bannes ad q. 62. d. 5. q. 4.*

2 Ad præſcriptionem, vel vſucapionem requiritur poſſeſsio non interrupta per certum tempus, & bona fi-

na fides, & titulus præsumptus iustus, scilicet vt nihil in contrarium appareat probabile, & quod res possit præscribi; bonam verò fidem nō tollit dubitatio adueniens: nocet autem hæredi mala fides defuncti, non autem habenti ab hærede. Quā quam si hæres inuasoris bona fide, præscribit quadraginta annis; itidēque dicendum est de re furtiua, quę alióqui non præscribitur.

* Vide *Syl. l. c. num. 2. Sot. l. c. col. 5.*

Bonam} *Vide Lopez l. c. cap. 135. Salon. l. c. Sot. col. 9. Val. l. c.*

3 Titulus præsumitur consuetudine immemorabili: sufficit & iusta credulitas tituli ex errore facti.

* Vide *Couar. l. c. p. 2. §. 5.*

4 Contra laicos præsentes in eadē prouincia præscribitur regulariter decem annis, contra absentes viginti: idemque est in bonis patrimonialibus Clericorum; at in re Ecclesiastica, aut Religiosa, inter præsentes triginta, inter absentes quadraginta; contra Ecclesiam verò Romanam

manam requiruntur centum.

* *Sot.l c.infra col.2.*

At in re eccles.} *Sot.l.4.q.5.artic.4.Mol.d.71.72.*

Romanam} *Mol.l.c.*

5 Possessio bonæ fidei precedentis, & sequentis possessoris coniunctæ complent tempus præscriptionis.

* Vide *Mercatum de contract. Lopez p.1.cap.133.q.2.*

6 Ecclesię, & minori datur quadriennium post finitam præscriptionem contra ipsos ad restitutionem, nisi esset prescriptum ab alia Ecclesia.

* Vide *Couar.l.c.p.§.3. numer.4. Mol.d.80.*

7 Soluens tributum, seu pensionem per contractum promissam, triginta annis præscribit, non soluens sine mala fide. Quod si erat pactum non soluendi, nisi petitam, negligẽte domino petere, præscribit secundũ legem communẽ præscriptionis.

8 Eligendi ius prescribitur quadraginta annis, etiamsi vnus solus actus interueniat.

9 Pro-

9 Prohibita alienari nó prescribũtur ante triginta, vel quadraginta annos. Vide *Syl. præscriptio. 2. nu. 12 Mol disp. 70.*

* Quæ nequeant prescribi, docet *Syl. l. c. 2. vide Coua. l. c. p. §. 3. Mol. d. 79.*

De prescriptione nonnulla *Lopez p. 1. dc. 133* multa *Mol. ad. 61.* quædam *Sot. l. 4. q. 5. art. 4. Sal. l. c. Val. t. 3. d. 5. q. 6. p. 5. Ban. ad q. 62. d. 5 q. 4.*

10 Statutum tollens præscriptionem, non tollit eam, cuius initij nó est memoria.

Primitia, vide Decimæ.

Priuilegium, vide Gratia.

Princeps, vide Dominus, Lex, Officiũ

1 REx tenetur pro Republica vitam ponere.

2 Potest per Rempub. priuari ob tyrannidem, & si non faciat officium suum, & cum est causa aliqua iusta: & eligi alius à maiore parte populi. Quidam tamen

ſolum tyrannidem cauſam putant.
* Quidam } *Sot.lib.q.4. art.1.col.6.*
3 Tenetur Princeps corrigere mala publica, ſi poſsit ſine damno Reipubl. & agere cauſam populi, adeóque curare vt Epiſcopi, & Curati reſideant: quantum iure permittitur. * *Nau.c.25.num.8.*
4 Poteſt diſpenſare ſecum ex cauſa in ſuis legibus: nā ſine cauſa peccat.
*Etiam cum alijs, ſi oriatur damnum, ſcandalum ve publicum, aut priuatum. *Nau.c.25.nu.5.*
5 Poteſt etiam legitimare filium ſuum, non vt pater, ſed vt Princeps.
6 Poteſt ex cauſa rem vnius alteri dare, & locum Reip. communem ſine populi conſenſu, proprium in vſum aſſumere, & reuocare ſuum contractum, & datum à ſe priuilegium, etiam remuneratorium. Cum autem requiritur cauſa iuſta, vt aliquid facere poſsit, non ei credendum dicenti eſſe cauſam iuſtam, niſi appareat,
* Vide *Sylu.V. Princeps.*

7 Gu-

7 Gubernator ciuitatis habetur loco Principis: itaque eius licentia, vel scientia supplet defectum cuiusuis solemnitatis.

8 Gubernare principaliter ob gloriam, aut diuitias, non est mortale.

9 Imperator potest esse Iudex in causa sui fisci.

PROCESSIO.

1 IN processione Corporis Christi nulla Reliquia gestatur.

2 Cum fit processio, pulsantur cāpanæ, ad excitandam populi deuotionem.

Procurator, vide Casus fortuitus, Iudiciales actus.

1 PRocurator ad negotia, potest alium instituere procuratorē. * *Syl. ver. Proc.*

De procuratore ad negotia multa *Mol. dist. 551.*

Acta per procuratorem, dū ignoratur facultatem reuocatam esse, valida sunt. *l. si mandatum. l. Inter causas ff. manda. Mol. d. 258. num. 6*

Promiſsio, vide Donatio.

1 PRomiſsio obligat, niſi res ſint ita mutatæ, vt ſi cogitaſſes ita futurum, non promiſiſſes; aut ſi non habuiſti animum te obligandi, ſed ſolum propoſuiſti facere. Vix autē quis promittentium obligari intēdit, niſi iuret, aut faciat inſtrumentum. Itaque cum dicunt, Faciam, intelligunt ſe facturos, niſi mutentur; volunt enim liberi eſſe. Qui autem animum habet promittendi, hoc ipſo ſe obligat: ſi tamen promiſsionem nō implet ex cauſa, quæ ſibi videtur rationabilis, non peccat mortaliter, niſi alióqui ſequeretur ſcandalū, aut grande proximi damnum: tunc enim, qui promiſit, etiam de damno tenetur, quo ſolo caſu quidam aiunt obligare promiſsionem ex iuſtitia, alióqui ſolum ex fidelitate, & ſine obligatione reſtituendi. Poteſt, & quis promiſſum negare ei, qui quod ſibi promiſit, non præſtat: item cum ſibi eſt perni-

perniciosũ præstare, aut ei cui promisit inutile, aut is per ingratitudinem fiat indignus; aut si est promissio vi, aut dolo extorta, & non firmata iuramento; aut si non est accepta, aut est de re illicita, aut donatio lege prohibita, vt Simoniaca: aut de soluenda vsura, & non firmata iuramento, sed id potest Episcopus relaxare; aut si promissum sit, sed secundum quosdam, ei qui sit denunciatus excommunicatus.

* De promissione *Mol. à d.* 265. *vsque ad* 273. *Garzias cap.* 3. *Lopez p. c.* 39. *Mercat de rest. c.* 16.

* Promissio} *Lopez l. c. Nau. c.* 18 *nu.* 7. *Mol. d.* 272. *nu.* 6. 10.

Habuisti} *Nau. l. c. nu.* 6. *Garz. l. c. num.* 12.

Vix autẽ} *Lopez l. c.* ait tunc promissionem ad p.m. obligare, cum promittens intendit se ad id obligare: quod videtur facere, si scripto, aut iureiurando promittat.

De damno} vide *Garz l. c. nu.* 13.

Ex fidelitate} *Cai. 2. 2. q.* 113 *ar.* 10

Potest & quis} *Mol. l. c. num.* 11 *contra Nau. l. c.*

Aut si est} *Nau. l. c. num.* 7.

2 Quod alicui promisisti pro re illicita, si facit, teneris ei dare, etsi id quidam negant.

* *Io. Med. de rest. q.* 28. *V. G. meretrici, Sot. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 1. *col.* 8.

Probat *Med. l. c.* licitè seruari promissionem, secuta causa turpi, & esse obligatoriam, *Caiet.* 2. 2. *q.* 62 *arti.* 5. *ad secundum.* nisi datio diuina, aut humana lege sit vetita. *Vide Nau. ca.* 17. *nu.* 41.

3 Cum quis promittit, etiam cum iuramento, intelligitur, nisi enormiter lædatur.

4 Promissio acceptanti nomine Ecclesiæ, vel Hospitalis facta, tranfert dominium, secundum quosdam. Vide *Venditio.*

5 Qui puellam violauit, promittens fictè se eam ducturum, tenetur ducere, nisi sit admodum dispar conditio: tunc enim sat est alio modo satisfacere; quod si corrupta erat, suffi-

sufficit ei pro iniuria satisfacere.

* Qui} *Nau.c.16.n.18.* nisi tanta sit inæqualitas, vt deceptam se dicere nequeat *Syl. Luxuria q.5.* Si nequeat ducere, tenetur dotare, vel alio modo satisfacere, ad arbitriũ boni viri. *Syl.l.c.* De hac re vide *P. N.l.2.c.3.nu.434.*

Quod si} *Nau.c.16.n.19.in fine.*

Pro iniuria} Pro infamia 5. si virgo putabatur, idem dicit *Nau.l.c.* de ea, quę dolo, fraude, importunis ve precibus cognita fuit: sed de importunis precibus contrarium sentit *Carbo.de restit. q.35. P.N. l.2. c.3.num.444.*

Proximus, vide Charitas, Correptio.

Publicum, vide Manifestum.

Puer, vide Censura.

1 PVeri ante septennium non ligantur Ecclesiæ legibus; imo secundum quosdam, nec ante duo

decimum cenſuris. Certè infantes non comprehenduntur interdicto, nec prohibentur ingredi Monaſteria: prohibentur tamen tempore interdicti ſepeliri in loco ſacro.

*Puer ante} *Vide Cẽſura.1.cõfeſſio 3.*

Certè infantes} *Coua.in c.Alma p.2.§ 4.nu.5.Cord. q.60. Syl.interdictum.2.verſ.decimum ſeptimum Sayrus l.5.ca.4.nu.21.ſed Nau.ca. 27.nu.168.comprehendi, ait. idem ait Maiol.l.c.20 de Irreg. nu. 1.de pueris doli capacibus.*

*Nec prohibẽtur} *Sayrus l.c. Na. com.4 de reg.nu.59.Cord.l.c* ſi nondum ſeptennium attigerunt.

Prohibentur tamẽ} *Vide Sayrũ.l.c.*

Purgatorium, vide Indulgentia, Oratio.

1 REmittũtur in Purgatorio peccata venialia hic non remiſſa per diſplicentiam: vel per actum charitatis, in quo virtualiter pœnitentia includitur.

* De purgotor. *Val.t.4.d.11.q.1. Bellar.t.2. lib.2. Cath. Scol.in 4.10.*

EK.

EK. Pereſ. de tradit.

* Vide *Bellar. l. 1. c. 9.*

Addit} *Sot. 4 d. 19. q. 3. art. 2.* neminem ad decem annos purgatorij pœnis cruciari putat, quæ ſententia diſplicet *Bellar. l. 2. c. 9 & alijs.*

In purgatorio neque merito, neque culpæ locus eſt. V. *Bellar. l. 2. c. 2 Val. l. c. p. 2.*

Animæ purgatorio igne vexatæ in gratia ſunt confirmatæ, ac perinde certæ de ſua ſalute *Bellar. l. c. 4. Val. l. c. aſſert. 2.*

Incertũ eſt quãdiu cruciãdæ ſint animæ purgatorijs cruciatibus.

Ex Beda lib. 5. hiſt. c. 13. colligitur, quaſdam animas vſque ad ſupremam Iudicij diem ibi torquendas, *Bellar. l. 2. c. 9.*

Incertum eſt, an à dęmonibus in purgatorio torqueantur animæ. negat. *D. Th. 4 d. 20. art. 5. Vide Bellar. lib. 2. ca. 13.* Grauiſsimas huius vitæ pœnas ſuperat ille ignis, ex *Aug. in Pſ. 37. Greg. in Pſal. pœnit. Anſel. in 1. Cor. 3.*

Pœnæ

Pœnæ purgatorij paullatim remittuntur *Bellar. l.c. cap. 14 in fine.*

Probabile eſt, contra *D. Th. 2.2. q. 83. ar. 11. ad 3.* animas igne purgatorio tortas pro nobis orare, & impetrare. *Bellar. l.c.c. 15.*

Communibus ſuffragijs omnes animæ purgatorij iuuãtur, particularia ſuffragia ratione ſatisfactionis illi ſoli proſunt, pro quo offeruntur, *Bellar. l.c. cap. 18. communi ſententia, contra Caiet. t. 1. opuſc. tract. 16. q. 5.* dicentem prodeſſe ijs, qui id peculiariter meruere.

Poſt vltimum Iudicij ſummi diẽ nullæ erunt purgatoriæ pœnæ. *Aug. l. 21. de ciuit. c. 16. Vide Bellar. l.c. c. 9.*

QVAESTVARII.

1 QVæſtuarij eleemoſynarum nullibi admittendi. *Ex Cõc. Trid.* vbi tamen non prohibentur, qui ſine Iudulgentiarum publicatione petunt pro ſe, aut loco pio, qui ve eleemoſynas collectas in pios

pios vſus erogant. *Trid. ſeſſ. 21. c. 9*
2 Pius V. omnes gratias, & facultates conceſſas pro manibus adiutricibus reuocauit, quæſtusque tales prohibuit.

Rapina, vide Furtum.

Raptus, vide Matrimonium.

RATIFICATIO.

1 RAtificatione, etiam tacita, conualeſcũt geſta per metũ: oportet verò ratificationem fieri, animo validãdi actum aliàs nullum *Oportet} vide *Na. cõſi. 44. de Regu.*
2 Factum alicuius nomine, validatur tempore, quo ipſe ratificat.

RATIHABITIO.

1 FActum tui nomine, ſeu tui cõtemplatione, cum poſſet tuo agi mandato, ſi ratum habes, cenſeris mandaſſe: non tamen pœnas mandantis incurris, niſi id exprimatur lege.

*Vide *Graff. lib. 2. c. 127. nu. 7. p. 1.*

Vide *Syl. conſenſus nu. 6. Ang. eod. nu. 4. Nau. 17. nu. 133.*

Pœnas} Fæl. & alij putant ratum habentem homicium irregularem fieri. *Spec. de diſp. & Couar. in Clem. Si furioſus p. 2. §. 2. nu. 4. negant.*

Religio, vide Appellatio, Caſus reſeruatus, Electio, Epiſcopus, Exemptus, Iudiciales actus, Ordo, Prædicare, Prælatus, Votum.

1 ÆRe alieno ſupra facultates obſtrictus, etſi olim ingredi poterat Religionem, & ſic quali cedere bonis; nunc tamen non poteſt admitti, niſi prius ſatisfaciat creditoribus ex noua cõſtitutione Sixti V. addita moderatione Gregorij XIV.

*De Regularibus Nau. multa Trid.

De ſtatu Religioſorum *Val. t. 4. Azor t. 1. lib. 12.*

De votis Monaſticis Franciſcus Turrianus.

De

De voro paupertatis quidam Archirota, & Ambrosius Beltramus Venetus.

Vide opuscula Dionys. Cartus.

* Vide *Sanchez l.4 d.5 num.3. & Graff.p.1.lib.3.c.5.num.35.*

2 Parentum grandi necessitati subueniendum ante ingressum: facta autem professione, faciẽdum quod possit, salua obedientia: ante professionem verò potius egrediendũ, si possit subuenire, quam deserantur.

* Vide *Nau.c.nu.14. & commentario 3.de Regul.nu.48. Tol.l.5.c.1. nu 6. D.Thom.2.2.q.10.art 4.ad 4 Caiet.16. Syl.Religio 2.n.7. Val.t.3. d.7.q.1 p.2. Abul.in c.6. Matth.q. 79. & in c.8.q.69. Lyran. & Caiet. in c.15. Matth. Cordu.q.141. Lopez p.1.c.54. Cor. q.61. Angles q.13 de voto. Ang ver. Religiosus nu 31.*

3 Nouitio potest etiam post Trid. Conc. concedi dilatio ad professionem post annum Nouitiatus, si causa subest.

* *Nau.*

* *Nau.conſ.30.de Regul.lib 3.*

4 Nouitiorum Prælatus eſt velut ipſorum Ordinarius, poteſtq; cum ipſis diſpenſare.

5 Nouitij obligatio extra Societatem Ieſu nulla valet ſine licentia Epiſcopi, aut eius Vicarij, idque intra duos menſes ante profeſsionē, ante quā nullum ſortitur effectum. *Ex Trid.ſeſſ.25.de reg.* vbi non prohibetur teſtamentum, ſed donatio inter viuos: nec diſpoſitiones de bonis ſuis ante ſuſceptum habitum, modo non fiant intuitu Religionis.

* Vide *Mol.d.13 de regular.*

6 Poteſt, ſecundum Nauar. etiam poſt Conc. Trid. ex cauſa iuſta fieri aliqua Religioſa, manendo domi ſuæ cum peculio, vnde ſuſtentetur.

* *Nau.comm.2 de Regularibus, & nu.6. Syl. Religio.1.n.1. Caiet.2.2.q. 189.ar.3. Vide Syl. Religio.3.nu.14.*

7 Monialis morientis, aut abeuntis ante profeſsionem, bona omnia reſtituenda ei à Monaſterio.

* Vide *Nau.c.3. de Regul.nu.48.*

7 No-

7. Nouitius non tenetur ad præcepta Religionis, nec egressus ad expensas.* *Syl. Religio. 5. num. 6.*

9 Si Nouitiatus annus interrumpatur per egressum, opus est de nouo incipere, alióqui inualida professio. Vide *de elect. lib. 6 ca. 26.* Nó interrumpitur veró manendo ex causa extra Monasterium de licentia Superioris: id quod potest etiã fieri post Conc. Trid. *Syl. l. c. num. 4.*

10 Dum quis est in Religione, non tenetur ad vota antea facta, nec ad iuramenta, quæ sunt Religioni incõpatibilia, nec ad pœnitẽtias iniũctas. *Vide Gloss. 33. q. 2. Admoneo.*

11 Parentes possunt offerre Religioni filios impuberes inuitis tutoribus, & pater auo inuito, sed non contra.* *Syl. Religio. 2. num. 10.*

12 Profitentem patrem debere filio dare legitimam, alij aiunt, alij negant.* *Vide Syl. 6. num. 1.*

13 Episcopus potest admittere ad professionem in Monasterio sibi subiecto, vel de licentia Superioris.

* *Idem*

* *Idem 3. num.14. Nau.consil.40. de reg.*

14 Professio potest fieri per procuratorem. Potest & fieri adiecto modo, vt possit sua bona ad vitæ sustentationē administrare, sed Prælatus poterit postea prohibere. Quòd si fiat cum pacto contra substantiam Regulę, quidam dicunt esse nullam, alij valere: pactum enim reijciendum. * *Idem l.c.nu.15.*

15 Professio non valet, si desit intentio profitendi, & consensus potentis incorporare Religioni, vel Ratihabitio receptæ eius nomine accedens postea: oportet autem etiam Nouitiatum fieri de illius cō sensu. * *Nau.cons.44.l.c.*

16 Non fit quis tacitè professus per aliquid, nisi intendat per id fieri.

* *Nauar.l.c.cons.11. num.2. Sanchez l.1.d.16.num.7.*

De tacita professione *Syl. l.c.3. nu.19. Nauar.com.4 nu.74.*

Tacita professio deliberata voluntate facta, & acceptata, est verè votum

votum ſolemne. *Caiet. 2.2.q. 88. ar. 7 initio.*

17 Profeſsio affert plenariam peccatorum indulgentiam: itemque ingreſſus, ſecundum quoſdam, animo perſeuerandi, &, vt quidā aiūt, votorum renouatio.

* *D.Th. 2.2.q. 189. art. 3. ad. 2. Caiet. 16 Syl. 3. nu. 23.* ſi profitens ſcilicet ſit in gratia: nam profeſſus in m. p. non conſequitur plenariam indulgentiam, neque vbi ad Deum redierit. *Caiet. ib.*

18 Profeſſus ſolum obedientiam ſecundum Regulam approbatam, cenſetur ſimul profiteri caſtitatem, & paupertatem.

* *Syl. 3. nu. 18. in fine D. Th. l.c.q. 186. art. 8. Nau. conſ. 10. de. reg. n. 9.*

19 Profeſſus etiamſi non intendat ſeruare regulam, niſi more aliorū, tenetur ad omnia, quorum non eſt legitima diſpenſatio.

20 Profeſſus Religionem in communi, etiam emiſsis tribus votis in manu Epiſcopi, nō eſt verè profeſſ⁹, ſed

ſed ſunt illa vota ſimplicia.

21 Profeſsio ante decimum ſextũ annum expletum, & ante annum probationis, poſt ſuſceptum habitum, nullam inducit obligationem *Ex Conc. Trid.* poteſt quidem Nouitiatus fieri ante decimum ſextum annum, modò illo expleto fiat profeſsio.

* Vide *Mol. d.* 139. Trid. } *ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de reg.*

Poteſt quidem } *Naua. conſ.* 20. *de reg.*

22 Profeſsio Monialis non Mendicantis in Monaſterio non habente reditus neceſſarios ad vitam, nõ tenet. *Vide c. periculoſo, de ſtatu reg. lib.* 6.

23 Profeſsio inualida defectu cõſenſus, illo ſuperueniente validatur.

* *Sanchez t.* 1. *de matr. lib.* 1. *d* 16. *& lib* 2. *d.* 32. *num.* 12. *Nau. conſ.* 50 *de regul.*

24 In dubio de profeſsione Monialis, aut de donatione valida, debet illa examinari ab Epiſcopo extra

tra Clauſtra. *Ex Congr. Concil.*

25 Profeſsi bona, præter legitimam deſcendentium, & aſcendentiũ, intelliguntur eſſe Monaſterij, niſi ille ante profeſsionem aliter diſpoſuiſſet.

* Vide *Mol. d.* 140. *col.* 148.

26 Profeſsi mortui bona acquiruntur Ordini. *Ex Cong. Conc.*

27 Profeſſus penſionem acquirit Monaſterio, & hæreditatem. Quod ſi ille hæreditatem ſibi relictam repudiet, poteſt Monaſterium acceptare: & ſi moriatur ante aditam patris hæreditatem, ſuccedit Monaſterium.

* *Syl. l. c. 6. nu.* 1. *Fum. eod. verſ. nu.* 21. *vide Mol. d.* 140. *col.* 551.

Penſionem vacare, emiſſa profeſſione, docet *Zech. de benef. & penſi. c.* 11. *num.* 9.

28 Religioſus acquirit Monaſterio, cui ſe dedidit profitendo. Quod ſi generaliter Ordinem profitetur, nulli ſe addicens Monaſterio, acquirit toti Ordini.

* Vide *Mol.l.c.col.*555.

29 Professus nec potest facere testamentum, nec factum reuocare.

**Syl.l.c.6.n.*3.4.*vide Mol.d.*141.

40 Non valet professio viri inter fœminas: nec fœminæ inter viros, nec hermaphroditi, si par est sexus, secundum Nauar.

* Viri &c.} *Syl.l.c.3.num.9.*

Hermaphro. *Nau.consil.47. de regul.*

31 Professum contemnere perfectionem, quam sequi professus est, mortale est.

**D.Th.2.2.q.186.art.9 Syl.l.c.6. nu.5 Val.to.3.d.10.q.4.p.5.*

32 Religiosus de licentia Superioris potest fieri Parochus (non autē simplex beneficiatus sine Papæ licētia:) vbi si delinquat, non per Episcopum, sed per Prælatum puniendum, quidam censent: Ego putarim id ad Episcopum pertinere, cui sit subiectus. (*Quod in ijs, quæ ad curā animarum spectant, certum est ex C. Hoc. Trid. sess.25.c.11.de regul.*) Estque

que ſolutus obſeruantijs, quas commodè non poteſt obſeruare. Dicunt & quidam poſſe Abbatem dare, cum populi, & Epiſcopi conſenſu, Monachum in Capellanum Eccleſiæ Parochialis.

* *Vide c. 2. de ſtat. Monach. Staph. de lit. grad. Graff. l. 3. c. 20. p. 2.*

Parochus} *Nau. conſ. 79. de regul.*

Non autem} *Syl. Religio. 7. nu. 4.*

33 Profeſsio coniugati, inuito cóiuge, habet vim votiſimplicis, &, nõ repetente cóiuge, non poteſt egredi: ſi autem de eius licentia, ſed non vouentis caſtitatem profeſſus eſt, profeſsio inualida eſt. *Vide de conuerſ. coniug. c. 1. & 4.*

34 Profeſſus, celato morbo contagioſo, expelli poteſt è Religione.

* *Nau. conſ. 40. de reg.*

35 Profeſſus tranſiens ad alium ordinem oportet vt in eo faciat integrum Nouitiatum, nec poteſt ſecũ ferre quę acquiſiuit in primo.

Nau. l. c. conſ. 61. vide etiam conſ. 60. & cõſ. 17. Graff. l. 3. c. 5. n. 15. p. 1.

Nec poteſt} *Nau.l.c.conſ.55.n.8.*
36 Religioſo poſſe imponi duriora, quàm ſint in Regula, quidam aiunt, alij negant. *Vide gl.d.74.Geſta, & 32.q.1.Integritas, & Deciũ. c.Ad noſtram, de app.* Ego poſſe puto, ſaltem quantum ſe vel tacitè eius vota extendunt.
37 Ad ſtrictiorem Religionem, id eſt ſanctiorem, vel fructuoſiorem, vel aſperiorem poteſt quis tranſire licentia petita, etſi non obtenta, nô obſtante priuilegio ſui Ordinis de non tranſeundo. *Vide de Regul. c.* 18 niſi priuilegium dicat, vt neque obtentu perfectioris vitæ id liceat, aut aliter explicet requiri expreſſam licentiã proprij Superioris.
* *Vide D.Tb.l c.q. vlt .art.8. Caie. ib.Syl.l c.4.nu.1. Nau conſ.44. & 63. & de reg.*
38 De quouis Ordine poteſt tranſiri ad Carthuſiẽſes. * *Va.l.c.cõſ.43*
39 Ad laxiorem Religionem non licet Profeſſo tranſire ſine lecentia Papæ, vel Prælati, qui ex priuilegio Sedis

Sedis Apoſtolicæ eã poſsit concedere. Cõc. *Trid. ſeſſ. 25. c. 19. de Regularibus*, & ita ſeruatur cõſuetudine.

* Vide *Syl. l. c. 4. num. 2. Nau. conſil. 56. de regul.*

40 Profeſſus eiectus tenetur ſeruare eſſentialia ſuæ Religionis eo modo, quo poteſt, hoc eſt, tria vota, & etiam annexa ſuæ regulę, & etiam geſtare habitum (niſi eo priuatus dimittatur) & Ordinario loci, in quo viuit, ſe præſentare, eiąue obedire. Nec ſibi licet theſaurizare, ſed quod ſupereſt poſt honeſtum victi, & veſtitum acquiret Eccleſiæ, cui fortè addictus erit, vel Sedi Apoſtolicæ. *Vide D. Th. 2. 2. q. 184. ar. 8. ad 4. & q. 185. art. 8.* Et aduerte, nõ debere eſſe melioris cõditionis eos, qui ob demerita eijciuntur, quàm illos, qui ob merita aſſumuntur. Vide *etiam Syl. Religio 6. q. 12. & verb. Apoſtata nu. 5. & 6.*

* *V. Nau. conſ. 78. de Reg.*

41 Religiones ducentium vxores, non ſunt ſimpliciter Religiones,

nec, ſecundum quoſdam, diſſoluunt matrimonium ratum) nec ordo, qui dicitur Tertius Sancti Franciſci.

* *D. Tho. l. c. q. 186. art. 4. ad 3. Sot. lib. 7. q. 5. art. 3. Val. l. c. p. 2. col. 3. Vide etiam Nau. conſ. 11. de Reg.* Milites quidem D. Io. Hieroſol. ſunt verè Religioſi, quorum profeſsione matrimonium ratum ſoluitur *Na. conſil. 12. de Reg. & conſi. 2. de cõiug.*

Nec ordo } *Nau. conſi. 38. l. c.*

42 Oblatio Religioſi per votum, aut iuramentum, non eſt valida ſine conſenſu Superioris: ſed vide VOTVM.

43 Religioſum poteſt Superior pro quouis peccato mortali incarcerare, & expellere ob crimen, cauſa cognita, per ſententiam, (nõ autem deponere Ordine ſacro) ſi eſt incorrigibilis. *Vide c. 7. Ne Clerici, vel Monachi.*

44 Non licet recedere à Conuentu prætextu conueniendi Superiorem. *Ex Trid.*

45 Ha-

45 Habitum ex cauſa occultare, aut dimittere ad tẽpus licitum eſt.

* *Na. conſil. 70. de Regul. Vide Caiet. ver. excõ. c. 61 Tol. lib. 4. c. 18. n. 3*

46 Religioſus beneficiatus poteſt de fructib⁹ diſponere, vt ſæcularis, & eccleſiæ ſuæ acquirit, non Monaſterio, *ſecundum Nauar.* idemque cenſent de Abbate, & Priore: eſſe enim Abbatiam, & Prioratum beneficia Eccleſiaſtica. Ego verò hos non puto poſſe plus, quám Regula eis permittit.

* *Nauar. de reddit. eccleſ. q. 1. mon. 8. Vide Mol. d. 276. nu 5. 6.*

47 Prælati in Religione poſſunt ſecum diſpenſare, ſicut cum ſubditis. *Vide Thom. 2. 2. q. 88. & 181. & 186.* Expedit verò id facere per ſuũ Confeſſorem. Vide *Confeſſor.*

48 Licita eſt conſuetudo dandi quotannis certum qui ad ſuſtentationem Religioſo, vt ſolet Monialibus lucrum ex ſuo artificio ad veſtitum dari. Nec *Trid. Conc. ſeſ. 25.* prohibet peculium ex cauſa, in

vſum pium cum Prælati licentia: poteſt enim Superior concedere ſubdito, quod ipſe poteſt, ſcilicet vti, & donare cauſa pietatis, & remunerationis.

* *Vide Lopez p. 2. c. 5.*

49 In vſum communem cenſetur impendi, quod impenditur in vſum Monachi de licentia Superioris.

* Vide *Nau. l. c. nu. 2.*

50 *Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 1. & 2.* non intendit legitimè relaxata, aut mutata prohibere.

51 Quidam putant non teneri Religioſum obedire in re ad Regulam nihil pertinente, aut difficillima, ſi dubitet, an poſsit Superior præcipere; nec vt Epiſcopatum acceptet; alij debere acceptare, ſi præcipiatur in virtute obedientiæ.

* *Vide Syl. l. c. 6. Tol. de. 7. p. m. c. 16.*

Nec vt Epiſcopatum } *Lopez p. 1. c. 55.*

52 Acquiſita à Religioſo in Epiſcopatu titulari, relinquenda Monaſterio.

53 Vbi-

53 Vbicumque sit Religiosus sub obedientia Superioris, censetur in Clausstro esse, & quidem de licentia Superioris potest extra manere, sed cum habitu.

* *Vide Mol. d. 146. col. 554. Abb. in caput cum illo, de sententia, Syl. l. c. 3. num. 19.*

54 Cum Superior non contradicit, intelligitur tacitè consentire.

55 Religiosus potest appellare á sententia iniusta Superioris: potest & agere contra Superiorem in vtilitatem Monasterij. *Vide c. Ex parte de accus. & c. Cum delicta, de rescrip.*

* Appellare} *D. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 3. Vide Salon. q. cit. & art. 10.*

56 Pius V. voluit Mendicantes vti gratijs suis, & priuilegijs in Foro conscientiæ, non obstante Conc. Trid. Veruntamen eius Bulla reuocata fuit à Gregor. XIII. an verò aliquid postea reualidatum fuerit, ex eorum priuilegijs petendum est.

57 Franciscani possunt habere

reditus Ecclesijs suis relictos, non autem relictos Conuentui, nisi ad modicum tempus, pro victu, & vestitu.

* Vide *Nau. de reddit. eccles. q. 1. mon. 12. num. 1.*

58 Carthusianum teneri vesci carnibus, si aliter non possit morbo liberari, quidam aiunt, alij negant. Ego dixerim teneri, si non possit aliter viuere. Sunt. & qui affirmant, non peccare illos mortaliter, si carnibus vescantur extra morbum, si absit scandalum: non enim ex voto abstinere, sed ex consuetudine.

* *Vide Azorium l. 5. c. 6. q. 7.*

Sunt & qui} *Syl. Relig. 7. nu* 14.

59 Mendicantes non tenentur cõtribuere ad Seminaria, etiã ratione beneficiorum, nec ad vllum subsidium, aut onus. *Ex Pio Quinto.*

60 Religiosi possunt esse Vicarij Episcopi de licẽtia Prælati, & interdum postulare pro alio in ciuilibus coram Iudice seculari.

61 Prælati exẽpti, habentes iurisdictionem

ctionem quasi Episcopalẽ in suos, non possunt in eos quidquid possunt Episcopi in suos subditos, nisi ex speciali indulto Sedis Apostolicæ. Vide *Tol. l. 2. c. 89. Suarez to. 4. disp. 30. sect. 26.*

62 Religiosi, tempore Iubilæi reuocantis priuilegia in contrarium, possunt confiteri cuiuis Confessori approbato ab Episcopo.

63 Monachum, aiunt quidam, nec in Papam posse eligi sine Abbatis licentia. * *Vide Syl. l. c. nu. 9.*

64 Non potest Iudex secularis cognoscere de facto Religiosi ante ingressum Religionis, est enim mutatum Forum.

* *Graff. p. 1. l. 3. c. 5. n. 33. Vide Nau. com. 2. de Regul. num. 60.*

65 Episcopus non potest præcipere Monasterio, etiam sibi subdito, vt recipiat Monialẽ, id enim est Abbatissæ cũ cõuẽtu, *Na. cõs. 9. de Cõss.*

66 Abbas non ligatur statuto, etiã facto cum Conuentu.

* *Syl. ver. Abbas nu. 27.*

67 Abbatem non venire nomine Monachi in odiosis, alij aiunt, alij negant.

* In non odiosis venit Abb. nomine Monachi, &c. *vide Syl. Religio 4. num. 3.*

68 Abbatem oportet esse viginti quinque annorum inceptorum, & Sacerdotem, & professum: Abbatissam verò quadraginta annorum, nisi aliud Superiori videatur.

* *Syl. l. c. nu. 1.*

Abbatissa } *Trid. sess. 25. c. 7.*

69 Abbate mortuo, expirat officium Prioris, nisi esset ab illo cum Capitulo institutus.

70 Abbas non potest præfici duobus Monasterijs, nisi vnum pendeat ex altero.

* *Vide Syl. l. c. num. 2.*

71 Apostata non est á Religione, qui exit animo reuertendi, aut aliã etiam laxiorem intrandi, aut qui fugit nimis sæuiente Superiore, aut meritó credens se non esse professum; tunc enim potest etiam dimisso

ſo habitu fugere : neque his obſtat Concil. Trid.* Vide *Syl. l. c. 4. nu. 4. & . ver. Apoſtaſia nu. 7.*

72 Apoſtata eſt excommunicatus, ſi habitum dimittat, non aſſumpto alterius Religionis habitu.

* Vide Syl. *Apoſtaſia nu. 11.*

73 Acquiſita per Apoſtatam extra Religionem, quidam dicunt eſſe Cameræ Apoſtolicæ, alij Monaſterij,

* *Syl. l. c. n. 12. Mol. d. 140. col. 554.*

Reliquiæ, vide Oratio, Proceſſio.

1 COli poſſunt priuatim Reliquiæ eius, qui creditur eſſe in cœlo.

* De cultu Reliquiarum *Azor l. 9. c. 8.*

De ſacris Reliquijs nos integrum edemus volumen.

* *Syl. ver. Reliquiæ. num. 1. Azor. l. c. q. 8.*

Addit} Reliquię collo ſuſpenſæ deferri poſſunt, *D. Tho. 2. 2. q. 69. art. 4. ad 3. D. Ant. 3. p. ti. 12. c. 8. Syl. Fum. ver. Reliquiæ, Na. c. 11. n. 35. Azor.*

l.c.q.6.contra Ang.verſ.Reliq.4.

De certis formis, quas Agnos Dei appellant *Azor.l.c.cap.9.*

Vide *Staph.cum litteris gratie li. 1.c.25.num.10.Graff.l.2.c.2.n.11.*

Repreſſalia, vide Bellum.

1 Licent Repreſſalia eo modo, quo bellum, ſcilicet auctoritate ſui Principis, & altero Principe, ſcilicet eius qui læſit, monito, vt curet ſatisfieri: quód ſi non fit, poteſt læſus etiam ab innocentibus accipere, ſi aliter ſua recuperare nō poteſt. * *Vide Syl.eod.ver.2.nu.2.*

2 Repreſſalia non poſſunt fieri in perſona Eccleſiaſtica. *Vide de iniur. lib.6.*

* *Caiet.eod.ver.Syl l.c.num.8.*

Reſcriptum, vide Gratia.

Reſidentia, vide Beneficium.

1 OMne beneficium requirit reſidentiam: nec reſidet, qui non ſeruit; quod niſi cauſa iuſta excuſet

cuſet, aut recepta conſuetudo, mortale eſt non reſidere. Vbique autem ferè receptum, ne in Simplici reſideatur. Curatum autẽ, ne reſideat, nulla excuſat conſuetudo, obligatur enim diuino Iure: nec, ſecundũ Congreg. Concil. excuſat ſeruitium Epiſcopi, aut Cathedralis, aut inquiſitionis, aut paucitas ouium, aut defectus domus propriæ, poteſt enim cõducere: nec, ſecundum *Caiet. 2. 2. q. 185.* eſſe Auditorem Rotę, aut Secretarium ſedis Apoſtolicæ, nec, ſecundum Sotum, eſſe Cardinalem, ſi enim eſt Epiſcopus, debet reſidere in Eccleſia ſibi cõmendata

* De reſidentia multa *Nau. lib. 3. conſ. de cler. non reſid & in Man. c. 25. nu. 128. Sot. l. 10. q. 2.*

* Omne} *Vide Syl. Reſidentia. n. 1. Nau. l. c.*

Mortale} *Tol. l. 5. c. 4. nu. 1.*

Ne in ſimplici *Nauar. conſ. 4. de cleric. non reſiden.*

Curatum} *Nauar. l. c.*

Diuino iure} *Nau. c. 25. n. 121. ex Trid.*

ex Trid. sess. 13. c. 1. de refor. Sot. l. c. art. 1. contra Catherinum.

De causis excusantibus à residentia *Naua. c. 25. nu. 121. D. Tho 2. 2. q. 185. art. 5. Sot. l. c. art. 4. Syl. Residentia. q. 6.*

Secundum Sotum} *l. c. artic. 4. col. 6. Vide Trid. l. c.*

2 Parochiæ annexæ Ecclesię Cathedralis Capellæ potest per Vicarium seruiri.

3 Residere censetur, qui abest propter Ecclesiæ suæ negotia.

* *c. Ex parte de cler. non resid. Syl. l. c. q. 7.*

4 Potest Episcopus abesse ob suæ, vel vniuersalis Ecclesiæ necessitatē, & vt alienæ succurrat, modò sine suę detrimento.

* Vide *Trid. l. c. c. num. 3. Nau. l. c.*

5 Episcopus, & Curatus non legitimè absens tenetur fructus dare fabricæ, aut pauperibus, *Ex Trid. sess. 23.* Qui tamen non potest residere, non ideò debet damnum pati. Ex Cong. Conc.

6 Fru-

6 Fructus amissos ob non residentiam non tenetur quis dare ante condemnationem, secundum Nauar. Ego verò censeo á Confessore condemnandum, fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiã declaratione non secuta, illos sibi detinere posse.

* Nau. }*l.c. ver. In omni.*

Ego verò} Id innuunt verba Concilij l c.

7 Potest Episcopus abesse ex causa per tres menses, Curatus vero per duos *Ex Trid.* secundum Nauar. opus est licentia ad tanti temporis absentiam. Habens verò beneficiũ in Cathedrali, aut Collegiata, non potest abesse plus tribus mensibus quotannis. *Ex Trid. Conc.*

* *Vide Nau. l.c.* Ex Trid. }*l.c.*

8 Excusat á residentia audire Theologiam, aut Ius Canonicum per quinque annos, docere verò, quamdiu docetur: in alijs scientijs requiritur Episcopi licentia, si peti solet. Item Papæ seruitium, aut Episcopi,

ob

ob vtilitatem Eccleſiæ. Ita Naua. At Trid. vult approbari ab Epiſcopo abſentiæ cauſas, & quidem has oportet eſſe Eccleſiæ vtiles, vel propriæ, vel vniuerſæ, vt ſupra dictum eſt. Ait verò Nau. diſpenſationem Epiſcopi cum Parocho, vt poſsit cauſa ſtudij abeſſe per ſeptem annos, non poſſe per Epiſcopum reuocari. Nunc autem Parochis non conceditur hæc licentia iuxta declarationem S. Cong.* *Nau. l.c.*

Ita Nauar. } *l.c.*

Trid. } *ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat. & ſeſſ. 6 c. 6.*

9 Qui non reſidet, tenetur per aliũ tot Miſſas dicere, ad quot reſidens tenebatur.

10 Capellanus poteſt per alium celebrare, etiãſi in fundatione ſit, vt celebret. *Ex Congr. Concil.*

11 Canonicus abſens ſine cauſa: tenetur reſtituere diſtributiones, nec alij poſſunt remittere: vt colligitur ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 12. de refor. & declarauit Congr. Cõc.

12 Ex-

11 Excusat in Collegiatis non insignibus à non residentia consuetudo immemorabilis, & reditus tenues, qui Canonicos alere nō possunt. *Ex Congr. Conc.*

13 Obtinens Canonicatum, & Parochialem, in hac tenetur residere: & perdit distributiones, quando non seruit Canonicatui. *Ex ead.*

RESPVBLICA.

1 PRohibita vniuersitate, non cēsentur prohibiti singuli, nec pactum inter Regem, & Communitatem obligat singulos Communitatis.

2 Respublica potest pro bono cōmuni rem vnius alteri dare. Vnde non facilè condemnanda statuta, quæ videntur iniqua, aut vsuraria, vt benè monet Caietanus.

* Vide quę de re simili scribit *Sylu. Vsura. 1. num. 20.*

3 Reip. imputatur quod facit Princeps, vnde ob huius peccatum interdum punitur.

4 Cuius

4 Cuiusque professionis homines possunt sibi Rectorem facere.

Restitutio, vide Beneficium, Conductor, Debitum, Furtum.

1 REstituere tenetur, qui damnum non impedit, cum ex officio deberet, vt iudex, pater, tutor: nisi omittat ob periculum rerũ suarũ, quas debeat præferre alienis.

* De restitutione *Ioan. Med. Pet. Nau. Ludo. Carbo. vide Nau. c. 17 Salon q. 62. art. 2. d controu. 1. Tho. Mercatum, Val. Bannes.*

* *Syl. Restitutio 3. n. 5. Nau. l. c. c. 21.*

Non autem, qui ex officio non tenetur, vide *Coua. p 2. §. 3. num. 1. in reg. Peccatum, & ab eo citatos. Coronam p. 2. c. 5. nu. 11.*

Rerum } *P. N. lib. 3. c. Nau. c. 17. num. 18. 21. 134. Couar. l. c. nu. 5.*

2 Tenetur, & Medicus, & Aduocatus, & Confessor, ex negligentia, quę damnũ dedit ijs, quorum causam agebant: Nam Confessor, qui damnum

damnum dedit, ei, cui reſtituendū erat, non monendo reſtituere, non ei tenetur: cauſam enim non eius, ſed pœnitentis agit: quidam putant teneri, ſi ex craſſa ignorantia dixit ne reſtitueret.

* Confeſſor} *Syl.l.c.*

Si ex craſſa} *Vide Nauar.c.17. num.22.*

3 Item qui iniuſtè impedit habentē Ius ad rem, ne eam conſequatur.

* Etiam in re, etiamſi nulla ſit vſus fraude. *P. N.l.c.nu.2. Nau.l.c.nu. 69. Couar.l.c. Mercat. de reſtit.c.17. D.Thom.2.2 q.62.art.4. Syl.l.c.nu. 12. Tol.l.5.c.19.*

4 Et qui vi, dolo, aut mendacio aliquem impedit.

**Couar.l.c.§.7.in fine. vide Tol.l.c.*

5 Et qui aliquem ad damnum induxit, aliòqui non facturum.

6 Et qui cum alio ſimul damnum dedit, de tanto tenetur, quanti cauſa fuit.

* Vide *Syl.l.c.num.6. Nau.l.c.nu. 10. & 131.*

7 Et

7 Et qui à fure aliquid accepit furti, nisi sic fuisset mistum cum eius rebus (verbi gratia, frumentum, aut pecunia) vt discerni non posset: aut bona fide acceptum consumpsisset, nec esset factus locupletior.

8 Et testis legitimè interrogatus de damno, cuius tacēdo causa fuit, nisi tacuisset iusto damni proprij timore.

* Vide *Nau. l.c.nu.* 21. *c.* 25. *n.* 41. *Salon. q.* 70. *art.* 1. *de iust. Io. Bapt. Corra. q.* 117.

9 Et qui accepit pro re, quam ex iustitia debebat (nisi fuisset liberè donatum, & non velut iustitię pretiū) secus est si pro eo accepit, quod non ex iustitia, sed ex alia virtute debebat (etsi quidam etiam tunc volunt restitui) vel pro eo quod ex iustitia non facere tenebatur.

* *Syl. rest* 2. *nu.* 1. *Io. Med. q.* 20. *de rest.* sic testis restituere debet quod pro testimonio ferendo accepit, & Iudex pro ferenda sententia *Coua. l.c.nu.* 2. *Val. t.* 3. *d.* 5. *q.* 6. *col.* 907.

Nau.

Nau.c.25.nu.45. Mol.d.83. potest tamen accipere lucrum cessans, & laborem itineris. *Conar.l.c.nume.1.*

Vel pro} *Vide Mol.l.c.P.N.l.4 c.2.num.93. Syl.restit.2.nu.3. D.Th. 2.2.q.32.art.7.ad secundum, Sot.l.4 q.7.art.1.ad secundum.*

10 Et qui damnum mandauit fieri, nisi antea mandatum reu ocasset.

11 Et qui dedit consilium damni, nisi antea dissuasisset. Vide CONSILIVM.

* *Coronæ auctor l.c.num.2.*

12 Et qui ab aliquo per metum incussum aliquid extorsit, vel à nō audente negare ob reuerentiam, secus si blanditijs.

* Per metum etiam leuem, si fuit in causa, sine qua non, *Nau.c.17. num.30.*

13 Et qui læsit malo exemplo, tenetur dare bonum.

14 Et qui Religionem spoliauit vi, aut fraude persona vtili, tenetur ei de damno iuxta prudentis arbitriū: & aliquando forte sat erit illam

• mone-

monere, vt redeat.

* De hac re fusè *P. N. l. 2. c. 2. vide Val. t. 3. d. 3. q 6. p. 5. Salon. 2. 2. q. 62. art. 2. contr. 3. Sot. d. 4. art. 3. q. 6. concl. 3. Bannes. 2. 2 l. c. dub. 3.* ait vi, aut fraude auocantem quempiã à proposito sacrorum votorum, vel iam professum, seu nouitium, teneri restituere damna homini, vel monasterio illata: non autem, si id faciat sine vi, aut dolo.

15 Et qui virginem vi, aut dolo viciauit, tenetur arbitrio boni viri, & fortè dotare. Quód si ei promisit se ducturum, etiam fictè, tenetur ducere, nisi illa potuisset conijcere fictionẽ, vt cum sunt valdè impares. Quód si magnum malum ex matrimonio timetur, etiamsi verè promisisset, sufficit de damno satisfacere arbitrio prudentis.

* Quæ &c.} *Syl. Luxuria nu. 5.* si illa consensit, tenetur solum ad id, quod promisit, *Sot. l. 4. q. 7. art. 1. col. 9.* etiamsi erat sub cura parentum: secus si vi rapuit *ibid.* de reatu aurem.

tem *Trid. sess 24. c. 6. & Sanchez l. 7. d. 12.*

Quod si} *Nau. c. 16 nu. 18. Ledes. q. 45 de matri. art. 1 pag. 176.*

Quod si magnum} *Nau. Syl. l c.*

De vitiante virginem *Binnes l. c. dub 7. multa, Salon 16. controu. 5. Val. t. 3. d. 9. q p. 3. 10. B. Cor. q. 99*

16 Et qui alienum agrum possedit mala fide, tenetur etiam de fructibus, quos Dominus alioqui percepisset, deductis expensis vtilibus, & laboris pretio. At secus est de lucro ex aliena pecunia; id enim non restituendum, nisi forte Dominus tãtundem lucraturus ex ea fuisset.

* Vide *Salon. q. 62. artic. 6. controu. 3.*

17 Et qui promissionem non impleuit, tenetur de damno inde secuto.

* Vide *Mercatum t. 16. de rest.*

18 Et qui aliquid accepit, vt malũ faceret, si non fecit, tenetur restituere, non autem si fecit; quamquã Aug. epist. 54. indicat Aduocatum

restituere debere acceptũ pro iniquo patrocinio.

* Si non fecit} *Mol.d.94..col.5.*

Danti, ait *Lopez D.1.c.107.* restituendum est. ita etiam *Nau.c.17. nu.30.& Io.Med.*

Non autem} *Mol.l.c. P.N. l.4.c. 2.nu.131. Nau.l.c. vers. secundo, Bãnes 2.2.q.62.art.5.dub.3. vbi duas alias sententias refert. Sot.l.4. q.7. art.1. quem refellit P. N.l.c.* putat pro iniusta iniuria acceptum restituendum esse, idem ferè *Caiet. in summa, Syl. rest.2.§.1. vide Carbonem de rest q.39.*

Augustꝰ} *relatus c. Non sanè 14.q.5*

19 Et hæres eius, qui alterum infamauit, secundúm quosdam: sed alij negant debere.

* *Nau.c.18.num.46. at Salon.l.c. contra.* 21. putat damna tantum ex infamia profecta restituenda esse.

20 Et quisque pro damno dato à seruo suo, si ipse fuit in lata culpa.

21 Et qui falso testimonio scien-

ter

ter coniecit alium in vitæ periculũ, tenetur etiã cũ ſuæ vitæ periculo liberare: quod ſi ſine culpa fecit, debet retractare, ſi poſsit, ſine magno ſui periculo.

* *Io. Med. de reſtit. q. 3. cauſa 4. ad 4. Sot. l. 1. q. 6. art. 5. ad 4 Nau. c. 15. nu. 17 Caiet 2. 2. q. 70. art. 4.* at ſi retractatio non eſſet profutura, non teneretur. *P. N. l. 2 c. 3. num. 251.* idem dicas de inducente falſos teſtes, & acculatore, ſi putet, retractationem profuturam, *Val t. 3. d 3. q. 17 col 1079. Syl. Detractio. 5.*

22 Reſtituere non tenetur, qui ſine vi & fraude impediuit liberam donationem, aut collationem beneficij ſad quod nondum erat acquiſitũ Ius. Atqui teſtamentũ curauit mutari; etiã dolo: nondum enim per illud acquiſitum ius, ſecundum quoſdã: at alij meritó iſtum teneri dicũt, quia contra iuſtitiam faciens lęſit.

* Vide *Salõ. l. c. contr. 25. Io. B. Cor. q. 116. Sot. l. c. ar. 3. prope finem. Nau. c. 17. n. 70. Coua reg. peccatũ 2 p. §. in*

fine. Adria. de reſt. Palu. 4. d. 15. q. art. 2. Syl. reſt. 3. D. Tho. Caiet. 2. 2. q. 62. art. 2. ad 4. Vide Tol. l. 5 c. 19.

Teſtamentum} *Nauar. l. c. Cord. q. 100.*

At alij} *Couar. Io. B. Cor. l. c. vide Mercatum de reſt. c. 17. Nau. l. c.*

23 Nec qui ſine vi, & dolo alicui ſuaſit male facere, ei de damno inde ſecuto tenetur.

* *Bannes q. 62. art. 2.*

24 Nec qui vulnerauit, tenetur de fœditate relicta ex vulnere, ſed de damno, atque iniuria.

* *Nau. c. 15. nu. 22. ſed Sot. l. c. art. 3. col. 13.* deformitatem in mutilo recõpenſandã putat. *Scot. d. 15. q. 3.* *Palud ibid q. 2.* pro ablata vita, & pro mutilatione, præter damna, ſatisfaciendum putat. *Sot. l. c. col 10.* veniæ petitione, aut alia arbitraria pœnitentia ſatisfaciendum ait, *vide Bannes l. c. dub. 4.*

25 Nec qui bona fide fecit, tenetur ad damnum inde ſecutum.

26 Nec qui non poteſt reſtituere

rem

rem minoris ordinis ſine damno maioris. *Nau.c.16.nu.42.& c.17. num.57 & 89.*& communis,quam limitat Sot. niſi aliunde ſit notabilis exceſſus: eſt autem honor maior pecunia, honore fama, fama corpus,corpore veró anima.

* *Caiet.2.2.q.62.art.6.*& alij multi.verum *Sot.l.c.*pecuniam interdum cum famæ detrimento, & vitæ etiã nonnumquam,reſtituẽdam ait,idẽ, *Lopez p.1.q.116.*

27 Nec qui non poteſt ſine multò maiore ſuo damno, quàm ſit damnũ creditoris; quod ſi nó fuit in turpitudine,aut mora, nec cum tanto ſuo damno tenetur reſtituere,quãtum eſt creditoris, ſi non reſtituat.

* Vide *Nav.c.17.num.60.Tol.de 7.peccat.mort.c.39.*

28 Nec qui ſine vi, & fraude remiſsionem debiti obtinuit.

* Si fuit libera,& creditor remittere potuit. *P.N.l.4.c.5.nu.25. Io. Med.de reſt.q.3.cauſa.2.*etiamſi nó reſtituiſſet,niſi obtinuiſſet. *P.N.ib.*

29 Nec cui debitum in ſpecie ſine culpa perijt ante moram, aut perinde apud Dominum fuerat periturũ
* *Lopez p.1.c.97. Nau.c.17.num. 80. vide Couar. & Io. Med. citatos à P. N. l.c.c 1.num.23.*
Aut } *Syl. verſ. mora q.4.*
30 Nec qui læſit, contra charitatem faciens, non contra iuſtitiam.
* *Tol.l.5.c.19.*
31 Nec qui famam grauiter quidé læſit, ſed eſt iam à læſo recuperata.
* *Sot.l.c.q.6.art.3.col.17.*
32 Nec qui accepit, quod ſi petiſſet, ei datum fuiſſet.
33 Nec qui tantundem eſt læſus ab eo, quem læſit.
* Vt cum duo ſe inuicem infamarunt. *Tol.l.5 c.70.num.4.*
34 Nec qui damnum dedit ſine lata culpa: niſi ratio contractus aliud exigat. *Vide Sot.l.4.q.7.ar.2.col.3.*
35 Nec qui dubitat an fuerit damni cauſa, vel an teneatur reſtituere.
36 Nec qui pro reſtitutione incertorum fecit compoſitionem cũ Papa,

pa, aut Episcopo, aut cui à Papa facta eorum remissio.

* *Vide Bannes 2.2.q.62.ar.5. dub. 6. Sot. lib. 1. q. 7. art. 1. col. 17. Io. Med. de restit. q. 3. causa 11.*

Papa potest incerta condonare, componere, dispensare. *Na. de Iub. & Indul. not. 29. num. 1.*

37 Nec qui in mare proiecit alioqui cum hominibus peritura.

* *Io. Med. l. c. causa. 1.* neque peccauit, si id fecit ad tuendam vitam. *P. N. l. 3. c. 2. num. 383. Io. B. Cor. q. 80. Lopez. p. 1. c. 97.* contrarium videtur docere.

38 Nec qui videt aliquem puniri per errorē pro eo, quod ipse facit, & tacet. * Vide *Naua. c. 15. nu. 16. Sot. l. 4. q. 6. art. 3.*

39 Nec qui alioqui facturo malè, & ad id deliberato dixit vt faceret.

40 Nec possessor bonæ fidei, nisi in quantum factus est locupletior.

* Bonæ fidei possessor naturales fructus facit suos, si titulū habeat, *Couar. lib. 1. var. resol. c. 3. n. 6. Vide Tol.*

l.5.c.17. de fructibus bona fide perceptis *Salon. q.62.art.6.controu.3. Sanchez de matri. lib.2.d.41.n.20.*

41 Nec Meretrix mendacijs vsitatis multa extorquens.

* *Sot l.4.q.7. art.1.col.9. Bañes l. c.art.dub.5. Nau.c.17.n.41.in fine.* At si fraude vsa esset, dicens, se esse virginem, aut á viro principé tantum cognitam, teneretur, *Lopez p. 1.c.96. Sot. Sanchez l.c. Caiet.2.2.q. 62.art.5.ad.2. Lopez l.c cum Caiet. in summa*, non communibus, sed importunis mulierum blanditijs, extorta restituenda esse ait.

42 Nec qui diligenter quæsito creditore, & non reperto, dedit pauperibus.

* Si dedit auctoritate Iudicis *Sot. l.c.col.13.* rem magni ponderis *Tol. l.c 18.num.5.*

43 Nec qui pro debito pecuniæ punitus est pœna corporali.

* *Couar.l.2.var.c.1.nu.6.* Hæres homicidæ suspensi, læsa parte non instante, tenetur damna hæredum occisi

occiſi reſtituere. *Salon l.c.art.2.contro.10.* Vide Homicidium 19.

44 Nec teſtis falſus de pœna, quæ alicui obueniſſet, ſi verum dixiſſet; non enim debetur ante condemnationem ſecundum *Naua.ca.25. num.51* tenetur tamen de damno partis læſæ, ſcilicet de eo, quod ei in conſcientia debebatur.

* *Vide Salon.l.c.art.3. contro.2.ex communi cõtra Sot.l.1.q.6.art.9.vide Bannes 2.2.q.70.art.1.*

45 Nec qui obligatus dare pauperibus in genere, non talibus, ſed tamen pauperibus dedit.

46 Nec qui accuſatorem ſuum nõ potentem probare, vocauit calumniatorem; ſic enim tales in iure vocantur.

47 Nec qui habet cauſam non reſtituendi, quam debet merito creditor approbare. *Syl.V. Reſtitutio. 5.numer.3.*

* *Vide. Med.q.3.de reſt.Na.c.17.n.81*

48 Nec qui aliena læſit, vt ſua ſeruaret: cui illa nocebant, cum aliter

non posset: vt cùm diruit domum vicinam, per quam incendium ad suam erat peruenturum.

49 Nec qui rem habuit ab eo, qui dare poterat, & liberè dedit, sed sine Iuris solemnitate; modò non sit res Ecclesiastica prohibita sine certa solemnitate alienari. *Lege Syl. & alios verb. Alienatio.*

50 Nec qui ex causa pro re pretium restituit.

51 Nec qui dedit operibus pijs quod nõ poterat Domino restituere sine graui periculo, aut cum res esset modica, aut Dominus tam lõgé abesset, vt difficilè ad illum res posset missa peruenire.

* Aut Domin° } *Scot. & Richa. 4. d. 15 at. So. l 4. q 7. ar. 1. distinguit. lege locũ*

52 Nec qui cum dedisset officium, aut beneficium indigno, restituit Reipub. aut Ecclesiæ læsæ; huic enim debebat, non digno, cui non dedit.

* *Caiet. 2. 2. q. 62. art. 2. dub. 3.* confutatus à Soto, conferentem minus digno tenere restituere digniori, existi-

existimat, officiū, beneficiū, & fructus perceptos à die, quo fuit reiect⁹, ita & *P.N. l.c.2.n.138.144.* Quod tamē in Episcopatibus collatis dignis nō putat habere locū. *ibi.n.125*

Eccleſiæ } *Syl. Reſtitutio. 3.q.5. vide Sot. l.4.q.6.artic.3.col.30. Adria. de reſtit. P.N. l.c.num.120.132.*

53 Nec qui debitum prodigo seruat eius inopiæ, vel hæredibus. Quidam tamen id non admittunt, dicentes illi omnino restituendum, & cuicunque abutenti rebus suis, modó sine proximi iniuria.

54 Nec qui, cū dubitaret vtri duorum deberet, certus alteri eorum debere, dedit vtrique dimidium.

* *Sot.l.4.q.7.art.1.co.14.*

55 Nec qui in extrema necessitate sua, & creditoris, sibi retinuit: id quod quidā extēdūt etiā ad vxoris, aut filiorum extremā necessitatem.

* *Sot.l.c.col.19 Scot. & Rich.* in pari necessitate creditori à debitore (dū agitur de vitę periculo) restituē dū putant: contrarium probabilius

putat *Sot.l.c.cũ D.Tho.& Caiet.& problema putat de patre & creditore l.c. Lege P.N.lib.4.c.4.n.25.de resti.*

56 Nec qui cum non posset læsum honorem, aut famam restituere, nõ aliter compensauit: quidã tamẽ dicunt debere pecunia, aut alia re.

* Quidam } *Tol.l.5.c.70.ex Sot.D. Tho.2.2.q.62.art.2.ad.2.*

57 Nec qui pro iniuria aliter, quám veniam petendo, satisfacit, aut, cum sit illustris, satisfacit priuato à se in famato pecunia, aut alia re.

58 Nec cui culpa leui perijt depositum, aut commodatum, moderationem vide apud *Syl.V.Depositum nu.28.& V.Commodatum.num.6.*

* Vide *Tol.5.c.18.Sot.l.4.q.7.ar.2*

59 Possidens bona fide, restituat vbi est, aliòqui sic, vt creditor damnum non patiatur. Vsurarius etiam tenetur suis expensis, & labore restituere iuxta doctrinã vniuersalẽ. *D.Tho.2.2.q.62.art.5.& Caiet.ibi. Nau.c.17.n.43.Syl.restitutio.4.n.4 Tab.n.13.* Nec cõmodans, aut mutuans

tuans debet damnum pati in recuperatione commodati, aut mutui.
60 Qui non potest omnibus soluere, soluat primo quod in propria specie debetur, vt depositum, vel commodatum, vel acceptum titulo oneroso, vt venditione, & nondum solutum, si extat. Secūdo ijs, quibus bona expressè hypothecata, & prius prioribus quibusq; habentibus specialem hypothecam, quàm ijs, qui generalem. Tertiò dotis debitū, vel fisci. Quartò habentibus hypothecā tacitā, & prius prioribus. Quintò depositoribus rei non extantis. Sextò cæteris pro rata. Excusatur verò, qui soluit prius petenti, aut valdè indigenti.

* De ordine restitutionis *P. N. l. 4. cap vlt. Nau. c. 17. nu. 47. Med. de restit. q. 2. Angles 2. p. Flor. D. Ant. 2. p. t. 2. c. 7. §. 3. Syl. Restitutio. 7. Tol. l. c. 25. Carbo de rest. Lopez p. 1. c. 111. Arg. Restitutio 2. num. 16*

61 In debitis eiusdem ordinis, cæteris parib', soluēda priora: alióqui

maiori damno prius occurrendum.

* Priora } Vide *Sylu. Restitutio 6. §. 5.* Prior in tempore potior in iure. *vide P. N. l. cit. nu. 51.*

62 Qui debet ex delicto, vt furto, simul & ex contractu licito, soluat prius debitum prius. Vsurarius tamen soluat prius debitum ex contractu, quo nō est pauperior factus, quam vsuras priores, alióqui prius has, si ex contractu posteriori est factus pauperior.

* Addit. } Res furto ablatas furi conseruans tenetur eas Domino restituere, nisi metu mortis id faciat. *P. N. l. 3. c. 4. nu. 119. ex Gab.*

Restituendum quantum acceptū est, nam restitutio ad æqualitatem reducit. *D. Tho. 2. 2. q. 62. art. 3.*

Compositio legitima super incertis dominium tranfert: quare si postea creditor inueniatur, non tenetur debitor ante sententiam restituere. *Bannes 2. 2. q. 62. art. 5. dub. 6. concluſ. 5. Vide Nau. c. 17. nu. 29.*

Qui maleficio de mente aliquem deiecit

deiecit, damna ex amētia orta reficere tenetur,& eniti,vt amens resipiscat.*Val.t.3.d.5.q 6.p.5.*

Mala fide furtiuam rem emens tenetur restituere, licet statutum concedat,vt res sic empta emptoris sit.*Salon.2.2.q.62 art.6. controu.3. Syl.Restitutio.3.q.7.*

Quicunque iniustæ actionis causa est,tenetur restituere *ex D. Tho. 2.2.q.62.art.7 Bannes.16.*

Per nullum tempus licet alienum retinere, cum adest opportunitas restituendi. *Sot.l.4.q.9.art.1.col.18.*

In ijs,quæ secundum speciem reparari nequeunt,restituendū ad prudentis arbitrium.*Sot.l.4. q.6.art.3. col.12.*

Qui læsit, tenetur damna omnia ex læsione orta restituere.*Bannes 2.2.q.62.art.2.dub.5.*

Fur tenetur restituere pretium rei ablatæ,licet sine eius culpa perierit. *D.Tho.2.2.q.62.ar.6.Coua.in Reg. Peccatum, 2.p §.6.numer 1.* ex communi: etiam si apud dominum peri-

peritura fuisset, secundum *Io. Med. q.6. de rest.* quod tamen non placet *Couar. l.c.*

Qui, præmissa diligentia, manet dubius, an res sit sua (speculatiuè tamen) potest ea re vti, eamque distrahere, emptore admonito, de sua dubitatione, paratus ad reddendū pretium domino, si innotuerit. *Sanchez p.1. de matrim. l.2. d.41. nu.22.*

An in dubio melior sit conditio possidētis, explicat multis *Sāch. l.c.*

Qui mercatori pecuniam negotiationi expositam furatus est, tenetur lucrum cessans restituere. *Mol. d.315. num.7. ex. D. Tho.*

Qui extremè egenti opem non tulit, non tenetur restituere. *Nau. c.24. num.7.*

Statuta regionum, aut ciuitatum de ordine restitutionis, contra ius naturale, non valent. *P. N. l.4. c.n. 18. ex Caiet.*

Famam tenetur restituere, qui illius lædendæ causam dedit. *Nau. in c. Humanæ aures, q. num 3.*

REVE-

1 REuelationes probantur sapientium iudicio, sanctitate eorum, quibus factæ, veritate, & cõformitate cum doctrina Catolica.

Reus, vide Iudiciales actus.

Rex, vide Princeps.

Sacramentum, vide Confessor.

1 SAcramentũ cum peccato mortali accipere, aut ministrare, mortale est: requiritur autem ad accipiendum contritio regulariter, & per se, excepto Baptismo, & Pœnitentia: ad ministrandum etiá requiritur contritio, nisi quis baptizet in necessitate sine solemnitate, aut assistat vt Parochus matrimonio.

* *Sot. d. 1. q. 5. art. 6. Syl. ver. Sacramentum, Tol. l. 1. c. 33. Nauar. c. 22. nu. 3. Lopez p. 1. c. 10. Sua. t. 3. q. 64. art. 6. D. Tho. ibid.*

Baptizet} *Sot. l. c. in fine, Tol. l. c. Nau. l. c.* videtur subdubitare.

Assi-

Aſsiſtat} *Pet.Ledeſ.q.42.art.3.ad 3.Sanchez lib.2.d.6.*

2 Sacramenta accipienda à Paſtore, quádiu toleratur, etiamſi ſciatur eſſe irregularis, aut ſuſpenſus, aut excommunicatus, modo non ſit denunciatus, aut notorius Clerici percuſſor. Illum verò ſubdito petenti miniſtrãdo peccare, quidam aiunt, alji negãt: quod intellige, ſi per ipsũ non ſtet, quominus abſoluatur, aut aliter ſubdito ſatisfacere nequeat.

* Vide *Tol.l.c.c.34.nu.4.Sot. d.22. q.1.ar.4.& .d.1.l.c.Val.t.4.d.3.*

Aiunt} *Tol.l.c.nu.10.& c.9.n.12 cum Nau.c.22.nu.4.*

Negant} *Sot.d.1.q.5.art.6.& in 4.d.22.q.1.art.4.col 4.*

3 In articulo mortis licet accipere Bapti ſmum, & pœnitentiam etiam á nominatim excommunicato, etiam ab hæretico: & quouis tempore licet accipere ab eo, qui non eſt denunciatus excõmunicatus, aut notorius Clerici percuſſor, quouis Sacramentum, ſi non poteſ cõmodè

modè ab alio habere, & tuæ necessitati, aut vtilitati spirituali prouidere
* Vide *Syl. l. c. & Tol. l. c. cap. 34. Nau. c. 22. nu. 4. Sot. d. 1. q. 5. ar. 6*
De hæretico non concedit *Syl.*
4 Sacramenta omnia potest quisq; de Diœcesi accipere in Cathedrali. *Vide glos. de offic. Archip. cap. 3.*
5 In Pascha potest quis accipere Sacramenta in Parochia, vbi tunc reperitur: imò quouis tempore potest Parochus ministrare peregrinis.
* Imò; *Syl. ver. Sacerdos. §. 3.*
6 Cui generaliter comittuntur omnia exercenda in Parochia, potest dare alteri Sacerdoti licentiam administrandi Sacramenta, approbato tamen ab Ordinario.
* *Io. Med. q. 32. de confes.*
7 Non debet Parochus aliquem priuare Sacramentis, nisi ob peccatum notorium.
* Vide *Sot. d. 12. q. 1. art. 6. d. 22. q. 1. art 4. col. 4.*
8 Accedenti ad Sacramentū cū gratia, augetur gratia, etiamsi accedat, cum

cum peccato veniali, etsi id quidam negat.

* Veniali} *Vide Eucharistia n.22.*

9 In solo Baptismo, & Confirmatione est de essentia formę: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

* *Sot.d* 24.*q*.1.*art*.2.quia in his solum fit fidei profess. *c. multi de consecr.d*.4.

10 Forma Sacramenti potest iterari, cum dubitatur an dicta sit.

* Vide *Sot.d*.1.*q*.1.*art.ult*.8.

De absolutione sub conditione *Cajet*. V. *Absolutio*. *c*.1. *Fum*. *eod*. *nu*.6. *Syl*. *eod*.1.*num*.1. *Nau c*.26. *nu*.12.*Tol.lib*.3.*nu*.12.Rodriguez. sufficit autem conditionem mente retinere *Med.lib*.2.*c*.12.*Instruct*.

Quidam Ignorantes matrimonium contrahentes in mortali peccato, ob ignorantiam excusantur à peccato mort. quia non sunt ministri consecrati. *Sanchez l.c. num* 4. *Ledes. idem. l.c.* alij tamen contra sentiunt.

SA-

1 SAcræ veſtes pollutæ luxuria, iterum benedicendæ.

* Vide *Syl. ver. veſtis Graſſ. l. 2. c. 41. num. 7.*

2 Sacra, vendita ad vſus profanos, prius diſſoluenda, ſic vt formam amittant: quod ſi lapides ſint, & ligna dirutæ Eccleſiæ, poſſunt verti in vſum profanum de Epiſcopi licẽtia.

* Vide *Ang. verſ. conſecratio veſtimentorum.*

3 Sacra tangi à laicis ſine contemptu, non eſt peccatum mortale.

* *Ita Sot. diſt. 13. q. 2. art. 3. ad 3. Vide etiam Suarez t. 3. d. 81. ſect 8. & cap. veſtimenta. cap. In ſancta de conſecr. d. 1. Graſſ. p. 1. lib. 2 ca. 41. n. 7*

4 Sacra, vetuſtate conſumpta, comburenda, & cineres in Eccleſia reponendi: ligna tamen, & lapides poſſunt ſeruire loco religioſo honeſto. * *c. Altaris de conſecr. diſt. 1.*

5 Sacra vaſa, & veſtimenta habere enormiter immunda, mortale eſt, & ijs qui habent, & Prælatis, qui nõ prouident. * *Syl. vaſa ſacra.*

6 Sacer

6 Sacer dicitur locus, cum est bene dictione deputatus ad officia diuina, aut sepulturam.

* Vide *Sot. d. 32. q. 1. art. 3. Azor. li. 9. c. 27. q. 5.*

Sacrilegium, vide Luxuria.

1 SAcrilegium est, cum fit iniuria rei sacræ in eo, ad quod est sãctificata, vt extrahere ex Ecclesia eius immunitate gaudentem, furari reliquias etiam ex deuotione. Furari autem in Ecclesia rem non Ecclesiæ, quidam negant esse sacrilegium alij melius affirmant.

De sacrilegio *Azor. l. 9. c. 27.*

* Vide *Azor. l. c. q. 8.*

Alij } *Azor. l. c. q. 6. ex communi.*

Salarium, vide Debitum.

Sancti, vide Oratio, Reliquiæ.

Satis-

Satisfactio Pœnitentialis, vide Cõfessio, Horæ Canonicæ, Missa.

1 QVi Indulgentias consecuti sunt, non ideò debent omittere pœnitentiam iniunctam: hæc enim non solum iniungitur adsatisfactionem peccatorum præteritorum, sed etiam plerumque ad remedium futurorum. Vide *D. Tho. in 4. d. 20. q 1. art. 3. Syl. verb. Indulgentia 23.*

* Vide *P. à Sot. lect 2. de satisfact.*

2 Etsi accipienti Indulgentiam plenariam potest dari absolutio sine pœnitentia, expedit tamen aliquam semper imponere.

* Vide *Viual. l. c. num. 26. Tol. l. 6. c. 23. num. 10.*

Val. t. 4. d. 7. q. 14. p. 4. pœnitentiã iniungi debere á Confessario pœnitenti colligit ex *Trid. sess. 14. c. 3. & 8.*

3 Non potest iniungi pro pœnitentia ingressus religionis, potest autẽ iniungi frequentia Confessionis.

4 Te-

4 Tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam rationabilem, & implere. Qui tamen acceptam non implet, videtur peccare mortaliter, quamuis absit contemptus, etsi quidam contrarium putant.

* Vide *Viual. de satisfact. n.* 24. 25.

Tenetur} *Palud.* 4. *d.* 20. *q.* 1. *Sot. ibid ar.* 2. *Canus. de pœnit. p.* 5. *Mag.* 4. *d.* 16. & 18. *D. Tho. ead. d q* 1. *art.* 3. *Rich. ib. art.* 1. *q.* 5. *Tol. l.* 3. *c.* 9. *Val. t.* 4. *d* 7. *q.* 14. *p.* 4.

Vide *Pacianũ paræn. de pœniten. Cyprianum ser. de lapsis. Trid. sess.* 14. *c* 3. & 8. *c. omnis vtriusque* vbi dicitur, debere pœnitentem studere iniunctam adimplere. Vide *P. à Sot. lect.* 2. *de satisfact. Bellarmin. l.* 4. *c.* 14 *de pœnit. sed Scot.* 4. *d.* 18. *Gab. d.* 16. *q.* 2. *Nau. c.* 26. *num.* 20. *Io. Med. q.* 41. *de pœnit.* improbabiliter dicunt, pœnitentem posse recusare pœnitentiam, si velit in purgatorio igne satisfacere.

Qui tamen} *Caiet. q.* 2. *de satisf.* dicit, neque suscipere, neque susceptam

ceptam persoluere teneri pœnitentem ex præcepto.

Etsi quidam } *Val. l c. Nau. c. 21. nu. 43. Tol. l. c. in fine.*

Pœnitentia pro veniali non obligat ad m.p. *Nau. Sot. Val. l. c.*

5 Secundus Confessor, ex rationabili causa, potest à priori impositâ pœnitentiam in aliam commutare, etiamsi priora peccata non audiat, & etiamsi prior fuisset Episcopus, aut Papa.

* Vide *Viual. l. c. num. 28. Val. l c. Nau. c. 26. nu. 22.* vbi dicit iustam debere esse causam, vt, si sine periculo explere nequeat: dum tamen imposita fuerit pro peccatis, à quibus secundus Confessor absoluere possit. *Sot. l. c. art. 3.* à solo Confessario superiori mutari posse, ait, quod non placet *Val. l. c.* in fine, existimanti, explicanda esse aliquo modo peccata, (non est tamen necessarium; vt hoc fiat in confessione) pro quibus mutanda satisfactio imposita fuit.

6 Potest quis à se impositam pœnitentiam ex causa minuere, & Episcopus etiam extra Confessionem relaxare pœnitentiam à Parocho impositam. Litimationem huius, & præcedentis Aphorismi vide apud *Nac. 26. n. 22. & Lede. 2. q. 20. n. 4*

* Vide *Viual. de satisfact. num. 30.*

7 Posse satisfieri Deo per pœnitentiam factam in peccato mortali pro peccatis remissis, alij aiunt, alij negãt. Illud certũ, satisfieri tunc præcepto Confessoris pœnitentiam imponentis, nec esse opus de eo postea confiteri: & probabile illud, recedente peccato, valere illam pœnitẽtiam apud Deum, vt volunt quidam valere indulgentiam, recedente peccato, in quo est accepta.

* Tres sunt sententiæ de hac re vide *Ioan. Med. q. 2. de satisfact. Syl. Satisfactio. num 7.*

Aiunt } *Med. l. c Scot. d. 15.*

Negant } *D. Tho. 4. d. 15. q. 1. art. 3. Bonauen. Rich. ead dis. Alens. 4. p. q. *. memb. 1. Caiet. q. 2. de satisfa.*

& V.

& V. Satisfactio. Sot. d. 19. q. 1. art. 4. concl. 2. Tol. l. 3. Val. l. c. p. 3.

Illud certum} *Tol. l. c. Sy. Satisfactio. nu. 7. Fum. eod. nu. 5.*

Probabile illud} *Caiet. V. Satisfactio. & q. 2. de satisfact. Naua. c. 3. nu. 5. Tol. l. c.* verum *Adria. in 4. q. 1. de satisfact. Sot. l. c. art. 5 Val. l. c.* non reuiuiſcere, aiunt.

8 Non expedit pœnitentiam publicam iniungere pro peccato occulto ob periculum reuelatæ Confeſsionis.

* *Nau. in §. Sacerdos. de pœn. d. 6. d num.* 104. immò neque pro crimine publico ad eam cogi poteſt pœnitens. *Nau. l. c d nu* 87. ſed ſi ſpōté velit eam ſuſcipere, iniungi poteſt. ſatis tamen eſt, vt pro publico, ſcelere occultè ſatisfaciat. Vide *Val. l. c. Sot l. c art.* 5.

9 Cui iniuncta eſt eleemoſyna, ſatisfacit dando etiam extrema patienti.

* *Sot. d.* 20. *q. art.* 2. *Viual. l c n.* 10.

10 Poteſt quis ſatisfacere per aliū

de licentia Confessoris, etiam secũdi; itemque cum non potest per se. An verò qui pro alio satisfacit, possit simul pro se satisfacere, alij aiũt; alij meritò negant.

* Potest vnus pro alio satisfacere, si vterque sit in gratia. *Sot. l. c. q. 2. art. 4. Tol. Val. l. c. Vide Viual. l. c. n. 12. Syl. l. c nu. 5. Fum. l. c. nu. 6.*

An verò? *vide Syl. l. c. nu. 5.*

11 Potest in pœnitentiam imponi opus aliàs debitum.

* *Tol. Val. l. c. Nau c. 26. nu 24. Caiet. q. 1. de satisfact Sot. l. c. q. 2. art. 1. col. penult. contra Scot. d. 15 q 1. Palud. 16. art. 2. Capreol Syl. l. c num. 8.*

Per Calamitates, morbos, morté æquo animo toleratã, potest homo satisfacere, *Val. l. c* quare additur, Quidquid boni feceris &c. *Tol. l. c.*

12 Illud *Conc. Trid. sess. 24.* de imponenda pœnitentia publica scandaloso, Navar. intelligit in Foro exteriori, in quo etiam solo Canones pœnitentiales vult locum habere. Nam in Foro interiori pœniten-

tiæ

tiæ omnes relictæ sunt arbitrio Cõfessoris. *Vide. 26.q.7. Tempora, & de pœnit. ac remiss. c.7. & 8.*

13 Confessor, cum non parem peccatis pœnitentiam imponit, debet de eo pœnitentem monere.

* Vnde præstat antiquarum satisfactionum à canonibus præscriptarum rigorem pœnitenti exponere, licet earũ iam vsus obsoleurit. *Sot. l.c. art.5.*

14 Qui non fecit pœnitentiam tẽpore præscripto, debet facere alio.

15 Etsi omne opus ex gratia profectum est satisfactorium, magis tamen cæteris paribus satisfacit, cum pœnale est ex se, vel ex parte complexionis pœnitentis.

* *Vide Val. l.c. col.5.*

16 In satisfactione quidam primo loco ponunt eleemosynam, secundo orationem, tertio ieiunium: quibus non assentio; nec enim minus posse existimo apud Deum ieiunium, & orationem, quàm eleemosynam.

* Vide *Viual.n.9. Val.col. pen.l.c.* Addit.} Pœnitens dicens alijs impositam pœnitentiam nõ peccat mortiterè, nisi id graue dãnũ afferat. *Syl. Confessio.1.nu.23. Viual.de satisfact.num.33.*

Scandalum, vide Confessio.

1 SCandalum est, re mala, vel speciem mali habente, alteri dare peccandi mortaliter occasionem: quod si id intendas, vel ex se res ad id inducat, mortale est.

* Vide *Caie. ver. Scandalum, Syl. eod.nu.1. Fu 16.*

2 Si scandalum oritur ex alterius malitia, non ideo omittẽdum opus licitum: si verò ex infirmitate, vel ignorantia, differendum est, si differri sine peccato potest.

* Vide *Fum.l.c.nu.2. Syl.l.c.nu.3.*

3 Ob periculum scandali negligenda Prælato temporalia Ecclesiæ bona: præferenda enim pax.

* *Vide Syl.l.c.num.4.*

4 Scandalizans alios tenetur *illis* dare

dare bonum exemplum.

5 Ob ſcandalum illorum, qui te putant excommunicatum, debes Miſſam in feſto non audire.

6 Scandalizatus dicitur populus, cum decem graues viri, & honeſti ſcandalizantur.

Schiſma, vide Hæreſis.

1 SChiſma eſt, nolle obedire Papæ, vt Chriſti Vicario, alijsque, vt eius ſubditis, communicare.

* *Syl. ver. Schiſma nu. 1. Fum ibid.*

2 Schiſmaticus, vt & hæreticus, priuatur ipſo Iure omni poteſtate.

* *Vide Fum. l. c. nu. 4. Syl. 16. nu. 3. 4*

Scholaris, vide Domicilium.

Scrupulus, vide Dubium.

* De ſcrupuloſa cõſciẽtia *Azor. l. 2 c. 20. Vazquez t. 1. in. 1. 2. d. 67. c. 2.*

Secretum, vide Iudiciales actus.

1 SEcretum reuelare licet, cũ eſt in alterius iniuſtum damnum,

aut cúm nihil ex reuelatione damni eſt, nihilque ex occultatione vtilitatis.

Vide Syl.verſ.Secretum, Fum.eodem. Nau.ca.18.nu.54.

Sepultura, vide Baptiſmus, Eccleſia, Hæreſis, Simonia.

1 SEpulturam ſibi eligere poteſt quiſque pubes: quod ſi non elegit, ſepeliendus Clericus in ſua Eccleſia, Peregrinus in Parochiali, vel Cathedrali, vxor cum viro, ſpurius cum matre non illuſtri, naturalis cum patre non in dignitate conſtituto.

* De varijs exequiarum moribus *Couar.c.vlt.de teſtam.*

De Sepultura *Val.t.3.di.3.q.9.p.2. Nau.l.3.conſ.multis conſilijs.*

De iure ſepulchri *Mol.d.214.*

De funere *Bellarmin.t.2.l.2.de purgat.cap.19.* vbi probat funeris, cereorum, hymnorum, & aliorum vſum, errores quoſdam refellit, explicatque vtilitates, quas ex funere tum

tum viui, tum defuncti percipiunt.

* Sepulturam} *Mol.l.c.Syl.Sepultura.nu.7.*

2 Sepultura non potest impediri, prætextu debiti, aut vllius obligationis: at potest ex causa negari cõdemnatis ad mortem.

* *Mol.d.235.col.2.Couar c. Raynaldus.§.3.n.2. Mol.l.c.in fine.* imò ante æs alienum funeris impẽsa deducitur. *ib.Vide.Syl.Sepultura n.12.*

3 Sepultura sacra priuati sunt Iure, nisi in morte dent signa contritionis, excommunicati, vsurarij manifesti, nisi dent, præter illa signa, etiã cautionem: morientes in peccato notorio, aut in duello: interdicti Ecclesię ingressu; fautores hęreticorum, aut infidelium, nominatim interdicti. Quod si sint sepulti excommunicati denũciati, & exhumandi, & locus reconciliandus: quod si sepult' ibi infidelis, etiã parietes radẽdi. Nõ ideo autem aliquis est exhumãd', quia à schismatico sit sepult'

* Vide *Fum.Sepultura à n.16.Syl.*

eod.numer.9.

4 Ossa fidelis à sepultura perpetua non transferenda sine Episcopi licentia.

5 Episcopus ex causa potest in sepulchro vnius alium sepelire, eo inuito.* *Syl.l.c.nu.3.*

6 Repertus in puteo non ideò priuandus sepultura: non enim præsumitur se occidisse.

7 Ius sepulturæ non datur sine Episcopi cõsẽsu in Ecclesijs ei subiectis.

8 Abusum quidam dicunt esse sepelire passim in Ecclesia, sed immeritò, & in hac re standum consuetudine patriæ. Olim quidem fideles in cœmeterio sepeliebantur, solũ excellentes quidam in Ecclesia.

9 Clerici non obligati aliòqui ad officium sepulturæ, possunt pro eo aliquid accipere in sustentationem.

* *Vide.Syl.l.c.num.2.*

10 Quartam debitam Parocho soluunt Religiosi solum de oblatis die sepulturæ.

* De quarta legatorum Ecclesiæ par.

par debita *Couar.c.vlt.de teſtam.* De quarta funeralium Epiſcopo, vel Parocho debita *Mol.d.*215.fusè.

11 Defuncti expenſas faciunt hæredes, & vxoris nihil habentis vir, ſi illius pater non poteſt; filij pater, ſerui dominus. Quòd ſi vxor dotem habet, de illa fiet: ſi autem eius dotem vir habet, & alter bona, faciet vterque pro rata.

* *Syl.l.c.nu.*14. Quo modo detrahenda funeris impenſa. *Couar.c.Raynaldus.de teſta.nu.*2. eſt enim detrahenda ante ęs alienum. De impenſa funeris, æris alieni deductione, familiæ alimentis *Mol.d.*235.

Addit.} Honorificè, moderatè tamen, humana cadauera ſepelire, pium eſt. propoſitio eſt de fide, *Bannes.*2.2.*q.*32.*art.*2. *Val.l.c.*

Nolle humare cadauera, cum poſsis ſine incommodo, dum nullus alius adſit, qui id præſtet, mortiferũ ſcelus eſt. *Bannes.l.c. Val.l.c.col.*3. In Paraſceue, licet hoſtia conſecrari nequeat, poſſunt tamen cadauera

toto tempore passionis ad sepulchrũ deferri. *Maio. de Irreg. l. 3. c. 24*

Impuberi filio Pater, vel, eo abſẽte, mater eligit sepulturam. *Mol. d. 214. col. 13.*

Seruũs, vide Donatio.

1 SEruus captus in bello etiam iusto, potest fugere, etiam ab eo qui se emit à captiuitate, nisi promisisset non fugere,

* *Couar. Reg. peccatum p. 2. §. 11. n. 6. Val. t. 3. d. 3. q. 16. p. 3. col. vlt. Bannes 2. 2. q. 40. art. 1. dub. vl. Salon 2. 2 q. 3. art. 1. de dominio pag. 116.* addens si sine vi, & dolo, *Sot. l. 4. q. 1. art. 2.*

Sed *Mol. d. 37.* iusto bello captũ lethaliter peccare fugiendo ait, teneriq́ue se domino restituere: pro qua sententia lege *Gl. c. Ius gentium d. 1. Syl. seruitus nu. 3. Turrecr. ibid. D. Ant. 3. p. t. 3. c. 6. §. 4. Fortun. l. manumissio. ff. de iust. & iu. Naua. ca. 17. nu. 103.*

Nisi promisisset } *Sot. l. c. col. 4.*

Bannes

Bannes l.c.dub.pœnult. Salon l.c. naturali enim iure seruanda fides: vnde M. Attilius Reg. à D. Aug. laudatus l. 1. c. 15. de ciuit. ad Carthaginenses, vt spoponderat, occidendus remeauit.

Qui seipsos vendidêre, aut à parentibus ligitimè venditi fuêre, vel seruitutis pœna iustè damnati, non possunt licitè fugere. *Mol. Salon. l.c.* At qui iniuste apud Turcas detinẽtur, non solum possunt fugere, sed etiam iure belli possunt à Turcis surripere quæcumque potuerint, ex tacito Principum consensu, dum tamen scandalum absit. *Mol. l.c. ex Cai. 2. 2. q. 66. art. 8.* Christianus in bello iusto captus á Christianis cõsuetudine, & iure non fit seruus, *Mol. 33. col. 1. Garzias. c. 17. Bannes dub. 12. Val. Comar. l.c.* sed potest detineri, donec redimatur. Apostatas à fide (quales sunt Saraceni Granatensi bello deuicti) adultos (non autẽ infantes) redigi posse in seruitutem, ait Bãnes l.c. Val. verò l.c. fi-

lios etiam Apostatarum iugo seruitutis subdi posse ait, si parentes cōstantiam in fide polliciti sint, sub pœna seruitutis filiorum.

Philippus II. Hispaniarum Rex cōcessit impuberibus Apostatarum filijs in Granatensi Regno, vt tanquā innocentes libertate donarentur, qui quidem poterant, secundum probabiliorem sententiam, redigi in seruitutem, *Vide Mol. d. 33. & Bannes l. c.*

2 Redimens aliquem ab hostibus, accipiet pretium, vel quinquennij seruitutem.

3 Potest se quisque in seruū ex causa vendere etiam infideli, sed cum pacto non deserendi fidem; & modò absit periculū probabile animæ.

* Vide *Garziam c. 17. de contract. Nau. c. 17. nu. 104. Mol. d. 33. col. 4.*

4 Ex libera natus, liber est, ex ancilla seruus secundum Ius: quod quidam aiunt non seruari; ex libero enim patre natū, esse liberum.

* Vide *Sylu. ver. liber.*

5 Ser-

5 Seruus fit liber ſimul ac habetur pro derelicto; vt ſi exponatur infãs, domino ſciente, & non contradicẽte, aut à domino æger deſeratur, aut ei negentur alimenta, aut ordinetur domino ſciente, & non contradicente, aut ſi dominus ſit hæreticus, aut infidelis, & fugiat ſeruus ad Eccleſiam, aut ſi ancillam velit dominus violare, & illa fugiat, aut ſi illam habuit concubinam vſque ad mortem, cum poſſet ducere, & de ea nihil diſpoſuit moriens.

* *Vide Sylu ſeruitus nume. 5. Ang. eod. nu. 2. Mol. d. 39.*

Ordinetur } *Syl. n. 6. Fũ. n. 1. Ang. n. 4*

Ancillam } *Ang l. c num. 2.*

6 Serui bona, ludo, aut dono, aut hæreditate acquiſita, non ſunt domini: quod de captis in bello tradit *Sot. l. 4. de Iuſt. q. 1. art. 2.* idque alij extendunt etiam ad emptitios.

* Seruus captus bello iuſto eſt dominus eorum, quæ lucratur poſt præſtita debita ſeruitia, & quæ dono, vel hæreditate acquirit, *Sot. lib. 4.*

lib.4.q.art.2.Vide Medinam.d.38. & dist.520.Lopez p.2. c.33. Salon.q. 3.art.1.de dominio in fine: Emptitius veró, si se, suasque operas tantum vendidit, ex donatione,& hæreditate sibi acquirit,sed si se, operas,& iura vendidit,domino acquirit. *Salon.l.c.*

7 Libertus debet patrono egenti alimenta: & decedenti sine liberis succedit patronus ab intestato.

* *Vide Syl.manumissio nu.6.*

Simonia, vide Beneficium, Pensio, Suspensio.

1 SImonia est dare spirituale,aut spirituali annexũ, pro re æstimabili pecunia per modum pretij; vbi autem nõ est obligatio ciuilis, seu ex contractu, non est Simonia, etiamsi sit obligatio quædam naturalis: vt cum quis dicit se intendere,vel sperare, sed non obligare; vel seruire ob beneficium, sed non velut pretium seruitutis.

* De

*De Simonia *Bartu. Vgolinus. P. à Sot lect. vlt. de ord. P. N. l. c. 2. à n. 383. Naua. c. 25. à nu. 103. & multis consilijs. Corona 3. p pag. 70. Sot. l. 9. q. 5. artic. 1. Val. t. 3. d. 6. q. 16. D. Tho. 2. 2. q. 100. Caiet. ibid. De simonia, quæ accidere potest in Religionis ingressu. Dionys. Carthus. opusculum extat.*

* Vide *Syl. Symonia nu. 2. D. Tho. l. c. art. 1. Val. l. c p. 1.*

¾ Non est Simonia, renunciare beneficium in fauorem alterius. Nec dare aliquid ad redimendam vexationē ab iniquè impediente vel electionem, vel possessionem. Nec accipere pro re non supernaturali; vt professione Theologiæ. Nec si pro tua iā electi confirmatione, te ignorante, data est pecunia. Nec si quis tuo nomine, vt beneficium perderes, pecuniam dedit pro eo. Nec sacra vendere ratione materiæ: si plus habent de temporali, quàm de spirituali, vt calix, & similia. Secus est si vendantur Reliquiæ. Nec solum sepulturæ

ſepulturę honoratiorem, aut pompam funeris non neceſſariam. Nec paciſci de ſuſtentatione ingredientis Religionem, aut de ſoluendo certum quid ab ingrediente Confraternitatem. Nec ſi ſæcularis vendat ius decimarum ſibi à Papa datum. Nec ſi concionator accipiat pro ſuſtentatione, aut pro libris, aut Capellanus pro ſeruitio, aut Sacramentum miniſtraturus pro labore itineris, aut quis pro obligatione obeundi munus ſpirituale. Nec ſi quis det ſpirituale (quod nō eſt beneficium) pro ſpirituali, vt Miſſam pro Miſſa. Nec ſi quis det ad obtinendā amicitiam, ex qua deinde conſequatur beneficium. Nec ſi det beneficium non principaliter, ſed ſecundario, ob bonum temporale.

* Profeſsione} *Victor. relect. de ſimonia, Sot. l. c. Nau. l. c. nu. 100. Val. l. c p. 2. contra Alex & Altioſiod. Vide Syl. ver. Simonia nu. 9.*

Nec paciſci} *Sot. l. c q. 6. art. 3. ad 4. Naua. c. 17. num. 106. De hac re*

Car-

Cartuſ.l.c. & Vgolinus de Simon.c. 4.tab.1.

3 At Simonia eſt, dare alicui temporale quid, vt ſuadeat alteri, vt det beneficium. Item dare patrono, vt preſentet. Item dare beneficium, vel facere pactum conſentiendi in penſionem, ſi alter ſibi beneficium impetret. Item permutare beneficia ſine beneplacito Superioris illius, ad quem pertinet conſentire. Itē ſi Epiſcopus accipiat aliquid pro expeditione literarum beneficij, ſecus ſi notarius. Itē reſignare beneficium reſeruando penſionē ſine Papæ auctoritate. Itēdare tēporale pro actu poteſtatis ſpiritualis, vel pro amouē dis impedimentis, quæ poſſent appo ni iuridicè. Item ſi electores inter ſe conueniant, vt ſolū ex ſeipſis eligāt ad beneficia, electio eſt Simoniaca. Item vendere officium Oeconomi Eccleſiaſtici, aut Sacriſtæ, ſecundum quoſdam.

4 Non reuelantes Simoniacos iam non incidunt in pœnam vllam.

5 Bul-

5 Bullæ contra confidentias intelligendæ de Simoniacis, ſcilicet vbi pactum, ſaltem tacitum, interuenit.

** Vide Nau. l. c. nu. 109.*

6 Pœnæ Simoniaci intelliguntur ſolum in Ordine, aut beneficio. Nō eſt autem beneficium Vicariatus temporalis, nec penſio, nec Iuſpatronatus. Oportet autem completam eſſe Simoniam: ſi enim non eſt datum ſpirituale, aut temporale, non eſt locus pœnis, etiamſi quis promiſsionem ſcripto confirmaſſet

* Pœnæ} *Nau. l. c. num. 111.*

Oportet} *Vide Couar. Reg. Peccatum p. 2. § 8. nu. 7. Nau. l. c. nu. 104.*

7 Renuncians Simoniacè puniri poteſt, & priuari beneficio, non tamē predit ipſo iure illud, quia renunciatio eſt nulla. *Nau. ca. 23. n. 105.* Nec obſtat conſtitutio Pij V. quæ de acquirentibus ſimoniacè, non de reſignantibus loquitur.

8 Simonia mentalis non obligat ad reſtitutionem, vt obligat mentalis vſura.

* *Nau.*

* *Nau l.c.nu.193. At Io. Med.q. 4.de reb. acquisitis per vsuram, obligare ait, & Sot.etiã.li.9.q.8.ar.1.ad. 6.contra.Pet.à Sot.lect.vit.de ordine.*

9 Bulla Pij V. qua adeptus officium, aut beneficium Simoniacè, fit inhabilis ad alia, intelligitur in Foro exteriori. *Nauar.consi.34.de Simon. Paris.de resignat.lib.4.q.2.*

10 Collatio beneficij Simoniaca nulla est; danda verò pecunia Ecclesiæ, in cuius iniuriam facta; vel pauperibus, secundum quosdam: secũdum alios, ei à quo accepta est.

* *Nau.l.c.num.105.* ante sententiam ei, à quo accepta est pecunia, danda est, post sententiam pauperibus, vel Ecclesiæ, *Sot l.cit.col.8.* iure autem diuino simoniaca pecunia restituenda est *Sot. l.c. col.15. Vide Couarr.l.c.num.6.*

11 Fructus restituere tenetur ipse beneficiatus, non mediatores in Simonia: dandi verò operibus pijs, vel Ecclesiæ illi, aut successori: aiunt quidam tamen solere dari Papæ.

* Qui

* Qui ſimoniacè beneficium accepit in foro conſcientiæ tenetur beneficium relinquere, & fructus etiam conſumptos reſtituere, *Vide D.Tho.l.c.art.6.ad 3.c.de ſimoniaco, c.ieregularib.de ſimo.c.ordinationes. 1 q.1.Couar.l.c.*

12 Simoniacus in ordine, eſt ſuſpẽſus, non qui in beneficio, nec ſi aliquo ignorante, aut contradicẽte in Ordine ſuo commiſſa eſt Simonia.

* Simoniacus realis in ordine, & beneficio eſt ipſo iure excommunicatus, *Naua.l.c.nu.111.*

* Suſpenſus} *Nau.c.ver.ſexto.*

13 Simoniacus per ignorantiam nõ incurrit excommunicationem.

* Si ignorantia talis ſit, quæ excuſet, probabilis, ſcilicet facti *Nauar. c.17.num.16.*

Vide Lopez *p.2.c.45. Vict. de excom.q.8. Sot.d.22.q.1.art.2.*

Societas, vide Hæreditas.

1 IN ſocietate qui plus ponit, plus debet habere lucri; qui autem poſi-

posita pecuniæ solú partis periculum subit, eius tantum debet habere lucrum: reliquum enim intelligitur mutuatum.

* De Societate *Lopez de contract. l.1.á c.61. Sot.l.6.q.6.ab art.1. Tol.l. 5.c.41. Nau.c.17.a n.251. Cajet & D.Tho.2.2.q.78. Garz.c.41. Mol. á.d.411. Coua.l.3.var. Bannes q.78 art.4.*

* Vide *Tol. Nau.nu.252.l.c. Mol d.416.*

2 Societas in dubio intelligitur cõtracta secundum consuetudinem.

* *Mol.l c.nu.1. Lopez l.c.c.64.*

3 „In pacto, quód sit cõmune damnum capitalis, intelligitur, quód etiam lucrum sit commune: itaque quod supereſt capitali, in fine inter vtrumq; diuidendũ." *Vide Mol. l.c.*

4 Damnum ponentis operas debet esse commune, si societas fuit eius causa propinqua, vt est lucrum, cuius societas causa: debent etiam expensę de corpore societatis fieri eius causa proficiscenti.

* *Vide*

* *Vide Mol.l.c.&d.*417. Debent} *Vide Mol.d.*418.

5 Dissoluta societate (dissoluitur autem vnius socij morte, aut perdito capitali ferè toto) nisi aliud sit conuentum, reddito capitali ei, qui posuit, solutisque debitis factis ab aliquo nomine societatis, lucrum pro rata diuidēdū. * *Vide Lop.c.*67. Dissoluitur} *Vid. Mo.d.*414. *Lop.l.c.*

6 Societates Officiorum Romę solitæ fieri, non possunt fieri vltra valorem officiorum. *Ex Pio Quarto.* * *Vide Tol.l.c.cap.*40.

De societate animalium *Lopez, c.vlt. Mol* 420. *Garz l.c.*

De societate vide Bullam Sixti V. Detestabilis; quàm refert etiam Phil.p.2.

Sodomia, vide Luxuria.

SORTES.

1 SOrtes ex causa licent in temporalibus electionibus, non in Ecclesiasticis.

* Vide

* Vide *Caiet. ver. Sors, Fu. eod. nu.* 2. 3. *D. Tho.* 2. 2. *q.* 95. *ar.* 8. *Azo. l.* 9. *c.* 20. *Lopez l.* 2. *c.* 23. *Mol. d.* 509. *Garziam c.* 44.

* Non Ecclesiasticis} *c. Ecclesia, de sortibus vide Azor. l. c.*

2 In necessitate licet Dei auxilium per sortem reuerenter implorare. **Vide Fú. l. c. n.* 2. *Azo. l. c. & D. Th.*

Sponsalia, vide Iuramentum. Matrimonium, Pœna.

1 ÆTas ad sponsalia septẽ anni, in vtroque ferè completi (alioqui non oritur impedimentũ publicæ honestatis) nisi antea adesset eis vsus rationis: etsi quidam negent id sufficere. Antea verò celebrata, conualescunt postea tacito consensu. Quod si maior septennio contrahat cum minori septennio, tenetur non quidem vi sponsalium, sed promissionis.

Sponsalia secunda, etiam iurata, non valent, si prima non sunt legitimé dissoluta.

Qui ſponſalia iurarunt, ſolent ab Epiſcopis cogi ad contrahendum: imó qui ſolũ promiſerut, & meritó, tenẽtur enim ſub peccato mortali.

• Sponſalia non fiunt ſola promiſſione ſponſalium, niſi aliud ſit in intentione, aut conſuetudine; nec ante aduentum poſitæ conditionis.

Ad ſponſalia requiritur vtriuſq; promiſsio, nec ſufficit alterum acceptare alterius promiſsionem, niſi intendat etiam ſe obligare.

Dicere, Contrahã tecum, ſi Papa diſpenſauerit, nec facit ſponſalia, nec obligationem poſt diſpẽſationem contrahendi; *ſecundũ Innoc. Io. And. Hoſt. & alios cõmuniter, c. ſuper eod. de cond. appoſ. Adrian. q. 19. de matrim.* oppoſitum ſuſtinet. *Sot. in 4. d. 29 q. 2. art. 1.* priorem ſentẽtiam probabiliorem exiſtimat.

Sponſalia cum hæretico nulla ſunt: cum infideli verò, cum conditione, vt conuertatur, tenent poſita conditione.

Dicere, Nonaliam ducam, quàm te,

te, nō facit spōsalia: tenetur tamē ducere, si sic decipiēs violauit virginē.

Sponsalia facta à parentibus pro filijs, non valent, nisi hi ratificent.

Quidam mortale putant despōsari clandestine, quod ego non ausim affirmare.

Quidam putant sponsalia, metu inualidante matrimonium iurata, valida esse: ego non puto.

Arrha data in sponsalibus, soluto matrimonio, reddēda ei, qui dedit.

Spōsalia soluuntur: primò vtriusque cōsensu, etiamsi fuissent iurata. Quòd si ante septennium cōtracta, in septennio possunt dissentire.

* De sponsalibus *Couar. Epit. p. 1. dc. 2. Nauar. c. 22. á nu. 25. Sot. 4. d. 27. q. 2. Val. t. 4 d. 10. q. Sanchez fusissimé toto lib. 1. Alex. Carrer. integro volumine.*

* AEtas} *Couarr. c. 6. §. 2 p. 2 nu. 1. & p. 1. c. 2. Val p. 3 Sanchez. d. 16. l. c.*

Alioquin} *c. literas. de despo. impub. Sot q. art. 2. l. c.*

Nisi antea} *Sanchez l. n. 9. & 16.*

Antea verò} *Sanchez l.c* si tamen vterq; sciat sponsaliorum nullitatē.

Sponsalia secunda} *Syl. V. Sponsalia num.* 10.

Sub mortali} *Sanchez d.* 27. *Val. l.c. Cou. p.* 1. *c.* 4. *l.c. Pe. à So. lect.* 18. *de matrim.*

Spōsalia fiunt} *V. Sāchez d.* 1. *&* 3.

Ad sponsalia} *V. Sāchez d.* 1. *&* 5.

Nec sufficit} *V. Sanchez d.* 3 *n.* 12.

Dicere, Non aliā} *Nau. l.c. n.* 27. *Cou. l.c. c.* 4. *§.* 1. *n.* 7. *Val. l.c. p.* 1. *in fin.*

Arrha} *Vide Syl. l.c. n.* 9. *De arrhis multa Sanchez d.* 35. 36. 37. *Cou. a.* 4 *p.* 2. *c.* 5. *§.* 7.

Sponsalia soluuntur.} Quando soluantur sponsalia *Nau. l.c Cou. l.c. c.* 5. *Val. l.c. p.* 5. *Sot. l.c. art.* 5. *Vsual. de spons. nu.* 30. *Syl. l.c. num.* 10. *P. à Sot. l.c.*

Quod si ante} *Vide c. litteras de desponsa. impube.*

2 Alterius ingressu in Religionem, vel ordinatione in sacris, etiamsi fuissent iurata: nec soluitur tunc pœna arrharum.

* *Nau.*

* *Nau.l.c.nu.*26. *Val.l.c.Syl.l.c.n.* 10. *Sanchez l.*1.*d.*42.

Ordinatione} *Sanchez.d.*47.

3 Altero contrahente matrimoniũ, vel abſente, & non redeunte tempore à Iudice præfixo, etiamſi fuiſſent iurata. Item ſi fine ſponſæ licẽtia receſsit, & non ſperatur cito rediturus. Poteſt & Iudex ob periculum incontinentiæ dare licentiam contrahendi: nec incurritur pœna arrharum, cum contrahitur auctoritate Superioris. *Nau.l.c. vide Sãchez d.*54.

Vel abſente} *Val.l.c.Syl.l.c.n.*10.

Poteſt & Iudex} *Syl l.c.*

4 Si fama eſt, quòd ſit impedimentum Canonicum inter eos.

5 Si alter ad pubertatem veniens, diſſentiat. Quód ſi iurauerit, poteſt petere abſolutionem à iuramento ſtatim in pubertate.

Vide *Val.t.*4.*d.*10.*q.*2.*punc.*5.*cau.*1. *Sanchez d.*51.

6 Si, cum eſſent facta cum conditione contrahendi certo tempore,

alter fidem violauit.

* *Syl.l.c. Carrer.lib.1.de sponf.15.*

7 Altero incidente in paralyſim, aut morbum cõtagioſum, aut hęreſim, aut fornicationem, etiam per vim, aut grandem deformitatem: talia enim intelliguntur excepta generali obligatione contrahendi.

* *Vide c.litteras.extra de cõiugio leproſorum, Val.l.c.Syl.l.c. nu.10.P.á Scul.c.Sanchez d.57.*

8 Si alter fecerat votum caſtitatis antè ſponſalia, etiam iurata, aut poſtea Religionis, aut Ordinis ſacri ſuſcipiendi, aut caſtitatis. Quidam tamen negant poſt ſponſalia, etiam non iurata, valere votum caſtitatis, nec poſſe talem ordinari: imó ſi ſpõſam violauit, non poſſe ingredi Religionem, quod vltimum mihi probatur, ſi non poteſt aliter ſatisfacere: priora duo, nequaquam; tamen liberatus eſt obligatione, quia alter vouendo receſsit.

* Vide *Val.l.c.p.3. Naua.l.c.n.27. Syl.ver.Sponſalia.n.7.Sanchez.d.46*

Caſti-

Castitatis} *vide Sanchez l.c.*

Ordinis} *Nau.c.22.nu.25.* contra alij. *Sanchez d.47.*

9 Superueniente inter eos capitali inimicitia.

* *Val.l.c.p.5.ex c.Requisiuit.de spō sa.Sanchez.d.58.*

10 Non impleta promissione, aut conditione honesta, & possibili, aut amissa dote expectata.

* *ex c.De illis,extra de cond.appos. Val.Nau.l.c.*

11 Comperto postea alterum esse aspero ingenio.

* *Ex cap.Dilectus.sponsal.Val.l.c. Sanchez d.58.*

12 Succedente aliquo,quód si præcessisset,non fuissent contracta.

In prædictis, si causa est manifesta,aut sponsalia clandestina, non requiritur auctoritas Iudicis.

* *Syl.l.c.num.10.*

In prædictis} *Naua. l.c.num.28. Val.l c.in fin.Vide Sylu.l.c. num.11. Sanchez d.69.*

Sponsalia non sunt de essentia ma

trimonij : matrimonium enim statim per verba de præsenti fieri possit. Possunt fieri per procuratores, & per litteras. Imó Iuuenũ parentes soli possunt ea concludere. *Sot. l.c. art. 1. col. 4.*

Clandestina sponsalia valida sunt, sed non transeunt in matrimonium per copulam cum affectu maritali. *Ledes. 45. artic. 5. dub. 4. Ex Congr. Conc. ad. Episc. Tornac.*

Matrimonium clandestinum non habet vim sponsaliorum, nisi contrahentes voluerint se obligare eo. modo, quo poterant. *Ledes. l.c. dub 5. Vide Val. de hac re l.c.p. 1.*

Stabularius, vide Caupo.

1 STabularius potest cogi per Iudicẽ ad recipiendum hospitẽ.
2 Tenetur pro damno dato in rebus à suo famulo, non autẽ pro vulnere.
3 Tenetur pro depositio perdito, etiam culpa leuissima, secundum quosdam; at secundum alios solum de leui. Vide C V L P A. Idemque cen-

censendum de Nauclero, & Caupone. Depositum autem cēsetur, quod in eius, vel domesticorum ad id deputatorum præsentia ponitur. Qui verò deposuit rem clausam, probabit, quid fuerit intus, nec stabitur eius iuramēto. Quod si recepit hospitio sine mercede, solum tenetur de dolo, & lata culpa; & si dedit clauem cubiculi, non tenetur.

* Tenetur} *Vide Lopez p.51.c.97. Nauar. cap.17.n.17. Molin.d.527.*

Statutum vide Lex.

Stuprum.

* Addit} Stuprum Mulierem integram deflorare, mollitie tamen, nō sodomia pollutam, stuprum est. *Caiet.2.2 q.154.art.6.ad 4.*

Sine fractione claustri virginei stuprum non patratur: qua corruptione mulier matrimonio minus apta efficitur. *Caiet.Le.dub.4. Val. t.3.d.9.q.p.3.*

Virgo voluntariè se polluens nō stuprum, sed mollitiē, scelus stupro

longè grauius patrat. *Caie. l. c. ad. 3.*

Primus viri concubitus cum soluta fornicatio est, non stuprum: neque enim sigillum amittit, aut custoditur à patre, *Caie. l. c. ad secundū*

Deflorans consanguineam, pollicitus, se eam in vxorem ducturū, tenetur communibus expensis dispensationem quærere, qua non obtenta, illam dotare. *Nau. lib. 4. cons. 5. de consang. & affinit.*

Subiectio, vide Dominus, Seruus.

Suffragium, vide Indulgentia.

Superior, vide Dominus, Prælat⁹.

1 SVperior potest vbique capere subditum, scilicet Prælatus Religiosum, dominus seruū, vir vxorē.

Suspensio, vide Absolutio, Censura, Episcopus.

1 SVspensus ab officio, non ideò est à beneficio; nec suspensus à maiori Ordine, ideò à minori; nec

suspen-

ſuſpenſus ab adminiſtratione, ideò eſt ab Ordine.

* De ſuſpenſione multa *Naua. à nu.* 151. *c.* 27. *Felicianus Epiſcopus Scal. de cenſuris*, *Couu. in Clem. ſi furioſus*, *Sot. d.* 22. *q.* 3. *Val. t.* 4. *d.* 7. *ſ.* 18. *p.* 1. *Sayrus lib.* 4. *Tol. lib.* 1. *cap.* 4. *Summiſte.* V. *Suſpenſio.*

* *Vide Fum. Suſpenſio nu.* 11. 12. *Syl. eod. num.* 11. 12 *Sayrum l.* 4 *c.* 3.

2 Suſpenſus abſolutè, intelligitur ab officio Ordinum, & beneficio, non autem ab auditione diuinorum, aut ſepultura.

* Difficilis quæſtio: in qua ſunt ſententiæ 11. relatę à *Tho. Sanchez lib.* 3. *de matr. d.* 51. *vide Syl. l. c. Sayrũ l. c. c.* 4. *Na. conſil.* 44. *de temp. ordin.*

3 Suſpenſus ab officio intelligitur, & Ordinis, & iuriſdictionis, ſecundum Paluda. & alios citatos ſupra V. Excomm.

* Vide *Fum. l. c. nu.* 6. *Syl. l. c. nu.* 5. *Tol. l. c. c.* 14. *Sayr. l. c. c.* 5.

4 Suſpenſus per non habentem iuriſdictionem Eccleſiaſticam exte-

riorem, non est proprié suspensus, sed prohibitus: itemque si quis solo verbo suspendatur, & non scripto: item si ab officio non propriè Ecclesiastico.

5 Suspensionem ob contumaciam debet precedere monitio, secus si ob culpam præteritam.

*Nau. l.c.n.159. Sayr. l.c.c.2.n.14.

6 Si Iudex suspendat à Iure suspensum, non est noua suspensio, sed sola Iuris.

7 Suspensus à beneficio, intelligitur à fructuum perceptione.

*Sayrus l.c.cap.6.num.6.

8 Suspensus ab vno, potest, exercere aliud non connexum, & Episcopus suspensus à Pontificali officio, potest Missam celebrare.

*Vide Sayr. l.c.c.4. Syl. l.c.n.5. col.1.

9 Suspensus ab ordine Episcopali, non ideò est à iurisdictione.

*Fum. l.c nu.9. vide Sayr. l.c.

10 Suspensus ab ingressu Eccleſiæ, solum prohibetur in ea celebrare, & interesse diuinis officijs, itaque potest

potest in ea orare, & recipere Sacramenta, & exercere iurisdictionē, sepeliri decedens cum signis pœnitentiæ, & extra celebrare, scilicet in loco non designato per Episcopum in perpetuum ad celebrandum.

*Vide Sayr. l.c.c.7.à numer.11.

11 Suspensio post legitimam appellationem est nulla, vt Excommunicatio, & Interdictum.

*Fum.l.c.nu.19 Sayr.l.c.c.9.nu.2.

12 Suspensionis sententia, eiusque effectus per sequentem appellationem minimè suspenditur; quia censura Ecclesiastica executionem secū trahit, vt dicitur *in c.pastoralis §. verum de appell. & c.is qui, de sent.excomm. in 6. Vgol.de cens.eccles.tab.4. c.5.§.1.*

13 Suspenso Capitulo, vel Conuētu, non censentur singuli suspensi, nisi sint in culpa

14 Beneficium collatum à Capitulo suspenso, & nō denūciato, tenet.

15 Nullo iure iubetur quis vitare in diuinis suspensos, nisi denuncia-

tos, quidam tamen dicunt mortale esse cum suspenso à diuinis, & denunciato, in eis communicare.

16 Communiter suspendere potest, qui excõmunicare: quæ verò crimina digna suspẽsione, ipse iudicabit.

Fam.l.c.n.17. Ast.p.2.li.7.tit.16. art.7. Nau.nu.159. Sayr.c.2.l.c.

17 Posita suspensio vsque ad certum tempus, per se tollitur.

Glos.in clem.1.de decimis, Couar. ep.4.p.2.c.6.initio num.16.

18 Suspensio, vel interdictum, si feratur in participantes cum excommunicato, non præmissa monitione Canonica, non valet. *Vide de sententia excommun.l.6.c.13.*

19 Habens Episcopalem auctoritatem, potest absoluere á suspensione nõ reseruata; & Religiosi possunt absoluere á suspensione in Foro conscientiæ, quantum ijs per priuilegia conceditur, & regulariter potest Episcopus ab omni Iuris suspẽsione lata ob cõtumaciam: & à nõnullis alijs, vt explicat, & limitat

Syl.

*Syl.V. suspensio.nu.*8. *Armil.nu.*22. & etiam statuti Synodalis á Papa confirmati, nisi Papæ specialiter reseruentur, vt notat *Nau.c.*27.*n.*162

* Qui possit absoluere á suspensione docet *Syl.nu.*8.*Sayr.ca.*17.

20 Qui certus est se non peccasse, non incidit in suspensionem: nunquam enim imponitur ab homine sine culpa, saltem veniali; nec à Iure aut ab homine, ob contumaciam, nisi ob mortalem.

21 Suspensio in totum, & perpetua ab officio, & beneficio, est potius depositio.

Suspensi ipso iure.

1 CLericus in sacris notorius fornicarius, vsque dum pœniteat; quamquam videtur hæc suspensio consuetudine sublata, certè non est in vsu. *Sot.in* 4. *d.*1.*q.*5 *art.*6.*ad* 2.& *d.*13.*q.*1.*art.*9.& *Med. in sacra.lib.*1.*c.*11.§.8.

* De suspensis ipso iure, *Fum.nu.*16.*Syl.nu.*6.*Nau.nu.*155.*Sayr.cap.*12.13.

12.13.14.15.*l.c. vide etiam Sot.d.25 q.1.art.3.*

* Non est in vsu} *Med. instruct. confess.*

2 Ordinatus in sacris sine ætate legitima, aut dimissorijs, aut extra tẽpora, est suspensus ab executione Ordinum, nisi fecisset absque dolo; & si Ordine vtatur, non quidem quando ab Episcopo ordinatur, sed post (tunc enim solum incurritur suspensio) fit irregularis, nisi absit cõtemptus: requiritur enim præsumptio. * *Vide Sayr.c.14.*

3 Excommunicans, suspendens, aut interdicens, sine scriptura, & causæ expressione, est suspensus per mensẽ ab ingressu Ecclesiæ. Excipe Prælatum regularem hæc agentem cum suis. *Vide de sent. excom. lib.6.c.1.* Idẽ que dic de excommunicante sine monitione Canonica.

4 Sacerdos qui sine legitima licentia matrimonio coniungit aut benedicit, est suspensus ab Ordine, donec ab Episcopo Parochi illius absol-

absoluatur. *Ex Trident.*

* Trid. *sess.24. c.1. de reform. matr.* Lopez 2.p.c.39 putat, hunc à beneficio etiam esse suspensum: at *Man. l.1.c.221.nu.4.* putat ab Officio solum, seu ab Ordine: posse tamen suspendi etiam à beneficio. idem *Sanchez de matrim. lib.3.d 51. in fine, idemque ferè Sayr.c.15.nu 9.*

Hunc ab Episcopo nō posse absolui, tradit *Sanchez l.c.d.52.nu.3.* & alij contra sentiunt.

5 Ordinatus scienter à Simoniaco denunciato.

* *Maiol. de Irreg. lib.4.c.23. Sayr. c.14 nu.6. Viual. de susp. nu.33.*

6 Religiosus habens administrationem, si alienat illegitimè, est suspensus ab officio.

* *Nau.c.27.n.157. Sayr.c.13.nu.11.*

7 Ordinatus ab excommunicato, suspenso, aut interdicto denunciatis: quod si ignoranter factum, dispensat Episcopus.

* *Nau.c.25.nu.69. Maiol.l.c.c.22 Sayr.c. 24.num.1.l.c.*

8 Ordi-

8 Ordinatus Simoniacè est suspensus ab Ordinibus (sed excusat ignorasse, aut contradixisse) itemque ordinans.* *Vide Sayr. l. c. nu. 6.*

9 Ordinatus in irregularitate, est suspensus, solusque Papa dispensat.

10 Ordinans aliquem sine beneficio, aut patrimonio sufficienti, est suspensus à collatione talium ordinum per annum. *Ex Trid.* Ipse autem ordinatus non est suspensus *Ex Cong. Concil.* Debet autem illū Episcopus, qui scienter facit, alere, *secundum Nauar. & alios.*

* Vide *Sayr. l. c. nu. 16.*

11 Ordinans non subditum, etiam ad primam tonsuram, sine licentia proprij Episcopi, est suspēsus à Pōtificalibus per annum: ordinatus verò ab Ordine vsque ad beneplacitum Prælati. *Ex Trident.*

* *Vide Say. c. 14. n. 10. Vtual. n. 126.*

Trident} *sess. 6. c 5. sess. 23. c. 8. de reform.*

12 Ordinans inuitum, est suspensus per annum á celebratione Missę

* *Sayr.*

* *Sayr.c.12. numer.23.*

13 Conferens tonſuram illiterato ſuſpenſus eſt per annum à collatione tonſuræ, ſecundum quoſdam: quod non puto eſſe in vſu.

* *Sayr.l.c.num.18.*

14 Ordinatus per ſaltum, eſt ſuſpenſus ab Ordine ſuſcepto; quòd ſi non miniſtrauit, Epiſcopus diſpenſat. *Ex Trid.* Eſt tamen, priuſquam vtatur, ſuſcipiendus Ordo omiſſus. Quòd ſi ignoranter miniſtrauit, diſpenſat Epiſcopus, etiam vt aſcēdat; ſi ſcienter, ſolum vt accepto vtatur.

* *Vide Diaz cap.20. pract.canon. Naua.c.25.nu.71. Say.c.14.nu.26.*

15 Qui viſitans exigit pecuniam, vel munera, vel à non viſitatis procurationem, ſi Epiſcopus, ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ: ſi inferior, ab officio, & beneficio, vſque dum reſtituant duplum. Quòd ſi abſoluatur à potente abſoluere, non tenetur ad duplū. * *Vide Say.c.15.n.26.*

16 Præſumens in concione populari, aut vbi eſt virorum, & mulierum

rum multitudo, de Conceptione B. Mariæ in alterutram partem disputare, asserendo propriam sententiã rationibus, aut auctoritatibus, & contrariam refellendo, aut vulgari sermone scribere, aut dictare, est suspensus à diuinis, si est in sacris, & priuatus omni gradu dignitatis, & ad similem inhabilis, solusque Papa dispẽsat. *Ex Pio V.* Nota quòd requiritur præsũptio, adeoq; dolus.

* *Vide Sayr. c. 15. n. 21. Viual n. 16.*

17 Religiosi præsumentes in domus suas fœminas admittere, suspensi à diuinis, & ad officia inhabiles. *Ex Pio* V. * *Sayr. c. 14. num. 20.*

18 Exemptus admittens ad diuina nominatim excommunicatum, vel interdictum est suspensus ab ingressu Ecclesiæ, vsque dum satisfaciat. *Vide c. Episcoporum; de priuil. lib. 6.*

19 Suiscipiens duos Ordines sacros eodem die, vel vnum sacrum cum aliquo ex minoribus, est irregularis; nec amplius excusare potest contraria consuetudo, quæ subla-

ſublata videtur nouo iure. *Conc. Trid. ſeſſ 23. cap. 23. de reform.* Ita *Tolet. lib. 1. cap. 71.* Quidquid dixerit *Nau. c. 27. nu. 241.*

* *Vide Sayr. num. 23. l. c. Nauar. c. 25. num. 71.*

20 Ordinatus illegitimè poſt matrimonium ratum, eſt ſuſpenſus ab Ordine, officio, & beneficio, ſi manet in ſeculo.

Suſpicio, vide Iudicium temerariũ

TABELLIO, VIDE Iudiciales actus.

TEMPVS.

1 TEmpus longum dicitur decem annorum, longiſsimum triginta.

2 Tempus ſtatutum à iure ad aliquid, in dubio oportet ſit continuum.

Teſta-

Testamentum, vide Clericus, Donatio, Fiscus, Hæreditas.

1 TEstari non potest Religiosus professus, nec filius familias, nisi de peculio castrensi, aut quasi castrensi: non autem de aduēticio sine patris consensu, nisi sit Clericus, etiam solum primæ tonsuræ: in eo enim aduentitium est quasi castrense. Nec pupillus, nisi doli capax, & confirmans iuramento: nec bello iusto captiuus; nec obses apud infideles. Nec ad mortem præsens damnatus, nec deportatus, nisi ad pias causas, possunt. Nec manifestus vsurarius, nisi præstita cautione; sed eius ad pias causas valebūt legata, si decessit pœnitens. Nec vxor, nisi ad pias causas, si sit statutum, quod nō possit testari sine consensu viri: quamquam tale statutum communiter reprobatur; nec enim statuto, aut consuetudine prohiberi potest, ne quis testetur sine alterius consensu.

ſu. Nec damnatus ad perpetuum carcerem: nec cæcus ſine octo teſtibus, *Vide infra.*

* De teſtamentis multa *Couar. t. 1 Mol. à. d. 124.*

* Nec filius} *Vide Couar. 3. p. rub. de teſtam. nu. 8 & 28. & citatos ab eo. n. 27 Syl. Teſtamentum. 1. n. 3. 4.*

Nec ad mortem} *Vide Couar. l. cit. Mol. d 9. col. 2.*

Nec manifeſtus } poteſt tamen donare cauſa mortis. *Coua. l. c. n. 11*

2 Bona per teſtamentum prohibita alienari, non confiſcantur ob delictum.

* *Vide Mol. d. 9. col. 64. vbi. de vſufruct.*

3 Relicta in teſtamento minus ſolemni, licité poſſidentur, etiamſi ſolis verbis factum ſit; ſufficit enim conſtare de voluntate teſtatoris; nō tamen ea tenetur dare hæres ab inteſtato, etſi quidam putant teneri.

* Relicta } *Bannes præamb. ad. q. 62. 2. 2. Syl Hæreditas. 7. Innoc. & Pan. ab ipſo Banne citati. vide Salon. q. 5.*

q.5.de Dominio ar.5.vide Hæreditas 32.contractus nu.1.

Etsi quidam} *Couar.Reg.Peccatũ 2.p.§.3.& c cum esses.de testa.nu.10* vbi multa pro vtraque parte, neque peccat agens contra testamentum carens solemnitate. *Id. 16. contra Panor.*

4 Testamentum, & omnis vltima dispositio ad pias causas, valet sine solemnitate iuris, & sine institutione hæredis, & valet quàtum ad legata pia: imó secundum quosdam etiam non pia: sufficiuntque in eo duo testes, etiam non rogati, etiam fœminæ, vel scriptura ipsius testatoris.

* Duo testes} *Cou.c.Relatum.1.de testa.n.8.Syl.l.c.nu.5.& 6.& 7.*

Fœminæ} *Couar.l.c.nu.5.*

Scriptura} ipsius testatoris manu descripta, *Couar.l.c.nu 12.*

5 Per secundum testamentum non solemne ad pias causas, reuocatur prius solemne ad pias causas.

* *Syl.l.c.nu.7.ver.Quartum.*

6 Testa-

6 Testamentum nuncupatiuum fit sola voce, nominando hæredem coram septem testibus rogatis.

**Vide Mol.d 126. Couar.c.cum ess. Jes.l.c. Syl.l.c.nu.1. Fum.nu.4.*

7 Commodè fit testamentum, scribendo quod vis, & clausum dando Iudici coram septem testibus signãdum, testando illam esse suam vltimam voluntatem.

** Couar.l.c. nu.1 l.hac consultissima. & l.iubemus. C.de testam. vide Fu.num.5.*

8 In testamento parentum, etiam cœcorum, inter liberos, & horum descendentes, etiam per fœminam, sufficit declarare suam voluntatem coram duobus testibus, etiam non rogatis, etiam fœminis.

** Syl.l.c.nu 3. vers Octauo.*

9 In testamento quouis apertè scripto sufficiunt quinque testes, vel tres cum Notario.

** Vide Couar.l.c. ex iure regio.*

10 Matris testamẽtũ inter filios naturales, & spurios, minus solẽne valet.

11 Patris testamentum inter liberos, ab eo solo scriptum, aut subscriptũ, valet, etiã quo ad pia legata.
* *l. Consultissima citata. §. ex imperfecto.*

Ad pias } *vide Syl. l. c. nu. 5. in fine.*

12 In testamento, cum difficilè est habere septem testes, sufficiunt quinque: item si fiat ab habitante communiter ruri.
* *Vide l. fi. C. de testa. Syl. l. c. nu. 5.*

13 Sufficit testari coram Principe, aut Iudice, & duobus testibus.
* *Vide l. Omnium. C. de testa.*

14 Sufficiunt duo testes, si coram eis hæres promisit testatori, se eius voluntatem seruaturum.

15 Testamentum coram Prælato, & duobus testibus valere vbique, quidam aiunt, alij solum in terris Ecclesiæ subiectis, & rebus Fori Ecclesiastici, & ad pias causas: sufficiunt verò testes etiam fœminæ, modo puberes, & pro Curato duo testes. Idemque quidam censent de Clerici, vel Nouitij testamento, et-

si

si alij negent. Vide infra.

* Coram } *Vide Couar. l.c n.2. Syl. l.c.nu.5 Fum.ver.eod.nu.7.*

Fœminę } *16.nu.14.*

16 Testamentum minus solemne valet, vt codicillus, si habet requisita ad codicillū; & testator dixit se velle, vt valeret meliori modo, quo posset; quod omnes, etiamsi non dicant, communiter volunt.

* *Vide Syl.l.c.n 11.l codicillis § fi. ff.de legat. Fu.num.15.*

17 Ad codicillum sufficiunt quinque testes, etiam non rogati, etiam fœminę, (quod si fit inter liberos, aut milites in bello, sufficiunt duo:) in codicillo tamen cœci, sicut in testamento, requiruntur septem testes cū Tabellione, vel aliquo eius loco

* *l.vlt.C.de codicillis, Syl.l.c. nu.2. ver.Sexto.*

18 Codicillus valet, etiam factus ante testamentum, nisi id repugnet.

* *Vide §. Non tantum. Instit. de codicil.*

19 Testamentum non potest fieri

ſolo nutu, niſi ſit militis, aut ad pias cauſas. at donatio cauſa mortis, & legatum, & fidei commiſſum poteſt

* *Vide Abb. in c. cum tibi de teſtam. n. 5. & l. Nutu ff. de legat. 3. Mol. d. 1. 27.* docet, teſtamentum, ſolo nutu factum, valere in foro conſcientię, ſi conſtet, talem fuiſſe teſtatoris voluntatem.

Pias cauſas} *Cou. c. cum tibi de teſtā. num. 3. 6.*

20 Clericus poteſt teſtari, ſecundū quoſdam, vt miles in bello, ſcilicet cum duobus teſtibus rogatis, etiam fœminis: quidam tamen negant.

* De clerici teſtamento, vide *Cou. l. cum in officijs de teſtā. & c. Quia nos nu. 6. vide c. Relatum. de teſt.*

21 Ingreſſus Religionem, poteſt teſtari ſine Iuris ſolemnitate, ſecundum quoſdam, etſi alij negent.

22 Non poteſt in teſtamento teſtis eſſe ſeruus, nec hæres, aut is, in cuius iſte eſt poteſtate, vt pater, aut auus, nec filius: nec in capax teſtamē-

ti

ti teſtatoris, vt ſpurius; nec hæreticus nec inteſtabilis iure,&c.nec fœmina,niſi in quibuſdam caſibus, vt tempore peſtis. Vide ſupra; & *Fœmina*.At Legatarius, & Commiſſarius,& Tabellio poſſunt.

* Quid de teſtibus adhibendis in teſtamento iura tradiderint, lege *Sylueſt.l.c.nu.*5.*Fum.nu.*8.

Fœmina}neque ciuili, neque canonico iure.*Couar. c. cum eſſes, de teſtam.num.*14.

23 Statutum diſponens circa teſtamenta,comprehendit etiam forenſes ibi teſtantes, & bona, vbicunque exiſtant.

* *Iaſon in l. cunctos populos. C.de ſummo Trin.& fide Cath.num.*40. *vide Barth.*16.*num.*42.

24 Statutum,quod non valeat vltima voluntas niſi regiſtrata,non habet locum ad pias cauſas.

25 Teſtamentum eſt nullum,ſi non inſtituantur deſcendentes, aut, his deficientibus,aſcendentes,niſi reddatur cauſa,cur non inſtituantur(le

gata tamen,& fidei cõmissa valent) aut sit testamẽtum militis, aut Clerici,aut Religionem ingressi.

* *Vide Syl.l.c n.10.Abb.in c.Quia nos.de testa.num.4.*

26 Exhæredari, vel præteriri in testamento potest filius,si vult, modò non sit in præiudicium filiorũ eius: si tamen est minor, & notabiliter læditur,conceditur restitutio. Item ob ingratitudinem, nisi cum patre in gratiam redijsset,aut pœnituisset ante conditum testamentum, aut esset Religionem ingressus.

* *Cou.c.Rainaldus.de test.§.n 2.*

Item} *Cou.c.Raynutius de test.in princ.à num.8.*

Redijsset} *16.nu.17.18.*

Religionem} *16.num.20.*

In testamento autem exprimenda est causa exhæredationis;quæ,petente filio testamentum rescindi, probanda est, *16 nu.5.*

27 Filius institutus in minori parte legitima, potest petere eius supplementum. Potest quidem pater in-

in æqualiter filijs bona relinquere, ſed non priuare legitima.

Couar. l.c. §. 1. n. 7. Syl. ver. Legitima nu. 8. vide l. Omnimodo. l. parentibus. authē. nouis. C. de inoff. teſtam.

28 Teſtator poteſt iubere, vt hęredes ad tempus maneāt in communitate bonorum, ſed non vt ſemper

29 Filijs naturalibus poteſt pater in teſtamento vnicam relinquere: id eſt, duodecimam partem bonorum ſimul cum matre; & deficientibus legitimis deſcendentibus, vel his ſine fraude conſentientibus, illos hæredes inſtituere, relicta tamen legitima aſcendentibus: At ſpurio nihil poteſt à patre in teſtamento relinqui, ſecundum ius Ciuile (at ſecundum Canonicum poteſt illi alimēta relinquere, & filiædotē, ſi eget) ſed executor teſtamenti poteſt ei aliquid dare. Spurij tamen filius legitimus, vel naturalis poteſt ab auo inſtitui.

* At ſpurio} *Vide Salon q. 5. de dominio art. 5. An filij*

At ſecundum canonicum } *Couar. in 4. Decret. p. 2. c. 6. §. 8. nu. 15. Vide ver. Filius. nu. 10.*

30 Teſtamentū frattis rumpit frater, & ſoror ex eodem patre, ſi ille inſtituit infamem, niſi inſtituat in aliqua ſolum parte, aut illi in eum fuiſſent ingrati.

* *Vide l. Fratres. & ibi. Barth. C. de inof. teſt.*

31 Si quis dixerit in teſtamento, vt fiat quod dixerit Confeſſor, tantum huic credēdum, quantum veriſimile eſt teſtatorem ei mandaſſe.

32 In dubio credendum eſt teſtatorem id voluiſſe, quod ſi adeſſet, interrogatus dixiſſet.

33 Teſtamento poteſt derogare ob vtilitatem publicam Papa, & ſupremus loci Princeps. Poteſt & Epiſcopus cum conſenſu executorum conuertere in maiorem publicam neceſsitatem, quod in minorē erat relictum; item quod non poteſt cōmodè fieri, in aliud conuertere.

* *Couar. c. cum ſut. de teſta. num. 9*

34 Qui

34 Qui iurauit non reuocare testamentum, si reuocet, esse periurũ, quidam aiunt; alij negant; illud certum, valere reuocationem.

* Si testamentum iuratum nihil iniquum contineat, irreuocabile esse, docet *Specu. de instrũ. edit. Host. de sepult. Bald. l. 1. de sacrosan. eccles. Bartbol. in l. si quis. ff. de legatis.* at *Couar. 2. p. rubr. de test. num. 15. cum Ioan. And. Fel. Archid. Anch.* dicit, valere reuocationem, sed esse periurium. *Salon. l. c. pag. 152.* dicit iniquum testamentum sine periurio reuocari posse: idemque dicit de iusto, sed imperfecto, dum iusta causa reuocandi intercedit: nam si nulla sit causa, vel si sit iustum, perfectumque, validé reuocatur, sed non sine periurio.

35 Si quis vi, aut errore disposuit, voluitque nihilominus ita fieri, valet dispositio.

36 Nõ dicitur disposuisse, qui voluit disponere, sed fuit impeditus.

37 Conditio in testamento, Si *non*

nupserit, in ea, quæ nunquã nupsit. Item, Si *non intrabit in Religionem*, habetur pro non adiecta.

* *Vide citatos ver. Legatum nu.* 35.

38 Professio Religionis non rumpit testamentum prius factum.

39 Publicatio testamenti laici, non facti causa pietatis, debet fieri apud Iudicem sęcularem, etiamsi Clericus instituatur hæres.

40 Ille, cuius arbitrio relicta bona distribuenda, debet dare pijs operibus.

41 Prohibitio testatoris, ne Episcopus, aut Iudex executorem compellat, aut ne iura habeant locum in suo testamento, non valet.

* *Couar. in c. cum tua. de testa.*

43 Capitulum, Sede vacante, potest compellere executorem, &, si negligat, exequi testamentum.

* *Couar. c. Ioannes de testam. nu.* 2. *Pano.* 16. *Mol. d* 250. *in fine.*

De executoribus multa *Sylu. Testamentum* 2. *nu.* 1. 2. *& inde.*

Fœmina potest esse executrix

Couar.

Couar.c.cum.tua.de teſta.nu.3.Syl. l.c.numer.1.

45 Notabilis mora in executione teſtaméti eſt mortalis.**Vide l.c.n.9*

46 Executor teſtamenti poteſt eſſe qui excedit decimum ſeptimum annum, modo non ſit, aut Franciſcanus (prohibitum enim ei iure) aut mutus, aut ſurdus, aut prodigus, *Syl. l.c.num.1.*

Prohibitum } *Clem.exiui.de verb. ſign.* Alij Religioſi debent petere veniam à Prælato, vt executores eſſe poſsint. *Cou.l.c.nu.1.*

45 Pręmium relictum duobus executoribus, ſi vnus non vult exequi, habebit alter.

46 Duorum executorum, altero mortuo, vel nolente, vel longé abſẽte, alter exequetur.

** Syl.l.c.nu.5. vide. Religioſus. §. Sane.de teſta.in 6.*

47 Cum dicitur intra tantum tempus á morte defuncti aliquid faciendum, intelligitur à die ſcientiæ, & aditæ hæreditatis, ſecundum quoſ-

dam. *Syl.l.c.nu 6.*

48 Officium executoris non transit ad hæredem, nisi forte re non integra, sed ad successorem Prælati transit, si est data executio nomine dignitatis, & non personæ.

** Syl.l.c.nu 4.*

49 Potest Episcopus, & Iudex subditum copellere exequi testamentũ.

** Couar.c.si hæredes.de testa.nu.1. 4. Naua.cons.9.de empt. & vendit. nu,6 lib.3.vide Mol.d.250.*

Addit.} Si cõijciatur probabiliter, aut sciatur testatoris voluntas, dum verba dubia sunt, ea est in vtroque foro amplectenda. *Syl.* Legatũ. 1.q.5

Testamentũ minus solemne, causa pietatis præcipuè conditum, valet etiam quoad alia non causa pietatis relicta. *Cou.c.relatum 1.de testa. num.2.*

Iusta testatoris voluntas obligat in conscientia sub.pecc.mor.

Non seruans testatoris præceptũ excommunicari potest. *Nau.cons. 9.de empt.& vend.l.3.numer 6.Couar.*

uar. in c. fi haredes 1. de teſta.

Iuxta lex ferri poteſt, quæ filios, inuitis parentibus, ſine cauſa matrimonia celebrantes hæreditate priuet. *Sot. d. 29. q. 1. artic. 4. vide Nau. c. 14. Mol. d. 176. nu. 15. & c. 26. n. 35. Cord. q. 171. Salon. l. c. pag. 158.* Alij concedentes filios ſic contrahentes mortiferè peccare, negant poſſe exhæredari, *Cou. in 4. decre. p. 2. c. 3. §. 8. nu 5. Panor. Fely. Alex. Dec. Palud. 4. d. 28. q. 2. Syl. lex q. 15. Veracruz in ſpec. coniug. p. 3. art. 20. Vide Sanchez lib. 4. d. 24. Mol. & Salon. l. c. Cord. q. 17. Lopez. p. 1. c. 54.*

Synodus Trid. *ſeſſ. 24. c. 9. de. reform.* anathematizat impedientes, ne liberè matrimonia contrahãtur

---

Teſtis, vide Fœmina, Iudiciales actus.

1 TEſti vni in re magni momenti, ſi eſt fide dignus, potes quidẽ credere, ſed non teneris. Aliquãdo tamen vnus teſtis probat, vt cũ nulli fit præiudicium, vt quod quis

sit baptizatus, quod Ecclesia consecrata; vel cum impediendum peccatum, vt matrimonij illiciti; vel de consensu partium, vel cum quis dicit se confessum, vel de eius licentia Confessor pœnitentem esse emendatum, &c.

* De testibus multa *Bannes ad 2. 2.q.7.art.1.2.3. Salon.ibid. Sot.l.5.q. 7. Val.t.3.d.5.q 14. D.Th.2.2.q.70.*

Quędam *Nau. c.25.anu.40 P. N.l.2.c.3.nu.250. Tol.l.5.c.59.*

* Vide *Salon.l.c.controu.1. Syl. Testis nu.5* singulares testes in iudicio non faciunt fidem. *Sot.l.c.art.2. Syl. l.c.num.3.*

Aliquando } *vide Bannes l.c ar.2*
Vel cum } Testis vnus integer, vel fama, sufficit ad impediendum nondum contractum matrimoniũ, *Couar.in 4. decret.p.2 c.6. num.20.* & qui nouit occultum contrahendi matrimonij impedimentum, licet sit ex occulto scelere contrahere cupientis, & probari nequeat, tenetur id Iudici denunciare, *ibidem:*

2 Nulli

2 Nulli testi in iudicio creditur nō iurato, creditur autem duobus cōtra quemcunque. **Vide Bannes l.c.*

3 Duo testes supplent vicem vnius, quantæcunque auctoritatis.

4 Testis regulariter non potest esse, seruus, mulier in criminalibus præter Simoniam, aut testamentis, impubes minor viginti annis in criminalibus, infamis, infidelis contra fidelem, nisi in hæresis crimine, cognatus ascendens, vel descendens per lineam rectam, familiarisue actoris inimicus, amicus, laicus in crimine cōtra Clericum, socius criminis, perseuerans in crimine, ignotus.

** Vide Syl testes, nume. 1. Val. t. 3 d 5. q. 14. p. 3.*

Ascendens} *Bannes l.c. art. 2. col. 8.* nisi commune bonum periclitetur, vt in crimine hæresis, & læsæ maiestatis: nam tunc, si testes desint, compelli possunt. *Salo. l.c. controu. 2. conclus. 3.*

5 Testes singulares deponentes super

per diuersis factis, regulariter non probant.
* *Vide Syl.l.c.n.3.Sot.l.c.art.2.*
6 Cum testes sunt pares, fauendum reo, nisi in matrimonio, libertate, dote, testamento, &c.
* Cum iura partium obscura sunt fauendum est reo, *Ban.l.c.col.9.Salon.l.1.art.2.concl.3.Sot.l.c.art.2.col.penult.*
Addit.} Qui falso testimonio coniecit aliquem in vitæ discrimen, tenetur cum suæ vitę discrimine dicta reuocare, si sit profuturus. *Naua.c.15.nu.17.Lopez p.1.c.116.concl.3.Sot.l.4.q.6.art.5.ad 4.Med.c.de rest.q.3.cauf.4.ad quartum, Caiet.2.2.q.70.art.4.Couar.Reg. Peccatum 1.p.§ 8.n.6.P.N.l.2.c.3.n.251.*

THESAVRVS.

1 THesaurus est pecunia deposita à tępore immemorabili, estque reperientis. Quod si in loco alieno reperit casu, dimidium dabit domino loci; quod si duo sint domini

domini, vt cum alter est proprietarius, alter vtilis, inter illos diuidet illud dimidium; & si ager est dotalis vxori dabitur, nō viro: si autē de industria reperit, si quidem domino consentiente, totum habebit; quod si illo ignorante, aut contradicente totum ei dabit: quod si duorum dominorum alter reperit, dabit alteri dimidium, seu potius dimidium dimidij; nam vt repertor, habet dimidium: & vt Dominus dominij, alterius dimidium.

* De thesauris nonnulla *Lopez p. 2. c. 2. Salon. q. 66. art. 5. Abul. in cap. 6. Matth. q. 42. Nau. c. 17. n. 170. Couar. Reg. peccatum 3. p. §. 2. Mol. d. 56. & alibi. Sot. l. 5. q. art 3. D. Tho. 2. 2. q. 66. ar. 5. Caie. Io. B. Corr. q. 120 Syl. inuentum. num. 8.*

* Thesaurus} *Couar. l. c. Mol. d. 53*

Reperientis} si reperiatur sine arte illicita, in loco, qui nullius, sit, *Salon. Couar. l. c. quem lege.*

Quod si} *Nau. l c. nu. 172. Coua. l. c.* si sine magica arte inuentus sit,

nam

nam ita inuentus, est Fisci, post sententiam. *Arag. q. 66 art. 5. Nauar. 17 5. Vide Mol. l. c. coronam p. 2. c. 1. in fine. Lopez. de contract. l. 1. c. 50.*

Et si ager} Vide *Coronã l. c. n. 2 1. c.*

Maritus inueniens in dotali fundo, diuidet cum vxore: creditor in agro pignori accepto, cum Domino agri, idem dicas de inuento in agro conducto, *Cor. Na. l. c. n. 173.* quid agendum, cum reperitur in fundo feudali, emphyteutico, Ecclesiastico, docet *Mol. l. c.*

Si autem} *Nau. l. c. vide Mol. d. 56.*

Quod si} *Nau. l. c. Vide Arag. l. c.* 2 Principem nihil posse exigere à reperiente thesaurũ in loco nõ Principis, nec de eo consuetudinem vllã valere, quidam aiunt, alij negant.

* Lege de hac re *Salon. l. c. concl. 6. Coua. l. c. Castrens. de lege pœni. l. c. 2. corol. 3. Arag. l. c.*

Aiunt} *Syl. ver. Inuentum §. 13. Sot. l. 5. q. art. 3. col. 8. Polancus in Directorio, Fum. Inuentum numer. 2. Med. l. 1. c. 4. de rest.*

Ne-

Negant } *Palud* 4.d.15 q.3.ar.5. D.*Ant.*2.p.t.1 c.15.§ 2.*Mol.d.*56. *Couar.l.c.nu.*4. contra Sotum pugnans. Arag. non putat improbabilem Palud. ſententiam.

3 Licitè emis domum, vbi ſcis eſſe theſaurum, nec ideó debes augere eius pretium.

* *Nau.l.c.n.*175. *D.Tho.l.c. Salon. l.c.conclu.*5. *Mol.d.*56. *So. Med l.c.* Quidã tamẽ contra ſentiunt. Vide *Tol.l.*5.*c.*18. *P.N.l.*3.*c.*2.*n.*61. priorem ſententiam dubiam putat, quã ſequitur *Arag.q.*66.*art.*1.

4 Quæ dominum non habent, aut pro derelictis habentur, vt cum Dominus non amplius quærit, ſunt occupantis: imò quod quis reperit, nec poteſt reperire dominium, poteſt ſecundum quoſdam, ſibi retinere, nec leges in talibus applicantes rem Principi, obligant ante ſententiam.

* *Salon.l.c.art.*5. *de Inuentis, Corona p.*2.*c.*4.*nu.*21. *vide Mol.d.*4.

Sibi } *Sot. quem ſequitur Med. de reſt.c.*4 *p.*144. *& Arag.l.c.*

Si

Si sit pauper, ait *Nauarr. c. 17. num. 170.* ex consilio confessarij sibi retineat. Vide *Ioann. Baptist. Corrad. q. 120.*

TORNEAMENTVM.

1 MOrtuus in torneamento, vel hastiludio, quó venerat causa pugnandi, etiam si pœniteat, priuatur Ecclesiastica sepultura, si tamen erant illa illicita: nam cum sic fiunt, vt non sit probabile mortis periculum, licent.

* Vide *Mol. d. 111. De torneam. c. 1. Syl ver. Torneamentum.*

Licent} *Mol. l. c. Naua. c. 15. nu. 9. Vict. relect. de homicid. nu. 32.*

Transactio.

1 NOn potest Prælatus transigere in causiis Ecclesiæ sine capituli consensu.

* *Syl. eod. ver. col. 1.*

Tributum, vide Gabella.

Tutor, vide Curator.

Tyrannus.

1 AD Tyrannum gubernantem licet recurrere pro iustitia, si aliunde non possit.* *Nau. c. 14. n. 41. Vide Carbo. de legibus l. 7. c. 5. in fine*

2 Tyrannicè gubernans iustè acquisitū dominium, non potest spoliari sine publico iudicio: lata verò sententia, potest quisque fieri executor: potest autem deponi à populo, etiam qui iuranit ei obedientiam perpetuam, si monitus non vult corrigi. At occupantem tyrannicè potestatem, quisque de populo potest occidere, si aliud non sit remedium; est enim publicus hostis.

* Tyrannicè } *Vas. 2. 2. d. 5. q. 8. p. 3. D. Tho. de reg. Princ. l. 1. c. 6. Sot. l. 5. q. 1. art. 3. Salon. 2. 2. q. 64. art. 3. Bannes. ibid. Syl. ver. Tyrannus, Tol. l. 5. c. 6. nu. 17. Arag. q. 84. art. 3.*

At

At occupantem } *D.Tho.l.c. ad 2. & in 2.d.44 q.art.2. Tol. Syl. Bannes, Salõ, Arag. Val. l.c. Alph. Cast. verſ. Tyrannus* probãt multis, nullí expopulo licere, etiam tyranniſsimum, vt ita dicam, occidere, cuius argumenta ſoluit *P. N. l.2.c.3.n.ni fallor.308.*

VANA GLORIA, vide Honor.

1 GLoriam, & famam ob finem bonum optare, quantũ quiſque meretur, licet.

* *D.Tho.2.2.q.132.art.1. Tol. lib. de pecc.mort cap.6.*

2 Vanæ gloriæ cauſa præcipuè prædicare, aut Miſſam celebrare, peccatum eſſe mortale, quidam aiunt, alij negant. Vide explicationem apud *Syl. ver. Vanagloria. nu. 2.*

* Inanis gloria non eſt peccatum mortale ex ſe. *Tol. D. Thom.*

VENATIO.

1 CApta in alieno laqueo, aut reti, eſſe capientis, quidam, di-

dicũt, ego cum alijs nego. Potest quidem aliis, & fera in loco alieno capi, & est capientis, etiamsi dominus loci aditũ prohibuisset, & ius venãdi alij locasset, nisi locus esset clausus, domini feras (vt sic) includens.

* De venatione quædam *Couar. Reg. Peccatum p. 2 §. 8. S. t. l. 4. q. 6. art. 4. Ioan. Med. C. de restit. q. 12. Val. t. 3. d. 5. q. 6. p. 5. Mol. d. 42. multa Sal. q. 62. arti. 3. controuer. 3. de his, qui &c. Banner q. 64. art. 1. Ioan. B. Corr. q. 120. Cordu q. 119. Lopez p. 1. c. 147 Abul. in c. 6. Matth. 43.*

* Dicunt} *Nauar. c. 17. n. 176. Io. Maior 4. d. 15. q. 10. Couar. l. n. 12. Cord l. c.*

Ego} *Io. B. Corr. ad l. c. Syl. ver. inuentum q. 2. Mol. d. 42.* multis hanc dubitationem per tractans distinguit. Si fera laqueo alieno capta non putetur laqueum euasura, ad eũ, qui laqueum parauit, pertinet; si euadere probabiliter posset ar, feræ partem, aut valorem ad arbitriũ

boni

boni viri laquei domino dabit capiens. *Cordu. l. c.* ait, seruandam loci consuetudinem.

Potest quidem } *Coua. l. c. n. 5. Io. Med. l. c. vide Mol. d. 41. in fin. & 51*
Locasset } *Vide Cou. l. c. n. 8. & 13.*

2 Fera est capientis, si persequi desinat, qui illam vulnerauit.

* *Mol. d. 42. vide Couar. l. c. nu. 12.*

3 Fera facta domestica, si bis fugiat, & de more non redeat, est capientis; imò simul ac fugit, nec dominus sic persequitur, vt possit capere.

* *Vide Mol. d. 41. &. 50 Nauar. c. 17. num 128.*

4 Quod quidam domini prohibēt venationem, aut piscationem in loco publico, quidam condemnant, alij excusant, vel consuetudine, vel populi consensu. Illud certum non licitè prohiberi quēquam, ne agro suo, etiam occidendo, si opus sit, pellat vastātem ferram; datur enim damnum inuito domino; nec licitè, vt fit, puniri, qui cōtra prohibitionē venantur, mutilatione, aut flagellis

* In-

Iustis de causis potest venatio prohiberi *Mol. d. 43. vide Cou. nu. 1. Val. l. c.*

Additio} Si quis feras vetita venatione caperet in loco publico, nō teneretur restituere, *Couar. l. c. nu. 10.*

Venationem in aliquo loco prohibens, damna vicinis illata ab animalium multitudine restituere tenetur. *Couar. l. c. num. c. 11.*

Venator tenetur restituere damna segetibus, fructibusque illata. *Couar. l. c.*

Capiens alienas, proprias alicuius feras, aut pisces tenetur restituere. *Cou. l. c. nu. 13.*

Clericis interdicta venatio, *extra. de clerico venatore c. 1. & 2.* Si adhibeant accipitres; & canes *Mol. d. 44. Val. l. c.* at, si sine contemptu, scādalo, aut temeritate fiat, non est in clerico. p. m. *Caiet. ver. Clericorum peccata*, imò fortè nec veniale, si rara, & moderata sit ad reficiendas animi vires, *Val. l. c. p. 1. q. 8.*

Venatio, aut piscatio ferarum

aut piſcium alicuius propriorũ obligat ad reſtitu. *Couar. l. c. nu.* 13.

Quouſque Principes venationem alijs interdicere, & ſibi reſeruare poſsint, docet *Mol. d.* 46.

Venditio, vide Emptio, Officiũ.

1 CVm quis pro empta re plus iuſto dat, ſine vi, metu, aut errore præſumitur donare.

* De hac re *D. Tho.* 2. 2. *q.* 77. *Caiet.* 16. *Sot. lib.* 6. *q.* 2 *Val. t.* 3. *d.* 5. *q.* 20 *Lopez l.* 1. *de contract. Garzias de contract. d c.* 13. *Mol. d. diſ.* 367. *copioſiſſimè & alibi.*

2 Doctiores licitè vendunt carius operam.

3 Poteſt quis rem vendere carius, quia tantum ſibi valet ob vtilitatẽ, quam inde capit: item ob periculum non recuperandi pretium.

* *Nau. c.* 23. *nu.* 78. *D. Tho. q.* 77. *art.* 1. *Scot.* 4. *d.* 15. *q.* 2. *vide Mol. d.* 348. Indigentia autem emptoris nó auget pretiũ rei. *Mol. d.* 351. n. 2

4 Cum venditur res quotidie fructifi-

tificans, vt domus, aut ager, si nihil est expressè conuentum, fructus vsque ad tempus rei traditæ sunt vēditoris, reliqui emptoris: at in alijs, vt vinea, oliueto, omnes fructus nō dum collecti, sunt emptoris: itemque pensio, quam pro ijs alius fortè soluit, vt qui conduxit.

5 Illicitum est priuilegium, vt quis vendat cum populi damno: secus si detur ex causa iusta, non grauatis emptoribus.

* Resp. ad bonum publicum statuere potest, vt vnus tantúm aliquid vendat. *Sylu. Emptio. q.* 18.

6 Donatum, à fure bona fide vendens, tenetur pretium dare Domino rei, quia in eo factus est locupletior.

7 Vendere rem expectata pecunia maiori pretio, quám valeat numerata in eodem venditionis genere per se, & simpliciter est illicitum, & vsura palliata, *c. ad nostram. de emptione*, & ex cómuni Doctor. sentētia. *D. Tho.* 2.2. *q.* 78. *ar.* 5. *ad.* 7. *Conrad.*

rad.q.79.Sot.l.6.q.4.art.1. Naua.c. 23.nu.81 Tol.tract.pecc.mort.c.10. Mol. disp. 355. & 357. Summiſtæ verb. emptio. Veruntamen merces, quę ſolent frequentius vendi pecunia credita, quã numerata, vt lana, aromata, & ſimilia, vendi poſſunt pluris expectata pecunia, quàm vẽdantur numerata, etiã vltra rigoroſum, quia in eo venditionis genere ex communiore ementium, & vendentium vſu, & æmiſtatione, illud fit iuſtum pretium. *Ita So.. l.6. q.4. art.1. Sali.in Auth. Ad hæc q.9. & 11.C.de vſur. Dec. Conſ.11. Coua. varia.riſol.c.3.n.6. Boninſegn.tract. de vendi. ad tempus. Mol. diſp. 357. tribuit etiam Victoriæ, & Collegio Sorbonico*, & etiam pleriq; recentiores ſequuntur, & eſt in vſu.

* De cariori pretio ob expectatã pecuniam. *Sot.l.6.q.4.ar.1.2. Mol. diſp. 356. P.N.l.3.c.2.num.98.*

8 Iuſtum pretium venditi ſub haſta, ſcilicet plus danti, quidam putant quod non recedit à dimidio iuſti,

in

in plus, aut minus.

* *Mol.d.349.n.11. Vide Garziã c.21*

9 Quod aurifices, quam vocant ligam, simul cum argento ponderant, & pro argento vendunt, non videtur condemnandum, modò multã non addant in fraudem.

* *Vide Cord.q.80. Lopez p.2.c.42.*

10 Omnes vendentes, etiam Clerici, tenentur ad pretium legitimè taxatum.

* Si à lege iusta taxatum fuit. *Mol.d.347.*

11 Si pluris vendidisti, quàm rei dominus constituerat, tenetris ei totum reddere, nisi tacitè donauerit, vel opera tua illud, quod amplius est, meruerit, vel industria partum sit.

* Vide *Coron.p.2.v.8.n.21. Mol. d.363.num.1. Gud.4.d.15.q.11.art.3. Syl.verf.empt.q.25. Nau.c.23.n.97.*

Partum sit} vel ex pacto inito debeatur. *Mol.l.c.*

12 Vendens agrum, etiamsi tradat emptori, potest recipere fructus pro

rata nondum soluti pretij, si inter contrahentes ab initio ita conuentum est; reseruante sibi venditore fructus pro rata.

* *Couar. 3. var. resol. c. 4. Ang. emp. nu. 5. Mol. d. 368. nu. 9.*

At contraria opinio placet P. *N. l. 3. c. 2. à num. 148. Garzia c. 21. Lopez l. 1. de contu. c. 36. ad primum*, qui Syl. secuti vsura 2. n. 11. Couarruuiam carpunt: cuius opinio nemini Theologorum probata: à multis Iurisperitis explosa est.

13 Vendere se quis potest, etiã vxore inuita, ob grandem necessitatẽ.

* Homo est suæ libertatis Dominus. B. Paulinus se ipsum seruum exhibuit, vt viduæ filium libertate donaret. *Mol. d. 32. vide Garz. c. 17 Salo. q. 3. ar. 1. de dominio col. penul.*

14 Cum non est taxatum pretium rebus ad vitam non necessarijs, vt aureis, aut argẽteis, aut margaritis, & rebus eiusmodi; potest accipi, quantum emens sciens, & prudens dat. * *Vide Mol. d. 348.*

15 In

15 In venditione, quæ vulgò dicitur, *Lotto*, cum ſcilicet multa venduntur innumeris, qui ſyngraphas dant cum paruo pretio, nõ poſſunt res omnes pluris vendi, quàm valent ipſæ, & opera miniſtrorum, quibus ſoluendum. *Vide Lopez l.2.c.23. l.c. Mol.d.509. Garziam c.44.*

17 In pacto de dando pretio currente aliquo die, ſi varietur, dabitur medium: ſi autẽ currẽte ſeptimana, aut menſe, dabitur diutius durans.

* *Vide Nau.c.17.nn.239*

16 Venditorum per præconem, vel proxenetam, pretium eſt, quod rereperitur abſque fraude, & proxenetæ negligentia.

* *Vide Mol.d.348. Io.B.Cor.q.158*

Non poteſt tamen vẽdi infra dimidiũ iuſti pretij, *Mol.d.349.n.11*

De venditione ſub haſta *Sot. l.6. q.2.ar.3. Ara.2.2.q.76. ar.1. Gar. c.21. Carbo.de reſt.l.4. Mol.l.c.*

18 Non licet carius vendere hoſpitibus, quàm indigenis.

* *Na.l.3.conſ.9.de cẽſib. Mol.d.346*

19 Illicitum videtur quibuſdam vẽdere ius hoſpitandi, cũ priuilegio, ne alij hoſpitentur.* *Nau. l.c.*
20 Quod parum eſt, cenſentur emptor, & venditor condonare inuicẽ
21 Si vendis pro decem, quod creditur valiturum ſolũ quinque, quando trades, etiámſi illo tempore valeat quindecim, teneris, ſecundum quoſdam, reſtituere quinque.
22 Non tenetur vendens prodere defectum rei manifeſtum, etiamſi emptor non aduertat; nec occultũ, vnde nullum emptori damnum accidit: nec tunc perniciosum eſt quærenti emptori mẽtiri: tenetur autẽ, ſi res eſt inutilis ad id, quod ille vult, id monere. Vide *D. Thom. quodl. 2. art. 10.* & limitationem apud *Sot. l. 10. de Iuſtit. q. 3. artic. 2. Armil. vet. Emp. nu. 17. Naua. c. 23. nu. 89.*

* Non tenetur} *D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 2. ad. 3. Sot. l. 6. q. 3. art. 2. Nau. c. 23. num. 89.*

Nec occultum} ſi emptor nullũ damnum patiatur in pretio, & vſu rei,

rei, *Sot.l.cit.concl.4.*

De hac re vide *Garziam cap.14. Conra.de cont.q.54.P.N.l.c.c.2.nu. 29.Mol.dis.353. Lopez l.1.dc.45.*

Mentiri} venditorem interrogatum teneri occulta vitia detegere: & mentiri perniciosè, si eam veritatem neget, qua cognita, non emisset emptor; nullū præterea esse contractum, & in re graui m.pec.esse docet *Mol.l.c.* vide quæ de hac re scribit *Lopez l.c.c.47.*

23 Dubitans rem esse furtiuam, debet id emptori indicare; quòd si sciens rem perituram emptori, tacuit, tenetur.

24 Vendere rem, qua quis potest benè vti, etiamsi credas pôstea malè vsurum, non est mortale; vt arma tempore belli iniusti, vel cœnam die ieiunij, modo nō credas illum emere ad nocendum alteri, vel sibi corporaliter.

* *Vide Syl. Ars.n.5. D.Tho.2.2.q. 69.art.2, ad 4.* & idem dic de Artifice. *Med.Instruct lib.1.§.25.c.14 in fine*

fine, Nau. c. 20. num. 16. Lopez. l. 1. c. 8. de contract. & p. 1. c. 59.

Ea autem, quibus homines peccant, vt sunt idola, non licet efficere, *Med. D. Tho. l. c. vide Nau. consi. 1. de Iud. & Sarac. lib. 5.*

Arma } *Vide Nau. c. 23. num. 90. & consi. 3. loco cit.*

Cœnam } Alij aiunt, alij negant, vide *Azor. l. 7. c. 38. q. 13. Lopez. l. cit.* putat ministrari posse cœnã illi, qui iã ad frangendũ ieiuniũ paratus est.

25 Agrum, aut domum loci sacri constructioni necessariam, aut amplificationi, vel vtilẽ, paruo domini detrimento, potest Iudex cogere vendi, quòd si non est necessaria, sed vtilis tantum, potest cogere Princeps: potest item cum expedit aliquid ad bonum publicum emi.

* Vide *Mol. d. 341. nu. 4.*

26 Venditum perit venditori ante degustationem necessariam, aut mẽ surationem: itemque si est in mora, aut culpa; aut causa interitus: alioqui perit emptori, etiamsi non sit tradi-

tradita.* *Vide Syl. emptio. num. 2.*

27 Si quis ex centum dolijs decem vendit indefinitè, & pereant omnia, pereunt & sua emptori: quod si maneant decem, erunt emptoris; sic si vendit de duobus vnum indefinitè, si pereat vnum, quod reliquum est, dabitur emptori.

* *Vide Syl. l. c. Ang. eod. ver. nu. 11.*

28 Notarius faciens instrumẽtum, vbi aliquis fraudatur citra dimidiũ iusti pretij, non tenetur restituere; non enim dat damni causam.

* Notarius vsurarij cõtractus, fictum conficiens instrumentum, tenetur restituere. *Naua. c. 17. n. 276.* non autem, si aperte vsuræ labem describat. *Nau. ib. Tol. l. 5. c. 36. n. 1. & c. 61. n. 7. Vide. Med. q. 4. de restitut. vsu. in fine, Sot. l. 6. q. 1. art. 4. in fine, D. Ant. 2. p. tit. 1. c. 9. §. 6.*

29 In venditione celebrata cum Ecclesia, sed per eius Procuratorem, non transfertur dominiũ ante traditionem, secundum quosdam: nec si executor testamenti vendat rem

non præsente pecunia, transfert dominiũ; quod ego intelligo in Foro exteriori.

30 Venditio cum conditione, ante eam impletam, non obligat.

* *Mol.d.337.num.10.*

VERBA.

1 VErbum iocosum dictum causa recreationis, nõ est peccatum. *Vide D.Tho.2.d.40.& 4.d.9.*

VERBERA.

1 VErberare possunt parentes, domini, & pædagogi per se, vel per alium, & Religiosum incorrigibilem Prælatus, etiam per alium Clericũ, vel Monachũ in necessitate *Ca.Vniuersitatis, de sentent. excom.* * *Sot.lib.5.art.2. Vide D.Thom.2. 2.q.68.art.2. Val.t.3.d.5.q.9.p.vni. Salon. Arag.6.*

2 Prælatus potest etiam Sacerdotem verberare, & fortè etiam Præceptor, vt si sit talis alicubi consuetudo, & vir vxorem graui de causa.

* *Sot*

* *Sot.l.c col.5.* {& vir} *Sot. Salon. Aragon.loco cit.3.*

Si pater verberet ex odio, vel ex iracundia rationem regente mortiferè peccare potest. *Sot.l.c.col.3.*

3 Episcopo non licet manibus suis verberare.

Vestis, vide Sacra.

1 VEste religiosa maris, aut fœminæ vti sæcularem ludi causa, non est mortale. Vide limitationem in *Syl.V.Habitus.*

* Dum inde non accidat Religioni, aut proximo iniuria grauis *Na. c.23.num.22.*

2 Vti veste alterius sexus ob vanitatem, veniale est; ob iustam verò causam licitum: quamquam Aug.2, Soliloquior.dubitat, an vnquam liceat viro vti veste fœminæ. *Vide Sy. V.Fœmin.* * *Naua.l.c.ex D.Thom.*

Vicarius, vide Confessor.

1 VIcarius Episcopi non potest esse laicus, nec Clericus coniuga-

iugatus, oportet verò habere Ordines Minores.

* De Vicario Episcopi integrum volumẽ edidit Iacobus Sbrozzius, nonnulla scribit *Sanchez t.1.de matrim.lib.3.d.29.*

2 Vicarius generalis dicitur Ordinarius, potestque dare dimissorias, & potestatẽ absoluẽdi à reservatis.

* *Sanchez l.c.d.9.nu.3.* alij tamen dicunt esse delegatum. Idem dicas de Vicario Capituli, Sede vacante *ib.n.4. Sbrozzius. Na.cons.5.de spõs.*

3 Vicarius Episcopi, eo mortuo, cessat, (nisi á Capitulo cõfirmetur:) gesta tamen per eum ante mortis notitiam, valent. * *Sanchez.l.c.d.30. numer.2.*

4 Vicarius electus á Collegio, perseuerat mortuo Prælato.

5 Excommunicato aliquo, cessat officium eius Vicarij, secundum quosdam; nisi habeat auctoritatem à Iure, vt Vicarius Abbatis, vel Prioris.

* Vide *Sanchez l.c. á nu.3. Sbrozzium*

zium l.3.de Vicario q.7.nu.4.
Addit.} A Vicario generali Episcopi ad ipsum Episcopum non appellatur *c. Romana de appell.lib.6. Sanchez d 29.nu.3* in ijs scilicet, in quibus est ordinarius: nam si esset delegatus, appellaretur. *c. super q.de offitio deleg. Sanchez l.c nu.9.*

Vicarium Episcopi posse ex officio exonere confessarios, & si sit Sacerdos, audire subditorum omnium confessiones, negant alij, alij probabili us aiunt. *Sanchez d.29. num.14.15.*

6 Vicariatus perpetuus, est beneficiū.

7 Vicarius perpetuus potest ex causa vrgente fieri ab Episcopo inuitis Rectore, & patrono: debet autem esse viginti quinque annorum, & fieri intra annum Sacerdos, alióqui priuatus est ipso facto: quod si accipiat aliam Ecclesiam cum cura, perdit Vicariatum.

8 Vicarius perpetuus potest facere Vicariū ad tempus, seu tēporalē.

9 Vicarius temporalis potest facere

re Vicarium, si sit consuetudo, aut habeat speciale mandatum, aut nō possit totum implere, & partem committat.

VIDVA.

1 VIdua non dicitur, quę non est à viro cognita.

* Viduam præteritis venereis ex viro voluptatibus delectari, non est per se mortale, sed ob periculum pollutionis, aut delectationis mortiferæ, erit frequenter mortale, *Val. t.2.d.6.q.4. De hac re lege Nau.c.16 nu.10. Lopez p.d.c.75. Azor.l.4.1.c.6. Caiet.*

VIRGINITAS.

1 VIrginitas amittitur pollutione voluntaria, saltem in causa, vt cum quis nocturnā optat, aut procurat voluntariè, & concubitu apto eam facere, etiāsi per accidens non sequatur: quidam tamen dicūt sine pollutione non amitti. *Syl. ver. Virginitas.nu.3.ex D.Tho.ex.4.d.33.art.1.ad 5.*

* Per

* Per omnem voluntariam pollutionem amittitur virginitas. *Caiet. 2.2.q.154.art.6.initio, & ad 3. vide eundem.q.152.art.1.ad 3.Sot d.49. q.1.art.1.col.4. Syl. Virginitas. 2.3. Martinum apud Caiet.l.c. Viual. in Append.cap.5.nu.25.*

Nocturnam} *Viual.l.c.nu.29.*

Apto} Non autem si Eunuchus sit ad seminandum ineptus.

Non sequatur} *Viual.l.c.nu.25.*

Non amitti sine pollutione} *Mart Syl.l.c.*

Virgo virginitatem coram Deo non amitteret, si metu mortis sine volũtatis consensu in scelus, negatiué se habens; immotaque manens stuprũ pateretur: quod si resisteret, suæ morti cooperaretur. *P. N. li.2 ca.3.nu.104.ex Sot.l.5.q.2.art.cõcl. 3.vide Syl.Virginit.num.6.*

Visitatio, vide Episcopus, Notarius

1 IN visitatione primo prædicandum, & monendum, deinde inquirendum.

*De

* De visitatione multa *Graff. p.2. c.28. lib.3.* * *Syl. Visitatio.nu.4.*

2 Episcopus visitat Diœcesim, Archiepiscopus totam Prouinciam, etsi id non videtur esse in vsu.

* *Syl.16.num.2.*

Vita vide Homicidum, Infirmus.

1 NOn tenetur quis vitam producere quantum potest, nec vti cibis delicatis, & salubribus, nec ad vitam seruandam permittere sibi membrum abscindi, nec vti medicinis, aut remedijs extra ordinarijs, aut valdé pretiosis, vel laboriosis, nec abstinere pœnitentijs, quæ vitam possunt breuiare.

Nec vti } *Sot. l.5. q.1. art.6. col. vlt.*
Nec } *So. l.c. q.2. ar.1. Tol. l.5. c.6. n.8*
Medicinis } *So. l.c. Lope. p.1. c.64. col.3*
Nec abstinere } *Vide Lopez l.c.*

*Nau. cap.15. nu.*1 20. putat m.p. vti asperitatibus notabiliter vitam decurtãtibus ei, qui aduertit. idem ferè *Couar. lib.*1. *Var. ca.2. num.*10. *Vide Cait.2.2. q.*147. *art.*1. *P. N. lib.* 2. *c.3.*

2.c.3.nu.85. Hoc facere causa pietatis erit veniale. *Caie. Coua. l.c. Sot. de ratione teg. memb. 1.q. conel. 3. vide Tol. l. 5.c.6.nu.14.*

2 Vitam potest quis exponere periculo pro suis, vel proximi rebus, & etiam pro honore, secundū quosdam, quod non concederet D. Augustin. Potest quidem vitam suam quis exponere pro tuēda vita alterius, at pro re alia tēporali, vel sua, vel aliena, non putarim licere, nisi esset ad vitam necessaria, aut valdè ampla. Vide *Sot. l. 5. de Iust. q. 1. art. 6. con. 3.*

* Vitam} Vide *Sot. l. 5. q. 1. art. 8.* V. *Homicidium, nu. 6. 22. 24. 25.*

Potest} *Sot. l.c. ar. 6. Nau. c. 17. n. 87.*

3 In naufragio posse alteri permitti tabulam, antequam capiatur, sed non postquam capta est, quidam aiunt. Ego putarim posse etiam captam alteri permitti, vt saluetur: vt & panem, quem quis vnum habet solum, alteri posse dare in extrema vtriusque necessitate.

Qui-

*Quidam aiunt} *Sot. l. 5. q. 1. art. 9. in fine.*

Ego} *Victor. de homic. nume. 26. Tol l. 5. c. 6.*

Panem} de hac quæstione multa, *P. N. lib. 2. c. 3. á num. 63.*

Addit.} Laborans in extremis cibum fastidiens, quia nequit deglutire, non est sui homicida, si non conetur edere. *Lopez l. c.*

Prælatus, aut Princeps, sæuiente peste, non potest populum deserere etiam si vitæ periculum immineat: id charitas, & iustitia postulat. *Sot. l. c. art. 8. col. 6.*

Votum, vide Baptismus, Debitum coniugale, Episcopus, Festum, Matrimonium, Religio.

NOn obligat votũ de re inutili, aut vana, aut maioris boni impeditiua, si quis meliorem facere velit, aliòqui obligat: vt votum de coniugio vitandę incontinentiæ causa, nisi quis melius quid faciat.

*De

* De voto *D.Tho.cum* Caie. 2.2. q 88. *Sot.toto l.7. & Azor. l.11.a c. 13.fusissimè, Val.t.3.d.6.q.6.Thenlogi in 4.d.38.Lopez p.1.a.c.43. Nau. c.12.d num.24.Corona 3.p.c.9.Tol. l.4.c.17.18.*

* Vide *Azor.l.c.d q.5.* vbi de voti materia.

Maioris boni} *AZor. l.c.q.7. Sot. l.c.q.1.art.3. Nau.c.12.nu.53.*

2 In dubio, an voueris, vel an, cùm vouisti, compos esses mentis, votum seruandum est, vel petenda dispensatio. *AZor.li.11.c.15.q.2.cum. Archid. Ang. & Syl.*

* *Med.lib.1.c.13.§.7. Lopez. c.46. col.pen. Graff.l.2.c.32.nu.3.ex Sot.l. 7.q.3.art.col.2.*

3 Votum de peccato mortali mortale est, de veniali veniale. Sicut declarat Caiet. ver. Votum p.1 * *Nau. l.c.num.34.*

Votum de re leui non obligat ad p.m. *Naua l.c.nu.10. & 40. Sot.l.c. q.2.art.1. Azor.l.c.c.15.q.4.*

Veniali} *Lopez p.3.c.48.*

4 Vo-

4 Votum non obligat, si rem, quã voues, in finem malum ordinas, vt si voues aliquid ad hoc, vt consequaris quod nõ licet: verbi gratia, furtum, vel adulterium, aut in gratiarum actionem pro malo: secus si ipsum vouẽdi actum malè ordines, vt si voues Religionem, vt lauté viuas, aut lasciue, vel in gratiarum actionem pro filio ex adulterio suscepto: id enim non malum est, etsi adulterium ipsum pessimum.

*Ob malum finem vota facta non valent. Vide *Caie.* 2 2. *q.* 88. *ar.* 2. *Sot. l. c. Azo. l. c. q.* 3. *Corona de voto, pag.* 7.

Secus si ipsum} *Vide Caie. in sum. ver Voti materia, Nau. l. c. num.* 43.

5 Voti pœnitere, sed cum animo implendi, non est mortale.

* Dolere, quod vouendo virtutis actum egeris, scelus est: si vis Deo promissum persoluere, non peccas mortiferè, si velles nõ vouisse. *Azo. c.* 15. *in fine. vide D. Tho. l. c. art.* 6. *ad* 2. *Caie.* 16. *Nau. l. c. nu.* 54. *Vide Coro. l. c. pag.* 3. *Syl. Votum* 2. *n.* 20.

6 Te-

6 Tenetur voto, qui intendit vouere, etiamsi non intendat implere: qui autem non se intendit obligare, non videtur intendere vouere; hoc enim ipso, quod quis vouet, se obligat, vt qui promittit, hoc ipso quod promittit: peccat tamen, &, secundum quosdam, mortaliter, qui vouet sine animo se obligandi.

* *Corona c.9. de voto pag.4. ex Sot. l.c.q.1.art.2.& Caie.in summa ver. Votum,& 2.2.q.88.art.1.& Graff. l.2.c.24.nu.13.*

Peccat} *Angles de clauibus in 4. pag.71. Corduba q.145.*

7 Qui votum ratificauit, falsò putans se teneri, non ideò obligatur.

* *Nau.c.12.num.71. Caiet.2.2.q. 189.art.5.*

8 Votum factum metu graui ad id non iustè incusso, non valet, nisi firmetur iuramento: secus est si iustè metus incutiatur. Quidam tamen aiunt votum quocunque metu factum, si adfuit intentio se obligandi, tenere.

Azor

Azor.l.c.c.4.11.q.6.casu.7.C.Per-latum.de ijs,quæ vi. Nau. n.52.l.c.

Iuramẽto} *Azor.q.12. ex cõmuni.*

Secus si iustè} *Azor. l.c. Vide Syl. Votum 2.Graff.lib.2.cap.25.p.1.*

9 Votum puellæ ob metum patris reuerentialem, non valere quidam asserunt,si præsertim timet,ne ab eo alióqui durè tractetur *Naua.c.25. num.51.*

*De metu reuerentiali *Azo.l.c.17*

10 Votum parentum de filijs,istos non obligat,nisi se obligent ipsi approbando.

*Vide *Syl.l.c.num.11. Graff.l.c.c. 26.num.8.*

11 Quidam putant,votum Religionis,vbi regula non seruatur,non tenere,nec qui Religionem vouit,debere ingredi eã, si ibi pro libitu viuitur;ego neutrum affirmare ausim

*Vide *Nau.l.c.n.46. De voto Religionis,& Castitatis Graff.l.c.c.24.*

12 Qui vouit Religionem certam, debet quærere aliquot eius Monasteria, vt recipiatur; qui autem Reli-

Religionem in communi, aliquot diuersarum Religionum in ea Prouincia. * *Vide Nau.c.48.*

13 Qui vouit solum ingredi Religionem, si in Nouitiatu ea non placet, potest exire, etiamsi vouisset animò perseuerandi in ea, nisi intẽdisset se obligare ad perpetuo ibi manẽdum; quãquam etiã tunc quidam putant, si bona fide probans putat non sibi conuenire, posse exire. Idem autem censetur, vouere ingredi Religionem, & voûere fieri Religiosum

* *Tol.l.c.c.18.n.1. Vide Nau.n.84. l.c. Azor.c.22.* vbi multa de simplici voto religionis. *q.6. Lopez c.45.*

Idem } *Vide Azor.l.c.q.7.*

14 Qui vouit Religionem arctiorem, si in laxiori profitetur, nõ amplius tenetur. *Vide de Regul.li.6.c.4*

*Peccat tamen *Nau.nu.48. Azo. l.c.q.12. Syl. Votum.4.q.3.d.6.*

15 Violare votum de re leui, aut de vitando aliquod peccatum veniale, est solum veniale peccatum.

Sot.l.7.de Iustit.q.3.ar.1.& Naua. c.12.n.65. Quidam tamen dicunt, qui vouit dare vnum nummũ, si non det, peccare mortaliter; sed qui vouit non ludere, non peccare, nisi venialiter, si parum ludat, ob leuitatẽ materiæ.

* Vide citatos *n.3. Lop.c.48. Sot. l.c.q.2.ar.1.16. Angles de voto pag 79* De votis rerum minimarum *Graff. l.c.c.23.*

16 Non est in potestate vouentis se obligare sub mortali, aut veniali peccato, obligat enim ex se votum pro qualitate materię. *Sot.l.7.de Iustit.q.13.art.4.*

17 Quæ vouit virginitatem, si violet, tenetur ad castitatem, nisi, cum vouit, aliud intendisset.

* Vide *Naua. num.45. Angles de voto in 4.pag.84.*

18 Vouens Religionem grauiter deceptus, non voturus, si sciuisset, non tenetur.

* Vide *Graff.lib.2.c.24.nu.18.*

19 Non ideo votum non obligat, quia

quia accidit aliquid, quod si præuidisses, non vouisses; sed quia accidit id, quod si fuisset tempore voti, obligationem voto abstulisset: vt si fiat res impossibilis, aut illicita, aut indifferens, &c.

* *Caiet. in summa voti omissio.*

20 Votum de nunquam peccando non obligat, quia de impossibili; secus si fiat de nō peccādo mortaliter

* *Nau. num. 65. Azor. c. 13. q. 4. Sot. l. c. q. 1 art. conclus. 3.*

21 Votum Religiosi de re non prohibita seruandum, donec per Superiorem irritetur. Quidam tamē dicunt, nullum votum Religiosi valere, nisi consentiente Superiore expressé: alij etiam de re prohibita factum votum, ei indicandum, vt approbet, si velit.

* *Nau. nu. 07. Azor c. 16. q. 4. Sot. l. c q. 3 ar. 1. dub. 2. Lopez c. 48.*

Quidam} *Rich. 4. d. 38. art. 4. q. 1. Ang. votum. 2. num. 2.*

22 Vouens seruare aliquam legem non obligantem sub mortali, non

se obligat ad mortale, sed secundū rationē legis. *Sot. vbi sup. l. 8. q. 2. ar. 1*

* Religiosorum votis *Graff. l. c. c. 27*

23 Metus, qui excusat violantem præceptum ieiunij, excusare videtur quibusdam etiam violantem votum de ieiunio: obligare enim votum instar legis.

* De metu *Lopez c. 45.*

24 Vouens nō nubere, non se obligat ad castitatē, nec qui vouit mulierem nō tangere lasciuè.

* *Nau. c. 12. n. 85. Coro. l. c. pag. 8.*

In voto de non nubendo dispensat Episcopus.

25 Vouens abstinere ab ouis, non ideo tenetur abstinere à carnibus.

* *Vide Azor. c. 20. q. 6.*

26 Vouens se aliquid facturum, si cōtingat fortè peccare, intelligitur de prima vice; nisi intēdisset expressè, quoties peccasset.

27 Coniugem non posse sine alterius consensu vouere non petere debitum, alij aiunt, alij negant; non videtur quidem posse castitatem vouere,

uere, etiam ante consummatũ matrimonium, nisi velit Religionem ingredi.

* Aiunt} *Nau.nu.60. Lopez c.46. D.Tho.4.d.32.art.2.*

Negant} *Coro.c.9.de voto p.5.*

28 Vouens Religionem non præfixo tempore, debet, quàm primum potest, ingredi.

*Vide *Sot.q.2.ar.1.col pen.l.c. D. Tho.2.2.q.vlt.art.3.in corp.*

29 Qui vouit vnum principaliter, vt Religionem, & alterum accessorie, vt castitatẽ, liberatus à primo, est liberatus à secundo.

30 Votum Sacerdotij non est votum castitatis, potestque ab Episcopo dispensari.

* *Vide Sot.l.7.q.4.art.3.*

31 Votum de impossibili non obligat, etiamsi postea fiat possibile.

32 In voto seruandum possibile, & honestũ, omisso impossibili, & turpi

33 Duorum votorum incompatibiliũ, si æquè bona, seruetur prius; alióqui melius.

34 Qui vouit quotidie dare pauperi, si hodie non det, debet cras illud addere.

* *Vide Azor. c. 14. q. 11.*

Votum simplex in socie. Iesu irritat matrimonium ex Greg. XIII. vide *Mol. d. 329. in fine.*

35 Votum factum, vt aliquid à Deo obtineas, obligat, etiamsi non obtineas, nisi dixisses; si obtinuero.

Voti irritatio, dispensatio, & commutatio, vide Debitum coniugale.

1 AD irritandum votum, sufficit voluntas eius, qui potest, nec requiritur causa, vt teneat. Potest autem pater, & mater, si tutrix sit, (imó secundum quosdam, etiamsi non sit tutrix impuberis, & si non sit curator, etiam puberis, scilicet mortuo patre) tutor, curator, maritus, & Dominus impuberis quidē omnia vota irritare, etiam, antequam veniret sub suam potestatē, emissa: puberis autem reale (non autem personale sibi non præiudicans) nisi esset

esset adiunctum voto Religionis, aut de bonis castrensibus, aut quasi castrensibus: & Prælatus Religiosi vota omnia, adeoque etiam Papa, qui est eius supremus Prælatus, qui tamen secularium vota non potest irritare.

* De irritatione *Azor.t.1.7. Lopez l.c.ca.47 48. Nau.à nu.63. De aispensatione, & commutatione, Sot 4. Coro.l.c.Syl.votum 4.*

* *Azor.l.c.q 5.Tol.t.18.n.9.l.c.vi de Nau.nu.64.& 69.l.c.*

Potest autem} *Azor.l.c.q.3.*

Tutor} *Azo.q.7.vide Syl.l.c.n.2.*

Maritus vxoris vota, præiudiciũ sibi inferentia, irritare potest, & è conuerso. *Nau.n.64. Vide Azor.q. 13.Lop.c.48.* indistinctè loquitur.

Non autem personale} *Azo.q.7.*

Castrensibus} *Azor.l.c.*

Prælatus} *Azor.q.3.& ib.l.c. Naua.4.num.69.*

2 Irritans votum sine causa, in quod consenserat, peccat quidem, sed irritatio tenet.

* *Azor.q.6.Syl.votum 4.q.2.Nauar. nu.61. Coro.l.c.pag.6. vide Lopez c. 48.col.2.*

3 Votum impuberis de faciendo aliquid tempore libertatis, semel irritatum, non reuiuiscit: quidam tamen seruum excipiunt: excipitur & pubes, nisi vouisset simul in tempus etiam subiectionis: Religiosus autem censetur vt impubes.

* *Vide Lopez c.48. col.2.* Nullius subditi votum reuiuiscit tempore libertatis, si semel sit ritè irritatum. *Corona.l.c.pag.5.ex Sylu.ver.votum 3.& Sot. Angles l.c.*

4 Irritans votum, si postea consentiat, non ideo reualidat.

* Nisi} *Na.c.12.n,66.vide Graff. l.2.c.29.nu.5.& cap.27.*

9 Votum impuberis de Religione potest pater, & tutor irritare, etiam post pubertatem, si ille in pubertate se de nouo nó obligauit. Idemq; dicendum de Prælato Religiosi facti Episcopi, scilicet poterit similiter huius votum ante factum irritare,

tare, si iste de nouo non confirmauit Episcopus factus.

* Votum impuberis} *Azor. q.7. Nau.num.71. Caie.2.2.q.189.art. 5. Lopez.c.48.col.4.*

Soto q.3.art.2.l.c. contrarium placet. *Vide Medinam l.1.c.14.§.7.*

7 Omne votum authoritate Iuris commutatur in Religionem, & quidem personalia omnia professione extinguntur; realia verò debita quidam aiunt transire in Monasterium iuxta vires hæreditatis, ego verò, si sint solum votorum debita, etiam extingui professione puto. Nouitius autem excusatur à voto personali, incompossibili statui Nouiciatus, sed non reali. Possunt & omnia vota Nouitiorum commutari à Confessore in onera Religionis. Vota quidem nostrorum, quæ in sæculo fecerunt, ante professionem sunt suspensa, quamdiu sunt in Societate.

* Vota omnia personalia *Azor. in.c.17. in fine ex.c. scriptura de vo-*

to, & vot. redempt. Vide Sot. q. 4. ar. vl. Syl. votum 4. q. 7. Lopez c. 48. col. 2. omnia, ait, vota sæcularia, *idem Caiet. 2. 2. q. 88. art. 12. ad primum cum D. Th. ib. & q. 189. art. 3. Nau. c. 12. nu. 65. Sot. l. 7. q. 4. art. 3.*

Nouitiorum} *Angles de voto pag.* 110. *Naua. l. c. negat.* Nouitiorum, vota, vt professorum, à superiore irritari posse.

7 Qui promisit se alicuius votum impleturum, potest commutare in ingressum Religionis.

* *Vide Nau. l. c. nu.* 78.

8 Potest quis non seruare votum cum obseruatio vergit in periculũ magnum, & non potest adiri Superior. Excipe tamen votum continentiæ, quæ melior est, quàm vita *D. Tho. 1. 2. q. 88. & 4. d.* 38.

9 Causa dispẽsandi, voti inutilitas, vel maioris boni impedimentum, secundum quosdam: ego verò tunc non puto votum obligare, quare nec opus esse dispensatione: dicerẽ potius causam facilitatem in vouẽdo,

do, infirmitatem ad implēdum, neceſsitatem, vel vtilitatem, quę & ipſę ſunt ad commutandum idoneæ cauſæ.

* De abſolutione voti *Azor. c. 19.*

De cauſa iuſta idem *l. c. q. 17.*

Vide *Nau. l. c. nu. 77. Med. l. 1. c. 14 §. 7. Lopez c. 49. Corol. l. c. Angles de voto pag. 105.*

10 Commutatio ſine cauſa fiat in melius, cum cauſa, in æquale: quod ſi apertè melius eſt, poteſt quiſque id illud ſuum votum commutare. non tamen in æquale bonum. *Syl. Votum. 4. q. 7. Rich. in 4 d. 38. art. 8. q. 1.*

* De diſpenſatione, & commutatione *Sot. l. c. q. 4. art. 3. Nau. n. 75. Lopez. c. 49. Caiet. 2. 2. q. 88. art. 12.*

Quæ perpendenda in voti commutatione, docet *Na. n. 77. Azor. c. 18. q. 13. Corona conſeſſ.*

Poteſt quiſque} *Tol. l. 4. c. 18. nu 10. Med. l. c. Sot. q. 4. art. 1. col. 3. l. c. ex Caie. contra Syl. votū 4. § 7. Nau. nu. 75.* dicit neque in melius cōmu-

tari posse, nisi pateat Deo gratius esse, *Lopez c.49.in fin.* Sotum sequitur Angles de voto pag.105. Vide *Coronam de voto p.12.*

31 Qui habet Episcopalem authoritatem potest dispensare in omnibus votis, exceptis castitatis perpetuę, Religionis, Romanæ, Cõpostellanæ, & Hierosolymitanæ peregrinationis: in quibus etiam potest, cũ facta sunt per modum pœnæ peccati, si illud facere contingat. Sensum huius vide apud *Nau. c.12.nu.41.* potest, & in castitatis voto Episcopus, si sit periculum incontinentiæ, & Papa non possit facilè adiri: potest & in voto castitatis ad tempus, vel coniugalis. Potest & dispẽsare cum vouente arctiorem Relinem, vt laxiorem ingrediatur: non enim est id dispensare in Religione absolutè: imò secundum Panorm. & alios potest in voto Hierosolymitano, facto causa deuotionis, & nõ subsidij. *Vide gl. c. Ex multa, de voto.* Potest & in voto non nubendi

di,& non petendi debitum.

* Episcopalem} *Syl. votum 4.n.3. Naua.cap.75.*

De Papæ reseruatis, & de Episcopi facultate. *Azor.c.29.*

Per modum pœnæ} *Tol.l.4.c.18. num.11.*

Vide} *Angles de voto pag.130.*

In castitatis,&c.} *Naua.nu.76.*

Arctiorem } vide *Azor.c.18.q.8.* duas sententias referentem.

Deuotionis} contrarium docet *Syl.l.c.Sot.art.3.col.4. Nau,l.c.Azo. c.19.q.4.*

Non nubendi } *Naua. l.c. Lopez c.49.l.c.*

12 Archiepis.non posse dispensare in votis subditorum Suffraganeis, quidam aiunt,alij negant.

* Aiunt}*Sot.l.c.col.4.*ad eum enim non animarum,sed forensium causarum cura spectat:potest tamen in Episcopi suffraganei voto dispensare,quia hic illi immediatè subiectus est, *Angles de voto pag.109.*

13 Papam posse in voto solemni

castitatis quidam negant, alij melius concedunt.

* Negant} *D.Tho.2.2.q.88.ar.11. & quidam antiquiores Theologi, Sot. etiam.q.2.c.5. Lopez p.1.c.49.*

Concedunt} *Herueus quodlib.11. qu.25. Rich. Dur. Maior Scot. & alij, ab Angles de voto p.105.citati,* Caiet. confutatus à Soto. *Nau.nu. 75. Azor.c.7.l.12.* hanc multis probat. Certè Casimirus 1. Poloniæ Rex D. Benedicti Monachus professus, concedente Summo Pontifice, vxorem duxit.

14 Quod vouisti Deo alicui te daturum, si non huic promisisti, potest commutari.

15 Qui vouit non petere dispensationem voti, potest petere, explicando secundum votum, si timet alióqui periculum peccandi.

16 Qui potest ex priuilegio vota commutare, non propterea potest in eis dispensare; nec talis potestas extendit se ad vota iurata, nisi id exprimatur in priuilegio. *Nauar.*

cap.

cap.12.numer.79.

* Iurata} Negans sententia Azorio probabilior est *c.18.q.16. vide etiam cap.19 q.19. Nau.c.27.num. 275.& cons.3.de iureiur.nu 6.*

17 Id, in quod est votū commutatum, tanquam votum obseruandum est.* Vide *Azo.l.c.q.10.& 12.*

18 Cum Religioso, qui vouit transire ad arctiorem Religionem, non potest dispensare Superior, vt maneat sine speciali Sedis Apostolicæ indulto. *Caie.2.2.q 88.ar. dub.5.*

19 Qui potest ex priuilegio dispẽsare, potest & cõmutare, non contra.

* *Sot.l.c.q.4.art.3. vide Nau.n.79. l.c.* qui à Sot. discrepat, *Azo.c.18.q.7 Lopez.c.10. Palud.4.d.38.q.4.art.3.*

20 Dispensatio in voto apertè sine causa, non valet: in dubio verò excusat dispensatio Prælati.

D.Tho.2.2.q.88.ar.12. Nau.n.76 l.c. Azor.c.18 q.3. Coro.de voto.pag. 11. Abb.in c.1.de voto,& vot.red.

21 Qui potest dispensare, tutius facit in leue aliquid commutando.

22 Per

22 Per bullas, & priuilegia possunt commutari vota, etiam post illa facta, etsi quidam id negant.

* *Azor. q. 9. Nau. nu. 80. l. c.*

Negant} *Sot. q. 4. art. 3. l. c. Angles l. c. pag. 108. Lopez. q. 50. col. 3. Cordu.*

23 Prælatus videns, & cum possit facilè contradicere, non contradicens, hoc ipso videtur dispensare. *Vide Syl. V. Votum 4. nu. 8.*

24 Si Papa votum sibi reseruatum in aliquid commutauit, potest id ab Episcopo ex causa in aliud commutari: non enim id est Papæ reseruatum, etsi quidam aliter sentiunt.

* Vide hæc apud *Azor. l. c. q. 11. Syl. votum 4. q. 7.*

Vsucapio vide Præscriptio.

Vsusfructus, Vsus.

1 VSufructuarius potest vendere solum quantum opus est ad soluendam vecturam rei longè distantis necessariæ: quidam tamen dicunt, posse vendere arbores cæduas

duas; fructiferas verò nec incidere posse.

* De vsufructu *Mol.d.7.8.9.*
Vide *Mol.ver.eod.nu.1.*

2 Tenetur reddere æstimationem rerum vsu consumptibilium, vt pecuniæ, vini, &c. factã tempore, quo ei traditæ sunt (quæ vero vsu minuuntur, vt vestes, eorum reddendum, quod supererit post vsumfructũ) & pro pecoribus mortuis alia substituere, si legatus est vsusfructus gregis, vel armẽti; secus si animaliũ; itemque pro vitibus, & arboribus mortuis alias substituere: fœtus autẽ potest consumere, & si substituta pereant, non tenetur pro illis dare alia. Potest & consumere fructus vsu non cõsumptibiliũ, vel eorũ pretia. * *Mo.d.7.col.2.* Queverò} *Syl.l.c.n.4*
Et pro peco.} *Mol.l.c. vide l. vetus ff. de vsufructus. Fum. vsusfruct. nu.8. Ang.21.*
Itemque pro vit.} secus si tempestate aliqua sine culpa eius perierint. *Mol.l.c.col.1.*

3 Non

3 Non tenetur ad expẽſas magnas pro rerum cõſeruatione, vel defenſione, ſed poteſt repetere á proprietario. Quidam tamen aiunt, ſi ſit legatus vſusfructus omnium bonorũ, teneri ad expenſas, etiam magnas, pro reficienda re.

* *Syl. vu. 9. Mol. l. c. col. 3.* tenetur tamen ad expenſas exiguas ad rem, qua fruitur, reficiendam. *Mol. ibid.*

4 Tenetur ſoluere rei tributum, & collectas, & onera, niſi eſſent tanta, quod legatũ per ea redderetur inutile: ad onera veró pro habẽdo iure fruuum tenetur proprietarius.

* Vide *Mol. col. vlt. Syl. l c.*

5 Non tenetur ſoluere debita, ſed hæres, qui ea ſoluet de proprietate, & vſufructu, is enim intelligitur, deducto ære alieno. Si tamen ille eſſet vſufructuarius non omnium bonorum, ſed rei certæ, non tenetur de ea dare ad ſoluenda debita.

* *Syl. u. l. c. §. Quartum.* dicit bonorum omniũ vſufructuarium æs alienum

num soluere debere. *Fum.l.c.nu.5.*
6 Vxor relicta vsufructuaria omnium bonorum, vel domina, & gubernatrix, habebit solum alimenta: at mortuis filijs hæredibus, habebit plenum vsumfructũ; imò & proprietatem secundum quosdam.

* Vide *Graff 2.c 59. num.8.p.1. Syl.l.c.nu.13. Fum.ver. Legatum n. 32. Ang eod.num.48.*

7 Fructus maturi tempore mortis vsufructuarij ad proprietarium pertinent.

* *Mol. d.9.col.1. Indit.de rerum diuis.§.Is.verò.*

8 Vsusfructus omnium bonorum non intelligitur in legitima filiorũ testatoris.

* *Syl.l.c.num.12.*

9 Vsusfructus transit cũ ingrediẽte Religionem, dum viuit, si Monasterium potest habere proprium in communi.

* *Nauar.con.2. de Reg. numer.83. Mol. d.9. col. vlt. contra Couar. & Sylu. vide Graff.l.3.cap.19.num.43.*

10 Vsus-

10 Vſusfructus relictus ciuitati, vel vniuerſitati, ceſſat poſt cētū annos.
* *Syl. l. ſ. nu.* 11. Quomodo finiatur vſus fructus, *Mol. d. 9. de inſt.*
11 Si vſufructuarius amittat ciuitatem, ſuccedit ei pater, filius, & hęres, dum ille viuit.
* *Syl. l. c. Aug. eod. nu.* 20.
12 Perit vſusfructus per non vſum decem annorum inter preſentes, & viginti inter abſentes.
* *Mol. d.* 70. *col.* 2. *Syl. l. c. in fi.*
13 Legato tibi vſufructu vſque ad alicuius pubertatem, ſi ante moriatur, habebis vſque ad illam ætatem, ſi verò vſq; dum nubat, & moriatur, habebis dum viuis: tandiu enim poterat non nubere. * *Vide Syl. l. c. Fum. nu.* 7.
14 Legata tibi re ſtabili, habebit te cum in eam vſumfructū vſufructuarius omnium bonorū: vel tu ſolus, ſecundum quoſdam.
* *Vide Mol. d.* 8. *in fin.*
15 Fœmina intra annum nubens, non ideò amittit vſumfructum relictum

lictum à marito, vel proprietatem, nisi ille id expresserit.

16 Concessa tibi re aliqua ad vitã, intelligitur tibi concessus vsusfructus, potesq; alteri tradere ius illud, dum viuis. * *Mol.d.7.col.vlt.*

17 Vsum solum habens agri, potest fructus edere cum familia, sed non vendere, aut locare: secus si habeat vsumfructum.

Syl.l.c.nu.1. Ang.ver.num.eod.

18 Vsurarius tenetur ad expensas: quod si proprietarius participet ei commodo, ipse solus tenetur.

Vsura, vide Contractus, Debitum Dos, Iudæus.

1 VSurarij bona esse tacitè hypothecata pro vsuris; quidã aiunt, sed melius alij negant.

* De hac re *Couar.l. 3. var. d c. 1. Nauar.lib.5.consi.& in.c.si fœneraberis 14.q.3.& c.17.à.nu.206. Sot. lib.6.q.1. Bannes.2.2.q.78. Val. Mo. á d. 302.*

* Aiunt} *Vide.Gloss.c.cum tu c.tu.1*

nus

nos de vſu.

Negant } *Couar.l.c.c.3. num 6. Mol.l.c. Caiet.Na. & alij ab eo.cit.*

2 Vſurarius, qui nulla alia habet bona, niſi reſtitutioni obnoxia, ſi donet, aut in dotem det, non tenetur. *Syl vſura 8.q.1. Tabien.vſura.6.§ 2. Sot.l.6.q.1.ar.4. Mol.diſp. 228. & 330. Tolet.lib.5.c.35.*

* De dote, *vide Nau.c.17.num. 271. Nau.c.17. nu.265. & alij cit. Sot.lib.6.q.1. art.4.* ſcribit, tranſferri vſurarum dominium: at *D. Tho.2.2.q.78.art.3. Alenſ.3 p.q.66. Ioa.Med.q.4.de reb. per vſu.acquiſ. & alij cum Molin. d.326.* negant.

3 Lucrum ex officio per vſuram acquiſito nō eſt reſtituendum, nec res empta ex pecunia vſuraria.

* Acquiſita ex rebus vſu non cōſumptibilibus reſtituenda ait *D. Tho.l.c. & alij Mol.d.327. Tol.lib. 5.c.35.* Nec res} *Mol.l.c.*

4 Non eſt vſura pecuniam locare, aut vendere. **Caiet.ver.vſura.*

5 Non eſt illicitum petere mutuū

ab

b eo, quem ſcis non aliter daturũ, uám ad vſuram : quod ſi petis ſine eceſsitate, aut vtilitate, peccatum ſt. * *Caiet.l.c.*

* *Mol.d.355.Tol.l.5.c.27.D.Tho. c.Nau.c.17.num.262.Sot.l.6.q.1. rt.5.Banne.78.art.4.*

Plus tenetur vſurarius de rebus on in ſpecie debitis filijs, & vxori, uàm creditori.

Vſurario manifeſto, id eſt, qui ulla poteſt tergiuerſatione celari, ullum adminiſtrandum Sacramẽ- um ante ſatisfactionem, vel ſaltem autionem ſufficientem : ſecus ſi nõ ſt manifeſtus, & non poteſt reſti- uere. Eſt autem infamis Iure vſu- arius manifeſtus.

* Vſurario } *vide c. In omnibus. c. Qñãquam de vſu. lib.6. Mol.d.334. Tol.l.5.c.36.*

Cautionem } pignoratitiã, vel fi- deiuſſoriam creditoribus, vel alijs ro ijs, aut ſi nullus ex illis adſit Ordinario, vel Parocho coram te- ib', & notario: ſi nequuet cautionẽ dare,

dare, iuret se, quantum poterit, curaturum restitutionem. *vide Nau. l.c.nu.279. Molin.l.c.*

Est autem} *3.q.7.c. Infames Mol. l.c.* Infantibus autem dignitatum portæ non patent. Reg. Infantibus de reg.iur.lib.6.

8. Qui fecit contractum vsurarium bona fide, credens iustum, potest tantum lucri retinere, quantum acquisiturus erat alióqui per contractum licitum.

9 Contractus, qui dicitur vulgo, *Godere*, *à godere*, scilicet cum alter domum dat habitandam, alter pecuniam vtendam, est vsurarius, nisi aliqua circunstantia honestetur, vt lucri cessantis, &c.

10 Centesima vsura dicitur, cũ datur vnũ pro centũ singulis mẽsibus.

* Vide. *Nauar.c.17.num.208.*

11 Qui bona fide accepit tanquam donatum, vbi cõperit esse pro mutuo datum, tenetur restituere quãtum factus est locupletior, nisi præscripsisset.

* Caiet.

Caiet. ver. vsura. Tol. l. 5. c. 29. nu. Nau. de vsu. nu. 25.

Notarius faciens instrumentum urarij manifesti contra formam, *Quamquam de vsur. lib. 6.* non tetur restituere, quia ipso iure est ullum. Nec inducens fœnerarium d fœnerandum in gratiam fœnera arij indigentis, tenetur restituere.

*Si fictum scribat instrumentum, quo vsuræ labes tegatur, tenetur restituere, *Molin. ex communi d. 331.* dē dicas de testibus. *Bannes 2. x. ar. 3.* vbi ait, neque peccare notarium, si rem solum verè explicet.

Nec inducens *Syl. vsura 7. nu. 2. Mol. l. c. 10. Med. q. 4. de rebus. rest. er vsu.*

3 Merus executor vsurarij non tetur restituere, secus est de Principali agente: hic enim causam dat.

* Vide *Caieta. ver. Vsura, Nau. u. 166. Mol. l. c. Bannes l. c.* putat mnes vices, & negotia vsurariorū xercentes teneri ad restitutionem.

Hæredes vsurarij tenentur solū

pro rata restituere, scilicet qui est ex dimidio hæres, dimidiũ debiti, qui ex tertio, tertiam partem: etiãsi alij non restituant. *Caie. 2. tõ. opusc. tract. 8. c. 5. Med. de rebus per vsurã acquisitis q. 4. ad 5. principale Sot. lib. 6. q. 1. art 4. ad 3. Syl. vsura 6. q. 0. Mol. disput. 332.* si quæ tamen res mutuatarij eadem supersit, eam restituere tenetur quicumque habet.

* *Nau. num. 278.* alios teneri restituere, ait, si alij nequeant: at *Io. Med. l. c. Sot. l. c. art. 4. ad. 3. Bannes l. 2.* sentiunt idem. *vide Caiet. opusc. de vsur. q. 5.*

15 De vsura inter sæculares, potest cognoscere etiam Iudex sæcularis, siue de Iure, sine de facto quæratur.

* Vide *Mol. d. 333. Couar. 3. var. resol. c. 3. nu. 1. Syl. Vsura. 9.*

16 Qui iurauit non repetere vsuras, poterit Ecclesiæ denunciare, & ipsa cogere restitui: quod si iurauit non denunciare, non tenet iuramẽtum, secundum quosdam, quia illicitum.

Vulne-

VLNERARE.

Vlnerare non licet parentibus, nec dominis.

Vide citatos supra. V. Verbera.

XENODOCHIVM. *seu hospitale.*

HOspitale sine Episcopi auctoritate constructum, est locus prophanus, nec gaudet immunitate, nisi superueniat Episcopi auctoritas.

* Vide *Syl. Hospitale. q. 3. & Immunitas.*

Hospitali, cum instituitur, debet dos assignari, vt Ecclesiæ; & cum læditur, restituitur in integrum, sicut Ecclesia.

Potest in eo poni Rector sine Episcopi auctoritate, nisi habeat curam animarum, seruanda tamen consuetudo.

Hospitalis, etiam sine auctoritate Episcopi facti, cura ad Episcopũ spectat: est enim pater pauperum: non tamen tenetur ad procuratio-

em Episcopi visitantis.
Vide Trid. sess. 7 c. vlt.

5 Hospitalis Administrator, nō tenetur rationē reddere Ordinario, si id exprsè est cautum in eius institutione. *Ex Congr. Concil.*

6 Hospitali, seu alij loco pio relicta, posteaquam sunt incorporata, non possunt alienari sine iuris solemnitate. *Summistæ verb. alienatio, Panorm. & alij Doct. in c. nulli de reb. eccl. non alien. Concil. Trid. sess. 22. cap. 11. de reform. Extrauag. c. Ambitiosæ de rebus eccles. non alien.*

7 Hospitali habenti curam, vel annexo Ecclesiæ curatæ, potest præfici Religiosus.

FINIS.

SCRIPTVRARVM Compendia explicata, & citatorũ Doctorum nomina.

A B. Abbas Panormit.
Abul. Alphonsus Tostatus Episcopus Abulensis.
Adr. Adrianus.
Alb. Pig. Albertus Pighius.
Ales. Alex. Alensis.
Alex. de Ne. Alexander de Neuo.
Alph. à Cast. Alphonsus à Castro.
Anch. Ancharanus.
And. Veg. Andreas á Vega.
Ang. Angelus de Clauasio.
Angles Ioseph. 3. in quartum.
Ant. D. Antonius.
Ant. de But. Antonius de Butrio.
Arbor. Ioannes Arboreus.
Archi. Archidiaconus.
Arag. Petr. de Aragon in D. Th. 2. 2. de iustitia.
Ast. Astensis.
Azor. Ioannes Azorius tomo primo moral. iust.

B An. Ludouicus Bannes in D. Tho. e Fide, Spe. Charitate, &

Iustitia.
Bar. Med. *Bartholomeus à Medina.*
Bar. *Cæsar Baronius Cardinalis.*
Bar. *Ludouicus de Beia.*
Bellar. *Robertus Bellarminus Cardinalis.*
Bonau. *D. Bonauëtura Cardinalis.*
Bonin. *Boninsegnius Senensis.*
Borg. *Borgasius.*
Borgi. *Borginus.*
Cāet. Tbom. *Caietanus Cardi.*
Cano. *Melchior Cano.*
Cor. *Alexander Correrius de spōsalibus.*
Carb. *Ambrosius Catherinus.*
Carbo. *Ludouicus De legibus, restitutione, præceptis Ecclesiæ.*
Chapeau. *Ioannes Chapeauille de casibus reseruatis.*
Clar. *Iulius Clarus.*
Clem. *Clemens.*
Claud. Grill. *Claudius Grillandus.*
Clicto. *Iodocus Clictoueus*
Cordu. *Antonius Cordubensis.*
Conra. *Conradus de contractibus.*
Coro. *Maurus Anton. Bernarducius*

eius Corona auctor.

Corra. Io. Bapt. Corradus.

Couar. Didacus Couarruuias.

Dec. Decius.

Did. Per. Didacus Perez.

Diony. Dionysius Cartusianus.

Driedo. Ioannes Driedonius.

Dur. Durandus in Mag.

Dur. lib. Guilielmus Durandus auctor Rationalis diuinorũ officiorũ.

Ek. Ioannes Ekius.

Fel. Felicianus Episcopus, cuius extat Enchiridion de censuris, & Manuale Parochorum.

Flam. Par. Flaminius Parisius.

Frãco. Frãcolinus de horis canonicis.

Fu. Bartholomeus Fumus auctor Armillæ.

Ab. Gabriel.

Glos. Glossa.

Graff. Iacobus de Graffis Decisionũ aurearum auctor.

Gui Red. Guilielmus Redoanus.

Henri. Gand. Henricus Gandauensis.

Host. Hostiensis

Hug. Hugolinus.
Iáns. Cornelius Iansenius.
Iõã. Co. Ioãnes Baptista Corrad⁹,
Bacho. Ioannes Bachonus
Io. Med. Ioannes á Medina.
Io. de Lig. Ioannes de Lignano.
Io. de Tur. Ioannes de Turrecremata
Io. Nic. Gim. Ioannes Nicolaus Gimonteus.
Led. Pet. á Ledesma in D. Thom. de matrimonio.
Lel Zecch. Lælius Zecchus
Lyr. Nicolaus Lyranus
Lopez. Ludouicus Lopez tomo primo & secundo. ille duabus partibus, hic duobus libris absoluitur.
Maio. Simeon Maiolus de Irreg.
Maior. Ioannes 5.
Maldo. Ioannes Maldonatus in Euangelia.
Mar. Marsilius
Mercu. Thomas Mercato
Med. C. vel q. Ioannes. 5.
Med. lib. Bartholomæus 5.
Miss. refor. Clem. Missale reformatũ Clementis.

Menoch.

Menoch. Iacobus Menochius.
Mol. Ludouicus Molina in D.
Tho. de iustitia ex quatuor emis-
sis tomos duos hactenus edi-
Nau. Martinus Nauarrus.
Oldr. Oldradus.

Palud. Paludanus.
Par. Flaminius Parisius
P. Arag. Petrus de Aragõ de iustitia
P. N. Petrus Nauarra de restitut.
Pet. Sot. vel à Sot. Petrus à Soto
Phil. Cosmus philiarcus de officio
Sacerd.
Polanc. Ioannes Polancus.

Rebuf. Rebuffus.
Rich Richardus de Mediauilla
Ros. Rosilla.
Ruar. Ruardus Taper.
Ruph. Ruphinus.

Sac. Rom. Sacerdotale Romanum
Salon, Michael Salon in D. Tho.
de iustitia
Sanchez, Thomas Sanchez de matri-
monio.
Say. Gregorius Sayrus de censuris.

Suar. Franciſcus Suarez in par. D. Tho. & in varias Theologia materias.

Sbr. Iacobus Sbrozius de Vicario Epiſcopi.

Scot. Scotus.

Sot. Dominicus Sotus in 4. de ratione tegendi, de iuſtit. & iu.

Syl. Sylueſter.

Steph. Dur. Stephanus Durandus de ritibus Eccleſiæ.

Steph. Ioannes Stephilæus de literis gratiæ.

Tab. Tabiena.

T D. Th. D. Thomas.

Tho. ab. Arg. Thomas ab Argentina

Tho. Vual. Thomas Vualdenſis

Tol. Franciſcus Toletus Cardinalis

Trid. Concilium Tridentinum.

Val. Gregorius de Valentia, cuius in D. Tho. ſummam quatuor ſunt editi tomi.

Vaz. Gabriel Vazque. in 1. 2 D. Th. t. 1

Veracen. Chriſtophorus à Veracruce in ſpec. Coniug.

Vict. Franciſcus à Victoria.

Viguer.

...der. Ioanes Viguerius
Villad. Villadiego
Vual. Martianus Vualdus ...aurei Candelabri
Vual. Thomas Vualdenſis
Zab. Zabarella
Zer. Thomas Zerola in praxi pœnitentiæ

Cap. vel c. Capite c. vel can. canone
Concil. Concilio.
Concl. concluſione
Conſ. conſilio
Com. commentario
D. vel. Diſt. Diſtinctione
D. vel. Diſp. Diſputatione
L. Interdum libro, interdum, lectione
L. C. loco citato.
N. vel Num. Numero.
P. vel Par. Parte, interdum Puncto.
P. m. Peccatum mortale.
P. v. Peccatum veniale.
Q. quæſtione.
T. tomo, vel titulo.
V. interdum, verbo, intedum Vide.

INDEX.

Abbas pag. 1
Abbatissa. 1
Abortus eod.
Abiolutio eod.
Adoptio 13
Adulterium eod.
Aduocatus 15
AEdificare 16
Affinitas 17
Alienatio 18
Alimenta 20
Altare 23
Apostata 25
Appellatio eod.
Aqua benedicta. eo.
Archiepiscopus eo.
Archipresbyter eo.
Arrha 25
Auaritia 26
Annitus 26
Baptismus 28
Bellum 34
Benedictio 39
Beneficium 40
Blasphemia 61
Bona 63
Bonus vir 64
Calix ibid.
Cambium 66
Capitulum 68
Casus fortuitus 71
Casus reseruatus 72
Caupo 74
Census 75
Censura 77
Charitas 80
Circumstantia 84
Ciuitas, ciuis eod.
Clericus 85
Coemeterium 95
Cognatio eod.
Collegium eod.
Columbarium 96
Comedere 97
Commodatum 98
Communio. 100
Communitas 101
Concessum ibid.
Concilium ibid.
Concionator 102
Conductio eod.
Congregatio 109
Confessio ibid.
Confessor 130
Confirmatio. 146
Coniux 152
Conscientia eod.
Consecratio eod.
Consensus 155
Conseruator 156

Consi-

INDEX.

...um. ibid.
...etudo. 157
...ctus 159
...tio 165
Contumelia. 167
Correptio. ibid.
Credere. 170
Crimen, eod.
Culpa. eod.
Curator. 172
Curatus. ibid.
Curiositas. 173
Custos ibid.

Debitum. 174
Debitum coniugale. 183
Decimæ 193
Degradatio 194
Delectatio morosa. 195
Delegatus. eod.
Delictum. 197
Denunciatio eod.
Depositio 198
Depositum. 199
Detractio. 202
Diabolus. eod.
Dimissoriæ. 203
Discere. eod.
Dispensatio. 204
Disputatio. 209
Divortium. 210
Docere, Doctor. 213
Dolus. 215
Domicilium. 216
Dominium, Dominus. 217
Domus. 219
Donatio. eod.
Dos, paraphernalia 227.
Dubium. 235
Duellum. 238

Ebrietas. ibid.
Ecclesia. 240
Ecclesiæ immunitas. 250.
Ecclesiasticus 253
Electio. ibid.
Eleemosyna. 257
Emphyteusis, seu libellum. 263
Emptio. 265
Episcopus. 270
Eucharist. 282
Examen. 297
Excõmunicatio. 298
Absolutio ab Excõmunicatione. 314
De Excommunicatione

INDEX.

Clem. 15 Bulle Cap. 321
Quædam alie Excommunicationes Papæ reſeruate. 326
Excommunicatio nes nulli reſeruate. 332
Exemptus. 335
Exilium. 336
Extrema vnctio eod.
Fabarius. 344
Fama. 346
Familia. ibid.
Famulus. 347
Feſtum. eod.
Feudum. 348
Fidei. 351
Fides. eod.
Fideiuſsio. 365
Fideicõmiſſum. 358
Filius. eod.
Filius. 367
Fœmina. 368
Fœtus. 369
Fuga. eod.
Furtum. eod.
Gabella. 374
Gratia. 379
Grec[illegible] Odius 72
G[illegible] Contr 74
[illegible] Contr 75
Hæreſis.
Honor.
Hora Ca[illegible]
Hoſpitale. 424
Hypotheca. eod.
Ieiunium. ibid.
Ignorantia. 429
Imago. 430
Impoſsibile. 431
Inceſtus eod.
Incorrigibilis. eod.
Indigeatio eod.
Indulgentia.
Infamia 442
Infamare, & fama 443
Infans. 448
Infidelis. 450
Infirmus. ibid.
Ingratitudo. 451
Iniuria. eod.
Inquiſitor. 453
Interdictum. eod.
Interpretatio 461

Inuen-